עדות עלם פון
שרי כסלע

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/worksofergaralle0000vari_o1n5

די ווערק

פון

עדגאר עלען פא

ערשטער באנד

עדגאר עלען פא

נאוועלען

איבערזעצט פון ענגלישען דורך ל ע א ז ע ל ב ע

אַרויסגעגעבען פון פערלאג „אידיש"
ניו יאָרק תרע"ט
1919

נאָוועלען

Copyright 1918
by
JEWISH BOOK AGENCY, INC.

די מאסקע פון דעם רויטען טויט.

דער „רויטער טויט" האט שוין פון לאנג פאראויסט דאס לאנד. קיין מנפה איז נאך ניט געווען אזוי פארדערבליך אדער אזוי שוידערליך. בלוט איז געווען זיין פארקערפערונג, און זיין זיגעל — די רויטקייט און דער שוידער פון בלוט. עס פלעגט אנכאפען שרעפע וועהטאגען און פלוצלונג פארשווינדלען אין קאפ, און דערנאך פלעגט אהן א שיעור נעמען בלוטען פון די שוויים־לעכעלעך און דער קערפער פלעגט צעפאלען אין שטיקער. די שארלאך־רויטע פלעקען אויפ'ן קערפער, און איבערהויפט אויפ'ן פנים פון דעם קרבן — דאס איז געווען דער פעסט־צייכען, וואס פלעגט איהם לעגען אין חרם, אויסשליסענדיג איהם פון דער הילף און מיטגעפיהל פון זיינע מיטמענשען. און דאס אלעס, דער אנהויב, די אנטוויקלונג און דער אויסלאז פון דער קרענק, פלעגט געדויערען ניט מעהר, ווי א האלבע שטונדע.

אבער דער הערשער פראספערא איז געווע פרעהליך, אומדער־שראקען און שארפזיניג. וועז זיין לאנד האט פארלארען שוין האלב פון דער באפעלקערונג, האט ער פארראפען צו זיך א טויזענד לוסטיגע און לייבטזיניגע פרייגד פון צווישען די ריטער און דא־מען פון זיין הויף, און ער האט זיך צוזאמען מיט זיי טיף באהאל־טען אין איינעם פון זיינע באפעסטיגטע קלויסטערס. דאס איז געווען א גרויסע און פראכטפולע געביידע, געבויט נאכ'ן קענינ'ס אייגענעם משונה'דיגען, דאך דערהויבענעם, געשמאק. א שטאר־קע און הויכע וואנט האט דעם שלאס ארומגערינגעלט. די וואנט האט געהאט אייזערנע טויערען. די הויפליים, וועז זיי זיינען אריין אינוועניג, האבען מיט זיך געבראכט שמעלץ־אויוועגס מיט שווערע האמערס און זיי האבען צונויפגעשמידט די פארר־

קוקט אין א פארמאכטען קאריאר, וואס האט זיך נעדרעהט צוגליידיק מיט די צימערען. די דאזיגע פענסטער זיינען נעווען פון נעפארבטען גלאז, און דער קאליר האט זיך נעביטען ווערלינג דעם הערשענדען קאליר פון די דעקאראציעס פון צימער, איז ווען דאס פענסטער האט זיך נעעפענט. למשל, די דעקאראציעס איז סאמען מזרח זיינען נעווען בלוי, זיינען אויך די פענסטער אזוי בלוי נעווען. דער צווייטער חדר איז נעווען פורפיל־רויט. דער דריטער איז נעווען דונקאוים גרין, און אזוי זיינען אויך נעווען די פענסטער־ראמען. דער פערטער איז נעווען אויסנעשטאט און באליכטען מיט ארענזשען־קאליר, דער פינפטער מיט ווייסען, דער זעקסטער מיט פיאלעט. דער זיבעטער איז נעווען נעדיכט באשלאגען מיט שווארצע סאמעטענע טאפעטען, וועלכע זיינען נעהאנגען איבער'ן גאנצען סופיט און ארונטער די ווענט, ארונטערלאזענדיג זיך איז שווערע פאלדען אויף א טעפיד פון דעם זעלביגען שטאף און קאליר. נאר איז דעם איין חדר האט דער קאליר פון די פענסטער ניט נעשטימט מיט די דעקאראציעס. דא זיינען די שויבען נעווען שארלאך־רויט, א טיפער בלוט־קאליר. אבער איז קיין צימער ניט, פון די אלע זיבען צימערען, איז ניט נעווען קיין לאמפ אדער קאנדעלאבער צווישען דער מאסע גאלדענע ארנאמענטען, וואס זיינען נעלענען צעווארפען אומעטום, אדער ארונטערגעהאנגען פון דאך. עס איז ניט נעווען קיין שום שיין פון א לאמפ אדער א ליכט ערגעץ איז א צימער. דערפאר איז די קאריאראן, וואס זיינען נעגאנגען נאך די צימערען, איז אנטקעגען יערען פענסטער גשטאנען א שווערער דרייפוס, און אויף איהם א פייערטאפ, וועלכער האט דורכגעשלאגען זיינע שטראלען דורך די קאלירטע גלאזן, און האט אויף אזא'נ'אופן העל באליכטען דאס צימער. און אט אזוי זיינען ארויסגעקומען אהן א שיעור בריליאנטענע און פאנטאסטישע ערשיינונגען. אבער איז מערב פון שווארצען צימער איז דער עפעקט פון פייער־ליכט, וואס האט געשטראמט דורך די טונקעלע פארהאנגען, דורך די בלוט־נעפארבטע שויבען, נעווען שרעקליך ביז גאר, און האט ארויסגערופען אזא ווילדען קוק אויף די נעזיכטער פון די וואס זיינען אריין־

קערס. זיי האבען באשלאסען, ניט צו לאזען ניט קיין איינגאנג און ניט קיין אויסגאנג פאר די פלוצלינגע אימפולסען פון פאר־צווייפלונג פון דרויסען, אדער משוגעת פון אינוועניג. דער קלויס־טער איז געווען גוט באזארגט מיט עסענווארג. מיט אזעלכע באד־וארענישען האבען די הויפלייט זיך געקאנט אויסלאכען פון דער מגפה. און די וועלט פון דרויסען זאל אליין זארגען וועגען זיך. דער־ווייל איז געווען נאריש צו דאגה'ן, אדער צו טראכטען. דער קעניג האט באזארגט אלע מיטלען פון פארגעניגען. עס זיינען געווען קלאונען, עס זיינען געווען בדחנים, עס זיינען געווען באלעט־טענ־צערינס, עס זיינען געווען מוזיקאנטען, עס איז געווען שהנהייט, עס איז געיוען וויין. דאס אלצדינג, און זיכערקייט, איז געווען אינוועניג. און דרויסען איז געווען דער „רויטער טויט".

דאס איז געווען צום סוף פון דעם פינפטען אדער זעקסטען מאנאט פון זיין באהאלטען זיך, און בעת די מגפה האט מיט רציחה נעבושעווען אינדרויסען, האט דער קעניג פראספערא גע־מאכט פאר זיינע טויזענד פרייגד ,א מאסקען־באל פון אוי־סערגעווענהליכען גלאנץ און פראכט.

עס איז נעווען א וואויל־לוסטיגע סצענע, יענער מאסקעראד. אבער לאזט מיד אפריהער דערצעהלען וועגען די צימערען, וואו דאס איז פארגעקומען. זיבען איז געווען — א קייזערליכע דירה. אין א סך פאלאצען אבער בילדען אזעלכע צימערען א לאנגע און גלייכע אלעע, בעת די פליגעל־טירען רוקען זיך אויף ביידע זייטען כמעט הארט צו די וועגט, אזוי, אז דאס גאנצע אויסזעהן וועדט קוים געשטערט. דא איז אבער געווען גאנץ אנדערש, אזוי ווי מען האט געקענט ערוואדטען פון דעם דוכס'עם ליבע פאר דאס אומגעווענהליכע. די צימערען זיינען געגאנגען אזוי ניט־רעגעלמעסיג, אז דאס אויג האט געקאנט כאפען פאר איין מאל בלויז עטוואס מעהר ווי איינס. עס פלעגט זיך שארף פארקירע־ווען ביי יעדע צוואנציג אדער דרייסיג אייל, און ביי יעדעם מאל פארקירעווען זיך איז געווען עפעס א נייס, וואס זאל פארכאפען דאס אויג. רעכטס און לינקס, אין דער מיט פון איטליכער וואנט, האט א הויך און שמאל פענסטער, אין גאטישען סטיל, ארויסגע־

אבער טראץ די אלע זאבען, איז עס געווען א פרעהליכע און פראכטפולע הולימאנקע. די געשמאקען פון דעם דוכס זיינען געווען מאדנע. ער האט געהאט א פיין אויג פאר פארבען און עפעקטען. ער האט ניט געקוקט אויפ'ן פוץ פון דער הויליעב מאדע. זיינע פלענער זיינען געווען געוואגטע און פייערדיגע, און זיינע השנות האבען נענליכט מיט בארבארישען גלאנץ. אנדערע וואלטען איהם געהאלטען פאר א משוגע'נעם. זיינע נאכפאלגער אבער האבען געפיהלט, אז ער איז דאס ניט. מען האט געמוזט איהם הערען און זעהן און אנריהרען, אום צו זיין ז י כ ע ר, אז ער איז ניט משוגע.

די באוועגליכע באפוצונגען פון די זיבען חדרים לכבוד דעמדאזיגען גרויסען פעסט — דאס איז צום גרעסטען טיל געווען זיין קאפ: און עס איז געווען זיין אייגענער הערשערישער גענשמאק, וואס האט אזוי כאראקטעריסטיש געמאכט די מאסקעראדערס. איהר מענט זיין זיכער, אז זיי זיינען געווען משונה'דיג. עס איז געווען א סך גלאנץ און שיין און פיקאנטקייט און אילוזיע — וואס פיעלעם פון דעם האט מען שוין נעזעהן אין „ערנאני". עס זיינען געווען אראבעסקע פיגורען מיט ניט פאסיגע גלידער און אויסשטאטונגען. עס זיינען געווען משוגע'נע פאנטאזיעס, אזעלכע, ווי א משוגע'נעם קען איינפאלען. עס איז געווען א סך שהנקייט, א סך צעלאזענקייט, א סך אויסערגעוועהנליכעם, עטוואס שרעקליכעס און ניט קיין ביסעל פון דעם, וואס קען ארויסרופען עקעל. הין און צוריק איז די זיבען חדרים זיינען פאקטיש ארומגענאנגען מיט גע'גנב'עטע טריט מאסטן טרוימען. און די דאזיגע וירוימען — האבען זיך געדרעהט און געקארטשעט, קריגענדיג דעם קאליר פון די צימערען און מאכענדיג אז די ווילדע מוזיק פון דעם ארקעסטער זאל זיך אויסדוכטען, ווי דער אפקלאנג פון זייערע טריט. און באלד שלאגט דער זייגער פון עבענהאלב, וועלכער שטעהט אין דעם סאמעטענעם זאל. און דאן, איז אויף איין ווייל אלעם שטיל, אלעם שטום, און עס הערט זיך נאר דער קול פון דעם זייגער. די טרוימען בלייבען שטעהן, ווי פארגליווערטע. אבער די עכאס פון דעם זייגער־קלאנג פארשווינדען — זיי האבען

געקומען, אז זעהר וועניג פון דער חברה האבען געגוג מוט געהאט נאר א פוס צו שטעלען דארט.

אט אין דעם צימער איז דאס אויך געשטאנען ביי דער מערב־וואנט א ריזיגער זייגער פון עבענהאלץ. זיין פערפּענדיקעל האט זיך געווויגט הין און צוריק מיט א טעמפּעו, שווערע, מאנאטאנעם קלאנג: און וועו דער מינוטען־וווייזער האט געמאכט זיין עיגעל ארום דעם ציפערבלאט אוו די שטונדע האט געדארפט שלאגען, איז פון די מעשענע לונגען פון דעם זייגער אריסגעקומען א קלאנג, וועלכער איז געווען קלאר, הויך, טיף אוו אויסערגעוועהנליך מוזיקאליש. אבער דער קלאנג האט געהאט אזא מאדנעם טאן אוו אויסדרוק, דאס ביי יעדער שטונדע פלעגען די מוזיקאנטען פון דעם ארקעסטער מוזיק פאר א וויילע אויבערהאקען זייער שפּילען, אום צוצוהערען זיך צום קלאנג, אוו אזוי האבען אויך די וואלצערם געמוזט אפּשטעלען זייער טאנץ, אוו די נאנצע לוסטיגע חברה איז אויף א וויילע צעמישט געוואָרען, אוו בעת דער זייגער האט נאך געהאלטען אין קלינגען, האט מען געקענט באמערקען, ווי די לייבטזיניגסטע זיינען געוואָרען בלאס, אוו די עלטערע אוו מעהר געזעצטע האבען א פיהר געטאן מיט זייערע העגט איבער זייערע שטערענס, אזוי ווי די רעיונות וואלטען ביי זיי צעמישט געוואָרען, אדער זיי וואלטען וועלען עפּעס נאכדענקען. אבער וועו די קלאנגען האבען אינגאנצען אויפגעהערט, אזוי האט א לייבטער געלעכטער גלייך אנגעכאפּט די פארזאמלטע, די מוזיקאנטען האבען א קוק געטאן אייגע אויף די אנדערע אוו געשמייכעלט, אזוי ווי זיי וואלטען עס נעטאן איבער זייער אייגענער נערוועזיטעט אוו נארישקייט, אוו זיי האבען צווישען זיך אין דער שטיל אפּגעמאכט, אז וווייטער זאל דאס קלינגען פון דעם זייגער מעהר ניט מאכען אויף זיי אזא ווירקונג: אוו דאך, אז עם זיינען אריבער נאך זעכציג מינוטען (וועלכע כאפּען ארום דריי טויזענד מיט זעקס הונדערט סעקונדען פון דער צ י י ט, וואס פליהט), האט דער זייגער ווידער געקלונגען, אין דאס איז געווען די זעלבע צעטומלענישּ, שרעקעדיגקייט אוו נאכדענקונג, ווי פריהער.

געריסען א הודשערייַ, אדער א מורמלעריי, אויסדריקענדיג אומ־צופריידענהייט און איבערראשונג — דאָ, צום סוף, שרעק, שוידער און עקעל.

אין א פלאץ פון פאנטאסטישע בילדער, אזעלכע ווי איך האב געשילדערט, קען מען זיך פארשטעלען, אז א געווען־ליכע ערשיי־נונג וואלט ניט געקאנט אנמאכען אזא רושם. אין דער אמת, די מאסקאראד פרייהייט פון דעם אוועגט איז געווען כמעט אומ־באגרענעצט: אבער די געשטאלט, ווען־עלכער דא רעדט זיך, האט אריבערגעי'הורדום'ט הורדום'ן און איז אריבער די גרענעצען פון אפילו דעם קענינ'ס אומבאגרענעצטער עטיקעטע. אפילו ביי די קאלטסטע נפשות זיינען פארען אין די הערצער סכרונעם. וועלכע גיבען זיך א צאפעל, ווי נאר מען ריהרט זיי אן. אפילו ביי דורכאוים פארלארענע מענשען, פאר ווען־עמען לעבען און טויט איז איין שפאס, זיינען דא זאכען, איבער ווען־עלכע עס לאזט זיך ניט שפאסען. עס האט ווירקליך אויסגעזוכט, די גאנצע קאמ־פאניע האט איצט טיף געפיהלט, אז אין דער קלידונג און אין דער האלטונג פון דעם אומבאקאנטען האט ניט געשטעקט, ניט קיין שכל און ניט קיין פאסיגקייט. עס איז געווען א גרויסע דארע פיגור, און אייגנעהיליט פון קאפ ביז די פים אין תכריכים. די מאסקע, ווען־עלכע האט באהאלטען דאס געזיכט, איז געמאכט געווארען אזוי עהנליך צו א בר־מינן, אז אפילו גוט צוקוקענדיג זיך, איז אויך שווער געווען צו דערקענען די פאלשקייט. און דער האט דאס אלעס געקענט געדולדעט ווערען, אויב ניט גוטגעהיי־סען, פון די משוגע'נע הוליאקעס_ארום. אבער דער פארמאסקיר־טער איז אווען אזוי ווייט, דאס ער האט מיט זיך געווואלט פאר־שטעלען דעם „רויטען טויט". זיין קלידונג איז געווען באשפריצט אין בלוט, און זיין בריייטער שטערן, מיט די אלע געזיכטסצוגען, איז געווען באשפרינקעלט מיט שארלאך־רויטען שרעק.

וועו די אויגען פון קענינ פראספערא זיינען געפאלען אויף דער גיסטערהאפטער געשטאלט (וועלכע איז ארומגענאנגען היז און צוריק צווישען די וואלצערס מיט לאנגזאמע פייערליכע טריט, ווי זי וואלט ווען־עלכען אויסהאלטען אינגאנצען איהר ראליע), האט

נאר א ווייל געדויערט — און א לייכטער, האלב־פּארשטיקטער געלעכטער צעלאזט זיך נאך זייער פּארשווינדען. און דאן ווידער נעמט די מוזיק שטייגען, און די טרוימען לעבען און דרעהען זיך אהין און אהער, נאך לוסטיגער ווי פריהער, קריגענדיג דעם קאליר פון די פּיעלע געפּארבטע פענסטער, דורך וועלכע עס שטראמען די שטראלען פון דרייפוס. אבער קיינער פון די מאס־קעס וואנט איצט ניט צוצוגעהן צום צימער פון די זיבען, וואס ליגט אין סאמע מערב: ווארים די נאכט נעמט פּארשווינדען, און עס נעמט פּליסען א גרעסערער שיין דורך די בלוט־קאליר־טע שויבען, און די שווארצקייט פון די סייבעל־פּארהאנגען ווערט בלאסער, און דער, וועמעס פוס עס טרעט ארויף אויפ'ן סייבעלנעם טעפּיד, דערהערט פון דעם נאהענטען עבען־זייגער א פּארשטיקטע קלינגעריי, מעהר פּייערליך־עמפּאטיש, ווי עס קען גרייכען צו די אויערען פון יענע, וועלכע זיינען פּארטאן אין די מעהר ווייטע לוסטיגקייטען פון די אנדערע צימערען.

אבער די דאזיגע אנדערע צימערען זיינען נעווען געדיכט נעפּאקט, און אין זיי האט פּיבאריש געקלאפּט דאס הארץ פון לעבען. און די הוליאנקע איז שטורעמדיג אנגענאנגען, ביז דער זיינער האט ענדליך גענומען שלאגען האלבע נאכט. און דאן האט די מוזיק אויפגעהערט צו שפּילען, ווי איך האב שוין דער־צעהלט: און אלעם האט אומרוהיג זיך אפּגעשטעלט, אזוי ווי פריהער. אבער איצט האט דער זייגער געדארפט שלאגען צוועלף מאל, און דערפּאר האט עס אפשר אזוי פּאסירט, אז מעהר רעיונות זיינען געקראכען אין די קעפּ פון די געלאסענע צווישען די וואס האבען געהולייעט. און אזוי האט עס אפשר אויך פּא־סירט, וואס איידער די לעצטע עכאס פון לעצטען קלאנג זיינען אפּגעשטארבען, זיינען געווען א סך מענשען צווישען דעם עולם, וועלכע האבען געפּונען צייט צו באמערקען די אנווועזנהייט פון א מאסקירטע געשטאלט, וועלכע האט פריהער קיינעמ'ס אויפ־מערקזאמקייט ניט צוגעצויגען. און וועז דער קלאנג וועגען דעמ־דאזיגען נייעם אורח האט זיך שושקענדיג אליין פּארשפּרייט ארום און ארום, האט זיך ענדליך פון דער גאנצער חברה ארויס־

כענט גלייך פון אנהויב, פון בלויען ציפער צום פורפּעל־רויטען, פון פורפּעל־רויטען צום גרינעם, פון גרינעם צום אראנזשעווען, און פון דעם ווידער צום ווייסען, און פון דארט צום פיאלעטעווען, איידער אן אנטשלאסענע באווענונג איז געמאכט געווארען צן כאפּען איהם. ערשט דעמאלט האט דער קעניג פראסקפערא, אויפּ־געקאכט פאר צארן, און שאנדע איבער זיין אייגענער אויגענבליק־ליכער שרעקערניסקייט, זיך האסטיג א לאז געטאן דורך די זעקס צימערען, אבער קיינער האט איהם ניט נאכגעפאלגט צוליב דעם טויט־שרעק, וואס האט אלעמען אנגעכאפט. ער האט נעהאלטען איז דער הויך א בלאנקען קינזשאל, און מיט א האסטיגען אימפּעט איז ער צונעקומען ביי א דרייפּיער פוס נאהענט צו דעם צו־ריקטרעטענדען פּארשוין, ערשט דער לעצטער, דערגרייכענדיג דעם סאמען עק פון דעם סאמעטענעם חדר, האט זיך פלוצלונג אום־געקעהרט און זיך אוועקגעשטעלט פּנים אל פּנים צו זיין פּאר־פאלגער. עס האט זיך דערהערט א שארפער אויסגעשרייי — און דער קינזשאל איז גלאנצענדיג געפאלען אויפ'ן סויבעלנעם טעפּיד, אויף וועלכען עס איז דערנאך אויגענבליקליך געפאלען טויט דער קעניג פראסקפערא. דאן, אננעמענדיג זיך מיט ווילדען קוראזש פון פּארצווייפלונג, האט זיך א קופּע הוליאקעם גלייך א לאז געטאן אין שווארצען צימער אריין, און אנכאפענדיג דעם פּאר־מאסקירטען, וועמען גרויסע פיגור איז געשטאנען גלייך און באַ־וועגלאט איז שאטען פון דעם עבען־זייגער, זיינען זיי געבליבען שטעהן מיט אפענע מיילער און אומאויסדריקליכען שרעק, דער־זעהענדיג, אז איז די תכריכים און הינטער דער טויטען־ארטיגער מאסקע, פון וועלכע זיי האבען א תל געמאכט, האט זיך קיין שום ממשות'דיגע געשטאלט ניט געפונען.

איצטער איז שוין אנערקענט געווארען די אנווועזנהייט פון דעם „רויטען טויט". ווי א גנב איז ער געקומען איז דער נאכט. און אויגער נאכ'ן אנדערען זיינען די הוליאקעם געפאלען איז די בלוט־באשמירטע זאלען, וואו זיי האבען געהוליעט, און איטליכער איז געשטארבען איז דער פּארצווייפעלטער פּאזע, ווי ער איז ge־פאלען. און דאס לעבען פון דעם עבען־זייגער איז אויסגעאנגען

מען געקענט זעהן, ווי ער איז אין דעם ערשטען אויגענבליק שטאַרק אויפגעשוידערט געוואָרען, ווי אין א קאַנוואַלסיע, צי פּאַר שרעק אַדער עקעל: אבער באלד איז זיין פּנים אַנגעצונדען געוואָרען מיט צאָרן.

— ווער וואָגט דאָס? — האָט ער מיט א הייזעריגען קול געשריען אויף די הויפלייט, וואָס זיינען לעבען איהם געשטאַנען, — ווער וואָגט עס צו מאכען פון אונז אזוי חוזק? כאָפּט איהם אין רייסט פון איהם ארונטער די מאסקע, אום מיר זאלען וויסען וועמען אויפצוהענגען גלייך מיט זונענאויפגאַנג אויף דער פעסטונג־וואָגט!

דער קעניג פּראָספּערָ איז געשטאַנען אין דעם מזרח'דיגען, אַדער בלויען צימער, בעת ער האָט ארויסגעזאָגט די ווערטער. זיי האבען געקלונגען הויך און דייטליך איבער אלע זיבען צימערען, וואָרים דער קעניג איז געווען א דרייסטער, קרעפּטיגער מאַן, און די מוזיק איז אָנמשוויגען געוואָרען ביים מאָר פון זיין האָנט.

אין בלויען צימער איז דאָס דער קעניג געשטאַנען מיט א גרופּע בלאָסע הויפלייט ביי זיין זייט. צוערשט, בעת ער האָט ארויסגערעדט די ווערטער, האָט די דאָזיגע גרופּע עמאָכט א לייכטע באוועגונג, ווי א לאָז צו טאָן זיך צום אומגעבעטענעם גאסט, וועלכער איז אין דעם אויגענבליק אויך געווען נאָהענט צו דער האָנט, און דאָז, מיט א בארעבענטען און שטאַלצען גאַנג, האָט ער זיך נעהענטער גערוקט צום רעדנער. אבער די אימה, וואָס די משוגע'נע געשטאַלט פון דעם פּאַרמאַסקירטען האָט ארויפּגעוואָרפען אויף אלעמען, איז געווען אזוי גרויס, דאָס עס האָט זיך קיינער ניט געפונען, וואָס זאל אויסשטרעקען א האַנד צו כאַפּען איהם: איז ער זיך אומגעשטערט פארבייגעגאַנגען אויף אן אייל וויט פון דעם קעניג אליין: און בעת די צאהלרייכע פּאַרזאַמלטע, אזוי ווי אלע דורך איין אימפּולס, האבען זיך אוועקגערוקט פון מיטען צימערען, שפּאַרענדיג זיך צו די וואָנט, איז ער זיך כסדר געגאַנגען וויטער, אבער מיט די זעלבע פייערליכע און געמאַסטענע טריט, מיט וועלכע ער האָט זיך אויסגעציי־

דער שווארצער קאטער.

ניט איך ערווארט, ניט איך בעט, מען זאל מיר גלויבען די ווילדסטע, דאך די איינפאכסטע געשיכטע, וועלכע איך וויל דא דערצעהלען. איך וואלט אמת משוגע געווען צו ערווארטען דאס, אין א פאל, וואס מיינע אייגענע חושים קענען עס ניט באנעמען. דאך משוגע בין איך ניט, און בין גאנץ זיכער, אז איך טרוים ניט. אבער מארגען שטארב איך, און היינט וויל איך באפרייען מיין זעלע פון שווערער לאסט. מיין ערשטער צוועק איז, פארצולעגען פאר דער וועלט איינפאך, קורץ און אהן פירושים א רייה פון בלויזע פאמיליען־פאסירונגען. אין זייערע פאלגען האבען די דאזיגע פאסירונגען מיך אויפגעשוידערט, מיך געפיניגט, מיך גע׳פטר׳ט. דאך וועל איך ניט פרובירען זיי צו דערקלערען. מיר האבען זיי נאר שרעק געגעבען; פאר אנדערע וועלען זיי אויס־זehen ניט אזוי שרעקליך, ווי זוندערבאר. מיט דער צייט, אפשר, וועט זיך געפינען א מענש מיט אזא פארשטאנד, וועלכער וועט זehen אין מיין האלוצינאציע גאנץ געווענליכעם — א פארשטאנד א מehr געוצטער, א מehr לאגישער און א סך וועניגער אויפ־גערעגטער ווי מיין אייגענער, וואס וועט זehen אין די אומ־שטענדען, וועלכע איך גיב דא איבער מיט אימה, ניט מehr ווי א געווענליכע קייט פון זehr נאטירליכע אורזאכען און וויר־קונגען.

פון מיין קינדהייט אן האב איך זיך אויסגעצייכענט מיט מיין ווייכער און מענשליכער נאטור. מיין ווייכהארציגקייט האט זיך אפילו אזוי געווארפען אין די אויגען, אז מיינע חברים פלעגען פון מיר מאכען חוכא־טלולא. איבערהויפט האב איך ליב

מיט'ן לעצטען פון די הוליאקעס. און די פלאמען פון דעם דרוי-
פוס זיינען אויסגעלאשען נעוואָרען. און פ י נ ס ט ע ר נ י ש
און צ ע פ ו י ל ט ק י י ט און דער ר ו י ט ע ר ט ו י ט
האבען אומבאשרענקט געהערשט איבער אלעמען.

פלוטא — דאס איז נעווען דעם קאטער'ס נאמען — איז נעווען מיין באליבט באשעפענים און חבר. איך אליין האב איהם עסען נענעבען, און וואו נאר איך בין נעגאנגען ארום הויז, איז ער אימער מיט מיר נעווען. עס פלעגט מיר שווער אנקומען ניט צו דערלאזען איהם מיר נאכצוגעהן אפילו אין גאס.

אונזער פריינדשאפט האט אויף אזא אופן נעדויערט עטליכע יאהר, דורך וועלכער צייט מיין אלטעמיינער טעמפעראמענט און כאראקטער האט (איך שעם זיך אויסצוזאגען) מיט דער הילף פון'ם שטן פון שכרות דורכגעמאכט א ראדיקאלע ענדערונג צום ערגערען. פון טאג צו טאג בין איך געווארען אלץ אנגענעלאזענער, אלץ אויפגערעגטער, אלץ ווינציגער געקימערט זיך וועגען די געפיהלען פון אנדערע. איך האב זיך ערלויבט צו געברויכען א ניט־פאסינג שפראך צו מיין ווייב. ענדליך האב איך אפילו געוואלט געברויכט נעגען איהם. מיינע ליבלינגען, פאר־שטעהט זיך, האבען אויך געמוטעט פיהלען די ענדערונג פון מיין כאראקטער. ניט נאר האב איך זיי פארנאכלעסיגט, נאר איך האב זיי אויך שלעכטס געטאן. פאר פלוטא'ן, אבער, האב איך נאר געהאט נענוג איינזעהענים, אז איך זאל איהם ניט שלעכטס טאן, אזוי ווי איך פלעג זיך ניט אפהאלטען א טשעפע צו טאן די קראליקעס, די מאלפע, אדער אפילו דעם הונט, וועז זיי פלעגען צופעליג אדער לאשצענדיג זיך שטעלען מיר אין וועג. אבער מיין קראנקהייט האט מיך אלץ מעהר באהערשט — איז דען פאראן נאר אזא קראנקהייט, ווי אלקאהאל? — און ענדליך האט אפילו פלוטא, וועלכער האט שוין אנגעהויבען צו ווערען עלטער, און פאלגליך אויך עטוואס קאפריזנע, — יא, אפילו פלוטא האט אנגעהויבען צו פיהלען די ווירקונג פון מיין בייזען גייסט.

איינמאל בייגאכט, צוריקקעהרענדיג זיך אהיים שטארק שכור פון מיין ארומשלעפען זיך איבער'ן שטאדט, האט זיך מיר אויסגעדוכט, אז דער קאטער מיידט אויס צו ווייזען זיך מיר אויף די אויגען. איך האב איהם א כאפ געטאן, און ער, דערשרעקענדיג זיך, איך זאל איהם עפעס ניט טאן, האט ער מיר לייכט איינגע־ביסען אין האנט מיט זיינע צייהן. דער צארן פון א טיוועל

נעהאָט חיות, אוּן מיינע עלטערן האָבען מיר נעלאָזט האָבען אַ סך מינים חיות, צו שפּילען זיך מיט זיי. איך האָב די מעהרסטע צייט מיינע פּארבראַכט מיט זיי, אוּן איך בין קיינמאָל גליקליכער ניט געווען, ווי בעת איך פלעג זיי עסען געבען, אַדער צערטלעך זיי. די דאָזיגע אייגענטימליכע טבע איז געוואָקסען מיט מיינע יאָהרען, אוּן וועז איך בין שוין אַ מאָן געוואָרען, איז דאָס געוואָרען אייגער פּון מיינע הויפּט־קוועלען פּון פּאַרגעניגען. פּאַר די, וואָס האָבען געהאָט דאָס פּארגעניגען אָפּצוגעבען זיך מיט אַ געטרייען אוּן שארפזיניגען הונט, דאַרף איך קוים באַמיהען זיך צו דערקלערען, וואָס פּאַר אַ מין שטאַרקע באַפרידיגונג מען האָט פּון דעם. עס איז עפּעס דאָ אין דער אומאייגענניציגער אוּן זעלבסט־אויפּאָפּערנדער ליבע פּון אַ חיה, וועלכע נעהט גליידְ אַריין אין האַרצען פּון יענעם, וואָס האָט נעהאָט אָפּט אַ געלעגענהייט אויס־צופּרואווען די פּאַלשע פּרייִנדשאָפּט אוּן די אום־ממשות'דיגע געטרייקייט פּון אַ בשר־ודם.

איך האָב חתונה געהאָט פריה, אוּן בין נעווען גליקליך צו־געפּינען אין מיין ווייב אַ נאָטור, ניט אומעהנליך צו מיינער. באַמערקענדיג מיין פּארליבטקייט אין שטוביגע בעשעפּענישען, האָט זי ניט דורכגעלאָזען קיין נעלעגענהייט צו קרינגען אָזעלכע פּון דעם אַנגענעהמסטען מין. מיר האָבען נעהאָט פּוינגלען, גאַלד־פישלאָך, אַ פּיינעם הונט, קראַליקעס, אַ קלייַנע מאַלפּע אוּן אַ קאַטער.

דער לעצטער איז נעווען אַ וואונדערבאַר גרויסע אוּן שעהנע חיה, אינגאַנצען שוואַרץ, אוּן קלוג ביז צו אַ דערשטוינענדען גראַד. רעדענדיג פּון זיין פּארשטאַנד, פלעגט מיין ווייב, וועלכע איז אין האַרצען נעווען ניט וועניג דורכגעדרונגען מיט אַבער־גלויבען, אָפּט נעבען אַנצוהערעניש וועגען דעם פּארצייטיגען פּאַלקס־באַגריף, לויט וועלכען אלע שוואַרצע קעץ זיינען פּאַר־שטעלטע מכשפות. ניט ווייל זי איז נעווען עַרנסט אין דער דאָ־זיגער באַהויפּטונג — איך דערמאָן דאָס נאָר אינגאַנצען ניט צוליעב עפּעס, נאָר דערפּאַר, ווייל עס האָט זיך גראָד איצט געמאַכט אזוי, אז איך האָב זיך דערמאָנט וועגען דעם.

וועגען דעם דאזיגען גייסט. דאך בין איך ניט מעהר זיכער אין דעם, אז מיין נשמה לעבט, ווי אין דעם אז דאס צו־להכעיס־געפיהל איז איינס פון די פרימיטיוויע אימפולסען פונ׳ם מענשליכען האר־צען — איינס פון די אומטיילבארע גאר ערשטע אייגענשאפטען, אדער סענטימענטען, וועלכע גיבען א ריכטונג צו דעם כאראק־טער פון דעם מענשען. וואר האט דאס א הונדערט מאל אויף זיך אליין ניט געפיהלט, אפטוענדיג עפעס שלעכטס אדער א נארישקייט, אהן א שום אורזאך, נאר ווייל ער וויסט, אז ער דארף דאס ניט טאן? האבען מיר דען ניט אן אייביגע נייגונג, אויף צו־להכעיס אונזער פעסטער אורטיילס־קראפט, עובר צו זיין אויף א געזעץ, נאר דערפאר, ווייל דאס איז א געזעץ? דער דאזיגער גייסט פון צו־להכעיס, זאג איך, איז געקומען צו דערענדיגען מיך אינגאנצען. עס איז געווען דער טיפער פארלאנג פון א נשמה, צו פייניגען זיך אליין, צו באגרעהן גוואלדטאט קעגען דער איי־גענען נאטור, צו טאן אומרעכט בלויז פון אומרעכט וועגען, אוז געטריבען מיד פארטצוועצען דאס רשעות, וואס איך האב גע־טאן איבער דער אומשולדיגער חיה. איין פריהמארגען האב איך נאנץ קאלטבלוטיג פארצוויגען א פעטליע ארום זיין האלז, אוז איהם אויפגעהאנגען אויף א צוויג פון א בוים; אויפגע־האנגען איהם מיט גיסענדיגע טייכען טרערען פון מיינע אויגען אוז מיט דער ביטערסטער חרטה אין מיין הארצען; אויפגע־האנגען איהם, ווייל איך האב געוואוסט, אז ער האט מיד ליב גהאט אוז ווייל איך האב געפיהלט, אז ער האט מיד מיט קיין זאך ניט באליידיגט; אויפגעהאנגען איהם, ווייל איך האב גע־וואוסט, אז טוענדיג דאס, טו איך אן עבירה, א טויטליכע זינד, וועלכע וועט אזוי שטעלען אין געפאהר מיין אומשטערבליכע זעלע, אז אויב דאס וואלט געווען מעגליך, וואלט זי ניט געקענט דערגרייי־כען די אומענדליכע גנאד פון דעם בארעמהערציגסטען אוז שרעק־ליכסטען גאט.

אין דער נאכט פון דעם זעלבען טאג, אין וועלכען די דאזיגע העכסט־גרוויזאמע מעשה איז אפגעטאן געווארען, בין איך אויפ־געריסען געווארען פון שלאף דורך א גשרייי „עס ברענט!" די

האָט מיר גלייך אָנגעכאָפּט. איך האָב שוין ניט געוואוסט, אויף וואָסער וועלט איך בין. מיין אמת'ע נשמה, האָט אויסגעזוכט, איז גלייך ארויסגעפֿלויגען פון מיין גוף, און נאָר עפּעס שטאָר־קערעס, ווי טייוולאָנישע בייזווילינקויט, געשפּייזט פון בראָנפּען, האָט דורכגעדרונגען אַלע פיברעז פון מיין קערפּער. איך האָב ארויסגענומען פון מיין וועסטעל־קעשענע א פּעז־מעסערעל, אויפֿ־געפּענט עס, האָב א כאַפּ געטאָן דאָס ארימע באַשעפּענישׂ ביים האַלז, און מיט א כיוו ארויסגענומען איהם זאָ אויג! דער פּנים פֿלאַמט מיר, עס שוידערט מיר שרייבענדיג וועגען אָט דער פֿאר־דאַמטער רציחה.

וועז דער פּארשטאַנד האָט זיך צו מיר צוריקגעקערט מיט'ן פּריהמארגען, נאָכדעם ווי איך האָב זיך אויסגעניכטערט פון די נעכטיגע שכרות, האָב איך איבערגעלעבט א געפּיהל פון האַלב שרעק, האַלב חרטה איבער'ן פֿארברעכען, וואָס איך האָב באַגאַנ־גען: אָבער אין בעסטען פאַל איז דאָס געווען א שוואַך און צוויפּעלהאפט געפּיהל, און דאָס הארץ איז געבליבען גארניט געריהרט. איך האָב זיך ווידער אריינגעלאָזען אין עקסצעסען, און האָב באַלד פּארטרונקען אין ווייז די גאַנצע עראינערונג זאָ דער מעשה וואָס איך האָב אָפּגעטאָן.

דער קאָטער איז דערווייל ביסלעכווייז געזונט געוואָרען. אמת, עס איז געווען א שרעק צו קוקען אויף דאָס לעבעל, וואָ דאָס פּארלאָרענע אויג איז געזעסען, אָבער מעהר קיין שמערצען האָט ער, קענטיג, שוין ניט געליטען. ער איז ארומגענאַנגען ארום הויז ווי געווהנליך, אָבער, ווי מען האָט געקענט ערוואַרטען, ער פֿלעגט אין טויט־שרעק אַנטלויפען, ווי ער פֿלעגט מיר דערזעהן. עס איז אין מיר נאָר עפּעס איבערגעבליבען פון מיין אַלט הארץ, זאָ איך זאָל זיך צוערשט פיהלען געערגערט פון דעם, וואָס דאָס באַשעפּענישׂ, וואָס האָט מיך אמאָל אזוי ליב געהאַט, זאָל איצט מיר ניט ליבען. אָבער אָט־אַ־דאָס געפּיהל האָט באַלד אָפּגע־טראָטען זיין פֿלאַץ פּאר אויפּרעגונג. און דאָז איז געקומען, ווי אומצוברענגען מיין ענדליכען און אומפּארמיידליכען אונטער־גאַנג, דער גייסט פון צו־להכעיס. די פילאָזאָפּיע קימערט זיך ניט

דערביי ביים הויז. אז עס איז נעווארען דער נעשריי „עס ברענט !".
איז דער דאזיגער גארטען גלייך אנגעפילט געווארען מיט אן עולם,
און איינער פון זיי האט נעמוזט מסתמא אפשניידען דעם קאטער
פון בוים און איהם אריינגעווארפען דורך אן אפען פענסטער
אין מיין צימער אריין. דאס איז ווארשיינליך געטאן געווארען מיט
דער כוונה מיך אויפצוואועקען פון שלאף. דאס פאלען פון די
אנדערע ווענט האט אריינגעקוועטשט דעם קרבן פון מיין אכזריות
אין דער מאטעריע פון דעם פרישׂ־געלעגטען טינק, און די וואפנע
דערפון, מיט די פלאמען, און די אמאניאק פון דער נבלה —
דאס אלעם צוזאמען האט ארויסגעבראכט די געשטאלט פון דעם
קאטער אויף דער וואנט, ווי איך האב עס געזעהן.

כאטש איך האב מיר אזוי דערקלעהרט פאר מיין פארשטאנד.
אויב ניט נאר פאר מיין געוויסען, דעם דערשטוינענדען פאקט,
וואס איך האב דא נאר־וואס דערצעהלט, האט עס אבער ניט פאר־
קלענערט דעם איינדרוק, וואס דאס האט געמאכט אויף מיין
פאנטאזיע. מאנאטען־לאנג האב איך זיך ניט געקענט באפרייען
פון דעם געשפענסט פונ׳ם קאטער, און אין דעם משך צייט איז
צוריקגעקומען אין מיין גייסט א האלב־נעפיהל, וואס האט אוים־
געדוכט צו זיין, אבער איז ניט געווען, חרטה. איך בין שוין
אזוי ווייט גענאנגען, צו באדויערען דעם פארלוסט פון דער חיה,
און צו זוכען ארום זיך, צווישען די שלעכטע ערטער, וועלכע איך
האב איצט רק באזוכט, עפעס אן אנדער ליבלינג פון דעם זעלבען
מין און פון עטוואס עהנליכען אויסזעהן, וואס זאל מיר קענען
פארבייטען זיין פלאץ.

איינמאל ביינאכט, וועז איך בין געזעסען האלב באטויבט
אין א פלאץ, וואס איז געווען מעהר ווי שענדליך, איז מיין אוים־
מערקזאמקייט פלוצלונג צוגעצויגען געווארען צו עפעס א שווארצער
זאך, וואס איז געלעגען אנגעשפארט אויפ׳ן קאפ פון איינער פון
די גרויסע פעסער מיט דזשין, אדער מיט ראם, וועלכע זיינען
געווען די הויפט־מעבעל פונ׳ם הויז. איך האב עטליכע מינוטען
נאכאנאנד געקוקט אויפ׳ן אויבען פון אט־א־דער פאס, און וואס
עס האט מיך איצט איבערראשט, איז געווען דער פאקט,

פארהאנגען פון מיין בעט זיינען געווען אין פלאמען. דאס גאנצע הויז האט געברענט. מיין ווייב, א דיענסט און איך אליין האבען קוים מיט'ן לעבען זיך געראטעוועט פון די פלאמען. דער חורבן איז געווען פולשטענדיג. פון מיין גאנצען וועלטליכען רייכטום איז א תל געווארען, און פון דעמאלט אן בין איך איננאנצען אננעפילט געווארען מיט יאוש.

איך בין גאנץ ווייט פון דער שוואכקייט צו זוכען א צוזאמענקייטלונג פון אורזאך און ווירקונג צוויישען דעם אומגליק און דער רציחה. אבער איך ברענג דא א קייט פון פאקטען און איך וויל ניט לאזען אומפאלקאמען אפילו א מענליכען רינג. אויף מארגען נאך דער שרפה האב איך באזוכט די חורבות. די וועגט, א חוץ איינע, זיינען געווען איינגעפאלען. די איבערגעבליבענע וואגט איז געווען אן אינווענינסטע, ניט קיין זעהר דיקע, וועלכע איז געשטאנען אן ערד אינמיטען הויז, און אן וועלכער עס איז געווען אננעשפארט דער קאפען פון מיין בעט. דער טינק איז דא אין א גרויסער מאס בייגעשטאנען דעם כח פון'ם פייער, א פאקט, וועלכען איך האב צוגעשריבען צו דעם, וואס דאס איז ניט לאנג געלעגט געווארען. ארום דער דאזיגער וואגט האט זיך אן עם רב צונויפגעקליבען, און פיעלע מענשען האבען, ווי עס שיינט, עקזאמינירט א באזונדערען טייל פון דער וואגט מיט א געניויער און טשיקאווער אויפמערקזאמקייט. די ווערטער „זונ־דערבאר!" „מאדנע!" און אנדערע עהנליכע אויסדריקען האבען ארויסגערופען מיין נייגעריגקייט. איך בין צונעגאנגען און האב דערזעהן ווי אויסגעשניצט אין בארעליעף אויפ'ן ווייסען אויבער־פלאך די נעשטאלט פון א ריזיגער קאץ. דער איינדרוק האט זיך באקומען מיט אן אמת מערקווירדיגער פינקטליכקייט. עס איז געווען א שטריק ארום דעם האלז פון'ם באשעפענים.

וועז איך האב צוערשט דערזעהן דעם דאזיגען נעשפענסט — וויל פאר וועניגער ווי דאס, האב איך דאס ניט געקענט באטראכ־טען — בין איך פארוואונדערט און דערשראקען געווארען בין נאר. אבער ענדליך האב איך זיך באדענקט. דער קאטער, האב איך זיך דערמאנט, איז אויפגעהאנגען געווארען אין א נארטען

נעווייכט פונ׳ם באשעפענישׂ: א געוויסער געפיהל פון שאנדע אוו די ערינערונג אז מיין פריהערדיגער גרויזאמער טאט האט מיד אפגעהאלטען פון צו טאן איהם עפעס שלעכטס. איך האב פאר עטליכע וואכען ניט א קלאפ געטאן איהם, אוו אויך ניט געטשעפעט אויף אן אנדער אופן. אבער ביסלעכווייז, זעהר לאנג־זאם, האב איך אנגעהויבען צו קוקען אויף איהם מיט אומאוס־דריקבארען עקעל, אוו שטיל־ערהייד צו ווייכען פון זיין אב־שיילעכער אנווען־הייט, ווי מען ווייכט פון א מגפה.

וואס עס האט אהן צווייפעל פארגרעסערט מיין שנאה צום באשעפענישׂ איז געווען מיין אויסגעפינען אויף מארגען, נאכדעם ווי איך האב עס געבראכט אהיים, אז פונקט ווי פלוטא, איז אויך ער בארויבט געווארען פון אן אויג. דער דאזיגער אומשטאנד, אבער, האט איהם נאך טייערער געמאכט ביי מיין ווייב, וועלכע, ווי איך האב שוין געזאגט, האט פארמאגט אין א הויכען גראד יענעם מענשליכע געפיהל, וואס איז אמאל געווען א שטריך אין מיין כאראקטער, מיט וועלכען איך האב זיך אויסגעצייכענט. און וואס איז געווען דער קוואל פון פיעלע מיינע איינפאכסטע אוו ריינסטע פארגעניגענס.

וואס גרעסער אבער מיין עקעל איז געווארען צום קאטער, אלץ גרעסער איז זיין ליעבשאפט געווארען צו מיר. ער איז נאכ־געגאנגען מיינע טריט מיט אזא איינגעשפארטקייט, אז ס׳איז פשוט שווער צו גלויבן דעם לעזער פארשטעהן דאס. וואו איך פלעג זיך ניט זעצען, פלעגט ער אונטערקריכען אונטער מיין שטול, אדער ארויפשפרינגען אויף מיינע קניע, באדעקענדיג מיד מיט זיינע אבשייליכע צערטליכקייטען. אז איך פלעג זיך אויפ־שטעלען און נעהמען געהן, פלעגט ער זיך אריינפלאנטערן צווי־שען מיינע פיס, אז איך פלעג שיער ניט אומפאלען, אדער אייג־טשעפענדיג זיך מיט זיינע לאנגע און שארפע נעגעל אין מיינע קליידער, פלעגט ער אזוי ארויפקלעטערן צו מיר אויפ׳ן ברוסט. אין אזעלכע צייטען, כאטש עס האט זיך מיר געהלפ׳ש צו פטר׳ן עס מיט אייז קלאפ, פלעג איך זיך דאך איינהאלטען און ניט טאן דאס, טיילווייז צוליעב דעם וואס איך פלעג זיך דערמאנען אז מיין

וואס איך האָב פּריהער ניט באמערקט די זאַך, וואָס איז געלעגען דאַרויף. איך בין צוגענאַנגען און האָב עס אַנגעריהרט מיט מיין האַנט. עס איז געווען א שווארצער קאַטער, זעהר א גרויסער, אינגאַנצען אַזוי גרויס ווי פֿלוטא, און שטאַרק גערַאַטעז איז איהם אין יעדער הינזיכט, אויסער אין איין זאַך. פֿלוטא האָט ניט געהאַט קיין ווייסע האָר אויף קיין שום טייל פון זיין קערפּער, אַבער אָט דער קאַטער האָט געהאַט א גרויסען, כאַטש אומבאַשטימטען, פֿלעק פון ווייסע האָר, באַדעקענדיג כמעט דעם גאַנצען פֿלאַץ פון דער ברוסט.

וועז איך האָב איהם אַנגעריהרט, האָט ער זיך גלייך אויפּגעשטעלט, מיט צופֿרידענהייט הויך א בורטשע געטאָן, זיך א ריב געטאָן אַז מיין האַנט, און איז, דאָכט זיך, נעווען צופֿרידען מיט מיין אויפֿמערקזאַמקייט. דאָס איז אַלזא געווען דאָס ריכטיגע באַשעפּענישׂ, וואָס איך האָב געזוכט. איך האָב גלייך געבעטען דעם באַלעבאָס, ער זאָל עס מיר פֿאַרקויפֿען, אַבער ער האָט קיין שום תביעות אויף דעם ניט געמאַכט, האָט נאַרנישט געוואוסט פון דעם, האָט עס גאָר ביז אַהער ניט געזעהן.

איך האָב עס ווייטער געצערטעלט, און ווען איך האָב זיך נעקליבען צו נעהן אַהיים, האָט דאָס באַשעפּענישׂ ארויסגעוויזען א נייגונג צו נעהן מיט מיר. איך האָב איהם געלאָזען נעהן מיט מיר, און אויפֿ'ן וועג האָב איך פון צייט צו צייט איינגעבויגען זיך און געגלעט איהם. ווען ער איז צוגעקומען צו מיין הויז, האָט ער זיך גלייך הייטיש געמאַכט און איז באַלד געווארען שטאַרק באַליבט ביי מיין ווייב.

וואָס איז שייך מיר, האָב איך באַלד דערפיהלט, ווי עס וואַקסט אין מיר א שנאה צו איהם. דאָס איז געווען פונקט דער היפוך פון דעם, וואָס איך האָב ערווארט; אַבער איך ווייס ניט, ווי אַזוי און פֿארוואָס דאָס איז געווען, וואָס זיין באַשיינפֿערליכע ליבשאפֿט צו מיר האָט גיכער מיר דערעסען און באַלעסטיגט. ביסלאַכווייז זיינען די דאָזיגע געפיהלען פון איבערדריסיגקייט און באַלעסטיגונג ארויבער אין א ביטערער שנאה. איך האָב

די ברכה פון רוה! בייטאג האט מיר דאס באשעפענישׂ ניט אפּ־
געלאזען אויף א רגע ניט, און ביינאכט פלעג איך זיך יעדע שעה
אויפכאפּען פון מאדנע שרעקליכע חלומות. דערפיהלענדיג דעם
הייסען אטעם פון באשעפענישׂ אויף מיין פּנים, און זיין
מוראדיגע וואג, א פּאַרקערפּערטען נאכט־שרעק, וועלכען איך
האב קיין כח ניט געהאט אוועקצוטרייבען, איז געלעגען שווער
אויף מיין הארץ!

אונטער'ן דרוק פון אזעלכע יסורים איז דאס שוואכע איבער־
בלייבענישׂ פון גוטס אין מיר אבגעשטארבען. בייזע מחשבות
זיינען געוואקסען מיינע איינציגע אינטימע פריינד — די פינסטער־
סטע און די שלעכטסטע מחשבות. די געוועהנליכע אנגעבלאזענ־
קייט פון מיין כאראקטער איז אריבער אין א שטארקע שנאה
צו אלע זאכען און צו דער גאנצער מענשהייט, און פון די פלוצ־
ליכע, אפטע און אומקאנטראלירבארע אויסברוכען פון ווילדען
צארן, צו וואס איך האב זיך איצט בלינד אפּגענעבען, האט מיין
זיד־ניט־באקלאגענדע ווייב מעהר פון אלעמען מיט דער גרעסטער
געדולד געליטען.

איינמאל איז זי מיט מיר געגאנגען נאך עפּעס אין קעלער
אריין פון דער אלטער געבוידע, וואו אונזער אריימקייט האט אונז
געצוואונגען צו וואוינען. דער קאטער איז מיר נאכגענאנגען
אראפּ די שטארק־משופּע'דיגע טרעפּ, און שיער ניט פאלענ־
דיג איבער איהם מיט'ן קאפּ אראפּ, בין איך דערצארעטט ג־
וואָרען ביז צו משוגעת. אויפהויבענדיג א האק און פּארגעסענדיג
אין מיין צארן די קינדערשע מורא, וועלכע האט ביז אהער אפּ־
געהאלטען מיין האנט, האב איך זיך געציילעוועט צו גיבען דער
חיה א קלאפּ, וועלכער וואלט אויגענבליק געוואָרען פאטאל, וועו
עם לאזט זיך אראפּ אזוי ווי איך האב געוואלט. אבער מיין
ווייב'ס האנט האט אפּגעהאלטען דעם דאזיגען קלאפּ. אריינ־
געבראכט אין אן איבער־דעמאנישען צארן דורך מיין ווייב'ס
אריינמישען זיך, האב איך ארויסגעריסען פון איהר די האנט און
האב אריינגעלאזען די האק איהר אין מארך אריין, זי איז געפּא־
לען טויט אויפ'ן ארט אהן א קרעכץ אפילו.

פּריהערדיגען פּארבּרעכען, אבער חויפּטזעכליך — לאמיר זיך גלייך מודה זיין — צוליב דעם אבסאלוטען שרעק פּאר דער חיה.

דער דאזיגער שרעק איז אייגענטלעך ניט געוועז קיין שרעק פּאר עפּעם א קערפּערלעכען בייז, אוז דאך ווייס איך אויך ניט, ווי דאם אנדערש צו דעפּינירען. איך שעם זיך שיער ניט מודה צו זיין — יא, אפּילו אין אט־א־דער פּארבּרעכער־צעלע שעם איך זיך שיער ניט מודה צו זיין — אז דער שרעק אוז שוידער, מיט וועלכען די חיה האט מיך אנגעפּילט, איז דערהויבט געוואָרען דורך איינע פּוז די ריינסטע כימערעס ,וועלכע מען קען זיך פּארשטעלען. מיין ווייב האט מיך אויפּמערקזאם געמאכט, מעהר ווי איין מאל, אויף דעם כאראקטער פּוז דעם סימן מיט די ווייסע האר, וועגען וועלכע איך האב נערעדט, אוז ווען איז געווען דער איינציגער קענטיגער אונטערשייד צווישען דער זונדערבארער חיה אוז יענער, וועלכע איך האב גע'פּטר'ט. דער לעזער וועט זיך דערמאנען, אז דער דאזיגער סימן, כאטש א גרויסער, איז צוערשט געווען זעהר אומבאשטימט; אבער לאנגזאם גראדענווייז — גראדען כמעט אוממערקבארע, אוז וועלכע מיין פּארשטאנד האט א לאנגע צייט געמאטערט זיך צו פּארווארפען אלס פּאנטאסטישע — איז דאם ענדליך שטארק קאנטיג געוואָרען. דאם האט איצט מיט זיך פּארגעשטעלט עפּעם אזוינס, ווען איך שוידער עם אנצורופען מיט'ן נאמען, אוז אט־א־דאם האט מיר מעהר פּוז אלעם געעקעלט אוז געשרעקען, אין וואלט איך נעוואגט, וואלט איך זעהן פּטור צו וועלען פּוז דעם מאנסטער. נוז, דאם איז נעווען, זאג איך, דאם בילד פּוז אן אבשיליכער, פּוז א שווערליכער זאך — פּוז דעם גאלגאן! א טרויעריגע אוז מורא־דיגע מאשין פּוז שרעק אוז פּארבּרעכען, פּוז גסיסה אוז טויט!

אוז איצט בין איך ווירקליך געוואָרען אן אמת'ע חורבה פּוז א מענשען, אוז א חיה רעה, וועמעס גליכען איך האב מיט פּארשאפּען, מיר, דעם מענשען געפּורעמט אין דער געשטאלט פּוז דעם אויבערשטען, אזוי פּיעל אומערטרעגליכע יסורים! וועה געשריען! ניט בייטאג, ניט ביינאכט האב איך שוין מעהר ניט געוואוסט

דיג דאָס צו דער אינוועניגסטער וואָנט, האָב איך דאָס אַזוי צו־געהאַלטען, ביז איך האָב מיט וועניג מיה צוריק פֿאַרמאַכט די וואָנט, אַזוי ווי זי איז צום אָנפֿאַנג געווען. קריגענדיג וואָפֿנע, זאָמד און האָר, האָב איך מיט כל המעגליכער פֿאַרזיכטיגקייט צו־געפֿראָווט א טינק, וואָס זאָל זיך ניט אונטערשיידען פונ'ם אַלטען טינק, און איך בין מיט דעם זעהר זאָרגפֿעלטיג איבערגע־גאַנגען איבער דער ניי געמויערטער וואָנט. וועז איך בין פֿאַר־טיג געוואָרען, האָב איך געפֿיהלט אין זיך אַז אַלעס איז כשורה. אויף דער וואָנט איז נאָרנישט ניט געווען קענטיג אַז מען האָט עס נעטשעפּעט. די מיסט וואָס אויף דער ערד האָב איך אויפֿגע־קליבען מיט דער פֿינקטליכסטער פֿאַרזיכטיגקייט. איך האָב נצחונ'דיג זיך אַרומגעקוקט און זיך אָנגערופען צו זיך אַליין: „יאָ, דאָ וועניגסטענס איז מיין אַרבייט ניט אומזיסט געווען".

דער נעקסטער שריט מיינער איז געווען אויפצוזוכען די בעסטע, וועלכע איז געווען די סיבה פון אַזוי פיעל צרות, וואָרים איך האָב ענדליך פעסט באשלאָסען צו דער'הרג'ענען דאָס. וואָלט איך אימשטאַנד געווען צו טרעפֿען דאָס גלייך אויף דער הייסער מינוט, וואָלט קיין שום צווייפֿל ניט געקענט זיין וועגען זיין שיקזאָל. אָבער עס האָט אויסגעזעהן, אַז דאָס כיטרע באשעפֿ־ניש איז באַאומרוהיגט געוואָרען פון דער מעשה וואָס איך האָב פֿריהער פֿאַר כעס אָפּגעטאָן, און דאָס האָט געזעהן ניט צו ווייַ־זען זיך מיר אויף די אויגען אין מיין איצטיגער שטימונג. עס איז אוממעגליך צו שילדערן אָדער פֿאַרצושטעלען זיך דאָס טיפּע גליקזעליגע געפֿיהל פון דערלייכטערונג, וואָס די אַבוועזענהייט פונ'ם עקעלהאַפטען באשעפּניש האָט אַרויסגערופען ביי מיר אין האַרצען. דאָס האָט זיך ניט באַווייזען אויך ביינאָכט, און אַזוי האָב איך וועניגסטענס איין נאַכט, זינט דאָס איז צו מיר אין הויז אַריין, שטאַרק און רוהיג געשלאָפען: יאָ, געשלאָפען אפילו מיט דער לאָסט פון מאָרד אויף מיין זעלע.

דער צווייטער און דער דריטער טאָג איז אַוועק, און מיין פֿיינינגער איז נאָך ניט געקומען. איך האָב ווידער פרעי געאָטעמט. דער מאַנסטער איז אין שרעק אויף אייביג אָנטלאָפען פונ'ם פּלאַץ.

אפּטוענדיג דעם דאזיגען אבשיילידיכען מארד, האָב איך גלייך געגומען טראכטען און פּלאַנעווען, ווי אזוי צו באהאלטען דעם קערפּער. איך האָב געוואוסט, אז איך קען עס ניט אוועקנעמען פון הויז, ניט בייטאג און ניט ביינאכט, סיידען רויקירענדיג באמערקט צו ווערען פון די שכנים. א סך פּלענער איז מיר אריין אין קאָפּ. איין מאָל איז מיר איינגעפאלען צעשניידען דעם קערפּער אין די קלענסטע שטיקלאך און צו פּאַרברענען דאָס. א צווייטען מאָל האָב איך באשלאָסען אויסצוגראָבען א גרוב פּאר דעם אין דעם באָדען פון דעם קעלער. ווידער האָב איך געטראכט ווענען אריינווארפען דעם קערפּער אינ'ם ברונעם פון הויף; איינצופּאקען דאָס אין א קעסטל, אזוי ווי דאָס וואלט געווען סחורה, מיט דער געווהנלידיכער איינאַרדנונג, און אזוי קריגען א טרענער, וואָס זאָל דאָס צונעהמען פון הויז. ענדליך איז מיר איינגעפאלען א פּלאַן, וועלכען איך האָב באטראכט אלס דעם בעסטען פון די אלע. איך האָב באשלאָסען איינצומויערן דאָס אין א וואנט אין קעלער, אזוי ווי די מאנאכען אין מיטעל־אלטער, ווי עס שרייבט זיך, פלענען טאָן מיט זייערע קרבנות.

פּאר אזא צוועק איז דער קעלער געווען ווי אנגעמאסטען. זייער ווענט זיינען געווען שוואך אויפגעשטעלט, און זיי זיינען ניט לאנג איבערגעטינקעווען געווארען מיט א פּראסטען טינק, וואָס די פּייכטקייט פון דער לופט האָט ניט געלאָזט פּארהאַרטעווען ווערען. נאכמעהר, אין איין וואנט האָט עפּעס ארויסגעשטארצעט, אזוי ווי דארטען וואלט געווען כלומר'שט א קוימען, אדער א קאמין, וואָס איז אויסגעפילט געווארען און אפּגעמאכט אזוי, אז עס זאָל גלייך זיין מיט די איבעריגע פונ'ם קעלער. בייַ מיר איז קיין שום ספּק ניט געווען, אז איך קען גלייך ארויסנעהמען די ציגעל אויף אט דעם פּלאַץ, אריינמאכען דעם קערפּער, און פּארמאכען צוריק די וואנט ווי געווען, אזוי, אז קיין שום אויג זאָל גארנישט ניט קענען פּארדעכטיגען.

און אין דער אויסרעכענונג האָב איך זיך ניט געטרט. מיט דער הילף פון א ברעכשטאנג האָב איך לייכט ארויסגענומען די ציגעל, און אריינלעגענדיג פּארזיכטיג דעם קערפּער, אנשפּאַרענ־

געצייכענט גוט הויז. אט־א־די וועגט — איהר נעהט שוין, מיינע העררען? — אט די וועגט זיינען פעסט צוזאמענגעשטעלט", — און דא, ווי צעקאכט פאר בראוואדא, האב איך מיט כח אראפ־נעלאזען דעם שטעקעז, וואס איך האב געהאלטען אין מיין האנט. אויף יענעם סאמען טייל פון וואגט, אין וועלכער עס איז נעיוען פארשטעקט דער קערפער פון דער ווייב פון מיין שוים.

אבער זאל גאט באשירמען און באשיצען מיך פון די נע־נעל פונ׳ם שטן! עס איז נאר ניט פארשטומט געווארען דער ווידער־קול פון מיינע קלעפ, ווי א שטימע האט מיר געענטפערט פונ׳ם קבר ארוים! — א געשריי, צוערשט פארשטיקט און ג־ע־בראכען, אזוי ווי דאס קרעכצען פון א קינד, און דאן זיך שנעל אויפגעהויבען, וועהרענדיג איין לאנגער, הויכער און אומאויפהער־ליכער שרייען, אינגאנצען אנאמאל און אוממענשליך — א וואיען, א יאמער־געשריי, האלב פון שרעק און האלב פון נצחון, אזא וואס עס קען נאר ארוים פון גיהנום, צוזאמען אי פון די העלזער פון די פאר׳משפט׳ע אין זייער אגאניע און אי פון די טייוואלים, וואס פרעהען זיך ביז גאר מיט די יסורים פון יענע.

וואס איך אליין האב געטראכט, איז נאריש צו רעדען. אהן כחות האב איך זיך צוגעשלעפט צו דער אנטקעגנדיגער וואגט. אויף איין אויגענבליק איז די פארטיע אויף די טרעפ געבליבען שטעהן באוועגלאז, ווי פאר אויסערסטען שרעק און אימה. אין דעם אנדער אויגענבליק האבען א טויז געזונטע הענט ג־ע־ארבייט ביי דער וואגט. איך בין געפאלען, מיט מיין קערפער אן דער ערד. דער טויטער קערפער, שוין היבש צעפוילט און באד־עקט מיט פארגליווערט בלוט, איז געשטאנען גלייך פאר די אוי־גען פון די צוזעהער. אויפ׳ן קאפ, מיט א רויט געפענטען מויל און אייגאיינציגען אויג, וואס האט געברענט ווי פייער, איז ג־ע־זעסען די אבשייליכע בעסטיע, וועמעס כיטרעקייט עס האט מיך געטריבען צום מארד, און וועמעס פאר׳מסר׳ענדע שטימע עס האט מיך איבערגעגעבען צום תליון אין האנט.

איך וועל איהם מעהר ניט אנקוקען! צו מיין גליק איז קיין שיעור ניט געווען! די שולד פון מיין פינסטערער טאט האט מיך וועניג באאומרוהיגט. מען האט מיר יא געשטעלט עפּעס אייניגע פּראגען, אבער איך האב אויף זיי גלייך געענטפערט. מען האט אפּילו געוווכט אומעטום, אבער פּארשטעהט זיך, מען האט נאר נישט ניט געפּונען. איך בין געווען זיכער מיט מיין צוקינפּטיגער גליקזעליגקייט.

אויפ'ן פּערטעז טאג פּונ'ם מארד איז א פּארטיע פּאליציי־לייט גאר אומגעריכט אנגעקומען אין מיין הויז און געגומען ווי־דער שמארק זוכען אומעטום. אבער אזוי ווי איך בין געווען זי־כער, אז זיי וועלען בשום אופן ניט געפּינען דעם פּלאץ, וואו איך האב באהאלטען דעם קערפּער, האב איך קיין שום פּארלענגהייט ניט געפּיהלט. די בעאמטע האבען מיר געזאגט, איך זאל מיט זיי נעהן זוכען. זיי האבען קיין שום לאד, קיין שום ווינקעל ניט דורכגעלאזען. ענדליך צום דריטען אדער פּערטען מאל זייבען זיי ארונטער אין קעלער. איך האב מיט קיין גליד ניט א ציטער נעטאן. מיין הארץ האט רוהיג געקלאפּט, אזוי ווי ביי אייגעם, וואס שלאפט אין אומשולד. איך בין ארומגענאנגען אין קעלער פון עק ביז עק. איך האב צוזאמענגעלעגט מיינע הענט אויפ'ן הארצען, און האב זיך רוהיג ארומגעשפּאצירט הין און צוריק. די פּאליציי איז געווען פּאלשטענדיג צופרידען, און זיך געקליבען שוין אוועקצוגעהן. די פּרייד אין מיין הארצען איז געווען צו שטארק, אום דאס אייניצואלטען. מיר האט זיך גע'חלש'ט זאגען כאטש איין ווארט, ארויסצואוויזען מיין נצחון און צו מאכען נאר א מאל זיכער זייער זיכערקייט אין מיין אונשולד.

„מיינע הערען!" האב איך ענדליך געזאגט, בעת די פּאר־טיע איז אויף די טרעפּ, „מיר פּרעהט זעהר, וואס איך האב באהויגט אייער פּארדאכט. איך ווינש אייך אל'דאס גוטס און א ביסעל מעהר איידעלקייט. און פּארבייגעהענדיג, מיינע הער־רען, וויל איך אייך זאגען, אז דאס — דאס איז א זעהר גוט אויפ־געשטעלט הויז" (אינ'ם ווילדען חשק צו זאגען עפּעס לייכט, האב איך קוים געוואוסט וואס איך רעד). „איך מעג זאגען, אז אייר

זעהן. איהר האָט געדארפט זעהן, ווי קלוג איך בין אָננעגאַנגען מיט דער ארבייט, מיט וואָס פאר א פארזיכטיגקייט, מיט וואָס פאר אַנ'אויסגערעכענטקייט, מיט וואָס פאר א פארשטעלטקייט איך האָב דאָס געזומען ארבייטען! איך בין קיינמאָל ניט געווען פרייַנדליכער צום אלטען מאָן, ווי דורך דער גאַנצער וואָך, איידער איך האָב איהם דער'הרג'עט. אוּן יעדע נאַכט, אַרום האַלבע נאַכט, האָב איך אויפגעהויבען די קליאַמקע פון זיין טיר אוּן גע־עפענט — אָה, ווי שטיל איך האָב דאָס געטאָן! אוּן דאָן, ווען איך האָב אויפגעעפענט אויף אזוי פיעל, אז איך זאָל קענען דעם קאָפּ דורכשפּאַרען, האָב איך אריינגערוקט א טונקעלע לאַנטערנע, אינגאַנצען פאַרמאַכט, אזוי פאַרמאַכט, אז קיין ליכט האָט ניט ארויסגעשיינט, אוּן דאָן האָב איך דורכגעשפּאַרט מיין קאָפּ. אָה, איהר וואָלט לאַכען, זעהענדיג ווי קלוג איך האָב עס דורכגע־שפּאַרט! איך האָב עס אריינגערוקט פאַמעליך, זעהר, זעהר פאַ־מעליך, אום ניט צו שטערען דעם אלטען מאַנ'ס שלאָף. עס האָט מיר גענומען א שטונדע אריינצורוקען מיין גאַנצען קאָפּ אין דער עפענונג אזוי ווייט, אז איך זאָל איהם קענען זעהן, ווי ער ליגט אויפ'ן בעט. הא! וואָלט א משוגע'נער געהאט אויף אזוי פיעל פארשטאַנד? אוּן דערנאָך, וועו מיין קאָפּ איז שוין געווען ווייט אין צימער, האָב איך געמאַכט די לאַמטערנע אזוי פינסטער — איך האָב עס אזוי פארזיכטיג געטאָן (וואַרים די זאָוויעסעם פון טיר האָבען א סקריפּ געטאָן) — איך האָב עס געמאַכט אזוי, אז איין שטראָל נאָר זאָל פאַלען אויפ'ן קארשונען־אויג. אוּן דאָס האָב איך געטאָן זיבען נעכט נאָכאַנאַנד — נאַכט אין נאַכט, פונקט אום האַלבע נאַכט — אָבער איך האָב דאָס אויג אימער גע־פונען צוגעמאַכט, אוּן דעריבער איז געווען אוממעגליך צו טאָן די ארבייט, וואַרים ניט דער אלטער מאָן האָט מיך געערגערט, נאָר זיין „בייז אויג". אוּן יעדען פריהמאָרגען, ווי עס פלעגט ווערען טאָג, פלעג איך דרייסט אריין אין צימער אוּן מוטיג רעדען מיט איהם, רופענדיג איהם מיט א הארציגען טאָן בייַם נאָמען, אוּן פרעגען איהם, ווי אזוי האָט ער די נאַכט געשלאָפען. זעהט איהר דאָך, אז ער וואָלט ווירקליך געדארפט זיין א גרויסער חכם,

א הארץ א מסור.

אמת! נערוועז, זעהר, זעהר שרעקליך נערוועז בין איך געוועז אוז איך בין: אבער פארוואס זאלט איהר זאגען, אז איך בין משוגע? די קרענק האט פארשארפט מיינע חושים, ניט אפגעטויט, ניט אפגעטעמפט. מעהר פון אלעס איז דער חוש השמיעה געווארען שארף. איך האב אלעס געהערט וואס אין הימעל אוז וואס אין דער ערד. איך האב געהערט א סך זאכען וואס אין גיהנום. הייגט ווי אזוי בין איך משוגע? הארכט! אוז באמערקט, ווי געזונט, ווי קאלט איך קען דערצעהלען אייך די נאנצע געשיכטע.

ס'איז אוממעגליך צו זאגען, ווי אזוי איז דאס צוערשט דער געדאנק מיר אריין אין זינען; אבער אז עס איז שוין אריין, האט עס מיך פארפאלגט טאג אוז נאכט. קיין שום אבזיכט איז דערביי ניט געווען. קיין שום ליידענשאפט. איך האב ליב געהאט דעם אלטען מאן. ער האט קיין מאל מיר קיין אומרעכט ניט געטאן. ער האט מיך קיינמאל ניט באליידיגט. נאר זיין געלט האב איך זיך ניט געיאגט. איך רעכנע, זיין אויג איז שולדיג געווען! יא, זיין אויג! איין אויג זיינס איז געווען עהנליך צו א קארשונ'ס אויג — א בלאם בלוי אויג, מיט א בעלעם פארצוויגען. וועז דאס איז נאר געפאלען אויף מיר, איז מיין בלוט אין מיר פארקיהלט געווארען; אוז אט אזוי שטופענווייז — נאר צוביסלאר — האב איך באשלאסען צו נעהמען דאס לעבען פון דעם אלטען מאן, אוז אויף אזא אופן פטור ווערען פונ'ם אויג אויף אייביג.

יא, דאס איז די געשיכטע. איהר דענקט, אז איך בין משוגע. משוגעים ווייסען נארנישט. איהר האט אבער מ י ך געדארפט

איז ניט געווען קיין קרעטש פון פּיין אדער קומער. אה, ניין! עס איז געווען דער שטילער פּארשטיקטער קלאנג, וועלכער רייסט זיך ארויס פון דער טיפּענישׂ פון דער נשמה, בעת זי וועלט איבער־פּילט מיט אימה. איך האב גוט געקענט דעם קלאנג. א סח נעכט, פּונקט אום האלבע נאכט, וועו די גאנצע וועלט פלעגט שלאפען, פלעגט עס ארויסציהען פון מיין אייגענער ברוסט, פּאר־טיפּענדיג, מיט זייער שוידערליכען וויידערקול, די שרעקען, וואס פלעגען מיד משוגע מאכען. איך זאג אייך, אז איך האב עס נוט געקענט. איך האב געוואוסט, וואס דער אלטער מאן האט נע־פיהלט און איך האב אויך איהם רחמנות געהאט, כאטש איך האב אין הארצען נעשטיקט זיך פּאר געלעכטער. איך האב געוואוסט אז ער איז געלעגען וואכעדיג זינט ער האט דערהערט דעם ער־שטען לייכטען גערוישׂ, בעת ער האט זיך איבערגעקהרט איז בעט. זיין מורא איז פון דאן אן געוואקסען אין איהם. ער האט זיך געמאטערט פּארצושטעלען זיך, אז זיין מורא איז אן אומזיס־טע, אבער ער האט ניט נעקאנט. ער האט געטאן און גערעדט צו זיך: „עס איז נארנישט, דאס איז דערווינט אין קוימען, דאס איז נאר א מויז איבערגעלאפען דעם דיל", אדער: „דאס האט נאר א גריל איין מאל א צוויטשער געטאן". יא, ער האט נעזוכט צו טרייסטען זיך מיט די דאזיגע השערות, אבער ס'איז אלץ אומזיסט געווען. אלץ אומזיסט, ווייל דער טויט, דערנעהנטערענדיג זיך צו איהם, האט זיך צו איהם צוגע־נענ'עט מיט זיין שווארצען שאטען, און איינגעוויקלט דעם קרבן. און דאס האט דער שמערצליכער איינפלום פון דעם אומבאמערק־טען שאטען איהם געמאכט צו פיהלען, — כאטש ער האט ניט געוזהן און ניט געהערט — צו פיהלען די אנווועזנהייט פון מיין קאפ אין צימער.

וועו איך האב אפּגעווארט א לאנגע צייט, זעהר געדולדיג, און האב ניט געהערט איהם אוועקלעגענדיג זיך, האב איך באשלאס־סען צו עפענען א קליין, גאר א קליין שפּעלטעל אין דער לאנ־טערנע. האב איך געעפענט — איהר קענט זיך גאר ניט פּאר־שטעלען, ווי גע'נגב'עט, ווי גע'נגב'עט איך האב! דאס געטאן, —

דער זקן, צו פֿאַרדעכטיגען, אז יעדע נאַכט, פֿונקט צוועלף, כאַפּ איך אַ קוק אויף איהם בעת ער שלאָפֿט.

די אַכטע נאַכט בין איך געווען מעהר פֿאַרזיכטיג ווי אימער בייס עפֿענען די טיר. אַ מינוטען־וויייזער פון אַ זייגער ריהרט זיך פּיעל שנעלער ווי מיין האַנט האָט זיך גערִיהרט. איך האָב נאָך קיינמאָל אזוי ניט געפּיהלט, ווי גרויס מיינע קרעפּטען זיינען, ווי גרויס מיין שׂרפֿזיניגקייט איז. איך האָב קוים געקענט אייַנ־האָלטען מיינע געפּיהלען פון נצחון. דער איין נעראָנק, אז איך בין דאָרטען געווען, כיספֿעכווייז עפֿענענדיג די טיר, און איהם האָט זיך אָפּילו ניט גע׳חלוֹמ׳ט פון מיינע באַהאָלטענע מעשׂים אַדער מחשבות! איך האָב זיך געשטיקט אין זיך פאר גלעכטער, טראַכטענדיג פון דעם: און אפשר האָט ער דערהערט, ווארים ער האָט זיך אַ קאַהר געטאָן פֿלוצלונג אין בעט, ווי ער וואָלט זיך דערשראָקען. איהר קענט דאָך מסתמא רעכענען, אז איך האָב זיך אַ לאָז געטאָן אויף צוריק, — זאָג איך אייך, אז ניין. זיין צימער איז געווען שווארץ ווי פּעך, מיט אַ געדיכטער פינסטער־ניש (ווארים די לאָדען זיינען געווען הארט פֿאַרמאַכט אוים מורא פאַר רויבער), האָב איך געוואוסט, אז ער קען ניט זעהן, ווי די טיר איז אָפּען, און איך האָב זי אלץ געשטופּט און גע־שטופּט.

איך האָב שוין מיין קאָפּ געהאַט אינווענדיג, און האָב שוין געוואָלט עפֿענען די לאָנטערנע, ערשט מיין גראָבער פינגער האָט אַ מאַך געטאָן מיט׳ן בלעכענעם פאַרוקער, און דער אלטער מאַן איז אויפֿגעשפרונגען אין בעט, אויסשרייענדיג: „ווער איז דאָס?“

איך האָב זיך געהאַלטען גאַנץ שטיל און נאָרנישט געזאָגט. פאַר א נאַנצע שטונדע צייט האָב איך מיט קיין מוסקעל ניט א ריהר געטאָן, און דערווייל הער איך ניט, ער זאָל זיך צוריקלענען. ער איז נאָך געזעסען אין בעט און האָט זיך צוגעהערט, פֿונקט ווי איך פֿלעג טאָן נאָכט אין נאָכט צוהערענדיג זיך צו די טויטען־זייגערס אין וואנט.

באלד האָב איך דערהערט א לייכטען קרעכץ, און איך האָב געוואוסט, אז דאָס איז געווען דער קרעכץ פון טויט־שרעק. עס

בארעו שרעק. דאד, פאר א צייט פון נאר עטליבע מינוטען, האב איך זיך איינגעהאלטען אוו בין נעשטאנען שטיל. אבער עם האט געגומען קלאפען אלץ שטארקער אוו שטארקער! איך האב נע־מיינט, דאם הארץ וועט צעפלאצט ווערען. אוו דא האט מיך א נייער שרעק אנגעכאפט — א שכן קען דערהערען דעם קלאנג! דעם זקנ׳ס שטונדע איז געקומען! מיט א הויבען אויסגעשריי האב איך אויפגעעפענט די לאנטערנע אוו אריינגעשפרונגען אין צימער. ער האט א געשריי געטאן איין מאל — איין מאל נאר. אין איין רגע האב איך איהם אראפגעשלעפט אויפ׳ן דיל, אוו האב אויף איהם ארויפגעווארפען דאם שווערע בעט. איך האב דאן לוסטיג געשמייכעלט, וואם די ארבייט איז שוין אויף אזוי פיעל אפגעטאן. אבער מינוטען לאנג נאך האט דאם הארץ געקלאפט מיט א פארשטיקטען קלאנג. דאם אבער האט מיר ניט געקימערט: איבער׳ן וואנט וואלט מען עס ניט געקענט הערען. ענדליך האט עס אויפגעהערט. דער אלטער מאן איז געווען טויט. איך האב אראפגענומען דאם בעט אוו עקזא־מינירט דעם קערפער. יא, ער איז געווען טויט ווי א שטיין. איך האב ארויפגעלענט מיין האנט אויף זיין הארץ, אוו עס נע־האלטען מינוטען לאנג. עס האט ניט געקלאפט. ער איז געווען טויט ווי א שטיין. זיין אויג וועט מיך שוין מעהר ניט באאומרו־היגען.

אויב איהר קלערט נאך אלץ, אז איך בין משוגע, וועט איהר עס שוין מעהר ניט קלערען, ווען איך וועל אייך שילדערן, ווי פאר א קלוגע פארזיכטס־מיטלען איך האב אנגענומען, אום דעם קערפער צו באהאלטען. די נאכט איז געקומען צו איהר ענדע, אוו איך האב געארבייט אין אייל־ענישּ, אבער שטיל. די ערשטע זאך האב איך צעשניטען דעם קערפער גלידערווייז. איך האב אב־געשניטען דעם קאפ, די הענט אוו די פיס.

איך האב דאן אויפגעהויבען דריי ברעטער פונ׳ם דיל פון צי־מער אוו האב אלעם אריינגעלענט צווישען די קלעצער. דאן האב איך די ברעטער צוריקגעלענט אויף זייער ארט אזוי געשיקט, אזוי קונציג, אז קיין שום מענשליך אויג — אפילו ניט ז י י נ ס —

ביז עס האט ענדליך זיך ארויסגעשפארט פון שפאלט איין אייני־ציגער טונקעלער שטראל, אזוי ווי דער פאדים פון א שפין, און איז געפאלען אויפ'ן קארשונען־אויג.

עס איז געווען אפען — בריים, בריים אפען — און איך בין ווילד געוואָרען קוקענדיג אויף דעם. איך האב עס גאנץ דייט־ליך געזעהן — אין גאנצען טונקעל־בלוי, מיט אן אבשיילידי הוי־טעל פארצוויגען איבער דעם, וואס האט פארקיהלט דעם סא־מען מארך פון מיינע ביינער: אבער איך האב מעהר גארנישט געקענט זעהן פון דעם אלטען מאנ'ס פנים אדער פערזאן, ווארים, איך האב געלאזט פאלען דעם שטראל, ווי אינסטינקטיוו, פונקט אויפ'ן פארפלוכטען ארט.

און איצטער זעהט איהר, האב איך ניט געזאגט, אז דאס וואס איהר נעהמט אן על פי טעות פאר משוגעה, איז ניט מעהר ווי איבערגעשארפטקייט פון די חושים? זאג איך אייך, אז עס איז דערגאנגען צו מיינע אויערן א שטילער, טעמפער, שנעלער קלאנג, אזוי ווי פון א זייגער, בעת ער איז אייגעוויקעלט אין וואטע. איך האב ד ע ם קלאנג אויך גוט געקענט. דאס האט גע־קלאפט דעם אלטען מאנ'ס הארץ. דאס האט מיך נאך מעהר אריינגעבראכט אין צארן, פונקט ווי דאס קלאפען פין א פויק מוני־טארט אויף דעם סאלדאט.

אבער אפילו דאן האב איך זיך איינגעהאלטען און בין געווען שטיל. איך האב קוים געאטעמט. איך האב באוועגלאז געהאל־טען די לאנטערנע. איך האב געוואלט זעהן, ווי לאנג וועל איך קע־נען האלטען דעם שטראל גלייך אויפ'ן אויג. דערווייל איז דאס הע־לישע קלאפען פון הארץ שטארקער געוואקזן. מיט יעדער רגע האט עס געקלאפט אלץ שנעלער און שנעלער, אלץ העכער און העכער. דעם זקן'ס שרעק האט געמוזט זיין בין גאר! איך זאג, אז מיט יעדען מאמענט האט עס געקלאפט אלץ העכער און הע־כער — באמערקט איהר גוט, וואס איך זאג? איך האב אייך גע־זאגט, אז איך בין נערווען: בין איך עס. נו, אזוי שפעט אין דער נאכט, אין דער שרעקליכער שטילקייט פון יענעם אלטען הויז, האט אזא מאדנער נערויש ארויסגערופען אין מיר אן אומקאנטראליר־

האָב געענטפערט גאַנץ לעבעדיג, האָבען זיי געפֿלויידערט פון גע־ווען־קליכע זאַכען. אָבער אינגיכען האָב איך דערפּיהלט, ווי איך ווער בלאָס און איך האָב ג׳עלש׳ט, זיי זאָלען שוין אַוועקגעהן. עס האָט מיר וועה געטאָן דער קאָפּ, און עס האָט זיך מיר אויסגע־דוכט, אַז עס קלינגט מיר אין די אויערן; אָבער זיי זיינען נאָך געזעסען און האָבען געפֿלויידערט. דאָס קלינגען איז געווארען דייטליכער — עס האָט געהאַלטען אין איין קלינגען און אַלץ הע־כער און העכער. איך האָב ענומען רעדען אָהן אַן אָפּהאַלט, אום לויז צו ווערען פון דעם געפּיהל, אָבער עס האָט נעקלונגען און ג־קלונגען, און אַלץ דייטליכער און דייטליכער, ביז איך האָב ענדליך אויסגעפונען, אַז דאָס גערויש איז גאָרנישט אין מיינע אויערן.

עס איז קיין שום ספּק ניט געווען, אַז איך בין געווארען זעהר בלייך, אָבער איך האָב גערעדט פּליסיגער און מיט א העכערע קול. דאָך האָט זיך דער קלאַנג פֿאַרשטאַרקט — און וואָס האָב איך נעקענט טאָן? עס איז געווען א שטילער, טעמ־פּער, שנעלער קלאַנג — פּיעל עהנליך צום קלאַנג פון א זיידענער, וואָס איז איינגעוויקעלט אין וואָטע. איך האָב שווער געאָטעמט — און דאָך האָבען דאָס די באַאמטע ניט גע־הערט. איך האָב גערעדט שנעלער, קרעפטיגער, אָבער דער גערויש האָט זיך כסדר פֿאַרגרעסערט. איך האָב זיך אויפגעהויבען און ארגומענטירט וועגען קלייניגקייטען, אויף א הויכען טאָן און מיט שטארקע זשעסטיקולאַציעס, אָבער דער גערויש איז כסדר גרעסער געווארען. פֿאַרוואָס געהען זיי ניט אַוועק? איך האָב ארומגע־שפּרייזט איבערן צימער מיט שווערע טריט, אַזוי ווי איך וואָלט שטארק אויפגערעגט געווארען פון די באַאַבאַכטונגען פון די מע־נער — אָבער דער גערויש איז כסדר גרעסער געווארען. אך גאָט! וואָס קען איך טאָן? איך האָב ג׳כעס׳ט, געליידעמט, ג־שאָלטען. איך האָב א כאַפּ געטאָן דעם שטול, אויף וועלכען איך בין געזעסען, און א זעץ געטאָן מיט איהם איבער די ברעטער, אָבער דער גערויש האָט זיך אויפגעהויבען איבער אַלעם און איז כסדר גרעסער געווארען. ער איז געווארען העכער, העכער, ה ע־

וואלט געקענט פארדעכטיגען, אז עפעס איז ניט גלאט. עס איז נארנישט ניט געווען וואס צו אויסוואשען — קיין שום פלעק, קיין שום בלוט־פלעק. איך בין געיוען זעהר פארזיכטיג אין דעם פרט. א צעבער האט אלעס צוגענומען — כא! כא!

וועז איך בין פארטיג געוואָרען מיט דער נאנצער ארבייט, איז שוין געווען פיער דער זייגער — נאָר פינסטער ווי אין האלבער נאכט. וועז דער גלאק האט געשלאגען פיער, האט זיך דער־הערט א קלאפ אין דער טיר פון דרויסען. איך בין אראָפּגעטער עפענען מיט א לייכט הארץ. — וואָרים פאר וואס האב איך איצט מורא צו האבען? עס זיינען אריין דרייי מענשען, וועלכע האבען זיך פארגעשטעלט מיט אמת'ער ליבליכקייט אלס פאליציי־באאמטע. א שכן האט דערהערט א געשרייי ביינאכט: עס איז געוואָרען, אז עפעס א מיאוס'ע מעשה איז געשעהן: מען האט גלייד מודיע געווען אין פאליציי־אמט, און זיי (די פאליציי־לייט) זיינען געשיקט געוואָרען צו מאכען א חויז־זוכונג.

איך האב נעשמייכעלט: וואָרים וואס האב איך מורא צו האבען? איך האב די הערדען נעזאגט: ווילקאמען! דער אויסגעשריי, האב איך געזאגט, איז געווען מיין אייגענער — פון שלאף איז דאס געווען. דער אלטער מאן, האב איך דערמאנט, איז ניטא היע. איך האב מיינע געסט ארומגעפיהרט איבער'ן נאנצען הויז. איך האב זיי געהייסען זוכען — ג ו ט זוכען. צום סוף האב איך זיי אריינגעפיהרט אין ז י י ן צימער. איך האב זיי געווייזען זיינע אוצרות, נאנץ, ניט געריהרט. פאר התפעלות, וואס איך בין אזוי זיכער געווען, האב איך אריינגע־בראכט שטולען אין צימער, און איך האב זיי געבעטען אפרוהען פון זייער מידקייט, או אזוי אליין, אין דער ווילדער דרייסט־קייט פון מיין פאלקאמענעם טריאומף, האב מיר אוועקגעשטעלט מיין שטול צום זעצען זיך אויפ'ן זעלבען פלאץ דאָרט וואו ס'איז אונטען געלעגען באגראבען דער קערפער פון דעם קרבן.

די פאליציי־באאמטע האבען זיך צופרידענגעשטעלט. מיין ה א ל ט ע ן ז י ך האט זיי איבערצייגט. איך בין געווען מאדנע רוהיג. זיי זיינען געזעסען, און אין דער צייט וואס איך

וויליאם ווילסאן.

"What say at it, what say conscience grim
That spectre in my path?"

שעקספּעריז'ס „מאַקבעט".

לאמיר זיך רופען דערווייל ווילסאן. דאס רייגע בלאט, וואס ליגט פאר מיר, דארף ניט באפלעקט ווערען מיט מיין אמת'ן נאמען. ער איז שוין געווען צופיעל צילברעט פאר דער פּראַקטונג, פאר'ן שוידער, פאר'ן האס פון מיין שטאם. האבען ניט די צאַרנדיגע ווינטען פּארטראגען אין די ווייטסטע ערטער פון'ם ערד־קוגל דעם שענדליכען נאמען, וועלכער האט צו זיך קיין גלייכען ניט? א, אויסוואורף פון אלע אויסוואורפען, די זינדיגסטע! ביזטו דען ניט אויף אייביג טויט פאר דער ערד, מיט איהר עהרע, מיט איהרע בלומען, מיט איהרע גאלדענע שטערע־בונגען? אוז טוט דען ניט הענגען אייביג א וואלקען, א געדיכטער, א פינסטערער אוז אומענדליכער צווישען דיינע האפענונגען אוז דעם הימעל?

איך וועל דא היינט, אפילו וועז איך זאל קענען, ניט אפּגע־בען דין־וחשבון פון מיינע לעצטע יאהרען פון אומבאשרייבליכען עלענד אוז פון אומפּארגליכליכען פּארברעכען. אט די עפאכע — די דאזיגע לעצטע יאהרען — האט פון זיך אליין זיך פלוצלונג דערהויבען צו פּארדאַרבענקייט, אוז מיין איצטיגער צוועק איז נאר דעם אורשפרונג דערפון צו באצייכענען. מענשען ווערען גע־וועהנליך פּארדאַרבען שטופענווייז. פון מיר איז די גאנצע טוגענד אין איין כהרף־עין ארונטערגעפאלען ווי א שלייער פון'ם קערפער.

כ ע ר ! און די מענער האבען נאך אלץ פריינדליך געפלוידערט און נעשמייכעלט. איז עס מעגליך, אז זיי האבען ניט געהערט? אלמעכטיגער גאט ! — ניין, ניין ! זיי האבען יא געהערט ! זיי האבען פארדעכטיגט ! זיי האבען ג ע ו א ל ט ! זיי האבען חוזק געמאכט איבער מיין שרעק ! דאס האב איך געטראכט און דאס טראכט איך. אבער אלצדינג וואלט געווען בעסער אויידער די דאזיגע עינויים ! אלצדינג וואלט געווען דערטרעגליכער אויידער דער דאזיגער שפאט ! איך האב שוין מעהר ניט געקענט פארטראגען אט די היפאקריטישע שמייכלען ! איך האב געפיהלט, אז איך מוז א געשריי טאן, אדער שטארבען — און אט — ווידער ! האלט ! העכער ! העכער ! העכער ! העכער ! ה ע כ ע ר !

— לומפען ! — האב איך אויסגעשריען, — פארשטעלט זיך מעהר ניט ! איך בין זיך מודה, אז איך האב דאס געטאן ! רייסט אויף די ברעטער ! אט דא, אט דא ! זיין אבשיליך הארץ קלאפט דאס !

טראָגירבארסטע לייִדענשאפטען. שוואכזיניג און באפאלען מיט ארגאנישע קראנקייטען אזעלכע ווי מיינע, האבען מיינע עלטערן וועניג וואס געקענט טאָן אפצוהאלטען די שלעכטע ניינונגען, מיט וועלכע איך האב זיך אויסגעצייכענט. איינינע שוואכע און שלעכט־געווענדטע באמיהונגען האבען זיך געענדיגט מיט א פאלשטענדיגען דורכפאל פאר זיי, און נעווים, מיט א טאטאלען טריאומף פאר מיר. פון דענסטמאל אן איז מיין שטימע געוואָרען א גזעזע פאר'ן הויז־געזינד, און איז דעם עלטער, וואס וועניג קינדער פארלאזען זייערע געה־וועגעלאר, בין איך שוין איבערגעלאזען געוואָרען צו דער השגחה פון מיין אייגענעם וויללען און איך בין געוואָרען אין אלעם, אויסער אין נאמען, דער באלעבאס פון מיינע אייגענע האנדלונגען.

מיינע פריהסטע ערינערונגען פון א שול־לעבען זיינען פאר־בונדען מיט א גרויס, אומגעלומפערט עליזאבעטיש הויז אין א נעבעלדיגען דארף אין ענגלאנד, וואו ס'איז געווען א גרויסע צאהל ריזינע סוקעוואטע בוימער, און וואו אלע הייזער האבען אויסנע־קוקט שטארק פארצייטיג. ווירקליך, עס איז געווען א פאנטאס־טישער און נייסט־באָרוהיגענדער פלאץ, אט יענעם בכבוד'יגע אלטע שטעטעל. בייִם איצטיגען מאמענט פיהל איך אין מיין פאנטאזיע די דערפרישענדע קיהלקייט פון זיינע טיף־שאטענדיגע אלעען, זאפ איין די ריחות פון זיינע טויזענדער קוסטעם, און ווער דורכגעדרונגען פון דאס נייִ מיט אומבאשטימבארער פרייד פון דעם טיפען דומפען טאָן פון דעם קירכענגלאק, וואס קלינגט יעדע שטונדע מיט א מעלאנכאליישען און פלוצלונגען ברום איבער דער שטילקייט פון דער בין־השמשות'דיגער אטמאספערע, אין וועלכער דער פארצירטער נאטישער קירכען־טורעם לינט איינגע־נראבען און איינגעשלאפען.

עס פארשאפט מיר אפשר אזוי פיעל פארגעניגען, ווי איך קען איצטער אויף וואסער עס איז אופן פיהלען, אפצושטעלען זיך אויף געוויע ערינערונגען פון דער שולע און איהרע עסקים, איינגע־וויקט איז עלענד ווי איך בין, — אוי, עלענד! שוין צו רעא־לער — וועט מען מיר פארצייהען, פארוואס איך זוך טרייסט, ווי קליין און צייטווייליג דאס זאל ניט זיין, אין דער שוואכקייט פון

פון פּארהעלטנישמעסיג אומבאדייטענדע רשעות, בין איך מיט'ן שפּרייז פון א ריז אריבער צו נאר גרעסערע גרויזאמקייטען, ווי פון אן עלאה־גאבאלום. וואס פאר א געלעגנהייט, וואס פאר א פּאסירונג עס האט געפּיהרט צו דעם דאזיגען איבעל, — האט מיט מיר מיטלייד בעת איך דערצעהל עס. דער טויט דערנעהנטערט זיך, און דער שאטען, וואס לויפט איהם פּאראוים, האט געווארפען א מילדערענדען אינפלום איבער מיין גייסט. אין מיין דורכ־געהן דורכ'ן טונקעלען טאל לעבּ איך נאכ'ן מיטגענפיהל — איך האב שיער ניט געזאגט רחמנות — פון מיינע מיטמענשען. איך וואלט זיין צופרידען, זיי זאלען גלויבען, אז איך בין אין א געוויסער מאס געווען דער שקלאף פון אומשטענדען, וואס זיינען ניט בּיים מענשען אין די הענט. איך וואלט וועלען, זיי זאלען פאר מיר אויסזוכען אין די דעטאלען וואס איך וועל געבען דא, עפּעס א קליינעם אזוים פון פּ א ט א ל י ט ע ט צווישען דער ווילדערניש פון אירטום. איך וואלט וועלען, זיי זאלען צוגענעבען — וואס זיי קענען ניט צוריקהאלטען זיך פון צוצוגעבען — אז כאטש דער נסיון איז אפשר אויך פריהער געווען גרוים, איז דער מענש פריהער קיינמאל א ז ו י , לכל־הפּחות, ניט געפּרואווט געווארען, זיכער, קיינמאל א ז ו י ניט געפּאלען. און דערפאר איז עס, וואס ער האט קיינמאל אזוי ניט געליטען? האב איך דען ווירקליך ניט געלעבט ווי אין א חלום? און שטארב איך דען איצט ניט א קרבן פאר דעם שוידער און געהיימנים פון די ווילדסטע פון אלע ערדישע ווייזאנען?

איך שטאם אפּ פון א גזע, וועלכע האט זיך תמיד אויסגע־צייכענט מיט איהר אייגנעבילדעטען און זיך לייכט־אויפרעגענדען טעמפּעראמענט, און אין מיין פריהסטער קינדהייט האב איך שוין געווייזען סימנים, אז איך האב אינגאנצען גע'ירש'ענט דעם פאר־מילין־כאראקטער. וואס עלטער איך בין געווארען, אלץ שטאר־קער האט זיך דאס ענטוויקעלט, וועראנדיג צוליעב פיעלע טעמים און אורזאך פון ערנסטער זארג פאר מיינע פריינד און פון זיכערען שאדען פאר מיר אליין. איך בין געוואקסען אן עקשן, איבער־געגעבען צו די ווילדסטע קאפּריזען, און א קרבן צו די אומקאנ

איז א ווינקעל פון דער שווערער וואגט האט בייז ארויס־געקוקט נאר א שווערערער טויער. עס איז געווען אייגנעפעסטיגט און באשלאגען מיט אייזערנע ריגלען, און פארשפיצט מיט שמע־כיגע אייזערנע שטאקעטען. וואס פאר אן איינדרוק פון טיפער אימה דאס האט ארויסגערופען! עס איז קיינמאל ניט געעפענט געווארען א חוץ פאר די דריי פעריאדישע ארויסגאנגען און אריין־גאנגען, וועלכע זיינען אויבען דערמאנט געווארען. היינט, איז יעדען סקריפ פון זיינע מעכטיגע זאוויעסעם האבען מיר געפונען גאנצע סודות — א וועלט פון זאכען פאר ערנסטער באמערקונג, אדער פאר נאר מעהר ערנסטער נאכדענקונג.

דער גרויסער פלאץ, איז וועלכען מיר זיינען געווען אייי־געצאמט, איז געווען אומרעגעלמעסיג אין דער פארמע, האבענדיג פיעלע גערואמע פארטיפונגען. דריי אדער פיער פון די דאזיגע פארטיפונגען האבען צונויפגעשטעלט דעם שפיל־פלאץ. עס איז געווען פלאך און באדעקט מיט דינע הארטע זאמד־שטיינדלאך. איך ערדענק גוט, אז עס האט ניט געהאט ניט קיין בוימער, ניט קיין בענק, אדער עפעס עהנליכעס. פארשטעהט זיך, עס איז ג־ווען הינטער'ן הויז. פארנט איז געווען א קליין גערטענדעל, פארפלאנצט מיט בוקסבוימלאך און אנדערע קוסטעס. אבער דורך אט דעם הייליגען פלאץ פלעגען מיר, באמת, דורכגעהן נאר ביי זעלטענע געלעגענהייטען, אזוי ווי ביים אנקומען אין שולע אדער ביים אוועקגעהן פון דאזרט צום לעצטען מאל, אדער אפשר ווען ווער פון די עלטערן אדער א פריינד פלעגט קומען נאך אונז, פלעגן מיר מיט פרייד געהן דורך דאזרט אהיים אויף ווייהנאכטען אדער אויף די מיטענזומערדיגע יום־טובים.

אבער דאס הויז! — ווי אלטפרענקיש די געבוידע איז ניט געווען, פאר מיר איז עס באמת געווען א צויבער־פאלאץ. עס איז ווירקליך קיין ענד ניט געווען צו די געדרעהטע צימערען, צו די אומבאגרייפליכע אפטייל־ונגען אויף אפטייל־ונגען. ווען מען גיט זיך א כאפ, איז געווען שווער צו זאגען מיט א זיכערקייט, אויף וועלכען פון די צוויי שטאקען מען געפינט זיך. פון איין צימער צום אנדערען האט מען זיכער געקענט געפינען דריי אדער

עטליכע איינצעלהייטען, וואס זיינען אויסער'ן ווענ. נאכמעהר. אט די דורכאוים טריוויאלע דעטאלען, אוו זאגער לעכערליכע איז זיך אליין, ווערען איז מיין פאנטאזיע צופעליג וויכטיג, אלס פארבונדען מיט א צייט אוו מיט אן ארט, ווען אוו וואו איך דערקען די ערשטע אומזיכערע ווארנונגען פון דעם שיקזאל, וואס האט זיך דערנאר אזוי ביז נאר ארויפגעלענט אויף מיר. לאמיר אלזא דערמאנען זיך.

דאס הויז, האב איך נעזאגט, איז נעווען אלט אוו אומרעגעלמעסיג. דער פלאץ איז נעווען גרויס, אוו ארום אוו ארום איז נעווען א הויכע סאליד געמויערטע וואנט, באדעקט מיט א שיכט פון צעמענט אוו צעבראכענע גלאז. דאס דאזיגע פעסטונגס-ווערק, וואס האט אויסנעזעהן ווי א תפיסה, האט נעבילדעט די גרענץ פון אונזער טעריטאריע. דאס, וואס נעפינט זיך הינטער דעם, האבען מיר נעזעהן נאר דרייַ מאל א וואך — איין מאל יעדען שבת נאכמיטאג, וועו נעפיהרט פון צוויי באהעלפערס, האבען מיר נעמענט נעהן פאר א קורצען שפאציר אלע צוזאמען איבער א דערבייאינען פעלד, אוו צוויי מאל יעדען זונטאג, מארשירענדיג אויף דעם זעלבען פארמעלען אופן אין דער פריה אוו אין אוועגט צו דער גאטעסדיענסט אין דער איין-אייניגער קירכע פון'ס דארף. פון אט דער קירכע איז דאס דער דירעקטאר פון אונזער שולע נעווען דער פאסטאר. מיט וואס פאר א טיפען נייסט פון פארוואונדערונג אוו פארווירונג בין איך נעווען געווהנט צו באטראכטען איהם פון אונזער ווייטער באנק אין דער גאלערעע פון דער קירכע, ווי ער פלעגט מיט יום-טוב'דיגע אוו לאנגזאמע טריט ארויף אויף דער בימה! אט דער בכבוד'ער מאן, מיט אזא אנגעצויגענער מילדקייט אויף זיין געזיכט, מיט אזעלכע גלאנציגע אוו גלח'יש פלאטערנדיגע קליידער, מיט אזא פינקטליד אנגעפודרעווענטען פאריק, אזוי שטרענג אוו אזוי וואזשנע — קען ער דאס זיין דער זעלבער וואס האט ערשט ניט לאנג מיט א זויערען פנים אוו אין פארשמאלצענע בגדים דורכגעפיהרט מיט דער ווירע אין האנט די דראקאנישע געזעצען פון דער אקאדעמיע? א, ריזיגער פאראדאקס, צו דורכאוים מאנסטערהאפט. צו קענען לייזען דיך!

וואס זיי האבען געקאנט האבען אין די לאנג אוועקגענאנגענע טעג. א גרויסער עמער מיט וואסער איז געשטאנען אין איין עק צימער, און א זייגער פון משונה'דיגער גרויס — אין דעם אנדער עק.

איינגעשלאסען אין די מאסיווע וועגט פון אט דער בכבוד'יגער אקאדעמיע, האב איך פארבראכט, דאך ניט אין לאנגוויליגקייט אדער איבערדריסיגקייט, די יאהרען פון דעם דריטען פינפער פון מיין לעבען. דער פרוכטבארער מארך פון קינדהייט דארף ניט האבען קיין אויסערליכע וועלט פון פאסירונגען צו פארנעמען עם אדער צו אמוזירען: און די דאכט זיך טרויעריגע מאנאטאניגקייט פון א שולע איז אנגעפילט מיט מעהר אינטענסיווער אויפרעגונג, ווי מיין רייפערע יוגענד האט געקענט ציהען פון לוקסוס, אדער מיין פולער מענליכקייט — פון פארבראכען. דאך מוז איך גלויבען, אז מיין ערשטע גייסטיגע אנטוויקלונג האט געהאט אין זיך פיעל פון דעם אומגעווענליכען — און אפילו פון דעם משונה'דיגען. אויף מענשען בכלל לאזען די פאסירונגען פון דער פריהסטער עקזיסטענץ זעלטען איבער א באשטימטען איינדרוק אין דעם צייטינען עלטער. אלעם איז גרויער שאטען — א שיאכע און אומרעגעלמעסיגע ערינערונג, אז אומקלארע ווידערוויפאזמלונג פון שוואכע פארגעניגענס און פאנטאסמאגארישע שמערצען. מיט מיר איז אבער ניט אזוי. אין קינדהייט האב איך געמוזט פיהלען מיט דער ענערגיע פון א מאן, דאס וואס איך געפין איצט אפגעשטעמפעלט אויף מיין זכרון אין אזעלכע לעבעדיגע, טיפע און דויערהאפטע שורות, אזוי ווי די עקזערגען פון די קארטאגענישע מעדאלען.

דאך פאקטיש — פאקטיש פאר דער וועלט — ווי וועניג עם איז דארטען געווען צו געדענקען! דאס אויפשמעהן אין דער פריה, דאס געהן ביינאכט שלאפען, דאס חור'ן, די דעקלאמירונגען, די פעריאדישע „האלבע טעג" און די אינספעקציעס, דער שפיל־פלאץ מיט זיין טומעל, צייט־פארטרייב, אינטריגעס, — די אלע זאכען, דורך גייסטיגען כשוף לאנג־פארגעסענע, זיינען געמאכט גע־וואָרען צונויפצובינדען א ווילדערניש פון עמפינדונגען, א וועלט

פיער טרעפ אויף ארויפצוגעהן אדער אראפצוגעהן. היינט די זייטיגע אפטיילונגען זיינען געווען אהן א שיעור, אומבאגרייפליך און אזוי געדרעהט אייגע אין די אנדערע, אז אונזערע פינקט־ליכסטע השגות בנוגע דאם גאנצע הויז זיינען געווען ניט זעהר וויים פארשידען פון אונזערע באגריפען מכח דעם אין־סוף. פאר די פינף יאהר וואם איך בין דארט געווען, בין איך קיינמאל ניט געווען אימשטאנד געווען צו דערגעהן, וויי וויים עס איז געלעגען דאם קליינע שלאפצימער, וואם איז געווען באשטימט פאר מיר און נאך אכטצעהן אדער צוואנציג אנדערע שילער.

דאם שול־צימער איז געווען דאם גרעסטע אינ׳ם הויז — נייז, עם האט זיך מיר אפגעדוכט, אז אין דער גאנצער וועלט. עס איז געווען זעהר לאנג, שמאל און שרעקליך נידעריג מיט פארשפיצטע גאטישע פענסטער און א דעמבענעם סופים. אין א וויימען און שרעק־אנווארפענדען וווינקעל איז געווען א פיערקאנטיגער אפגע־צאמטער ארט פון אכט אדער צעהן פוס, און דארט איז געווען דער ק ד ש י ־ ק ד ש י ם, די „צוויישען־שטונדען", פון אונזער דירעקטאר, דעם ר ע ו ו ר ע נ ד ד ר. ב ר א נ ס ב י. עס איז געווען א סאלידער בנין מיט א מאסיוועך טיר, וואם איידער זי זאל זיין אפען איז דער אפוועזענהייט פון דעם גלח, וואלטען מיר בעסער אלע וועלען אומקומען דורך די Peine forte et dure

איז אנדערע וווינקלען זיינען געווען צוויי עהנליכע קאסטענס, אמת, וויים ניט אזעלכע חשוב׳ע, אבער נאך אלין אזעלכע, פאר וועלכע מען דארף פיהלען א יראת־הכבוד. איינער פון די, איז געווען די בימה פון דעם „קלאסישען" באהעלפער, און דער אנדערער — פון דעם „ענגלישען און מאטעמאטישען". פאנאנדערגעווארפען איבער׳ן צימער, איבערקרייצענדיג היז און צוריק איז אן אומענד־ליכען תהו־ובהו, זיינען געווען בענק און שרייב־טישען, שווארצע, אלט־פרענקישע און אפגענוצטע, שרעקליך פארלענט מיט פיעל־געבלעטערטע ביכער, און אזוי פיעל באצייכענט מיט איניציאלען, נעמען איז דער גאנצער לענג, אויסטערלישע פיגורען און אנדערע פארפילפאכטע באמיהונגען פון דעם מעסער, אז זיי האבען אינ־גאנצען פארלארען אפילו דאם ביסעל פון דער אריגינעלער פארמע,

טראץ דעם קוראוש, וואס איך פלעג עפענטליך ארויסווייזען אנט־קעגען איהם אוו זיינע פרעטענזיעס, האב איך אין דער שטיל גע־פיהלט, אז איך האב מורא פאר איהם, אוו ווי איך האב ניט גע־וואלט, האב איך געמוזט קלערען, אז דאס וואס עס גיט זיך איהם אזוי לייכט איין צו האלטען זיך גלייך מיט מיר, איז אין דער אמת'ען א סימן, אז ער שטעהט העכער פאר מיר; וואהרים, אום ניט באזיגט צו ווערען, מוז איך כסדר קעמפען. דאך, די דאזיגע אויבערמאכט — זאל זיין אפילו גלייכקויט — איז אין דער אמת'ען פון קיינעם ניט אנערקענט געווארען, א חוץ פון מיר אליין. אונזערע חברים, עפעס דורך אן אומדערקלערבארע בלינד־קויט, האבען, דאכט זיך, אפילו נארניט פארדעכטיגט דאס. ווירק־ליך, זיין קאנקורענץ, זיין ווידערשטאנד, אוו דערהויפט זיין העזה'דיג אוו איינגע'עקשנ'ט שטעלען זיך אנטקעגען מיינע אנ־זיכטען, האבען זיך ניט אזוי געווארפען אין די אויגען. עס האט אויסגעזעהן, אז איהם פעהלט אי די אמביציע, וועלכע האט מיך געטריבען, אי די לידענשאפטליכע קראפט פון פארשטאנד, וועלכע האט מיך אימשטאנד געמאכט זיך אויסצוצייכענען. אין זיין קאנקורענץ איז ער אפשר געטריבען געווארען דורכאוים פון א קאפריזנעם וואונש צו־להכעיס צו טאן, צו דערשטוינען, אדער מיר עגמת־נפש אנצוטאן, כאטש עס זיינען געווען צייטען, ווען איך האב ניט־וויליגדיג גענוגט באמערקען מיט א געפיהל, צוזא־מענגעשטעלט פון פארווונדערונג, דערנידערינונג אוו באליידיגונג, אז אין זיין שעדינען, בעליידיגען, אדער ווידערשפרעכען האט ער אריינגעמישט א העכסט־אומפאסיגע אוו זיבער העכסט־אומגע־ווינשטע ל י ב ל י כ ע האלטונג. איך האב נאר געקענט בא־גרייפען, אז אט די מאדנע אויפפיהרונג שטאמט פון א פאלקא־מענער זעלבסטנארעריי, אננעמענדיג דאס וואולנארע אויסזעהן פון א באשירמער אוו באשיצער.

אפשר איז עס געווען אט דער לעצטער שטריך אין ווילסאן'ס אויפפיהרונג, צוזאמען מיט דעם וואס מיר האבען איין נאמען געטראגען, אוו דער הויפער צופאל, וואס מיר זיינען אין איין מאג אנגעקומען אין שולע, — אפשר איז דאס אלעס געווען, וואס

פון רייכע אינצידענטען, אן אונטערזוכם פון פארשיידענע עמאציעס, פון אויפרעגונג, די העכסט ליידנשאפטליכע און גייסט־אויפריהרענדע. "Oh, le bon temps, que ce cieècle de fer!"

ווירקליד, די היציגקייט, דער ענטוזיאזם און די העזה'דיגקייט פון מיין כאראקטער האט מיד אינגיכען אויסגעצייכענט צווישען מיינע שול־חברים, און דורד לאנגזאמע אבער נאטירליכע נראדאציעס האט עס מיר געגעבען אן איבערגעוויכט איבער אלע, וואס זיינען ניט פיעל עלטער געווען פון מיר, — איבער אלע, מיט אין אייניגער אויסנאם. די ראזיגע אויסנאם איז געפונגען געוואָרען אין דער פערזאן פון א שילער, וועלכער איז, אמת, ניט געווען מיינער א קרוב, אבער ער האט געטראגען דעם זעלבען ערשטען נאמען אוז פאמיליען־נאמען, וואס איר — אז אומשטאנד, וואס איז אין דער אמת'ען פון די קלייניע חידושים: וואָרים ניט אכטענדיג אויף דער אדעליגער אפשטאמונג, איז מיין נאמען נעווען איינער פון יענע אלטגליכע נעמען, וועלכע שיינען צו זיין פון קדמונים אז, ווי דורד א חזקה, דאס אלגעמיינע אייגענטום פון דעם המון. אין דער ראזיגער דערצעהלונג האב איך דעריבער זיך אנגערופען וויליאם ווילסאז, — אן אויסגעטראכטער נאמען, ניט גאר אומעהנליך צו דעם אמת'ען. פון די אלע, וועלכע האבען, אויף דער שול־שפראר, צונויפגעשטעלט אונזער „כיתה", איז מיין נאמען־חבר געווען דער איינער, וואס האט נעוואנט צו קאנקורירען מיט מיר אין די לימודים פון דעם קלאס, אין די שפיעלעריייען אוז שטרייטיגקייטען פון שפיל־פלאץ, ניט וועלען בלינד גלויבען אין מיינע באהויפטונגען, וואס איך פלעג מאכען, אוז אונטערווארפען זיך צו מיין ווילען — געוואגט ווירקליך צו שטעלען זיך אנטקעגען מיינע מוטווילינע באפעהלען איז וואסער הינזיבט עס זאל ניט זיין. אויב עס איז דא אויף דער ערד אן אלערהעכסטער אוז אומבארינגטער דעספאטיזם, איז דאס דער דעספאטיזם פון א הערשער־גייסט איז אינגעלשע יאהרען איבער די וועניגער ענערגישע גייסטער פון זיינע חברים.

ווילסאן'ס מרידה איז געווען פאר מיר א קוואל פון דער נרעסטער פארלעגענהייט. אוז נאד מעהר איז דאס געווען, וואס

פאר'ן מאראליסט וועט זיין איבעריג נאר צוצוגעבען, אז ווילסאן און איר זיינען געווען די אומצעשיידבארסטע חברים.

עס איז אהן צווייפעל געווען דער אנאמאלער צושטאנד צווישען אונז, וואס האט פארוואנדעלט אלע מיינע אטאקעס אויף איהם (און זיי זיינען געווען א סך, אדער אפען אדער פארשטעלט) אין א קוואל פון שפאט אדער שפיצלער (וועלכע האבען פארשאפט שמערין, כלומר'שט אויסזעהענדיג ניט מעהר, ווי א שפאם) אוידער אין א מעהר ערנסטע און אן אנטשלאסענע פיינדשאפט. אבער מיינע באמיהונגען אין דעם פרט האבען זיך פאר קיין פאל ניט אין גלייכער מאס זיך איינגעגעבען, אפילו וועז מיינע פלענער זיינען געווען די שארפזיניגסט־געפלאנטע. וואהרים מיין נאמען חבר האט געהאט פיעלעם אין זיין כאראקטער פון יענער אינפא־כער און רוהיגער הארטקייט, וואס הנאה־האבענדיג פון דער שטע־כעדיגקייט פון זיינע איגענע ווינצען, האט ער לחלוטין ניט גע־לאזען, אז מען זאל פון איהם אליין לאכען. איך האב אבער געקענט געפינען נאר אין אנגרייפבארען פונקט, און דאס איז געווען אזא, וואס באשטעהענדיג פון א פערזענלייכער אייגענטימ־ליכקייט, וועלכע שטאמט אפשר פון אן ארגאנישער קראנקהייט, וואלט עס געשאנעווען געווארען פון אבי־וועלכען געגנער, וואס זוכט ניט, אזוי ווי איר, חוזק צו מאכען פון יענעם: מיין געגנער האט געהאט א פעהלער אין די שפרער־ארגאנען, וואס האט איהם קיינמאל ניט דערלאזען אויפהייבען זיין שטימע ה ע כ ע ר פ ו ן א זעהר נידעריגען פלימטער. איך האב קיינ־מאל ניט דורכגעלאזען די קלענסטע געלעגענהייט, וואס איז גע־ווען אין מיין מאכט, צו באנוצען זיך מיט אט דעם פעהלער זיי־נעם.

וויל־סאן האט געהאט א סך אופנים, ווי אפצורעכענען זיך מיט מיר: עס איז אבער געווען איין פארמע פון זיינע שפיצלער, וואס האט מיך באאומרוהיגט אהן א שיעור. ווי אזוי זיין שארפ־זיניגקייט האט צוערשט בכלל אויסגעפונען, אז אזא קלייניגקייט קען מיך ערגערען, איז א פראגע, וואס איך קען קיינמאל ניט פאר־ענטפערען: אבער אויסגעפינענדיג דאס, האט ער געטאן אוז

האט געמאכט צו דענקען די עלטערע קלאסען פון דער אקאדעמיע, אז מיר זיינען ברידער. אזעלכע זיינען זיך ניט נוהג זעהר פינקט־ליך חוקר ודורש זיין וועגען די עסקים פון זייערע אינגערע חברים. איך האב פריהער געזאגט, אדער איך האב געדארפט זאגען, אז ווילסאן איז אפילו אין דעם ווייטסטען גראד ניט געווען פארבונ־דען מיט מיין משפחה. אבער דאס איז זיכער, אז וועז מיר ו ו א ל ט ע ז געווען ברידער, וואלטען מיר געמוזט זיין א צווי־לינג, וואהרים נאכדעם, ווי איך האב פארלאזען דר. בראנסבי׳ס שולע, האב איך זיך צופעליג דערוואוסט, אז מיין נאמען־חבר איז גע־בארען געווארען דעם 19טען יאנואר 1813 — אזוי דאס איז שוין עטוואס א מערקווירדיגע צוזאמענטרעפונג, וואהרים דאס איז פונקט דער טאג, איז וועלכען איך בין אויך געבארען געווארען.

עס קען אויסקומען זונדערבאר, וואס טראץ מיין שטענדיגע זארג, וועלכע ווילסאן׳ס קאנקורענץ פלעגט מיר פארשאפען, אזוי טראץ זיין אומדערטרעגליכען גייסט פון קידער־ווידער, האב איך בשום אופן ביי זיך ניט געפעגט פועל׳ן גאר אינגאנצען צו האס־סען איהם. עס איז זיכער, אז כמעט אלע טאג האבען מיר געהאט צווישען זיך א קריג, וואו ער, נאכגעבענדיג מיר אין דער עפענטליכקייט דעם לארבער־קראנץ פון א זיגער, האט אבער אויף וועלכען עס איז אופן געמאכט מיר צו פיהלען, אז פארדינען האט ער עס פארדינט. דאר, א געפיהל פון שטאלץ פון מיין זייט און א ווירקליכע ווירדיגע האלטונג פון זיין זייט, האט ניט דער־לאזען, אז מיר זאלען זיין ברוגז, כאטש עס זיינען געווען א סך פונקטען פון שטארקער עהנליכקייט אין אונזערע טעמפעראמענ־טען, וועלכע האבען געארבייט ארויסצורופען אין מיר א געפיהל, וואס נאר אונזער לאגע אליין אפשר האט ניט דערלאזען, אז דאס זאל זיך אנטוויקלען אין א פריינדשאפט. עס איז ווירקליך שווער צו דעפינירען, אדער אפילו צו שילדערען, מיינע ריכטיגע געפיה־לען צו איהם. זיי האבען געבילדעט א בונטעפארביגע און פאר־שיידענארטיגע געמישעפע, — א געוויסע קאפריזנע פיינדשאפט, וועלכע איז אבער ניט געווען קיין האס; עטוואס אכטונג, מעהר רעספעקט, א סך מורא, מיט א וועלט פון פיינליכער נייגעריגקייט.

אדער איז נאר באמערקט געוואָרען פון אונזערע שול־חברים. אז ער האט עס באמערקט איז אלע פרטים, און פונקט אזוי שטארק, ווי איך, דאס איז געווען קענטיג. אבער אז ער זאל קענען אנטדעקען אין אזעלכע אומשטענדען אזא פרוכטבאר פעלד פון באלעסטיגונג, קען נאר צוגעשריבען ווערען, ווי איך האב פריהער געזאגט, צו זיין מעהר ווי געווענליכער קראפט צו קענען אריינדרינגען אין יענעמ׳ס נשמה.

זיין ראליע, וועלכע איז געווען פונקט נאכגעמאכט מיינע, איז באשטאנען אי אין די ווערטער, אי אין די האנדלונגען, און געשפיעלט האט ער זיין ראליע זעהר וואונדערבאר. מיין קליידונג איז געווען לייכט צו קאפירען: מיין גאנג און מיין אלגעמיינע האלטונג האט מען אהן שווערigקייט זיך געקענט צופאסען, און טראץ זיין ארגאנישען פעהלער האט אפילו מיין שטים איהם ניט געקענט אויסמיידען. מיינע אויבערשטע טענער האט ער, פארשטעהט זיך, ניט געקענט נאכמאכען, אבער דערפאר איז דער גרונד־טאן שוין געווען עהנליך, און זיין זונדערבארער פלעסטער איז פונקט געווארען דער אפקלאנג פון מיינעם.

ווי שטארק אט די העכסט־אויסגעצייכענטע פאַרטרעטור האט מיך געקרענקט (ווארים קיין קאריקאטור האט מען דאס באמת ניט נעקענט אנרופען), וועל איך איצט ניט אונטערנעמען זיך צו בעשרייבען. איך האב נאר איין טרייסט געהאט — אין דעם פאקט, אז די אימיטאציע איז שיינבאר נאר פון מיר אליין באמערקט געוואָרען, און אז איך האב געהאט איבערצייגונג נאר דעם וויסען און מאדנע סארקאסטישע שמייכלען פון מיין נאמען־חבר אליין. צופריעדענשטעלענדיג זיך וואס ער האט ביי מיר אין בראסט ארויסגערופען דעם געמיינטען רושם, האט ער געשיינט צו שטיקען זיך באהאלטענערהייט פאר געלעכטער איבער דעם שטאר וואס ער האט מיר געגעבען, און ער האט כאראקטעריסטישערוויז זיך ניט געקימערט וועגען די עפענטליכע אפלאדיסמענטען, וואס דער ערפאלג פון זיינע שארפזיניגע באמיהונגען וואלטען געקאנט אזוי לייכט ארויסרופען. וואס די שולע האט

באלעסטיגט מיך דערמיט. איך האב אימער געפיהלט א ווידער־ווילען צו מיין ניט־עלעגאנטען פאמיליען־נאמען, און צו זיין זעהר איינפאכען, אויב ניט פלעבאישען, פארנאמען. די ווערטער זיינען געווען גיפט פאר מיינע אויערען, און ווען אין דעם טאג פון מיין אנקומען, איז א צווייטער וויליאם ווילסאן אויך אנגעקומען אין דער אקאדעמיע, בין איך אויף איהם געווען בייז, פארוואס ער טראגט דעם נאמען, און טאפעלט איבערדריסיג בין איך געווען מיט דעם נאמען, וויל א פרעמדער טראגט איהם, וועלכער ווען זיין די אורזאך פון זיין צווייענדיגער ווידערהאלונג, וועלכער ווען שטענדיג זיין אין מיין אנווועזנהייט, און ווען עסקים. אין דער געווהנליכער רוטינע פון די שולגעשעפטען, מוזען אומפאהמיידליך, צוליב דער אבשייליכער צוזאמענטרעפונג, אפט פארמישט ווערען מיט מיינע עסקים.

דאס געפיהל פון ערגערונג, וואס איז אזוי אריסגעקומען, איז געווארען אלץ שטארקער מיט יעמווידער אומשטאנד, וואס האט געניגט צו באוויזען די עהנליכקייט, מארלישע אדער פיזישע. צווישען מיין געגנער און מיר. איך האב רעגסטמאל נאך ניט אויסגעפונען דעם מערקווירדיגען פאקט, וואס מיר זיינען ביידע געווען פון איינע יאהרען, אבער איך האב געזעהן, אז מיר זיינען ביידע געווען פון איין הויז, און איך האב באמערקט, אז מיר זיינען אפילו מאדנע עהנליך געווען אין דער אלגעמיינער קאנטור פון פערזאן און געזיכטסציגען. מיך האט אויך זעהר גערגערט דער קלאנג וועגען קרובה'שאפט, וואס האט זיך פאר־שפרייט אין די העכערע קלאסען. מיט איין ווארט, קיין זאך האט מיך ניט געקענט מעהר ערנסט באאומרוהיגען (כאטש איך האב פארזיכטיג באהאלטען די באאומרוהיגונג), ווי וועלכע עס איז אנדייטונג וועגען עהנליכקייט אין גיסט, פערזאן אדער אומשטענדען, וואס עקזיסטירט צווישען אונז ביידען. אבער אין דער אמת, האב איך קיין אורזאך ניט געהאט צו גלויבען, אז (מיט דער אויסנאם פון דער געשיכטע וועגען קרובה'שאפט און אין דעם פאל פון ווילסאן'ען אלייז) די דאזיגע עהנליכקייט איז גאר ווען געמאכט געווארען פאר אן ענין צו רעדען וועגען דעם,

ווי דאס איז געווען, בין איך סוף־כל־סוף געווארען ווידערשפעניג אויפ'ן העכסטען גראד אונטער זיין עקעלהאפטער השגחה, אוז פון טאג צו טאג האב איך אלץ אפענער ארויסגעוויזען מיין אומצופרידענהייט מיט זיין אומדערטרעגליכער חוצפה. ווי איך האב שוין געזאגט, איז אין די ערשטע יאהרען פון אונזער פארבינדונג אלס שולי־חברים, האבען מיינע געפיהלען צו איהם גענאנט לייכט אנטוויקעלט ווערען אין פריינדשאפט; אבער אין די לעצטע מאנאטען פון מיין זיין איז דער אקדעמיע, כאטש זיין דאקטשען מיר אויף זיין געווהנליכען גאנג איז אהן שום ספק אין א גרויסער מאס קלענער געווארען, האבען מיינע נעפיהלען, אין כמעט אן עהנליכער פראפארציע, אנגענומען פיעל מעהר פון פאזיטיוון האס. ביי איין געלעגענהייט, רעכען איר, האט ער דאס דערזעהן, אוז נאכדעם האט ער אויסגעמיטען, אדער ער האט געמאכט אן אנשטעל ווי ער מיידט מיד אויס.

עס איז געווען ארום דערזעלבער צייט, אויב איך געדענק עס ריכטיג, איז איז א העפטיגען קריג מיט איהם, ווען ער איז מעהר ווי אימער ארונטערגעשלייפערט געווארען פון זיין פאזיציע, אוז ער האט גערעדט אוז געהאנדעלט מיט אן אפענהערציגער האלטונג, וואס איז געווען גאר פרעמד פאר זיין נאטור, האב איך אנטדעקט, אדער מיר האט זיך אויסגעדוכט אז איך האב אנטדעקט, אין זיין אקצענט, איז זיין מינע אוז אלגעמיינעם אויסזעהן אז עפעס, וואס האט צוערשט דערשטוינט, אוז דערנאך מיך טיף פאראינטערעסירט, ברענענדיג אויף מיין זכרון טונקעלע וויזיאנעז פון מיין פריהסטער קינדהייט — ווילדע, צעמישטע אוז מחנות־ווייז ערינערונגען פון א צייט, ווען די ערינערונג אליין איז נאך ניט געבארען געווארען. איך קען בעסער ניט באשרייבען דאס געפיהל, וואס האט מיך געדריקט, ווי זאגענדיג, אז איך האב מיט מאטערניש אפגעטרייסעלט פון זיך דעם געדאנק, אז איך בין גאר געווען באקאנט מיט דער בריאה, וואס איז געשטאנען פאר מיר, איז א גרויסער עפאכע זעהר לאנג צוריק — א גרויסער פונקט פון דער פארגאנגענהייט, כאטש אומענדליך ווייט. די אילוזיע אבער איז פארשוואונדען, אזוי שנעל ווי זי איז געסו־

ווירקליך ניט געפיהלט זייז קונסט, ניט באגריפען די דורכפיהרונג
און ניט טיילגענומען אין זייז שפאט, איז פאר פיעלע ענגסטליכע
מאנאטען געווען א רעטענויש, וואס איד האב ניט געקענט טרעפען.
אפשר האט די ג ר א ד א צ י ע פון זייז קאפיע געמאכט עס
ניט אזוי לייכט באמערקליך: אבער וואס מעהר מענליך, האב
איך געהאט צו פארדאנקען מיין זיכערקייט די מייסטערהאפטע
תנועות פון דעם קאפירער, וועלכער, פאראבטענדיג די בוכשטעב-
ליכקייט (וואס אין מאלעריי איז דאס אלעם וואס דער טעמפער
מענש קען זעהן), האט געגעבען נור דעם פולשטענדיגסטען גייסט
פון זייז אריגינאל פאר מיין פערזענליכער באאבאכטונג און ער-
גערניש.

איד האב שוין מעהר ווי איין מאל גערעדט פון דער איבער-
דרייסיגער מינע פון א באשיצער, וואס ער האט אנגענומען בנוגע
צו מיר, און פון זייז אפטען אומגעבעטענעם ארייגמישען זיך איז
מיינע עסקים. דאס ארייגמישען זיך האט אפט אנגענומען דעם
אומהעפליכען אופן פון עצות געבען — עצות גיט אפענער-
הייט, נאר מיט אנצוהערענייש, אדער אויף א פארשטעלטען אופן.
איד פלעג עם אננעמען מיט א ווידערווילען, וועלכער איז אלץ
שטארקער געווארען וואס עלטער איך בין געווארען. דאך, אין
דעם היינטיגען ווייטען טאג, לאמיד איהם טאן די איינפאכע
גערעכטיגקייט, מודה צו זיין זיד, אז איך קען זיך ניט דערמא-
נען קיין שום פאל, וועו די עצות פון מיין געגנער זיינען
געווען פעהלערהאפט אדער נארישע, וואס איז אזוי געווענה-
ליך פאר אן אומרייפען עלטער און באשיינפערליכער אומ-
ערפאהרענהייט: אז זיין מאראלישער חוש, וועניגסטענס, אויב
ניט זיינע אלגעמיינע פעהיגקייטען אוז וועלטליכע ווייזהייט, איז
געווען פיעל שארפער ווי מיינער, און אז איך וואלט
אפשר היינט געווען א בעסערער, און פאלגליך אויך א
גליקליכערער מענש, וועו איך וואלט ניט אזוי אפט צוריק-
געווייזען די עצות, וואס זיינען אויסגעדריקט געווארען אין יענע
באדייטונגספולע פליסטערס, וועלכע איד האב דענסטמאל צו
הארציג געהאסט אוז צו ביטער פאראכטעט.

פעסט־צוזאמענגעצויגענע פארהאנגען זיינען געווען ארום בעט. און אום דורכצופיהרען מיין פלאן, האב איך זיי פאמעליך און שטיל פארנאדעגערוקט, און די העלע שטראלען זיינען לעבעדיג געפאלען אויפ'ן שלאפער, און מיינע אויגען זעלבען אויגענבליק — אויף זיין געזיכט. איך האב געקוקט, און א פאב־גליווערטקייט, אז אייזינקייט פון געפיהל האט אויגענבליקליך דורכגענומען מיין נשמה דורך און דורך. מיין ברוסט האט זיך געהויבען, מיינע קני האבען זיך געטרייסעלט, מיין גאנצער גייסט איז דורכגענומען געוואָרען מיט א צוועקלאזען, דאך אומ־דערטרעגליכען שוידער. עפענענדיג דאס מויל אום אפצוקאפען דעם אטעם, האב איך ארונטערגעלאזען דעם לאמפ נאר נעהענ־טער צו זיין פנים. זיינען דאס געווען — ד א ס די געזיכטס־ציגען פון וויליאם ווילסאן? איך האב געזעהן, ווירקליך געזעהן, אז דאס זיינען זיינע געווען, אבער עם האט מיך א טרייסעל נע־טאן, ווי אין אן אנפאל פון קאלטען פיבער, זיך פארשטעלענדיג, אז ניט. וואס־זשע איז ג ע ו ו ע ן אזוינס אין זיי, וואס זאל מיך צעמישען אויף דעם אופן? איך האב ניט ארויפגענומען די אויגען פון איהם, און אין מיין מח האבען זיך געדרעהט מאסען אומצוזאמענענגליכע געדאנקען. ניט אזוי האט ער אויסגע־קוקט — זיכער, ניט א ז ו י — אין דער לעבעדיגקייט פון זיינע וואכיגע שטונדען. דער זעלבער נאמען! די זעלבע קאנטור פון פערזאן! און דעם זעלבען טאג אנגעקומען אין דער אקאדעמיע! און דאן זיין אייגענעשפארטע און זינלאזע אימיטאציע פון מיין גאנג, מיין שטימע, מיינע געוועהנהייטען און מיין האלטונג! איז עס געווען, באמת, אין די גרעניצען פון מענשליכער מעגליכ־קייט, אז דאס וואס איך האב איצט געזעהן, איז געווען דער רעזולטאט בלויז פון באשטענדיגען פראקטיצירען פון אט דער סארקאסטישער אימיטאציע? דורכגענומען מיט אימה און מיט א קריכענדען שוידער האב איך אויסגעלאשען דעם לאמפ. בין שטיל ארויס פון צימער און האב גלייך פארלאזען די וועגט פון יענער אלטער אקאדעמיע, אום מעהר זיך אהין ניט צוריק־קערען.

מען, אוּן אויב איך דערמאָן עס איצט, איז עס נאָר צו דעפּינירען דעם טאָג פּון דעם לעצטען געשפּרעך, וואָס איך האָב דאָרטען געהאַט מיט מיין זונדערבאָרען נאָמען־חבר.

דאָס גרויסע אָלטע הויז, מיט זיינע צאָהלאָזע אָפּטיילונגען אויף אָפּטיילונגען, האָט געהאַט עטליכע גרויסע חדרים, וואָס זיינען געווען פּארבונדען צווישען זיך, וואו די גרעסטע צאָהל פּון די סטודענטען איז געשלאָפען. עס זיינען אָבער געווען (ווי עס מוז נויטוועניגערוויז טרעפֿען אין אזא אומגעלומפּערט־געפּלאָנטער געבויד) אָ סך קליינע ווינקלאָר, אדער נישען, די פּאַר־שיידענע צוטשעפּענישען פּונ׳ם בנין, אוּן אט די ראָזיגע האָט די עקאָנאָמישע שארפזינגקייט פּון דר. בראָנסבי אויך איינגע־ריכט אלם שלאָפּצימערען: אוּן הגם זיי האָבען אויסגעזעהן ווי צימערען, אמת, די קלענסטע, האָבען זיי מעהר ניט געקענט אריין־געמען ווי איין־איינציגען מענשען. איינס פּון אט די קליינע צימערען האָט ווילסאָן פּארנומען.

איין נאַכט, וועז עס האָט זיך געדאַרפט באַלד ענדיגען מיין פּינפט יאָהר אין דער שולע, אוּן גלייך נאָך אט דעם קריג וואָס איך האָב אָקאָרשט דערמאָנט, געפּינענדיג איטליכען איינגעהילט אין שלאָף, בין איך אראָפּ פּון בעט אוּן מיט׳ן לאָמפּ אין האַנט האָב איך זיך דורכגע׳גנב׳עט דורך א ווילדערניש פּון שמאָלע דורכגאַנ־גען, פּון מיין אייגענעם שלאָפּצימער בין צו מיין געגנער׳ס. איך האָב שוין לאַנג געפּלאַנעוועט אויף זיין רעכענונג עפּעס א בייז־מוטיג שטיקעל, פּון יענע שפּיצלאָד, אין וועלכע איך בין בין אהער כסדר אומערפּאָלגרייד געווען. מיין כוונה איז איצטער געווען צו לאָזען מיין פּלאָן ארבייטען, אוּן איך האָב באשלאָסען געבען איהם צו פּיהלען בין גאָר די רשעות מיט וועלכער איך בין צעווען דורכגעדרונגען. דערצו־רייכענדיג זיין צימער, בין איך שטילינקערהייט אריין, איבערלאָזענדיג אין דרויסען דעם לאָמפּ מיט׳ן קאַלפּאַק איבער איהם. איך האָב געמאַכט א טראָט, אוּן זיך צוגעהערט צום קלאַנג פּון זיין רוהיגען אטעמען. דערקוו־דיגענדיג זיך, אז ער שלאָפט, האָב איך זיך אומגעקערט, גענו־מען דאָס פּייער, אוּן מיט דעם ווידער צוגעגאַנגען צום בעט.

ביי דער נאכט, וואָרים אונזער הויפאנקע האָט נעדארפט מיט איבערגעבענהייט ציהען זיך ביז אינדערפריה. וויין האָט זיך פריי געגאסען, אוו עס האָט ניט געפעהלט אויך אנדערע, אוו אפשר מעהר געפעהרליכע פאַרפיהרונגען, אזוי, אז דער גרויער פריהמארגען איז שוין בלאָס ערשינען איז מזרח, אוו אונזער וואנזיניגע צעלאָזענקייט איז נאָך געווען אויף דער העכסטער מדרגה. וויילד צעהיצט פון קאַרטען אוו שכרות, האָב איך געהאַלטען איז איין באשטעהן אויף א טאסט פון מעהר ווי געווהנליכע נבול־פה, ערשט מיין אויפמערקזאמקייט איז פלוצלונג אפגעווענדעט געווארען דורך א העפטיגען, הגם טיילווייזען אויפעפענען פון דער טיר פונ׳ם צימער, אוו דורך דער אויפגערעגטער שטימע פון א דיענער פון דרויסען. ער האָט געזאגט, אז אימיצער, קענטיג איז גרויס אייגעניש, ווי׳ל מיט מיר רעדען איז קאַרידאָר.

אוו ווי׳ל איך בין געווען ווילד צעקאָכט פון וויין, האָט די אומערוואַרטעטע איבערריסונג מיך גיכער דערפרעהט, ווי איבערראשט. איך האָב זיך גלייך געלאָזט געהן, וואקלענדיג זיך פון שכרות, אוו מיט עטליכע טריט בין איך שוין געווען איז דעם וועסטיביול פון דער געבויידע. אין דעם דאזיגען נידעריגען אוו קלייגעם צימער איז קיין לאָמפ ניט געהאנגען, אוו איצט איז נאר קיין ליכט ניט אריינגעקומען, אחוץ דאָס זעהר שוואכע ליכט פונ׳ם טאגען, וואָס האָט זיך דורכגעשלאָגען דורכ׳ן האַלב־רונדען פענסטער. ווי נאר איך האָב איבערגעטראַטען די שוועל, האָב איך דערזעהן פאַר זיך די פיגור פון א בחור׳ל, אז ערך פון מיין וואוקס, אוו אנגעטאָן איז א וויייסען קאזימירענעם מאַרגען־ראָק, צוגעשניטען איז א מאָדנעם פאסאָן פון דעם זעלבען, וואָס איך אליין האָב געטראָגען איז יענעם מאָמענט. דאָס בין איך געווען אימשטאַנד צו באמערקען אינ׳ם שוואכען ליכט, אבער די גענויכטסציגען זיינע האָב איך ניט געקאָנט דערקענען. . ווי איך בין נאר אריינגעקומען, אזוי איז ער שנעל צוגענאנגען צו מיר, אוו אנכאפענדיג מיך פאר׳ן ארעם מיט א זשעסט פון גראבער אומגעדולד, האָט ער א פליסטער געטאָן די ווערטער „ווילסאָן ווילסאָן!" אין מיין אויער.

נאכדעם ווי עס זיינען אריבער עטליכע מאנאטען, וועלכע איך האב פּאַרבראכט אינדערהיים, ממש גאַרנישט ניט טוענדיג. בין איך געווארען א סטודענט אין איטאַ. דער קורצער אינטערוואל איז נענוג געווען אפּצושוואכען מיין זכרון וועגען די פּאַסירונגען אין דר. בראנסבי'ס, אדער לכל הפּחות אריינצוברענגען א באדייטענדע ענדערונג אין דעם אופן פון די געפּיהלען, ווי אזוי איך האב זיי געקענט געדענקען. דער אמת, די טראַגעדיע פון דער דראמע איז שוין מעהר ניט געווען. איצט האב איך שוין געקענט געפּינען אורזאכען צו צווייפּלען אין דער ממשות'דיגקייט פון מיינע חושים, און זיך זעלטען אינגאנצען דערמאנט דעם ענין, סיידען וואונדערענדיג זיך אויף ווי ווייט עס קען פּאַרקריכען דעם מענשען'ס לייכטגלויביגקייט, און שמייכלענדיג איבער דער לעב־האפטער קראפט פון דער פּאנטאזיע, וועלכע איך האב געקראגען בירושה. עס האט אויך ניט אויסגעזעהן, דער סארט סקעפּטיציזם זאל זיך פּארמינדערן דורך דעם אופן, ווי איך האב געלעבט אין איטא. דער ווירבעל־שטראם פון ניט־באַרעבענטע נאַריש־קייטען, אין וועלכע איך האב זיך אזוי שנעל און אזוי זארגלאז אריינגעווארפען, האט אפּגעוואשען אלעס, איבערלאזענדיג נאר דעם שוים פון מיינע פּארגאנגענע שטונדען, האט גלייך איינגעשלונגען יעטווידעם סאלידען אדער ערנסטען איינדרוק, און האט איבערלאזען אין זכרון נאר די סאמע פלאכקייטען פון א פּרידערער עקזיסטענץ.

איך ווייל אבער ניט אויספּירען דעם גאנג פון מיין מיזעראבלער פּאַרדאַרבענקייט דא — א פּאַרדאַרבענקייט וואס האט זיך אויסגעלאכט פון די געזעצען, אין דערזעלבער צייט אויסמיידענדיג די השגחה פּון דעם אנשטאלט. דריי יאהר נאַרישקייט, וואס זיינען אוועק אהן שום נוצען, האבען נאר געלאזען אין מיר איינגעווארצעלטע געוואוינהייטען פון זינד, און צוגעגעבען, אין עטליכע אן אומגעוועהנליכען גראד, צו מיין קערפּערליכען וואוקס — וועל נאר א וואר פון צעלאזענקייט האב איך איינגעלאדען א קליינע קאמפּאניע פון די צעלאזענסטע סטודענטען צו א געהיימען קערמישעל אין מיין צימער. מיר זיינען זיך צוזאמענגעקומען שפּעט

נאכמיטאג, וועז איך אליין ביז אנטלאפען. אבער איז א קורצער צייט האב איך אויפגעהערט צו טראכטען וועגען דעם ענין, וויל מיין קאפ איז שוין געווען אינגאנצען פארנומען מיט דעם געפלאנטען פאהרען קיין אקספארד. איך בין אהין גלייך צוועק, און צוליעב דער ניט אויסגערעכענטער פוסטער גאוה פון מיינע עלטערן בין איך באזארגט געווארען מיט אן אויסשטאטונג און יעהרליכער הכנסה, וועלכע האט מיר געגעבען די מענליכקייט ארויסצולאזען זיך מיט לייב און לעבען איז דעם לוקסוס, וואס איז שוין געווען אזוי טייער צו מיין הארצען — צו קאנקורירען איז געלט־פארשוועדען מיט די שטאלצעסטע יורשים פון די רייכסטע גראפען פון גרויס־בריטאניען.

צעהנטס פון אזא איבערגעבען זיך צו פארדארבענהייט, וואס זיך מיין ארגאנישער טעמפעראמענט א לאז געטאן מיט פארטאפעלטען ברעג, און איך האב צוריקגעשטויסען אפילו די אייניקפאכע צוריקהאלטונגען פון אנשטענדיגקייט איז דער וואנזיניגער ליבע צו מיינע הוליאנקעס. אבער עס וואלט געווען נאריש אפצושטעלען זיך אויף די איינצעלהייטען פון מיין פארשוועדערייַ. עס וועט זיין געזונ צו זאגען, אז פון אלע פארשוועדער האב איך אריבערגע'הורדוס'ט הורדוס'ען, און אז געבענדיג נעמען צו א מאסע ניי־אויסגעטראכטע שטות'ערייַען, האב איך צוגענעבען ניט קיין קורצע בייַלאגע צו דעם לאנגען קאטאלאג פון חטאים, וואס זיינען דאז געווען אין מאדע אין דעם צעלאזענסטען אונזערזיטעט אין אייראפא.

מען וואלט עס אבער קוים געקאנט גלויבען, אז אפילו דא בין איך אזוי געפאלען בין גאר פון דעם דזשענטלמענישען שטאנד, צו זוכען באקאנטשאפט מיט די ערגסטע קונץ־שטיק פון דעם פראפעסיאנעלען קארטענשפיעלער, און ווערענדיג א קענער איז זיין געמיינער וויסענשאפט, צו פראקטיצירען עס כסדר אלס א מיטעל צו פארגרעסערען מיין שוין אזוי אויך אומגעהויערען אייגקונפט אויפ'ן חשבון פון די שוואכזיניגע צווישען מיינע חברים־סטודענטען. אבער דאס איז געווען א פאקט. און די גרעסטע אבשייליכקייט פון דעם דאזיגען פארברעכען קענען אלע

איך בין אין איין אויגענבליק אינגאנצען אויסגעניטערט געוואָרען.

עס איז געווען אזוינס איז דער האַלטונג פון דעם פּרעמדען אוז אין דעם שרעקעדיגען מאָד פון זיין אויפגעהויבענעם פינגער, בעת ער האָט איהם געהאַלטען צווישען מיינע אויגען אוז דעם ליכט, וואס האָט מיד אנגעפּילט מיט אבסאָלוטער דערשטוינונג: אבער עס איז ניט געווען דאָס, וואס האָט מיך אזוי העפּטיג גע־ריהרט. עס איז געווען די באַרייטונג פון א פּייערליכער וואַרונג אין דעם זונדערבאַרען, נידעריגען, פּייפּענדען אַרויסרעדען פון די וועלטער, אוז מעהר פון אַלץ, איז עס געווען דער באַראַקטער, דער טאָן, דער ג ר ו נ ד ט א ן פון יענע עטליכע איינפאַכע אוז באַקאַנטע, דאָך א ר ו י ס ג ע פּ ל י ס ט ע ר ט ע זילבען, וועל־כע זיינען געקומען צושפּאַרען זיך צו מיר מיט א טויזענט זכרונות פון פאַרגאַנגענע טעג, אוז האָט א קלאַפּ געטאָן איבער מיין נשמה מיט א שטוים פון א גאַלוואַניזשער באַטאַרעע. אייִדער איך האָב נאָך געקענט צוריקקומען צו מיינע חושים, איז ער שוין געווען אוועקגעגאַנגען.

כאָטש די דאָזיגע פאַסירונג האָט ניט געקענט ניט איבערלא־זען א לעבעדיגען רושם אויף מיין צערודערטער פאַנטאַזיע, דאָך איז עס פונקט אזוי שנעל אוועק, ווי ס'איז געקומען. עטליכע וואָכען בין איך ווירקליך געווען פאַרנומען מיט מאָכען ערנסטע אויספאַרשונגען, אבער איך בין געווען איינגעהילט אין א וואָל־קען פון קראַנקהאַפטע השערות. איך האָב ניט געמיינט צו באַ־האַלטען פון מיין השגה די אידענטיטעט פון דעם מאַדנעם פאַר־שוין, וועלכער האָט זיך מיט אזא עקשנות אריינגעמישט אין מיינע געשעפּטען אוז מיך באַלעסטיגט מיט זיינע פאַרשטעלטע עצות. אבער ווער אוז וואס איז געווען אט דער ווילסאָן? אוז פון וואַנען איז ער געקומען? אוז וואס זיינען זיינע אבזיכטען געווען? — אויף קיין איינע פון די דאָזיגע פונקטען האָב איך זיך ניט געקענט צופרידענשטעלען, מעהר נישט, וואס איז שייך צו איהם, האָב איך באשלאָסען, אז צוליב א פלוצלינגע סיבה איז זיין פאַמיליע איז ער אוועק פון דר. בראַנסבי'ס אקאַדעמיע אין דעם זעלבען־

א חברה פון אכט אדער צעהן, און איך בין נעווען זעהר שטארק פארזיכטיג, אז דאס קארטענשפיעל זאל זיך כלומר'שט אנפאנגען צופעליג, און דער פארשלאג זאל נעמאכט ווערען טאקע פון דעם, וועמען איך וויל באטריגען. צו זיין קורץ וועגען אזא מיאוס'ען ענין, וויל איך זאגען, אז קיין שום זאך פון די נעמיינע ביטרעקייט איז ניט אויסענגעלאזען געווארען, וואס איז אזוי געווהנליך אין אזעלכע געלעגענהייטען, אז עס איז איינפאך א וואנדער, ווי אזוי עס נעפינען זיך נאר אזעלכע דומע מענשען, וואס לאזען זיך באשווינדלען.

מיר האבען פארבראכט בין שפעט אין דער נאכט, און צום סוף האב איך אזוי געמאכט, אז גלענדינינג זאל ווערען מיין אייניציגער נעגנער. אויך דאס שפיעל איז נעווען מיין באליבטע écarté, די איבעריגע פון דער קאמפאניע, פאראינטערעסירט אין דעם גאנג פון אונזער שפיעל, האבען נעלאזען זייערע אייגענע קארטען, און זיך ארומגעשטעלט ארום אונז אלס צוקוקער. דער פארוועניו, וועלכען איך האב אין אנהויב אוועגט מיט מיינע שפיצ־לאך אייגענשמועסט צו טרינקען א סך, האט איצט שוין געטאשט די קארטען, געטיילט, אדער געשפילט מיט א ווילדער נערוועזער האלטונג, אין וועלכער, איך רעכטן, זיין שכרות האט געקענט טיילוויז זיין שולדיג, אבער ניט אינגאנצען. אין א זעהר קורצער צייט איז ער מיר געווארען בעל־חוב אויף א גרויסע סומע געלט, און נעמענדיג א גרויסען זוף פארט־וויין, האט ער פונקט געטאן דאס, וואס איך האב קאלט ערווארט — ער האט פארגעשלאגען צו פארטאפלען אונזער שוין אזוי אויך גרויסע איינשטעל־געלט. מיט א גוט־געמאכטער מינע ווי איך וויל כלומר'שט ניט, און ערשט דעמאלט, וועז מיין כסדר'דיג אנטזאגען זיך האט פון איהם ארויסגערופען עטליכע בייזע ווערטער, וועלכע האבען כלומר'שט געמאכט, אז איך גיב ניט נאר מיט'ן גוטען ווילען,—ערשט דעמאלט האב איך צוגעשטימט. דער רעזולטאט, פארשטעהט זיך, איז געווען, אז דער פויגעל איז אינגאנצען אין מיין נעץ אריינגעפאלען: אין וועניגער ווי אין א שטונדע האט ער זיין חוב שוין פארפיער־פאכט. א געוויסע צייט האט זיין געזיכט פארלאזען דעם העל־

מענליכע און עהרענהאפטע סענטימענטען האט אהן צווייפעל באַ־ווּזען די הויפּט, אויב ניט די איינציגע, אורזאך פון דער אומ־באשטראפטקייט, מיט וועלכער דאס איז באגאנגען געוואָרען. וועַ־וואלט, ווירקליך, פון מיינע צעלאזענסטע חברים גיכער ניט באַ־שטריטען דעם קלארסטען באוויז פון זיינע חושים, אויבער צו פארדעכטיגען אין אזעלכע שטיק דעם לוסטיגען, דעם אפענהער־ציגען, דעם גרויסמוטיגען וויליאם ווילסאָן, דעם איידעלסטען און ברייטהערציגסטען פראסטען בירגער פון אקספארד — איהם. וועמעס נאַרישקייטען פון יוגענד און אומגעצוימטער פאנ־טאזיע, וועמעס פעלערען זיינען ניט מעהר ווי ניט־אימיטיר בארער קאפּריז, וועמעס טונקעלסטע מעשים זיינען ניט מעהר ווי זארגלאזע און שטורמישע פארשוועגדערי?

איך בין שוין געווען צוויי יאהר ערפאלגרייך באשעפטיגט אויף אט דעם אופן, ערשט אין אוניווערזיטעט איז אננעקומען א יונגער פּאַרוועניו, אז אדעלמאן, גלענדיננ — רייד, זאגט מען, ווי הערדעם אמיקום — און זיין רייכקייט איז אויך פונקט אזוי לייכט דערוואַרבען. איך האב באלד אויסגעפונען, אז ער האט א שוואכען פארשטאנד, און פארשטעהט זיך, איך האב איהם באצייכענט אלס פאסענדען סוביעקט פאר מיין קונסט. איך האב איהם אפט אריינגעשלעפט אין שפיל און איך האב מיט א ביוז געזעהן, דורך די געוועהנליכע קאמבינאציעס קונץ־שטיק, צו לאזען איהם געווינען באדייטענדע סומען, כדי מיט מעהר ער־פאלג פארפלאנטערען איהם אין מיין נעץ. ענדליך, וועַן מיינע פּלענער זיינען רייף געוואָרען, האב איך זיך געטראפען מיט איהם (מיט דער פולער אבזיכט, אז דאס באגעגעניש זאל זיין דאס לעצטע און די אנטשיידענדע) אין דעם צימער פון א חבר, אויך א פראסטער בירגער ווי איך (מר. פרעסטאן), וועלכער איז געווען גלייך אינטים מיט ביידען, אבער אוים גערעכטיגקייט צו איהם, מוז איך זאגען, אז ער האט אפילו דעם מינדסטען פארדאכט ניט געהאט וועגען מיין פלאן. צו מאכען די זאך זאל אויסקומען רא־יעלער, האב איך מיט א ביוז געזעהן, עס זאלען זיך צונויפקומען

פונ'ם צימער איז מיט אמאל ברייט געשפענט געוואָרען מיט א שטאַרקען און ראשיגען אימפעט, וואָס האָט, ווי דורך א כישוף, אויסגעלאָשען יעטווידע ליכט אין צימער. ביי זייער אויסגעהענדען שיין זיינען מיר אימשטאַנד געווען צו באמערקען, אז א פרעמדער איז אריין, אז ערד פון מיין וואוקס, און גוט איינגעהילט אין א מאנטעל. אבער ס'איז שוין געווען אינגאנצען פינסטער, און מיר האָבען נאָר געקענט פיהלען, אז ער שטעהט צווישען אונז. ביז ווער פון אונז האָט געקענט צו זיך קומען פון דער אויסערסטער דערשטוינונג, איז וועלכער די ראזיגע שטורעמדיגקייט האָט אלע־מען אריינגעווארפען, האבען מיר דערהערט די שטימע פון דעם אומגעבעטענעם גאסט.

— מיינע העררען! — האָט ער גענאָגט אין א נידעריגען, קלאַרען און אומפאַרגעסליכען פלישטער, וועלכער האָט דורכגעדרונגען ביז צום מארד פון מיינע ביינער, — מיינע העררען! איך אנטשולדיג זיך פאר מיין האנדלונג, וויל פיהלענדיג אזוי ערפיל איך נאָר א פליכט. איהר זייט, אהן צווייפעל, אומבאקאנט מיט דעם ריכטיגען כאראקטער פון דעם פארשווין, וועלכער האָט היינט ביינאכט געוואונען אין écarté א גרויסע סומע געלט ביי לארד גלענדיניננ. איך וועל דערפאר אייך געבען א שנעלען און זיכערען וועג וווי אזוי ארויסצוקריגען אט די זעהר נויטיגע אינפארמאציע. זייט אזוי גוט און קוקט איבער, וועו איהר האָט צייט, אינוועניג דעם אונטערשלאָג פון דעם מאנטעל פון זיין לינקען ארבעל און די עטליבע קלייגע פעקלאָך, וועלכע מען קען געפינען אין די עטוואָס־גראָמע קעשענעם פון זיין אויסגעשטיק־טען מארגען־ראָק.

בעת ער האָט גערעדט, איז די שטילקייט אזוי טיף געיוועז, אז מען האָט געקענט הערען ווי א שפילקע פאלט ארונטער אויפ'ן דיל. ענדיגענדיג, איז ער גלייד אוועקגענאנגען, און אזוי פלוצ־לונג, ווי ער איז געקומען. קען איך, זאל איך באשרייבען מיינע געפיהלען? זאל איך זאגען, אז איך האָב געפיהלט די אלע שרעקען פון גיהנום? זיכערער ווי אלץ, איך האָב ווענig צייט געהאט צו טראכטען. א סך הענט האבען מיך גראָב אנגעגאָפט

רויטען קאליר, וואס ער האט געקראגען פונ׳ם ווייז: אבער דערנאך, האב איך צו מיין דערשטוינונג באמערקט, אז ער איז געווארען שרעקליך בלאס. איך זאג: צו מיין דערשטוינונג. גלענדינינג, ווי איך בין פריהער געווען טשיקאוו נאכצופרעגען, איז פארגעשטעלט געווארען פאר זעהר א רייכען, און די סומע, וועלכע ער האט ביז אהער פארלארען, כאטש פאר זיך אליין זיי־נען זיי געווען זעהר גרויס, האבען, ווי איך האב זיך משער גע־ווען, פארט ניט געקענט זעהר ערנסט באאומרוהיגען, און געווים ניט אזוי שטארק איהם אנריהרען. דער געדאנק וואס האט אויפ׳ן שטעל געקאנט איינפאלען איז געווען, אז דאס האט איהם דער ווייז אזוי געמאכט: און גיכער מיט׳ן מיין איינהיטען די אייגענע רעפוטאציע איז די אויגען פון מיינע חברים, אויידער צוליב וואסער ניט איז וועניגער פערזענליכען מאטיוו, האב איך שוין געהאלטען צו באשטעהן, פעסט אנטשלאסען, אויף דעם, אז מעהר זאלען מיר ניט שפּילען, ערשט פון דער חברה האט מען מיר א שטויס געטאן עטליכע מאל אין עלענבויגען, און גלענדי־נינג אליין האט ארויסגעלאזען אן אויסגעשריי, וואס האט אוים־גערופען פולשטענדיגע פארצווייפלונג, און דאס האט מיר נעגע־בען צו פארשטעהן, אז איך האב איהם איננאנצען רואינירט אונ־טער אזעלכע אומשטענדען, אז ער דארף ארויסרופען צו זיך רחמנות אפילו פון דעם טיוועל אליין.

ווי עס האט איצט געקאנט זיין מיין האלטונג, איז שווער צו זאגען. דער קלענליכער צושטאנד פון מיין קרבן האט אריינ־געווארפען אלעמען אין א נעדריקטער שטימונג, און אייניגע מינוטען האט געהערשט א טיפע שטילקייט, אין פאדלזיף פון וועלכע איך האב ניט־וויליגנדיג געפיהלט, ווי מיינע באקאנ־טערען רויט פון די פיעלע ברענענדיגע בליקען פון פארכטונג, אדער פארוואורף, געווארפען אויף מיר פון די וועניגער צעלאזענע פון דער חברה. איך וועל אפילו צוגעבען, אז אן אומדערטרעג־ליכע משא פון זארג איז אויף א קורצע ווייל אראפ פון מיין ברוסט דורך די פלוצלונגע און אויסערגעווענליכע איבערהאקונג וואס איז געקומען נאכדעם. די בריטע, שווערע פליגעל־טיר

דערשלאגען, דערניידעריגט ביז צום שטויב, ווי איך בין דאז געווען, איז עס ווארשיינליך, אז איך זאל ענטפערען גלייך אויף אט דער גאליגער שפראך מיט פערזענליכער גוואלדטאט, וועז איז דער רגע וואלט מיין גאנצע אויפמערקזאמקייט ניט אפגע־צויגען געווארען פון א פאקט פון העכסט־דערשטוינענדען כאראק־טער. דער מאנטעל, וואס איך האב געטראגען, איז געווען פון א זעלטענעם סארט פוטער: ווי זעלטען, ווי פארשוועדעריש קאסטבאר, ווי איך גארניט אויסזאגען. היינט דער פאסאז איז געווען מיין אייגענע פאנטאסטישע ערפינדונג, וואס איז אזעלכע פוסטע זאכען ביז איך געווען איבערקלייבעריש ביז צו א זינלא־זען גראד פון פראנטאווסטווע. אזן דעריבער, וועז מר. פרעסטאז האט מיר דערלאנגט דאס, וואס ער האט אויפגעהויבען פון דיל, לעבען דער פליגעל־טיר פונ'ם צימער, האב איך מיט א דערשטוי־נונג, וואס איז שיער ניט געווען נאהענט צו שרעק, באמערקט, אז מיין אייגענער מאנטעל העננט שוין אויף מיין ארעם (וואו איך האב אהן צווייפעל ניט וויסענדיג עס ארויפגעלאגט), אזן אז יענער מאנטעל, וועלכען מען האט מיר דערלאנגט, איז נאר געווען א ריכטיגער דופליקאט פון מיינעם אין אלע, אפילו אין די מעגליכסט קלענסטע, פרטים. דער כישוף'דיגער נפש וואס האט אזוי שוידערליך פון מיר ארונטערגעריסען די מאסקע, איז געווען איינגעהילט, ווי איך געדענק, אין א מאנטעל: אזן קיי־נער פון די איבעריגע חברים פון אונזער קאמפאניע, אחוץ מיר, האט אזא מאנטעל ניט געטראגען. קומענדיג עטוואס צו זיך, האב איך ענמומען דעם מאנטעל, וואס פרעסטאז האט מיר דערלאנגט, האב עס אומבאמערקט ארויפגעווארפען איבער מיינעם, האב פארלאזען דאס צימער מיט אז אנטשלאסענער בייזער מינע פון טראציגקייט, אזן גלייך אויף מארגען. נאר איידער עס האט גענו־מען טאגען, האב איך זיך שנעל געלאזען אין ווענ אריין פון אקספארד נאכ'ן קאנטינענט, אין א פאלקאמענער אגאניע פון שרעק אזן שאנדע.

א י ד ב י ז א ו מ ז י ס ט א נ ט ל א פ ע ן. מיין שלימזל האט ווי טריאומפירענדיג מיך פארפאלגט, אזן ער האט

גלייד אויפ'ן ארט, און עס איז צוריק באלד ליכטיג געווארעו. עס האט זיך אנגעהויבעו א זובעניש. אין דעם אונטערשלאג האט מעו געפונעו אלע פיגור־קארטעו, וואס ס'איז נויטיג איז écarte , און אין די קעשענעס פון מיין מארגעו־ראק — א צאהל פעקלאד קארטעו, וואס זייערע פאקסימילעס זיינעו גע־ברויכט געווארעו ביי אונזער שפילעו, מיט דער אינציגער אויס־נאם, וואס מיינע זיינעו געווועו פון דעם סארט, וואס טעכניש רופט מעו זיי arrondées : די גרעסטע טרומף־קארטעו זיינעו לייכט קאנוועקסירט ביי די ברעגעו, די קלענערע קארטעו לייכט קאנוועקסירט ביי די זייטעו. אין אזא אויסארדנונג, איז דער קרבו, וואס הויבט אפ, ווי געווועהנליך, די קארטעו אין דער לענג פון דעם פעקעל, וועט כסדר מוזעו אפהויפעו פאר זיין נעגנער א גרויסע טרומף־קארט, אבער דער אפעריסט, אפהויבענ־דיג די קארטעו אין דער בריים, וועט זיכער שוין ניט אפהויבעו פאר זיין קרבו אזעלכע קארטעו, וואס זאלעו האבעו עפעס א ווערדע ביים שפילעו.

דער גרעסטער אויסברוך פון צארן וואלט מיר וועניגער גע־הארט, ווי די שטילע פאראכטונג, אדער די סארקאסטישע רוהיג־קייט, מיט וועלכע דאס איז אויפגענומעו געווארעו, בעת מעו האט דאס אויסגעפונעו.

— מר. ווילסאו, — האט אונזער באלעבאס געזאגט, אויפ־בויענדיג זיך אויפצוהויבעו פון אונטער זיינע פים א זהר, זעהר רייכעו מאנטעל פון זעלטענעם פוטער, — מר. ווילסאו, דאס איז אייער אייגענטום! — (דאס וועטער איז געווען קאלט, און ווען איך האב פארלאזעו מיין צימער, האב איך ארויפגעווארפעו א מאנטעל איבער מיין שלאפראק, אויסטועגדיג עם צוריק ווען איך בין צוגעקומעו צום פלאץ פונ'ם שפיל). — איך רעכעו, עס איז איבעריג צו זוכעו דא — (באטראכטענדיג די פאלדעו פונ'ם בגד מיט א ביטערעו שמייכעל) — וואסערע ניט איז ווייטערע באי־ווייזע פון אייערע קונץ־שטיק. ווירקליך, מיר האבעו געהאט נענוג. איך האף, איהר וועט געפינעו פאר נויטיג צו פארלאזעו אקספארד. אלענפאלס, צו פארלאזעו גלייד מיין צימער.

געשיקטקייט אנהאלטענדיג זיין קאפריז צו טראגען די זעלבע קלייד׳ער וואס איר) עס אזוי דערגרייכט אין זיין ארבייט צו שטעדטען מיין וויילעז אויף פארשיידענע אופנים, אז איר האב אויף קיין איין מאמענט ניט געקענט זהה זיינע געזיכטסצינגען. זאל וויילסאז זיין וואס ער איז — ד א ס וועניגסטענס איז נאר גענוג דער סאמער שפיז פון אויספיינערי אדער נארישקייט. האט ער אויף איין וויילע נעקענט זיך פארשטעלען, אז אין מיין בעלעצטה פון איטאליע, אין דעם צעשטערער פון מיין עהרע אין אקספארד, אין דעם וואס האט געשטערט מיין אמביציע אין רום. מיין נקמה אין פאריז, מיין ליידענשאפטליכע ליבע אין נעאפעל, אדער דאס, וואס ער האט פאלש אנגערופען מיין זשערנעקייט אין עגיפטען — אז אין די אלע, מיין ארכי־שונא און בייזער גייסט, האב איך ניט געקענט דערקענען דעם וויליאם ווילסאן פון מיינע אינגעלשע שולי־יאהרען, דעם נאמען־חבר, דעם קאמפאניאן, דעם קאנקורענט פון דר. בראסבי׳ס? אוממעגליך! אבער לאמיר זיך אויסלעז צו דער לעצטער געשעהנישפולער סצענע פון דער דראמע.

ביז אהער האב איך נאכלעסיג זיך אונטערגענעבען צו זיין חוצפה׳דיגער אויבערהערשאפט. דאס געפיהל פון טיפער עהרפורכט, מיט וועלכען איך פלעג געווענליך באטראכטען דעם גרויבענעם כאראקטער, די מאיעסטעטישע וווייזהייט, די שיינבארע אל־אנוועזנהייט און אלמעכטיגקייט פון וויליאם וו׳ן, היינט דער צו נאר דאס געפיהל פון שרעק אפילו, מיט וועלכען נעווייסע אנדערע שטריכען פון זיין נאטור און אנגענומענע געשטאלטען האבען מיר אנגעפילט. האבען ביז אהער געארבייט אריינצונעבען אין מיר א נעראנק פון מיין איינענער פאלשטענדיגער שוואכקייט און הילפלאזיגקייט, און איינשמועסען מיר בלינד, כאטש שטארק ווידערהווילינג, אונטערווארפען זיך צו זיין מוטווילינקייט. אבער אין די לעצטע טעג האב איך זיך אינגאנצען אפגענעבען צו וויין, און זיין וויילדמאכענדער אינפלוס אויף מיין ג׳ירשן׳טען טעמפעראמענט האט מיר אלץ מעהר און מעהר פון נעדולד ארויסגעבראכט. איך האב גענומען מורמלען, קווייטקלעז זיך, שטעלען זיך אנטקעגען. און איז דאס נאר געווען אז איינבילדונג, וואס האט

ווירקליך באוויזעז, אז די אויסאיבונג פון זיין מיסטעריעזער הער־
שאפט האט זיך ערשט אנגעהויבען. איך האב קוים מיין פוס
געשטעלט אין פּאריז, האב איך שוין אפּריהער געהאט א פּרישען
באוויז פון דעם אבשייליכען אינטערעס, וואס דער דאזיגער וויל־
סאן האט נענומען אין מיינע געשעפטען. יאהרען זיינען ג־
פלויגען, און קיין שום דערלייזונג איז מיר ניט געקומען. לומפ!
— ווי ניט אין דער צייט, דאך מיט וואס פאר א גיימטערהאפטער
אומגעבעטענער פריינדשאפט ער האט זיך אין רוים געשטעלט
צווישען מיר און מיין אמביציע! אין וויען אויך, אין בערלין
און אין מאסקווע! וואו, אין דער אמת'ן, האב איך ניט ג־
האט קיין ביטערע אורזאך צו שילטען איהם אין מיין הארץ? פון
זיין אומערפּארשליכער טיראניי בין איך ענדליך אין טויט־שרעק
געפלויגען ווי פון א מגפה, און צום סאמען עק וועלט ב י ז
א י ד א ו מ ז י ס ט ג ע ל א פ ע ן.

און אבער אמאל און ווידער אמאל האב איך אליין ביי זיך
געפרעגט: „ווער איז ער? פון וואנען איז ער געקומען? און
וואס וויל ער?" אבער איך האב קיין שום ענטפער ניט ג־
פונען. היינט האב איך געפּארשט, אויף א געוויסען אופן, די פּאר־
מען און די מעטאדען און די הויפּט־שטריכען פון זיין חוצפה־
דיגער השגחה. אבער אפילו אין דעם פּרט האב איך וועניג וואס
געפונען אויף וואס צו בויען אן השערה. מען האט ווירקליך
געקענט באמערקען, אז אין די אלע פיעלפאכע ביישפי־
לען, אין וועלכע ער האט די לעצטע צייט זיך נעשטעלט מיר אין
וועג, האט ער זיך נאר נעשטעלט, צו נישט צו מאכען יענע פלע־
נער, אדער צו שטערען יענע האנדלונגען, וועלכע, אויב אויסנע־
פיהרט ביו צום סוף, וואלטען זיך געקענט ענדיגען שלעכט.
דאס איז, באמת, א צרה'דיגע רעכטפערטיגונג פאר אן אויטארי־
טעט, אזוי העזה'דיג זיך נענומען! א צרה'דיגע פארגיטיגונג
פאר נאטירליכע רעכט פון זעלבסט־טעטיגקייט, אזוי הארטנע־
קיג, אזוי באליידיגענד אוועקגערויבט!

איך האב אויך נעמוזט באמערקען, אז מיין פייניגער האט
פאר א זעהר לאנגע צייט (פארזיכטיג און מיט וואונדערבארער

א בלוט־רויטען גארטעל. א מאסקע פון שווארצען זייד האט אינ־נאנצען פארדעקט זיין פנים.

— לומפ! — האב איד אויסגערופען מיט א שטימע הייזע־ריג פאר צארן, אזן יעדע זילבע, וואס איד האב ארויסגערעדט, האט געשיינט צו זיין נייער עהל אויפ'ן פייער, אויפצופלאקערן מיין צארן, — לומפ! שווינדלער! פארפלוכטער באנדיט! קום נאר מיר, אויב ניט, דערשטער איד דיד אט דא וואו דו שטעהסט! — אזן איד האב זיך א לאז געטאן פון באל־צימער אין א קליין דערבייאיג פארצימער אריין, שלעפענדיג איהם מיט זיך אהן ווידערשטאנד.

אריינגעהענדיג, האב איד איהם פון זיך א שליידער געטאן מיט רציחה. מיט וואקעלדינע טריט איז ער צוגעפאלען צום וואנט, אזן איד האב דערווייל פארהאקט די טיר מיט א קללה, אזן געהייסען איהם ציהען דעם שווערד. אויף איין ווילע האט ער זיך געקווינקעלט: דערנאך אבער מיט א לייכטען זיפץ, האט ער שטיל געצויגען דעם שווערד, צו פארטיידיגען זיך.

דער שטרייט איז ווירקליך קורץ געווען. וואס פאר א סארט ווילדע אויפרעגונג ס'איז דא נאר אויף דער וועלט, בין איד דער־מיט פול געווען, אזן איד האב געפיהלט אין מיין איין אייניצי־גען ארעם די ענערגיע אזן די קראפט פון טויזענדער. אין עט־ליכע סעקונדען האב איד מיט מיין כח אליין צוגעשפארט איהם צו דער וואנט, אזן האבענדיג איהם אזוי אין מיינע הענט, האב איד מיט א ברוטאלער רציחה אריינגעהאקט מיין שווערד, איין מאל אזן א צווייטען מאל, דורך אזן דורך זיין ברוסט.

אין יענער רגע האט אימיצער א מאר געטאן מיט דער קליאמ־קע פון טיר. איד האב אויף שנעל געמאכט, אז קיינער זאל ניט קענען אריינגעהן, אזן דאן האב איד זיך גלייך צוריקגעקערט צו מיין גוסס'ען געגנער. נאר וואס פאר א מענשליכע שפראך קען ריכ־טיג איבערגעבען י ע נ ע דערשטוינונג, י ע נ ע ם שוידער, וואס האט מיד באהערשט דערזעהענדיג דאס בילד? די קורצע ווילע, וואס איד האב אפגעקערט מיינע אויגען, איז געגנג געווען

מיך געמאכט צו גלויבען, אז מיט'ן וואוקס פון מיין אייגענער שטארקייט, פאלט פראפארציאנאל די שטארקייט פון מיין פיי־ניגער? נאר ווי דאס זאל ניט זיין, איך האב איצט אנגע־הויבען צו פיהלען די אינספיראציע פון א ברענענדיגער האפנונג, און ענדליך האב איך טיף אין מיינע מחשבות ארויסגעבראכט א פעסטען און א פארצווייפעלטען באשלום, אז מעהר וועל איך זיך שוין ניט לאזען פארשקלאפען.

דאס איז געווען אין רוים, בעת'ן קארניוואל פון ——18, וועז איך בין אנווענדנד געווען אויף א מאסקאראד אין דעם פאלאץ פון דעם נעאפאליטאנישען הערצאג די־בראנליא. איך האב זיך נאר שטארקער ווי אימער צוגעכאפט צום וויין־טיש, און דאן די שטיקענדיגע אטמאספערע פון די געפאקטע צימער־ן האט מיך גערייצט אהן א שיעור און אהן אן ערד. א חוץ דעם, די שווערזי־קייט דורכצוקריכען דורך די לאבירינטען פון דער געזעלשאפט האט צוגענעבען ניט קיין ביסעל צו דער אויפ־ענונג פון מיין ג־מיט, וואהרים איך האב גערוג געזוכט (איך וועל ניט זאגען, מיט וואס פאר אן אומווירדיגען מאטיוו) די יונגע, די לוסטיגע, די שענע וויב פון דעם אלטען עובר־בטל די־בראנליא. מיט א צו גענוסענלאזען צוטרויען האט זי מיר פריהער נאר פארטרויט דעם סוד, אין וואס פאר א קאסטיום זי וועט זיין אנגעטאן, און איצט, דערזעהענדיג זיי, האב איך זיך גאיילט צוצוגעהן צו איהר. אין דער רגע האב איך דערפיהלט, ווי א לייכטע האנט האט זיך אוועקגעלענט אויף מיין אקסעל, און דערהערט האט זיך יענער אייביג־אומפארגעסליכער, נידריגער פארדאמטער פ ל י ס ט ע ר אין מיין אויער.

אין אן אבסאלוטער ווילדקייט פון צארן, האב איך זיך גלייך א וואהר גענאמען אויף דעם, וואס האט זיך מיר אזוי אין וועג גשטעלט, און האב איהם מיט רציחה אנגעכאפט פאר'ן קאל־נער. ווי איך האב ערוואהרט, איז ער גענוגן געקליידט פונקט אין אזא קאסטיום ווי מיינער. טראגענדיג א שפאניש־ן מאנטל פון בלויען סאמעט, און אויף די לענדען אנגעגורט א ראפיער אויף

דער אוואלער פארטרעט

דער שלאס, וואוהין מיין דיענער האט זיך דערוועגט אריינ־
געהן אויפברעכענדיג די טיר, אום ניט צו לאזען מיט אין מיין
פארצווייפלטען פארוואונדעטען צושטאנד פארברענגען א נאכט
אונטער'ן אפענעם הימל, איז געווען איינע פון יענע גרויסע
געביידעם פון צענויפגעמישטע חושכ'ניש און הערליכקייט, וועלכע
זיינען אזוי לאנג פארכמורעט געשטאנען צווישען די אפענינען.
ניט וועניגער איז דער ווירקליכקייט, ווי איז דער פאנטאזיע פון
מרס. ראדקליף. איטליכער האט געקענט זעהן, אז עס איז צייט־
ווייליג און זעהר ניט לאנג פארלאזען געווארען. מיר האבען
זיך איינגעארדענט אין איינעם פון די קלענסטע און גאר ניט זעהר
רייך צוגעקליבענע חדרים. עס איז געלעגען אין א וויטען טורעם
פון דער געביידע. די באפוצונגען זיינען געווען רייך, דאך
אלט און אפגעריסען. די וועגט זיינען געווען באהאנגען מיט
טאפעטען און באצירט מיט פיעלפאכיגע און פיעלפארמיגע וואפען־
טראפעען, צוזאמען מיט אן אומגעוועהנליך גרויסער צאהל פון
זעהר לעבהאפטע מאלערנע בילדער. אין דאזיגע בילדער, וואס זיינען אלטנערגע־
האנגען פון די וועגט, ניט נאר אויף זייערע הויפט־אויבערפלעכטן,
נאר אויך אין זעהר א סך ווינקלען, וועלכע די פאנטאסטישע אר־
ביטעקטור פון'ם שלאס האט פאר נויטיג געמאכט — אין די דאזיגע
בילדער האט, אפשר, מיין צעמישטקייט אין אנהויב געטריבען
מיר טיף צו פארוינטערעסירען זיך. האב איך אלזא געהייסען
פערדא'ן פארמאכען די שוועכע לאדען פון'ם צימער — וויל
ס'איז דאך שוין געווען נאכט — אנצינדען די רעהרען פון א
גרויסען קאנדלאבער, וואס איז געשטאנען צוקאפען פון מיין
בעט, און פארנאנדערעפענען וויט און בריים די פראנזיגע פאר־
האנגען פון שווארצען סאמעט, וועלכע האבען ארומגעהילט דאס
בעט אליין. איך האב געוואלט, דאס אלעס זאל געטאן ווערען,

צו מאכען באשיינפערליך א ווייכטיגע ענדערונג אין דער איינארד־נונג פון דעם העכערען אדער וויטערדיגען עק פונ׳ם צימער. א גרויסער שפּיגל — אזוי האט צוערשט מיר אויסגעזוהן אין מיין צעמישונג — אין איצט געשטאנען דארטען וואו מען האט גאר פריהער קיין שפּיגל ניט געזוהן: און ווען איך האב גע־נומען געהן אהין אין דער גרעסטער שרעק, האט מיין אייגענע געשטאלט, אבער מיט געזיכטסציגען אינגאנצען בלאם און פאר־שפריצט אין בלוט, זיך געלאזען געהן צו מיר מיט א שוואכען און וואקעלדיגען טראט.

אזוי האט אויסגעזוהן, זאג איך, אבער געווען איז דאם ניט. דאם איז געווען מיין געננער — דאם איז געווען ווילסאן, וועל־כער איז דאן געשטאנען פאר מיר אין דער גסיסה פון זיין אויפ־לעזונג. זיין מאסקע און מאנטעל זיינען געלעגען דארט וואו ער האט זיי א ווארף געטאן, אויפ׳ן דיל. קיין איין פאדים אין זיין גאנצער קליידונג, קיין איין שטריך אין די אלע בולט׳ע און איי־גענטימליכע שטריכען פון זיין געזיכט, אפילו אין דער אבסאלוט־סטער אידענטיטעט, איז ניט געווען אין איהם, וואס איז ניט געווען מ י י נ ס!

עס איז געווען ווילסאן, אבער ער האט שוין מעהר ניט נערעדט מיט א פלויסטער, און איך האב זיך געקענט פארשטע־לען, אז איך אליין האב נערעדט דאס וואס ער האט געזאגט:

— ד ו ה א ס ט ב א ז י ג ט, א ו נ א י ך ג י ב ז י ך א ו נ ט ע ר. ד א ך פ ו ן א י צ ט א ן ב י ס ט ד ו א ו י ך ט ו י ט — ט ו י ט פ א ך ד ע ך ז ו ע ל ט, פ א ך׳ן ה י מ ע ל א ו ן פ א ך ה א פ־נ ו נ ג! א י ן מ י ך ה א ס ט ד ו ג ע ט א ן ע ק־ז י ס ט י ר ע ן, א ו ן א י ן מ י י ן ט ו י ט, ז ע ה א י ן א ט ד ע ך ג ע ש ט א ל ט, ו ו א ס א י ז ד י י ן א י י ג ע נ ע, ו ו י ג ע נ צ ל י ך ד ו ה א ס ט ז י ך א ל י י ן ד ע ך מ א ך ד ע ט!

אז איך האב איצט ריכטיג געזעהן — קען איך ניט און וועל ניט צווייפלען: וואהרים דער ערשטער אפגלאנץ פון די ליבע אויף יענעם לייוועלט האט געשיינט צו צעשפרייטען די טרויעריגע רישע באוואוסטלאזיגקייט, וואס האט זיך נע'ננב'עט איבער מיינע חושים, און צוריקצושטויסען מיך גלייך צום וואכעדיגען לעבען.

דער פארטרעט, ווי איך האב שוין געזאגט, איז געווען פון א יונגער מיידל. עס איז געווען נאר א קאפ און אקסלען, געמאכט אין, ווי מען רופט עס טעכניש אז, א ווינציגע שטייגער: פיעל איז דעם סטיל פון די באלידטע קעפ פון סאלי. די ארעמס, דעם בוזים, און אפילו די עקען פון די גלאנציגע האר, זיינען אומ־מערקבאר צעשמאלצען געווארען אין דעם אומקלארען, דאך טיפען שאטען, וועלכער האט געבילדעט דעם הינטערגרונד פון דעם גאנצען. די ראם איז געווען אוואל, רייך באגולדעט און פיליגרירט אין מארעסק. אלס א קונסטווערק, האט ניט געקענט זיין וואונדערבארער, ווי דאס בילד אליין. אבער עס האט ניט געקענט זיין די אויספיהרונג פון דער ארבייט און אויך ניט די אומ־שטערבליכע שענקייט פון ס'גזיכט, וואס האט מיך אזוי פלוצ־לונג און אזוי שטארק געריהרט. וועניגער פון אלעם האט עס געקענט זיין, אז מיין פאנטאזיע, אויפגעטרייסעלט פון איהר האלב־דרעמעל, זאל מיינען, אז דאס איז דער קאפ פון א לעבע־דיגען מענשען. איך האב גלייך געזעהן, אז די זונדערבארקייטען פון דער צייכענונג, פון דער וויניעט־ארבייט און פון דער ראם, האבען אויפ'ן שטעל געמוזט פארטרייבען אזא געדאנק, געמוזט אפילו ניט אויף א מאמענט דערלאזען אזא געדאנק. טראכטענדיג ערנסט איבער די דאזיגע פונקטען, בין איך פאר אפשר א שטונדע צייט געבליבען האלב־זיצענדיג, האלב אנגעלעהנט, מיט מיינע אויגען צוגעשמידט צום פארטרעט. ענדליך, צופריעדענשטעלענדיג זיך מיט דעם ריכטיגען סוד פון זיין ווירקונג, בין איך צוריקגעפא־לען אין בעט. איך האב געפונען דעם צויבער פון ס'בילד אין אן אבסאלוטער לעבענס־עהנלינקייט פין איסדרוק, וואס, צוערשט האט מיך דערשטוינט, און צולעצט צעמישט, באזיגט און דערשראקען. מיט טיפער עהרפורכט האב איך איוועק־

בכדי איך זאל זיך קענען אפּגעבען, אויב ניט צו שלאפען, איז וועניגסטענס צו באטראכטען דאס איין בילד און דאס אן אנדער בילד, און דורכצוקוקען א קליין ביכעל, וואס איך האב געפונען לינגענדיג אויפ'ן קישען און וואס האט באצוועקט צו קריטיקירען און צו באשרייבען די בילדער.

לאנג, לאנג האב איך געלייענט, און מיט ערנסט און מיט התמדה האב איך געקוקט און געקוקט. שנעל און הערליך זיינען די שטונדען פארבייגעפלויגען, און די טיפע מיטען־נאכט איז אנגעקומען. עס איז מיר ניט געפאלען געווען, ווי דער קאנדעלאר־בער איז געשמאנען, און אויסציהענדיג אליין מיט שווערigקייט מיין האנט, אבי ניט צו טשעפען מיין דרעמלענדיגען דיענער, האב איך עס אזוי אוועקגעשטעלט, אז די שטראלען זאלען מעהר פאלען אויפ'ן בוך.

אבער דאס, וואס איך האב געטאן, האט גאר גאהאט אן אומ־ערוואַרטעטען עפעקט. די שטראלען פון די סך ליכט (זיי זיינען געווען זעהר פיעל) זיינען איצט ארייגעפאלען אין א נישע פונ'ם צימער, וואס איז ביז אהער געווען איינגעהילט אין א טיפען שאטען, צוליעב איינעם פון די פיסלאד פונ'ם בעט. איך האב דער־וייל דערזעהן איז א לעבעדיגען ליכט א בילד, וואס איך האב גאר פריהער ניט באמערקט. עס איז געווען דער פארטרעט פון א יונגער מיידעל, וואס האלט זיך אין אנטוויקלען אין א פרוי. איך האב שנעל געכאפט א קוק אויפ'ן בילד, און דאן מיינע אויגען פארמאכט. פארוואס האב איך דאס געטאן, איז צוערשט ניט געווען קלאר אפילו פאר מיין אייגענער השגה. אבער פאר דער צייט וואס מיינע אויגען־דעקלאך זיינען געבליבען אזוי צוגע־מאכט, האב איך אין געדאנק שנעל דורכגעטראכט, וואס פאר א גרונד האב איך געהאט, זיי אזוי צוצומאכען. עס איז געווען אן אימפולסיווער צוג, אום צו געווינען צייט פאר נאכדענקען. צו איבערצייגען זיך, אז מיין וויזיאן האט מיך ניט אפּגענארט, צו בארוהיגען אוז איינשטילען מיין פאנטאזיע, זי זאל קענען ניכטערער אוז באשטימטער באטראכטען. אין עטליכע מינוט ארום האב איך שוין ווידער געקוקט גלייך אויפ'ן בילד.

וועלכע איז אזוי שטארק אויסגענאנגען נאר איהם. דאך האט זי געשמייכעלט און געשמייכעלט, ניט באקלאגענדיג זיך, ווייל זי האט געזוהט, אז דער מאלער (וועלכער איז געווען זעהר באריהמט) האט געהאט א גרויסען פארגעניגען פון זיין ארבייט, און ער האט געארבייט טאג און נאכט, אום צו מאלען זי, וואס האט איהם אזוי ליעב, דאך וואס וועלט פון טאג צו טאג אלץ מעהר ארבפגעשלאגען פון מוט און אפגעשוואכט. און איז דער אמת, ווער עס האט א קוק געטאן אויפ'ן פארטרעט, האט אין שטיל ווערטער גערעדט פון דער עהנליכקייט, ווי פון א גוואלדיגען וואונדער, און א באווייז, ניט אזוי פון דער קראפט פונ'ם מאלער, ווי פון זיין טיפער ליבע פאר איהר, וועלכע ער האט געמאלט אזוי אויסגעצייכענט. אבער, צום סוף, ווען די ארבייט האט זיך אלץ מעהר דערנעהנטערט צו איהר ענדע, איז שוין מעהר קיינער ניט אריינגעלאזען געווארען אינ'ם טורעם, ווארים דער מאלער איז ווילד געווארען מיט דעם אייפער פון זיין ארבייט, און האט זעלטען וועו אפגעקערט זיינע אויגען פונ'ם לייוונט, אפילו א קוק צו טאן אויף זיין ווייב'ס פנים. און ער האט נ י ט g e w o r k e l t זעהן, אז די קאלירען, וועלכע ער האט אויסגענאסען אויפ'ן לייוונט, זיינען ארויסגעצויגען געווארען פון די באקען פון דער, וואס איז לעבען איהם געזעסען. און וועו א סך וואכען זיינען אוועק, און עס איז נאך וועניג אי־ בערגעבליבען צו טאן, אחוץ איין שמיר איבער'ן מויל און איין קאליר איבער'ן אויג, האט דער גייסט פון דער פרוי צוריק א פלאטער גענאמען, אזוי ווי דער פלאם איז שפאלט פון דעם לאמפ. און דאן האט ער געגעבען דעם שמיר און אוועקגעלעגט דעם קא־ ליר, און פאר איין ווייל איז דער מאלער איז עקסטאז געשטאנען פאר דער ארבייט, וועלכע ער האט געענדיגט: אבער באלד, נאר אלץ אנקוקענדיג, האט ער ענומען ציטערען און איז געווארען זעהר בלאם און דערשראקען, און שרייענדיג הויך אויפ'ן קול: „דאם איז ווירקליך דאם לעבען אליין!" — האט ער זיך פלוצ־ לונג אפגעקערט צו באטראכטען זיין געליבטע: ז י א י ז שוין געווען טויט!"

נעשטעלט דעם קאנדעלאבער צוריק אויף זיין פריהערדיגען אָרט. אזוי איז די אורזאך פון מיין טיפער אויפרעגונג אוועקגענומען געווארען פון מיינע אויגען. און איך האב געריג געזוכט דאס ביכעל, וואס האט באהאנדעלט די בילדער און זייער געשיכטע. וועגרענדיג זיך צו דעם נומער, וואס האט באצייכענט דעם אוועלען פּארטרעט, האב איך געלייענט די אומקלארע און זונדערבארע ווערטער, וועלכע קומען דא:

„זי איז געווען א מיידעל פון זעלטענסטער שעהנקייט, און ניט אזוי ליבליך, ווי פול מיט לעבען. און שלימזל'דיג איז געווען די שטונדע, וועו זי האט דערזעהן דעם מאלער, ליב געקראגען איהם און חתונה געהאט. ער — ליידענשאפטליך, איבערגענעבען, ערנסט, און שוין געהאט א ווייב — זיין קונסט. זי — א מיידעל פון זעלטענסטער שעהנקייט, און ניט אזוי ליבליך ווי פול מיט לעבען: אינגאנצען ליבט און שמייכעל, און שטיפערייש, ווי א יונג הירשעל: ליבט און לאשטשעט יעט־ווידע זאך: האסט נאר די קונסט, וועלכע איז איהר קאנקורענטקע געווען: ציטערט נאר פאר דאס מאלבערטעל און די פענזלען און אנדערע אומפרייגדליכע געצייג, וועלכע האבען פון איהר אוועקגערויבט דאס געזיכט פון איהר געליבטען. עס איז דארום געווען א שרעקליכע זאך פאר דער דאזיגער פרוי צו הערען דעם מאלער רעדענדיג פון זיין וואונש צו מאכען א פּארטרעט אפילו פון זיין יונגער ווייב אויך. אבער זי איז געווען קלייגהאלטיג און געהארכזאם, און זי איז וואכענלאנג געזעסען הכנעה'דיג איז דעם מונקעלען הויכען טורעם־צימער, וואו דאס ליכט האט געטריפט אויפ'ן בלאסען ליידענט נאר פון איבער'ן קאפּ. אבער ער, דער מאלער, האט זיך גרויס געהאלטען מיט זיין ארבייט, וועלכע איז געוואקסען פון שטונדע צו שטונדע און פון טאג צו טאג. און ער איז געווען א לידענשאפטליכער און א ווילדער און א קא־פריזנער מענש, וועלכער איז פארדארבען געווארען פון הוליאנ־קעם: האט ער אלזא נ י ט ג ע ו ו א ל ט זעהן, אז דאס ליכט, וואס איז אזוי טויטליך־בלאס געפאלען אין יענעם איינזאמען טורעם, האט גע'פטר'ט דאס געזונד און גייסט פון זיין ווייב,

פּאַרשטאַרקט דורך מאַטעמאַטישען שטודיום, און איבערהויפּט דורך יענעם העכסטען צוויג פון מאַטעמאַטיק, וועלכער איז מיט רעכט אומרעכט, און צוליעב די רעטראַגראַדע אפּפּראַציעס, אנגערופען געוואָרען, אזוי ווי פּאַר עקסעלאַנס, אנאליז.

אבער אויסרעכענען הייסט נאָר ניט אָנאַליזירען. א שאָך־שפּילער, צום ביישפּיל, טוט דאָס ערשטע, ניט נעמענדיג זיך די מיה צו טאָן דאָס צווייטע. פּאַלגליך איז דאָס שאָך־שפּיל, אין דעם אופן ווי עס ווירקט אויפֿ'ן גייסטיגען כאַראַקטער, היבש מיספּאַרשטאַנען. איך שרייב איצטער ניט קיין ווייסענשאַפֿטליכע אפּהאַנדלונג, נאָר באַאַבאַכטונגען, מערסטענס סתם אזוי, אלס הקדמה צו אַן עטוואָס זונדערבאַרער דערצעהלונג. איך ווילֿ זיך דערפּאָר באַנוצען מיט דער גאַלאַנהייט צו באַהויפּטען, אז די העכערע קרעפּטען פון דעם רעפּלעקטיוועז אינטעלעקט וועלען אויף אַן אנטשיידענעם און ניצליכען אופן אנגעוואַנדט אין דעם ניט־פּרעטענדיעזען שפּיל פון דאַמקעס, אייַדער איז דער נאָענצער קונ־ציגער פּוסטקייט פון שאָך. איז דעם לעצטען, וואָו די פיגורען האַ־בען פּאַרשיידענע און משונה'דינע נאָענגען, מיט אַלערליי און אוט־באַשטענדיגע באַדייטונגען, און דאָס וואָס איז בלויז קאַמפּליצירט (וועלט על פּי טעות אנגענומען (ניט קיין אומגעוואַהנליכער טעות) פּאַר טיפּזינניגקייט. די אויפמערקזאמקייט שפּילט דאָ די שטאַרקסטע ראָליע. אויב מען פּאַרליירט דעם מוט אויף איין ווילֿע, פּאַרזעהט מען א נאָנג, און דאָס פיהרט שוין צו א פּאַרלוסט אדער א נידערלאַגע. אזוי ווי די מעגליכע נאָנגען זיינען ניט נאָר פיעלפּאַך, נאָר אויך פּאַרפּלאַנטערט, וועלען די שאַנסען צו פּאַרזעהן א נאָנג פּאַרפיעלפּאַכט; און אין נייַן פּעלען פון צעהן איז דער נעווינער דער וואָס איז מעהר קאַנצענטרירט אי־דער דער שארפזיניגער שפּילער. איז דאַמקעס אבער פּאַרקעהרט. וואָו די נאָנגען זיינען מעהר אייניג און האַבען זעהר וועניג פּאַר־שיידענהייט, זיינען די וואַהרשיינליכקייטען פון מאַכען א פּאַר־זעהן קלענער, און אזוי ווי די הויפֿע אויפמערקזאמקייט בלייבט פּאַרהעלטנים־מסיג ניט אָנגעוואַנדט, וועלט דער פּאַרצוג, וואָס איין צד קריגט איבער'ן צווייטען, דערגרייכט דורך העבער

די מארדען אויף דער מארג־גאס.

„וואס פאר א ליד עס האבען די סירענען געזונגען,
אדער וואס פאר א נאמען עס האט אבי׳לעס זיך געגעבען, בעת
ער האט זיך באהאלטען צווישען פרויען, באשיט דאס זיינען
שווערע פראגען, פונדעסטוועגען קען מען זיי ט׳־ענטפערן".—

ס ע ר ט א מ א ס ב ר א ו ן.

די גייסטיגע שטריכען, פון וועלכע עס רעדט זיך אלס אנאליטישע, זיינען אין זיך אליין, קנאפ־וואס מסוגל פאר אנאליז. מיר שעצען זיי אפ נאר אין זייער ווירקונג, מיר ווייסען פון זיי, צווישען אנדערע זאכען, אז זיי זיינען פאר דעם וואס האט זיי, אויב ער האט זיי אהן א שיעור, אימער א קוואל פון דער העכסטער פרייד. פונקט ווי דער שטארקער מאן פרעהט זיך זעהר מיט זיין פיזישער קראפט הנאה האבענדיג ופון אזעלכע אי־בונגען, וועלכע מאכען טעטיג זיינע מוסקולען, אזוי איז דער אנאליטיקער מלא שמחה מיט דער מארבישער אקטיוויטעט וואס פלאנטערט פאנאנדערער. ער האט פארגעניגען אפילו פון די אומוויכטיגסטע באשעפטיגונגען, אין וועלכע ער קען נאר ארויסווייזען זיין טאלענט. ער איז פארקאכט אין רעטענישען, שפיעלען, היראגליפען, און צו יעדען מאל טרעפען וויזט ער ארויס א געווייסען גראד שארפזיז, וואס פאר דעם געווהנליבען מענשען זעהט דאס אויס אויסערנאטירליך. זיינע רעזולטאטען, וועלכע ווערען דערגרייכט דורכ׳ן סאמען תוך און תמצית פון מעטארע, האבען אין דער אמת׳ן אינגאנצען דעם אויסזעהן פון אינטואיציע.

די פעהיגקייט צו לייזען פראבלעמען ווערט מעגליך פיעל

נעמיין באגריפלעך. אלזא, צו האבען א שטארקען זכרון און אנ־
צוגעהן „נאכ'ן בוך" זיינען פאקטען, אלגעמיין באטראכט אלס
דער סר־הכל פון גוט שפילען. אבער עס איז נאר אין זאכען, וואס
געהען אריבער די גרענצען פון הויך רעגלען, וואו די קונסט פון
דעם אנאליטיקער ווייזט זיך ארויס. שטילערהייד מאכט ער זיך
מאסען באאבאכטונגען און אויספיהרונגען. דאס זעלבע טוען
אפשר אויך זיינע קאמפאניאנען, און דער אונטערשייד אין
דעם סכום פון די יריעות, וואס מען קריגט, ליגט ניט אזוי פיעל
אין דער ריכטיגקייט פון דער אויספיהרונג ווי אין דער קוואליטעט
פון דער באאבאכטונג. נויטיגער פאר אלעם דארף מען וויסען
ו ו א ס צו באאבאכטען. אונזער שפילער באשרענקט זיך גאר־
ניט: אויך ניט, וויך דאס שפיל איז דער צוועק, פארווארפט
ער דעריבער אויספיהרונגען פון זאכען, וואס זיינען אינערליך ניט
פארבונדען מיט'ן שפיל. ער באטראכט דאס אויסזעהן פון זיין
שותף, פארגלייכענדיג עס פארזיכטיג מיט'ן אויסזעהן פון איט־
ליכען פון זיינע געגנער. ער באטראכט ווי אזוי די קארטען ווע־
רען פארטירט אין איטליכער האנט, און נאר די אויגען דערקענט
ער, וויפיעל טרומפען יענער האט און וויפיעל גרויסע טרומף־קאר־
טען. ער באמערקט יעטווידע ענדערונג פון געזיכט בעת דאס
שפיל גענהט זיך, זאמלענדיג אן אוצר פון געדאנקען פון די פאר־
שיידענהייטען אין דעם אויסדרוק פון זיכערקייט, איבערראשונג,
נצחון, אדער פארדרוס. צוקוקענדיג זיך גוט, ווי איינער נעמט
איין די קארטען, אורטיילט ער, צי יענער קען עס טאן נאך א מאל
מיט'ן זעלבען פארב קארטען, שפילט איינער מיט אן אנשטעל, דער־
קענט ער עס נאך דער מינע, ווי אזוי יענער גיט א ווארף די קארט
אויפ'ן טיש. א צופעליג אדער נאכלעסיג ווארט: אז עס פאלט
צופעליג אראפ א קארט, אדער עס קערט זיך איבער, און מען
קימערט זיך דערבי אדער מען קימערט זיך ניט צו פארשטעלען
עס, אז מען זאל עס ניט באמערקען: דאס צעהלען פון די שטי־
כען, מיט דעם סדר ווי מען צולעגט זיי: פארלענגהייט, קווענק־
לען זיך, היציגקייט אדער שרעקעדיגקייט — דאס זיינען פאר זיין
שיינבאר אינטואיטיוועד השגה אלץ סמנים, וואס צייגען איהם,

ש א ר פ ז י ז . צו זיין וועניגער אבסטראקט: לאמיר זיך פארשטעלען א שניל פון דאמקעס, וואו פון די פעשקעס איז ג׳־ווארען פיער קענינען, און וואו ופארשטעהט זיך, קיין פא־זצהן קען נישט זיין. עס איז קלאר, אז דא קען דער זיג אנטשידען ווערען (וועו די שפילערס זיינען צווייי גלייבע קרשפטען) נאר דורך א קונציגען גאנג, אויף וועלכען מען האט באזונדערס שמארק צ־דארפט אנשטרענגען דעם מוח. בארויבט פון די געוועהנליכע מיטלען, וואדפט זיך דער אנאליטיקער אריין אין דעם גייסט פון זיין אפאנענט, אידענטיפיצירט זיך דערמיט, און ניט זעלטען זעהט ער אזוי, מיט איין קוק, די איינציגע מעטאדען (אפטמאל ווירקליך נארישׂ־איינפאכע), דורך וועלכע ער קען אריינפיהרען אין א טעות אדער אריינבאפעלן איז א פאלשער אויסרעכענונג.

וויסט איז פון לאנג געווען באריהמט פאר זיין איינפלום אויף דאס, וואס מען רופט אויסרעכענונגס־קראפט, און מענ־שען פון העכסטען גראד אינטעלעקט, איז באוואוסט, פלענען דאכט זיך אומדערקלערבאר, הנאה האבען פון וויסט, אויסמיידענדיג שאך אלס א פוסטע שפיל. עס איז קיין שום ספק, אז עס איז ניטא נאך אזא זאך, וואס זאל פאדערן אזוי פיעל די פעהיגקייט פון אנאליז. דער בעסטער שאך־שפילער אויף דער וועלט קאן זיך קענען א ביסעל מעהר ווי דער בעסטער שפילער איז שאך; אבער קענטשאפט איז וויסט מיינט פעהיגקייט פאר ערפאלג איז די אלע מעהר וויכטיגע אונטערנעמונגען, וואו שכל קעמפט מיט שכל. וועו איך זאג „קענטשאפט", מיין איך יענע ופארפאלקאמונג אינ׳ם שפיל, וואס נעמט אריין איז זיך דאס באגריפען פון אל׳די קוועלען, פון וואנען מען קען ציהען לעגיטימע נוצען. די דאזיגע זיינען ניט נאר פיעל איז צאהל, נאר אויך פיעל איז פארעם, און זיי ליגען אפט צווישען די טיפקייטען פון גערדאנק, וועלכע זיינען לגמרי ניט צוגענגליך פאר׳ן געוועהנליכען פארשטאנד. צו באאבאכטען אויפמערקזאם מיינט צו גערענקען קלאר. און, אזוי וויים, וועט דער קאנצענטראטיוער שאך־שפילער אויך קענען גוט שפילען וויסט, אזוי לאנג ווי די רעגלען פון האיל (אליין באזירט אויף דעם הויפען מעכאניזם ופונ׳ם שפיל) זיינען נעניגענד און אל־

כאראקטער איז באגראבען געווארען אונטער דער ארימקייט, און ער האט אויפגעהערט צו טאן עפעס פאר זיך אויף דער וועלט אדער צו קימערען זיך וועגען צוריקקריגען זייז פארמעגען. דורך דער גוטס־קייט פון זיינע קרעדיטארען איז פאר איהם איבערגעבליבען א קליין רעשטעל פון זייז ירושה, און מיט'ן איינקונפט, וואס דאס האט איהם אריינגעטראגען, האט ער, שטארק עקאנאמיזירענדיג, באווייזען דורכצושלאגען זיך דאס וויכטיגסטע, וואס מען דארף אין לעבען, ניט קימערנדיג זיך וועגען מותרות. ביכער, דאס איז ווירקליך געווען זייז איינציגער לוקסוס, וואס אין פאריז קען מען זיי לייכט קרינגען.

דאס ערשטע מאל האבען מיר זיך געטראפען אין א פינסטער ביבליאטעק אויף דער מאנטמארטר־גאס, וואו דער צופאל, וואס מיר ביידע האבען געזוכט א זעהר זעלטען און זעהר מערקווירדיג בוך, האט אונז געבראכט אין ענגערער פארבינדונג. מיר האבען געזעהן זיך ווידער אמאל און אבער א מאל. איך בין טיף פארינטערעסירט געווארען אין דער קליינער פאמיליען־געשיכטע, וועלכע ער האט מיר דערצעהלט מיט אלע אייגצעלהייטען, מיט דער גאנצער אפענהערציגקייט, וואס א פראנצוז ווייזט ארויס, וועז עס האנדעלט זיך נאר וועגען דער איינענער פערזאז. איך בין אויך דערשטוינט געווארען זעהענדיג, ווי שטארק אנגעלעזען ער איז, און מעהר פון אלעס, האב איך געפיהלט, ווי מיין נשמה ווערט אין מיר אנגעצונדעז פון דעם ווילדעז ברעז און דער לעבעדיגער פרישקייט פון זייז פאנטאזיע. זוכענדיג אין פאריז די צוועקען, וואס איך האב דאז געזוכט, האב איך געפיהלט, אז די געזעלשאפט פון אזא מאן וועט זייז פאר מיר אז אומשאצבארער אוצר, און דאס האזיגע געפיהל האב איך איהם אפען פארטרויט. צום סוף איז אפגעמאכט געווארען, אז מיר זאלען וואוינען צוזאמען די צייט, וואס איך דארף זייז אין שטאט: און אזוי ווי מיינע מאטעריעלע אומשטענדען זיינען געווען עטוואס וועניגער צרה'דיג, ווי זיינע, האב איך מיר ערלויבט דאס פארגעניגען צו דינגען א דירה, און אויסמעבליירען זי אין א סטיל, ווי עס האט געפאסט פאר דער העכסט פאנטאסטישער געדריקטער שטימונג פון אונ־

וואו די ריכטיגע לאגע האלט. די ערשטע צוויי־דריי גאנגען אפּ־
געשפּילט, וויסט ער שוין, וואס יעדערער האט אין האנט, און
פון דאן אן לעגט ער ארויס זיינע קארטען מיט אזא אבסאלוטער
זעלבסטפארשטענדלעכקייט, אזוי ווי ער וואלט אויסגעקערט צו איהם זיינע קארטען.

די אנאליטישע קראפט זאל מען ניט צעמישען מיט איינפא־
כער שארפזיניגקייט, ווארום בעת דער אנאליטיקער איז נויטווענ־
דיגערווייז שארפזיניג, איז אבער דער שארפזיניגער מענש אפט
מערקווירדיג אומפעהיג צו אנאליזירען. די קאנסטרוקטיווע אדער
קאמבינירענדע קראפט, דורך וועלכער שארפזינקייט ווייזט זיך
געווענליך ארויס, און פאר וועלכער דער פרענאלאג (איך גלויב,
אז דורך א טעות) האט באשטימט א באזונדער ארגאן, זיך פאר־
שטעלענדיג אז דאס איז א פרימיטיווע פעהינקייט, האט זיך אזוי
אפט ארויסגעזעהן ביי יענע, וועמעס אינטעלעקט האט אין אנ־
דערע אופנים זיך געגרענעצט מיט אידיאטסטווע, אז דאס האט
צוגעצויגען די אלגעמיינע אויפמערקזאמקייט פון שרייבער איבער
מאראל־פילאזאפיע. צווישען שארפזיניגקייט און אנאליטישער
פעהינקייט איז ווירקליך דא א פיעל גרעסערער אונטערשייד, ווי
צווישען דעם אינבילדען זיך און דעם פארשטעלען זיך, אבער פון
א זעהר שטארק אנאלאגישען כאראקטער. מען קען אין דער
אמת'ן אויסגעפינען, אז די שאהפזיניגע זיינען אימער איינגעבילּ־
דעט, און די מענשען. וואס זיינען אמת רייך אין פארשטעלונגען,
זיינען אימער נאר אנאליטיש.

די דערצעהלונג, וואס קומט דא איצט וועט אויסזעהן פאר'ן
לעזער אזוי ווי א מין פּירוש אויף די נאר־וואס ארויסגעבראכטע
פראפאזיציעס.

דעם פריהלינג און א טייל פון זומער פון יאהר———18,
וואס איך האב געווואוינט אין פאריז, האב איך געשלאפען בא־
קאנטשאפט מיט א מאסיע אגיוסט דיופען. דער דאזיגער יונ־
גער מאן האט געשטאמט פון א גרויסארטיגער, ווירקליך פון א
חשוב'ער משפחה, נאר איבער פארשיידענע אומגינסטיגע אום־
שטענדען, איז ער אזוי פּאראריט געוואָרען, אז די ענערגיע פון זיין

די ווילדע ליבט אוו שאטענס יענע אומענדליכקייט פון גייסטיגער התפעלות, וואס רוהינג באאבאכטונגען קענען געבען.

אין אזעלכע צייטען האב איך ווילענדיג ניט־ווילענדיג געמוזט באמערקען אוו באוואונדערן (באטש פון דער דאזיגער רייכער אי־דעאליטעט בין איך געווען גרייט עס צו ערווארטען) א מאדנע אנאליטישע פעהיגקייט אין דיופענ'עו. עס האט אויסגעזעהן, אז ער אויד האט שטארק הנאה, אויב ניט נאר צו ארויסווייזען דאס, איז צו פראקטיצירען דאס, אוו ער האט נארנישט געלייקענט, אז ער האט דערפון הנאה. ער האט זיך פאר מיר באריהמט, מיט א שטילען איינגעהאלטענעם געלעכטער, אז פאר איהם טראגען דאס רוב מענשען פענסטער אין זייערע הערצער, אוו ער פלענט באשטע־טיגען אזעלכע באהויפטונגען מיט דירעקטע אוו העכסט־דערשטוי־נענדע באווייזען. וויסענדיג מיינע פארבאהענסטע זאכען. זיין האלטען זיך אין די דאזיגע מאמענטען איז געווען קאלט אוו אב־סטראקט: זיינע אויגען האט געפעהלט אויסדרוק, אוו זיין שטי־מע, אזוי א רייכער טענאר, האט זיך פארריסען אין א סאפראז, וואס וואלט געקלונגען חוצפה'דיג, וועו ניט די מיושב'דיגקייט אוו קלארקייט פונ'ם אויסדרוק. באאבאכטענדיג איהם אין דער דאזי־גער שטימונג, האב איך אפט נאכדענקענדיג זיך אפגעשטעלט אויף דער אלטער פילאזאפיע פון דער צווייפאכיגער זעלע, אוו האב מיד אמוזירט מיט דער פארשטעלונג פון א טאפעלטען דיופען — דעם שאפענדען אוו דעם אויפלעזענדען.

זאל מען זיך ניט משער זיין פון דעם וואס איז ערשט גע־זאגט געווארען, אז איך דערצעהל דא עפעס א געהיימנים אדער טראכט אוים עפעס א מעשה. דאס וואס איך האב באשריבען אין דעם פראנצויז, איז געווען בלויז דער רעזולטאט פון א אויפ־גערעגטען, אדער אפשר פון א קראנקהאפטען פארשטאנד. נאר אום צו האבען א בעסערען באגריף, וויי אזוי ער פלענט טרעפען זאכען, וויל איך דא בעסער ברענגען א ביישפיל.

איינמאל בייגאכט האבען מיר געשפאצירט איבער א לאנגער שמוציגער גאס, ארום דער „פאלע ראיאל". אזוי ווי מיר זיינען ביידע, מסתמא, געווען פארנומען מיט אונזערע געדאנקען, האט

זער ביידע'ס טעמפּעראַמענט, א חרוב'דיג און משונה'דיג הויז, וואָס איז שוין לאַנג פּאַרלאָזעט געוואָרען איבער אַבערגלויבענס, וועגען וועלכע מיר האָבען זיך ניט געקימערט נאָכצוּפֿרעגען, און וואָס האָט געהאַלטען ביי אייגפאַלען, אין א פּאַרוואַרפענעם אין אייזאָמען טייל פון דער פּאַרשטאָט סט. זשערמע.

וואָלט די וועלט געוואוסט פון דער היסטאָריע פון אונזער לעבען, וואָלטען מיר באַטראַכט געוואָרען פּאַר משיגעים, באַטש, אפשר, פּאַר ניט קיין געפּעהרליכע משוגעים. מיר זיינען געווען פּאַלשטענדיג אָפּגעזונדערט פון דער וועלט. מיר האָבען קיינעם ניט אַרייַנגעלאָזען צו אונז. ווירקליך, דעם אָרט פון אונזער צוּריקגעצויגענקייט האָב איך געהאַלטען שטאַרק בכּדי אפילו פון מיינע פּריהערדיגע באַקאַנטע, און ס'איז שוין א סך יאָהרען געווען, זוי דיופען האָט אויפגעהערט צו קענען וועמען אָדער צו זיין באַקאַנט אין פּאַריז. מיר האָבען עקזיסטירט נאָר אין אונז גופא.

עס איז געווען א שגעון ביי מיין פּרייַנד (וואָהין זוי אַנדערש זאָל איך עס רופען?) צו זיין פּאַרליבט אין דער נ א כ ט , פּאַרליבט לשמה, און אין דער דאָזיגער זונדערבאַרקייט, פונקט זוי אין אַלע אַנדערע זונדערבאַרקייטען זיינע, בין איך שטיל אַרייַנגעפּאַלען, איבערגעבענדיג זיך צו זיינע וויילדע קאַפּריזען מיט א פּולשטענדיגער גלייכגילטיגקייט. די פּינסטערע געטלעכקייט האָט ניט אימער גערוהט מיט אונז, אבער מיר האָבען געקענט פּעלשען איהר אַנווועזנהייט. א בליאָסק אויף טאָג, אזוי פּלעגען מיר גלייך פּארמאַכען די אַלע שוועריע לאַדענס פון אונזער אַלטע געבוידע; האָבען אַנגעצונדען א פּאַר חלב'נע ליכטלאָך, וועלכע, שטאַרק שמעקענדיג, האָבען געוואַרפען נאָר די בלייסטע אוו שוואכסטע שטראַלען, וואָס מען קען זיך פּארשטעלען. מיט דער הילף פון אָט די ליכטלאָך מיר דאָ באַשעפטיגט אונזערע זעלעם מיט טרויען — גלייַענט, געשריבען אדער געשמועסט, ביז דער זייגער האָט אונז אַנגעזאָגט, אז די אמת'ע פינסטערניש קומט אָן. דאָ האָבען מיר זיך אַרויסגעלאָזט אין די גאַסען, אַרעם אין אַרעם, פּארטזעצענדיג די געשפּרעכען פון טאָג, אדער אַרומשלייַענדיג זיך ווייט אוו ברייט ביז שפּעט אין דער נאַכט, זובענדיג צוויישען

פאקטיש ביז איך געווען זאגאר מעהר איבערראשט, ווי איך וואלט עס געקענט אויסדריקען.

— דאס איז געווען דער פרוכט־הענדלער, — האט מיין פרייַנד געענטפערט, — וואס האט דיך געבראכט צום שלום, אז דער וואס פאררייכט פארעשוועס איז ניט געווען די הויד פאר קסער־קסעס et id genus omne

— דער פרוכט־הענדלער! דו דערשטוינסט מיך! איך וויים גארניט פון קיין פרוכט־הענדלער.

— דער מאן, וועלכער איז אנגעלאפען אויף דיר, בעת מיר זיינען צוריק אין דער גאס. דאס האט געמוזט זיין מיט א פופ־צעהן מינוטען פריהער.

איצטער האב איך זיך דערמאנט, אז ווירקליך א פרוכט־הענד־לער, טראגענדיג אויפ'ן קאפ א גרויסען קארב עפעל, האט שיער מיך ניט אומגעווארפען על פי סיבה, בעת מיר זיינען אריבער פון דער גאס ס——— אויף דער גאס, וואו מיר זיינען געשטאנען; אבער וואס האט דאס געהאט צו טאן מיט שאנטיליי'ן, דאס האב איך ניט געקענט פארשטעהן.

עס איז ניט געווען קיין ברעקעל שארלאטאנסטווע אין דיי־פענ'ן.

— איך וועל דערקלערען, — האט ער געזאגט, — אזוי כדי דו זאלסט אליץ קלאר פארשטעהן, וועלען מיר אפריהער איבער־געהן דעם גאנג פון דיינע גדאנקען, פון דער רגע אן, וואס איך האב גערעדט צו דיר ביז דער באגעגעניש מיט'ן פרוכט־הענדלער, וועגען וועלכען עס האנדעלט זיך דא. די גרעסטע רינגעלאך פון דער קייט לויפען אזוי: שאנטילי, אריאן, דר. ניקאלס, עפיקורוס, סטערעאטאמיע, די שטיינער פון גאס, דער פרוכט־הענדלער.

עס זיינען דא וועניג מענשען, וואס האבען ניט וועז עס איז זייער לעבען נעהאט דאס פארגעניגען צו איבערגעהן די טריט, דורך וועלכע עס זיינען דערגרייכט געווארען באזונדערע שלוסען פון זייערע אייגענע גדאנקען. דאס איז אן ארבייט, וואס איז אפט פול מיט אינטערעס, און דער וואס פרובירט עס צום ערשטען

קיינער פון אונז ניט ארויסגערעדט קיין איין זילבע, וועניג־סטענס פאר פופציהן מינוטן צייט. פלוצלונג האט דיופען א זאג געטאן:

— ער איז זעהר א קלייניער יונג, דאס איז אמת, אבן ער וואלט בעסער געפאסט פאר'ן „טעאטער דע וואריעטע".

— עס קען קיין שום צווייפעל אין דעם ניט זיין, — האב איך געענטפערט ניט־וויסענדיג, אוז צוערשט נארניט באמערקענ־דיג (אזוי שטארק בין איך געווען אריינגעטאן אין מיינע רעיונות) דעם אויסערגעוועהנליכען אופן, ווי אזוי דער רעדנער האט זיך אריינגעריסען אין מיינע נעראנקען. אין אן אויגענבליק בין איך צו זיך געקומען, אוז מיין דערשטוינונג איז געווען טיף.

דיופען! — האב איך ערנסט זיך אנגערופען — דאס קען איך שוין נארניט פארשטיהן. וואס זאל איך לייקענען, איך בין איבערראשט, אוז איך קען קיום גלויבען מיינע חושים. ווי אזוי איז דאס מעגליך געווען, דו זאלסט וויסען, אז איך טראכט וועגען — ?

דא האב איך זיך אפגעשטעלט, אום צו דערגעהן אהן א שום ספק, צו ער האט ווירקליך געוואוסט, וועגען וועמען איך האב גע־טראכט.

— וועגען שאנטילי, — האט ער געזאגט, — וואס האסטו זיך אפגעשטעלט? דו האסט אליין באמערקט צו זיך, אז זיין פּי־צינקע פיגור קלירט איהם ניט פאר טראגעדיע.

דאס איז טאקע געווען דער ענין, וועגען וואס איך האב גע־טראכט. שאנטילי איז געווען פריהער א שוסטער אויף דער גאס סט. דעניס, אוז דערנאך, וועראנדיג משוגע פאר דער ביהנע, האט ער פרובירט שפילען די ראליע פון קסערקסעס אין קרעביליאנ'ס אזוי־גערופענער טראגעדיע, אוז איז וויט אוז בריט אויסגעלאכט געווארען פאר זיין מאטערן זיך.

— זאג מיר אויס, אום הימעל'ס ווילען, — האב איך אויס־געשריען, — די מעטאדע, אויב דא א י ז א מעטאדע, ווי אזוי האסטו געקענט אראפלאזען זיך טיף אין מיין נשמה וועגען אט דעם ענין?

האב געוואוסט, אז דו האסט ניט געקענט זאגען צו זיך „סטערנע־
אטאמיע", ניט טראכטענדיג א פריהער וועגען אטאמען, און אויף
אזא אופן שוין אויך פון די טעאריעס פון עפיקורוס; און אזוי
ווי, בעת מיר האבען דיסקוטירט דעם דאזיגען ענין ניט לאנג צו־
ריק, האב איך דיר דערמאנט, ווי מערקווירדיג, דאך ווי וועניג בא־
מערקבאר, די אומבאשטימטע השערות פון יענעם נאבעלען גריך
זיינען באשטעטיגט געוואָרען אין דער שפעטערדיגער נעבולאָרער
קאסמאגאניע. האב איך געפיהלט, אז דו האסט ניט געקענט אוים־
מיידען ניט וועגענדיג דיינע אויגען ארויפצוצו, צום גרויסען נע־
בעל־פלעק אין דעם אריאן, און איך האב געווים עהווארט, אז דו
וועסט אזוי טאן. דו האסט ארויפגעקוקט, און איך בין איצט
געווען זיכער, אז איך האב פינקטליך נאכגעפאלגט דיינע טריט.
אבער אין יענער ביכערער טיראדע אויף שאנטילי, וואס איז ער־
שינען אין נעכטיגער „מיוסע", האט דער סאטיריקער, מאכענדיג
אייניגע שענדליכע אנצוהערענישען אויף דעם וואס דער שוסטער
האט געענדערט דעם נאמען שפיללענדיג די טראגעדיע, ציטירט א
לאטייניש שורה, וועגען וועלכער מיר האבען אפט גערעדט. איך
מיין די שורה Perdidit antiquum litera prima sonum.
איך האב דיר געזאגט, אז דאס איז געווען אין באצוג צו א ר י א ן,
וואס פלעגט פריהער געשריבען ווערען א ו ר י א ן; און פון
געווייסע שטעכעדיגע אנצוהערענישען, וואס זיינען פארבונדען מיט
דער דאזיגער דערקלערונג, האב איך געוואוסט, אז דו האסט דאס
ניט געקענט פארגעסען. עס איז דארום געווען קלאר, אז דו
וואלסט ניט פאהפעהלען צו פארבינדען די צוויי באגריפען פון
אריאן און שאנטילי. אז דו האסט זיי פארבונדען, דאס האב
איך געזעהן אז דעם אופן פון דעם שמייכעל, וואס איז דורכגע־
גאנגען איבער דיינע ליפען. דו האסט געטראכט וועגען דעם קרבן
פון דעם אריעען שוסטער. ביז אהער ביזטו געגאנגען איינגע־
בויגען, אבער דערנאך האב איך געזעהן, ווי דו האסט זיך אוים־
געצויגען אין דיין פולען וואוקס. איך בין דאן געווען זיכער,
אז דו האסט געטראכט וועגען דער פיצינקער פינגר פון שאנטילי.
דא האב איך איבערגעהאקט דיינע געדאנקען מיט דער באמערקונג,

מאל, איז דערשטוינט דורך דעם אויגענשייליך גרענעצלאזען שטח
און אומצוזאמענהאנג צווישען דעם אנהויב־פונקט און דעם ציל.
הייבט ווי גרויס האט געמוזט זיין מיין איבערראשונג, ווען איך
האב געהערט דעם פראנצויז רעדענדיג דאס וואס ער האט ערשט
געזאגט, און ווען איך האב געמוזט באשטעטיגען, אז ער האט גע־
זאגט דעם אמת. ער האט גערעדט ווייטער:

— מיר האבען געדעדט פון פערד, אויב איך געדענק עס ריכ־
טיג, פונקט איידער מיר האבען פארלאזען די גאס ס——. דאס
איז געווען דער לעצטער ענין, ווענען וועלכען מיר האבען גערעדט.
ווען מיר זיינען אריבער אין דער אנדער גאס, האט א פרוכט־
הענדלער מיט א גרויסער קאהב אויף זיין קאפּ, א שאר טוענדיג
זיך שנעל פארבי אונז, א ווארף געטאן דיך אויף א קופּע ברוק־
שטיינער, אנגעלענט אויף א פלאץ, ווען מען האט געהאלטען אין
פארריכטען דעם ברוק. דו האסט ארויפגעטראטען אויף איינם
פון די צעווארפענע שטיקלאך, האסטו זיך אויסגעגליטשט, לייכט
א לונק געטאן דיין קנעכל, האסט אויסגעזוהן צו זיין געערגערט
אדער ברוגז, האסט ארויסגעמורמלט עטליכע ווערטער, א קער
געטאן זיך א קוק צו געבען אויף דער קופּע, און דאן ביסטו זיך
ווייטער נעגאנגען שטיל דיין ווע. איך בין ניט געווען באזונ־
דערס אויפמערקזאם צו דעם, ווען דו האסט געטאן, אבער די לעצ־
טע צייט איז ביי מיר געווארען א מין נויטוועגדיגקייט צו באאב־
אכטען.

— דו האסט געהאלטען דיינע אויגען צו דער ערד, קוקענדיג
מיט א בייזען אויסדרוק אויף די לעכער און שפּאלטען אין דעם
ברוק (אזוי, אז איך האב געזהן, דו טראכטסט נאך פון די שטיי־
נער), ביז מיר זיינען אנגעקומען צו א קליין געפעל, ווען רופט
זיך לאמארטין, ווען איז געווען פאר אן עקספּעדימענט געברו־
קירט מיט קלעצלעך, צוגעפעסטיגט איינע אויף די אנדערע. דא
האט דיין פנים אויפגעשיינט, און באמערקענדיג ווי דיינע ליפּען
באוועגען זיך, האב איך קיין שום צווייפעל ניט געהאט, אז דו
האסט ארויסגעמורמלט דאס ווארט „סטערנעאטאמיע", א טער־
מין, מיט וועלכען מען רופט כלומר'שט אז דעם סארט ברוק. איך

געווען ארויסגענומען און אוועקגעוואחפען אויף מיטען דיק. אויף שטול איז געלעגען א גאלד־מעסער, באשמירט מיט בלוט. אויף פריפעטשאק איז געלעגען צוויי אדער דריי לאנגע דיקע לאקען פון נראהע מענשליכע האר, אויך באשמירט מיט בלוט, און ווי עס שיינט זיינען זיי געווען אויסגעריסען מיט די ווארצלען. אויף דיל האט מען געפונען פיער נאפאלעאנס, אן אויער־רינגעל פון טאפאז, דריי גרויסע זילבערנע לעפעל, צוויי קלענערע פון מעטאל־ד'אלזשער, און צוויי זעקלעד, וואו עס איז געלעגען נאך העכט פון פיער טויזענד פראנק אין גאלד. די שופלאדען פון א קאמאד, וואס איז געשטאנען אין א ווינקעל, זיינען געווען אפען. און ווי עס זעהט אויס, בארויבט, כאטש א סך זאכען איז נאך דארט געבליבען ליגען. א קליינער אייזערנער גאלד־שראנק איז געפונען געווארען אונטער'ן ב ע ט (ניט אונטער'ן בעט־געשטעל). עס איז געווען אפען, און דער שליסעל האט נאך געשטעקט אין טיר. דארטען איז קיין זאך ניט געווען, א חוץ עטליכע אלטע ברייף און אנדערע פאפירען פון קנאפער ווייכטינקייט.

„פון מאדאם ל'עספאנאי האט זיך קיין שום שפור ניט נעזעהן; אבער אזוי ווי מען האט באמערקט מארגע פיעל סאזשע אין דעם קאמין, האט מען געגומען זוכען אין קוימען, און (ס'איז שווער דערליך צו דערצעהלען) דער טויטער קערפער פון דער טאכטער, מיט'ן קאפ אראפ, איז פון דארטען ארויסגעשלעפט געווארען; עס איז אזוי גאנץ ווייט ארייננעשטופט געווארען אין דער שמאלער לאך. דער קערפער איז געווען גאנץ וואריים. עקזאמינירענדיג עס, האט מען באמערקט אין א סך פלעצער אפגעשונדען די הויט: קיין צוויפעל, אז דאס איז געקומען פון דעם וואס מען האט דאס דורכגעשפארט מיט רציחה און ארויסגענומען. אויף פנים איז געווען א סך שטארקע דראפען, און אויף'ן האלז שווארצע סימנים פון וואונדען און טיף ארייננעלאזענע נעגעל פון פינגער, אזוי ווי די פארשטארבענע וואלט דערווארנען געווארען אויף טויט.

„נאך א גרינדליכער אונטערזוכונג פון יעדען טייל פון'ם הויז, און מעהר גארנישט געפינענדיג, איז די קאמפאניע אריין איז א

היות ער איז טאקע זעהר א קליין מענשעלע אט דער שאנטיליי, וואלט ער בעסער געפאסט פאר'ן „טעאטער דע וואריעטע".

ניט לאנג נאכדעם האבען מיר דורכגעקוקט אן אוועגט־אויס־נאבע פון דער „גאזעט דע טריבונא", ערשט די פאלגענדע פּאראגראפען האבען צוגעצויגען אונזער אויפמערקזאמקייט:

„אויסערגעוועהנליכע מארדען. — היינט פריה, ארום דריי א זיינער, זיינען די איינוואוינער פון דעם קוארטאל סט. ראש אויפגעוועקט געווארען פון שלאף דורך שרעקליכע געשרייען, וואס זיינען געקומען אינם נאכ'ן אנדערן, ווי עס זעהט אוים, פון דעם פערטען שטאק פון א הויז אויף דער מארק־גאס. וואו, ווי עס איז געווען באוואוסט, עס האבען אויסשליסליך געוואוינט אייניע א מאדאם ל'עספאנאי, און איהר מאכטער מאדמואזעל קאמיל ל'עספאנאי, נאר א ביסעל שהיות, צוליב דעם פרוכטלאזען פארזוך צו קענען אריינקומען אויפ'ן געוועהנליכען וועג, איז דער מויער אויפגעבראכען געווארען מיט א ברעכשטאנג, און אכט אדער צעהן שכנים זיינען אריין, באגלייט פון צווייי זשאנדארעס. די געשרייען האבען דאן אויפגעהערט, אבער וועו די קאמפאניע האט זיך ארויפגעכאפט אויפ'ן ערשטען שטאק, האבען זיך דערהערט צוויי אדער מעהר גראבע שטימען קריגענדיג זיך, און עס האט געשיינט, אז די קולות געהען פון דעם אויבערשטען טייל פון הויז. וועו זיי זיינען ארויף אויפ'ן צווייטען שטאק, האבען אט די קולות אויך אויפגעהערט, און אלעס איז געווארען לגמרי שטיל. די קאמפאניע האט זיך צעשפרייט און איז גלאפען פון צימער צו צימער. אנקומענדיג אין א גרויסען הינטערשטען צימער אויפ'ן פערטען שטאק (פון וועלכען די טיר איז אויפגעריסען געווארען מיט גוואלד, וויל זי איז געווען פאר־שלאסען מיט'ן שליסל פון אינווענדיג), האט מען דארט דערזעהן א בילד, וואס האט יעדען אנווועזענדען אי אויפגעשוידערט אי דערשטוינט.

„די וואוינונג איז געווען אין דער ווילדסטער אומארדנונג — דאס מעבל צעבראכען און צעווארפען אין אלע זייטען. עס איז געווען נאר איין בעט־גשטעל, און דאס בעט אליין איז

„פיער מארא, א טאבאק־העגדלער, זאגט ערות, אז ער פלעגט פארקויפען צוביסלעך טאבאק און שמעק־טאבאק צו מאדאם ל'עספאנאי פאר א משך פון נאהענט פיער יאהר. איז געבארען געווארען איז דער נאכבארשאפט, און האט שטענדיג גע־וואוינט דארטען. די פארשטארבענע און איהר טאכטער האבען באוואוינט דאס הויז, וואו די טויטע קערפערס זיינען געפונען גע־ווארען, פאר איבער זעקס יאהר. פריהער איז דאס געווען פאר־נומען פון א יואוועליר, וועלכער האט ארויסגעגעבען פון זיך די אויבערשטע צימערן צו פארשיידענע פערזאנען. דאס הויז איז געווען דאס אייגענטום פון מאדאם ל. איהר איז ניט געפעלען געווארען, ווי אזוי איהר שבן האלט די וואוינונג, האט זי זיך אליין ארויסגעקליבען, ניט וועלענדיג פארדינגען קיים שום טייל. די אלטע פרוי איז געווען קינדערש. דער ערות האט געזעהן די טאכטער א פינף־זעקס מאל פאר די זעקס יאהר צייט. די ציווי האבען געלעבט א העכסט צוריקגעצויגענעם לעבען — מען האט געזאגט, אז זיי האבען געלט. ער האט געהערט, שכנים פלעגען רעדען, אז מאדאם ל. איז א וואהרזאגערין — ער האט דאס ניט געגלויבט. ער האט קיינמאל ניט געזעהן א מענש זאל אריין אין הויז, אחוץ די אלטע פרוי און איהר טאכטער, א משרת איינמאל אדער צוויי מאל און א דאקטאר, עפעס א מאל אכט אדער צעהן.

„פיעלע אנדערע פערזאנען, שכנים, האבען ערות געזאגט וועגען דער זעלבער זאך. קיינער האט ניט דערצעהלט וועגען האבען באזוכט דאס הויז. עס איז אויך ניט געווען באקאנט, צי מאדאם ל. און איהר טאכטער האבען עפעס געהאט פארבינדונגען מיט וועמען. די לאדען פון די פאדערשטע פענסטער זיינען זעלטען געווען אפען. די פון די הינטערשטע זיינען אימער געווען צוגעמאכט, מיט דער אויסנאם פון דעם גרויסען הינטערשטען צי־מער אויפ'ן פערטען שטאק. דאס הויז איז געווען א גוט הויז — ניט זעהר אלט.

„אידאר מיוסע, א זשענדאר, זאגט ערות, אז מען האט איהם געוויפען צום הויז ארום דריי

קלייגעם געברוקירטען הויף הינטען פון דער געביידע, וואו עס איז געלעגען דער טויטער קערפער פון דער אלטער פרוי, מיט איהר האלז אזוי שטארק איינגעשניטען, דאס ביי א פארזוך אויפצוהויבען זי, איז דער קאפּ ארונטערגעפאלען. דער קערפער פונקט ווי דער קאפּ, איז געווען שרעקליך צעקאלייעטשעט — דער קערפער אזוי צעקאלייעטשעט, אז ס'איז קוים געבליבען א סימן פון א מענשען.

„צו דער דאזיגער שוידערליכער געהיימנים, גלויבען מיר, איז נאר דער מינדסטער שפור ניטא".

אויפ'ן אנדערען טאג האט די צייטונג געהאט צוגעגעבען די דאזיגע איינצעלהייטען:

„ד י ט ר א ג ע ד י ע א ו י ף ד ע ר מ א ר ג ־ ג א ס . — א סך פארשוינען זיינען אויסגעפרעגט געווארען בנוגע דער דאזיגער אויסערגעווענלעכסטער און שוידערליכסטער אפערע" (דאס ווארט „אפערע" האט נאר ניט אין פראנקרייך די לייכט־זינניקייט פון באדייטונג, וואס דאס דריקט ביי אונז אוים), אבער עס איז גארנישט ארויסגעקומען עפעס וואס זאל ווארפען אויף דעם ליכט. מיר גיבען דא אונטען אל'דאס וויכטיגע עדות־זאגען וואס מען האט ארויסגעקראגען.

„פ א ל י ן ד י ר ב ו ר ג , א ווישערין, זאגט עדות, אז זי האט געקענט ביידע פארשטארבענע פאר דרייי יאהר צייט, וואס־שענדיג פאר זיי פאר דער צייט. די אלטע פרוי און איהר טאכ־טער האבען געשיינט צו לעבען גוט צווישען זיך — זעהר איבער־געגעבען איינע צו דער אנדערער. זיי זיינען געווען אויסגעצייי־כענטע צאהלער. זי קאן גארנישט זאגען בנוגע זייער ארט לעבען אדער זייערע מיטלען. זי רעכענט, אז מאדאם ל. האט געמאכט א לעבען פון וואהרזאגערייי. מען האט געזאגט, אז זי האט גע־קליבען גאלט. זי האט קיינמאל ניט געטראפען קיין פערזאנען אין הויז, בעת זי פלעגט קומען נאר די גרעסט אדער אפערענגען. זי איז זיכער, אז ביי זיי איז ניט געווען קיין דיענסט. ווי עס שיינט, איז קיין מעבעל ניט געווען אין קיין שום צייל פון דער געביידע, אויסער אויפ'ן פערטען שטאק.

עדות, איז געווען פון אן איטאליענער. ער איז זיכער, אז עס איז ניט געווען קיין פראנצויז. ער איז ניט זיכער, אויב עס איז געווען א מאן'ס שטימע. עס קען זיין, אז עס איז געווען א פרוי'ס. ער איז באקאנט מיט דער איטאליענישער שפראך. ער האט ניט געקאנט באפּען די ווערטער, אבער פון דער אינטאנאציע איז ער געווען איבערצייגט, אז דער רעדנער איז געווען אן איטאליענער. ער האט געקענט מאדאם ל. און איהר טאכטער. ער האט אפּט גערעדט מיט זיי ביידען. ער איז זיכער, אז דער שארפער קול איז ניט געווען קיינער'ס פון די פּארשטארבענע.

„אדענהיימער, א רעסטאראטאר". דער דאזיגער האט זיך אליין אנגעשלאגען אלס עדות. אזוי ווי ער רעדט ניט קיין פראנצויזיש, האט מען איהם אויסגעפרעגט דורך א דאלמעטשער. איז א געבארענער פון אמסטערדאם. איז פאר־ביינגאנגען דאס הויז בעת די געשרייען האבען זיך געהערט. זיי האבען געדויערט עטליכע מינוטען — ווהרשיינליך צעהן. זיי זיינען געווען לאנג און הויך — זעהר אימה'דיג און יאמערליך. ער איז געווען אייניר פון די, ווען זיינען אריין איז דער געביי־דער. האט באשטעטיגט די פריהערדיגע עדות אין אלע הינזיכטען, א חוץ איינס. ער איז זיכער, אז דער שארפער, שניינענדיגער קול איז געווען פון א מאן — פון א פראנצויז. ער האט ניט געקאנט באפּען די ווערטער, ווען זיינען ארויסגערעדט געווארען. זיי זיינען געווען הויך און שנעל ארויסגערעדט — ניט גלייך — ארויסגערעדט מסתמא אין שרעק און אויך אין צארן. דער קול איז געווען הארט — ניט אזוי שנייידענדיג ווי הארט. ער קען עס ניט אנרופען א שניידענדיגע שטימע. דער גראבער קול האט נאכאנאנד געזאגט "diable", "sacré", און איין מאל "Mon Dieu"

„זשול מינניא, א באנקיר, פון דער פירמע „מיניא און די זיהן", פון דער גאס דעלארען. ער איז דער עלטערער מי־ניא. מאדאם ל'עספאנאי האט געהאט א ביסל אייגענטום. זי האט געעפענט א קאנטא איז זיין באנק הויז אין פריהלינג פון'ם יאהר — (מיט אכט יאהר פריהער). האט אפּט ארויינגעלעגט געלט אין באנק אין קלייניע סומען. האט גארנישט ניט ארויסגענו־

א זייגער פּארטאג, אוז ער האט געפונען א צוואנציג אדער דרייסיג פּאר־שוין ביים טויער, מאטערנדיג זיך אריינצוגעהן. ער האט דאס ענדליך אויפגעבראכען מיט א באיאנעט — ניט מיט א ברעד־שטאנג. ער האט געהאט קנאפּ וואס שווערינקייט צו עפענען דאס, ווייל עס איז געווען א טאפּעלטער אדער צוזאמענגערוקטער טויער, און איז ניט געווען פּארריגעלט ניט אונטען, ניט אויבען. די גע־שרייען האבען זיך נאך אלץ געהערט, ביז דאס טויער איז אויפ־געבראכען געוואָרען — און דאן פּלוצלונג אויפגעהערט. עס האט געשיינט צו זיין געשריייען פון א פערזאן (אדער פערזאנען) איז גרויס אנאניע — זיי זיינען געווען הויך אוז צעצויגען, ניט קורץ אוז שנעל. דער עדות האט אלעמען געפיהרט אויבען ארויף. אויפ'ן ערשטען שטאק, האט ער געהערט צוויי שטימען, הויך אוז בייז קריגענדיג זיך, — איינע איז געווען א גראבע שטימע, די צווייטע פיעל שארפער, זעהר א מאדנע שטימע. ער האט געקאנט דערקענען אייניגע וואָרטער פון דער ערשטער, וועלכע איז געווען די שטימע פון א פראנצויז. ער איז געווען זיכער, אז עס איז ניט געווען די שטימע פון א פרוי. ער האט געקאנט כאפּען די וואָר־טער "Sacre" אוז "Diable" די שארפע, שניידענדיגע שטימע איז געווען פון אז אויסלענדער. ער איז ניט זיכער, צי עס איז געווען די שטימע פון א מאן אדער פון א פרוי. ער האט ניט געקאנט דערגעהן וואס פאר א וואָרטער די שטימע האט געזאגט, אבער ער גלויבט, אז די שפּראך איז געווען שפּאניש. דער צו־שטאנד פון'ם צימער אוז פון די קערפערם איז געשילדערט געווא־רען פון דעם דאזיגען עדות אזוי ווי מיר האבען עס נעכטען בא־שריבען.

„א נ ד ר י ד י א ו ו א ל , א שכן, אוז נאך דער ארבייט א זילבערשמיד, זאגט עדות, אז ער איז געווען אייניער פון דער קאמ־פּאניע, וואס איז די ערשטע אריין איז הויז. ער באשטעטיגט בכלל דאס וואס מיוסע האט געזאגט. גלייך ווי זיי זיינען אריין, האבען זיי צוריק פּארמאכט די טיר, אום צוריקהאלטען דעם עולם, וואס איז זעהר שנעל אנגעלאפען, ניט אכטענדיג אויף דעם, וואס עס איז געווען אזוי שפּעט. דער שארפער קול, רעכענט דער

געקומען. אלץ איז געווען פאלשטענדיג שטיל — קיין שום קרעטש אדער גערויש. וועז מען האט אויפגעבראכען די טיר, האט מען קיינעם ניט געזעהן. די פענסטער, אי פון דעם הינטערשטען אי פון דעם פאדערשטען צימער, זיינען געווען ארונטערגעלאזען אוז פעסט צוגעמאכט פון אינווענדיג. א טיר צווישען די צווי חדרים איז געווען פארמאכט, אבער ניט פארשלאסען. די טיר, וואס האט גע־פיהרט פון פאדער־צימער אין קארידאר אריין, איז געווען פארשלאסען, מיט'ן שליסל אריינגעשטעקט פון אינווענדיג. א קליין צימער איז דער פאדער־זייט פונ'ם הויז, אויפ'ן פערטע, שטאק, ביים אנפאנג פון דעם קארידאר, איז געווען אפען — די טיר האלב אפען. דאס דאזיגע צימער איז געווען אנגעפאקט מיט אלטע בעטען, קעסטלעך, א. אז. וו. אט די אלע זאכען האט מען פארזיכטיג ארויסגענומען אוז ארומגעוואכט. עס איז ניט געווען קיין איין שפאן פון וואסער ניט איז טיל פונ'ם הויז, וואס איז ניט ארומגעוואכט געוואָרען פארזיכטיג. מען האט מיט בעזימער די קוימענס אויסגעקערט הין אוז צוריק. דאס הויז איז געווען א פיער שטאקיג מיט דאך־שטיבלעך (מאנסארדעס). א פאל־טיר אויפ'ן דאך איז געווען גאנץ שטארק צוגענעגעלט — עס האט ניט אויסגעזעהן, אז מען זאל עס האבען געפענט יאהרען־לאנג. די צייט, וואס איז אריבער צווישען דעם הערען די קולות פון די, וואס האבען זיך געקריגט אוז דעם אויפברעכען פון דער טיר פון צימער, איז פון די עדות אנגענעבען געוואָרען פארשיידען. אייניגע האבען עס געמאכט אזוי קורץ וויַ דריי מינוטען, אנדערע אזוי לאנג וויַ פינף. די טיר איז אנגעקומען שווער צו עפענען.

„אלפאנצא גארטשיא, א טויטען־באזארגער, זאגט ערות, אז ער וואוינט אויף דער מארק־גאס. איז א נעביר־טיגער פון שפאניען. איז געווען אייגער פון דער קאמפאניע, וואס איז אריין אין הויז. אויבען איז ער ניט ארויפגענאנגען. איז נעריוען אוז ער האט מורא געהאט, אז דאס אויפרעגען זיך ווועט איהם שאטען. ער האט געהערט ווי מען האט זיך קריגט. די גראבע שטימע איז געווען פון א פראנצויז. ער האט ניט גע־קענט כאפען די ווערטער. די שניידענדיגע שטימע איז געווען פון

מען ביז'ן דריטען טאג פּאר איהר טויט, וועז זי האט אליין ארויס־
נענומען די סומע פון פיער טויזענד פראנק. די דאזיגע סומע
איז אויסגעצאהלט געווארען אין גאלד, און אן אנגעשטעלטער איז
געשיקט געווארען אהיים מיט'ן גאלט.

„אדאלף בּאז, אן אנגעשטעלטער ביי „מיניא
און די זיהן", זאגט עדות, אז איז יענעם טאג, ארום האלבען טאג,
האט ער באגלייט מאדאם ל'עספּאנאי צו איהר וואוינונג, מיט די
פיער טויזענד פראנק, ארייננעלאזט אין צווייי זעקלעד. וועז ס'איז
געשפּענט געווארען די טיר, איז מאדמואזעל ל. ארויס און צוגענומען
ביי איהם פון האנט איין זעקל, און דאס צווייטע זעקל האט
צוגענומען די אלטע פרוי. ער האט זיך דאן פארנייגט און איז
אוועק. ער האט קיין שום מענשען ניט געזעהן אין גאס צו יענער
צייט. עס איז א זייטיגע גאס —— זעהר פארוואלרפען.

„וויליאם בוירד, א שניידער, זאגט עדות, אז
ער איז געווען איינער פון דער קאמפּאניע, וואס איז אריין אין
הויז. איז אן ענגלענדער. האט געוואוינט אין פּאריז צווישן יאהר.
איז געווען איינער פון די ערשטע ארויפצוגעהן די טרעפּ. האט
געהערט די קולות קריגענדיג זיך. דער גראבער קול איז געווען
פון א פראנצוזן. אייניגע ווערטער האט ער דענסמאל געכאפּט,
אבער ער קען זיי איצט אלע ניט געדענקען. ער האט אויסדריק־
ליך געהערט "sacré" און "Mon Dieu" זין דעם מאמענט האט
זיך דערהערט א קול, אזוי ווי עטליבע מענשען וואלטען זיך גע־
שלאגען — א קול ווי מען שלאגט זיך און מען ראנגעלט זיך. די
שניידענדיגע שטימע איז געווען זעהר הויך — העכער ווי די נרא־
בע שטימע. ער איז זיכער, אז עס איז ניט געווען די שטימע פון
אן ענגלענדער. עס האט געשיינט צו זיין די שטימע פון א דייטש.
אפשר איז עס געווען א פּרוויזן־שטימע. ער פארשטעהט ניט קיין
דייטש.

„פיער פון די אויבען־אנגערופענע עדות, וועז מען האט זיי
ווידער גערופען, האבען עדות געזאגט, אז די טיר פון דעם חדר,
וואו עס איז געפונגען געווארען דער קערפער פון מאדמואזעל ל.
איז געווען פארשפּארט פון אינווענדיג, בעת די קאמפּאניע איז צו־

געקוועטשט איז קוימען, איז נענוג צו דערקלערען פון וואנען דאס קומט אזוי. דער האלז איז געווען שטארק אפגעשונדען. עס זיינען נעווען עטליכע טיפע דראפען אקוראט אונטער'ן קין, צוזאמען מיט א רייה ברוין־בלויע פלעקען, וועלכע זיינען קענטיג געווען סמנים פון פינגער. דער פנים איז געווען שרעקליך פארענדערט, און די אויגאפעלען ארויסגעסטארטשעט. די צונג איז געווען ערטערוויייז דורכנעביסען. א גרויסע וואונד איז געפונען נעווארען אויף דער פארטיפונג פון דעם מאגען, וואס איז מסתמא געקומען פון דעם, וואס די קני איז אויף דעם צוגעדריקט געווארען. נאר דער מיינונג פון פ. דיומא איז מאדמואזעל ל'עספאנאי דערווארגען געווארען אויף טויט פון אייגעם אדער עטליכע אומבאקאנטע. דער קערפער פון דער מוטער איז געווען שוידערליך צעקאליעטשעט. אלע ביינער פון דעם רעכטען פוס און ארעם זיינען מעהר אדער וועניגער צערדרוזשנעט געווארען. דער ביין פון לינקען פוס צווישען קני און קנעבל איז געווען שטארק צעשפאלטען, און אזוי זיינען אויך געווען די ריפען פון דער לינקער זייט. דער גאנצער קערפער איז געווען שרעקליך צעקלאפט און פארענדערט. עס איז אוממעגליך געווען צו זאגען, ווי אזוי זיינען די וואונדען געמאכט געווארען. א שווערער היצערנער שטעקען, אדער א בריטער אייזערנער שטאנג, א שטול, וואסער ניט איז גרויסע, שווערע טעמפע וואפען וואלט געקענט ברענגען אזעלכע רעזולטאטען, אויב זעהר א שטארקער מאן וואלט עס באנוצט. א פרוי וואלט ניט געקענט אנמאכען אזעלכע וואונדען מיט קיין שום וואפען. דער קאפ פון דער פארשטארבענער, בעת דער ערות האט עס געזעהן, איז געווען אינגאנצען אפגעטיילט פון קערפער און איז אויך געווען שטארק צעשמעטערט. דער האלז איז קענטיג געווען צעשניטען מיט עפעס א שארפען אינסטרומענט — וואהרשיינליך מיט א גאלמעסער.

„אלעקסאנדער עטיען, א כירורג, איז געפרופען געווארען צוזאמען מיט מ. דיומא צו באקוקען די קערפערס. ער באשטעמיגט דאס עדות־זאגען און די מיינונגען פון מ. דיומא. „ווייטער איז מעהר קיין וויכטיגעס ניט ארויסגעבראכט ג־

אז ענגלענדער — דאס איז ער זיבער. ער פארשטעהט ניט די ענגלישע שפראך, אבער ער אורטיילט דאס נאר דער אינטאנאציע.

„אלבערטא מאנטאנע, א צוקערניק, זאגט עדות, אז ער איז געווען פון די ערשטע ארויפצוגעהן די טרעפ. האט געהערט די שטימען, וועגען וועלכע עס רעדט זיך דא. די גראבע שטימע איז געווען פון א פראנצויז. ער האט געכאפט אייניגע וועדטער. דער רעדנער האט געשיינט וועמען פירצוהאלטען. ער האט ניט געקענט כאפען די וועדטער פון דער שניידעניגער שטימע. געדעדט שנעל אוז ניט גלייך. ער דענקט, אז דאס איז די שטימע פון א רוס. באשטעטיגט דאס אלגעמיינע עדות־זאגען. אליין איז ער אז איטאליענער. האט קיין מאל ניט געדעדט מיט א געבארענעם פון רוסלאנד.

איניגע עדות, וועז מען האט זיי צוריקגערופען, האבען עדות געזאגט אז די קוימענס פון די אלע צימערן אויפ'ן פיערטען שטאק זיינען געווען צו שמאל פאר א מענשען דורכצוקריכען. מיט די „בעזימער" האט מען געמיינט די צילינדרישע קערבארשטען, וועלכע די קוימענקערערס געברויכען. די דאזיגע בארשטען האט מען דורכגעפיהרט היז אוז צוריק אין יעדען קוימען פון הויז. עס איז ניטא קיין היכטער־ארויסגאנג, דורך וואס נען אימיצער וואלט געקענט ארונטערקומען בעת די קאמפאניע איז ארויף די טרעפ. דער קערפער פון מאדמואזעל ל'עספאנאי איז געווען אזוי שטארק אריינגעהאקט איז קוימען, אזש מען האט עס ניט געקענט ארויסנעהמען, ביז וואנען פיער אדער פינף פון דער קאמפאניע האבען ניט צוזאמענגענומען זיך מיט זייערע קרעפטען.

„פאל דיומא, א דאקטאר, זאגט עדות, אז מען האט איהם גערופען ארום באגינען אנצוקוקען די קערפערס. זיי זיינען ביידע דענסטמאל געלעגען אויפ'ן לייוועגט פון דעם בעטגעשטעל איז דעם צימער, וואו מאדמואזעל ל. איז געפונען גע־וואָרען. דער קערפער פון דער יונגער פרוי איז געווען שטארק צעקלאפט אוז אפגעשונדען. דער פאקט, וואס מען האט עס אריינ־

זייערע אַנדלונגען, אָחוץ די מעטאָדע פון מאָמענט. זיי מאַכען א גרויסען פּאַראַד פון מאַסרעגלען, אָבער ניט זעלטען זיינען די דאָזיגע מאַסרעגלען אַזוי שלעכט אָנגעוועגדט פּאַר די געפּלאָנטע צוועקען, אַז זיי דערמאָנען אַן מאָסיע ושאַרדענ'ס שיקען נאָר זיין Robe-de-chambre pour mieux ontendre musique. די רעזולטאַטען, וואָס ווערען דערגרייכט דורך זיי זיינען ניט זעלטען איבערראַשענד, אָבער מעהרסטענטייל ווערען זיי דערגרייכט דורך אינפאָכע פלייסיגקייט און טעטיגקייט. וועג די דאָזיגע אייגענשאפטען פעהלען, פאלען דורך זייערע פלענער. ווידאָס, צום ביישפּיל, איז געווען א גוטער טרעפער אוו א מענש מיט אויסדויער. אָבער זיין אינטעלעקט איז ניט געווען געבילדעט, האָט ער כסדר געמאַכט טעות'ן דורך דער אינטענסיוויטעט גופא פון זיינע אונטערזוכונגען. ער האָט געשעדיגט זיין וויזאָ דורך דעם וואָס ער האָט זיין צווועק געהאלטען צו נאָהענט צו זיך. ער האָט אפשר געקענט זעהן איינעם אָדער צוויי פונקטען מיט אומגעוועהנליכער קלארקייט, אָבער טועגדיג אַווי, האָט ער נויטוועגדיגערווייז פארלאָרען פון אויג די זאַך אלס א גאַנצע. אָט אַזוי, זעהסטו, איז דא אזא זאַך, וואָס איז צו טיף. דער אמת איז ניט אלע מאל אין דער טיפענישּ. פאקטיש, וואָס איז שייך דאָס מעהר וויכטיגע וויסען, גלויב איר, אז דער אמת איז באשטענדיג פון אויבען אויף. די טיפקייט ליעגט איז די טאלען, וואו מיר זוכען זי, און ניט אויפ'ן שפיץ בארג, וואו מיר געפינען זי. די אופנים און קוועלען פון דעם דאָזיגען מין טעות'ן זיינען גוט טיפיציירט אין דער באַאבאכטונג פון די הימלישע קערפערס. וועג מען קוקט אויף א שטערען וואַרפענדיג אויף איהם בליקען, וועג מען באַטראַכט איהם פון דער זייט וועגדענדיג צו איהם די אויסווערטיגע טייל'ען פון דער ר ע ט י נ ע (מעהר מסוגל אויף אויפצונעמען שוואַכע אייגדריקען פון ליכט ווי די אינוועניגסטע) — קען מען דאָ דעם שטערן זעהן קלאָר, מען קען מעהר אפשעצען זיין גלאַנץ, א גלאַנץ, וועלכער וועדט טונקעלער אויף אזוי פיעל, אויף וויפיעל מיר קערען אונזער זעהקראפט א י נ נ א נ צ ע ן צו דעם שטערען. טאקע א גרעסערע צאהל שטראלען פאלען אויפ'ן אויג

וואַרעז, כאַטש עס זיינען אויסגעפּרעגט געוואָרעז אייניגע אַנדע־
רע פּערזאָנעז. אזא מיסטעריעזער מאַרד, אזז אזוי פּאַרפּלאָנטערט
אין אלע זיינע אייַנצעלהייטעז, איז נאָך קיינמאל ניט באַגאַנגעז
געוואָרעז אין פּאַריז — אויב ס'איז ווירקליך א מאַרד אינגאַנצעז
באַגאַנגעז געוואָרעז. די פּאָליציי הויבט ניט אָן צו וויסעז, וואָס
צו טאָן דאָ — אָן אומגעוועהנלעכע פּאַסירונג אין אָן אפּערע
פּוז אזא כאַראַקטער. עס זעהט זיך אבער ניט קיין שאַטעז פּוז
א שפּור".

די אַוועגט־אויסגאַבע פּוז דער צייטונג האָט דערצעהלט, אז
די גרעסטע אויפּרעגונג קומט נאָך פּאַר אין דעם קוואַרטאָל סט.
ראָש, אָז דער פּלאַץ, וואו דאָס איז פּאַרגעקומעז, איז נאָך א מאָל
פּאַרזיכטיג אַרומגעזוכט געוואָרעז. אוז מעז האָט פּוז דאָס ניי
אַרומגעפּרעגט עדות, אבער דאָס אלעס האָט צו גאָרנישט געפּיהרט.
א פּאַסטסקריפּטום אבער האָט דערמאָנט, אז אַדאָלף לע באַז איז
אַרעסטירט געוואָרעז אוז אַריינגעזעצט געוואָרעז אין געפּענגניש.
כאַטש קיין זאָך האָט ניט אויסגעזעהז צו פּאַרמישעז אויהם אין
דער געשיכטע, אחוץ די פּאַקטעז, וואָס זיינעז שוין אַנגעגעבעז
געוואָרעז.

דיופּעז האָט געשיינט מאַדנע צו זיין פּאַראַינטערעסירט אין
דעם פּארשריט פּוז דער דאָזיגער אפּערע — אזוי האָב איך וועַ־
ניגסטענס געאַורטיילט פּוז זיין האַלטעז זיך, וואַרים רעדעז האָט
ער ניט גערעדט. ערשט נאָך דער באַקאַנטמאַכונג, אז לע באַז איז
אייַנגעשפּאַרט געוואָרעז, האָט ער מיך געפּרעגט מיין מיינונג יוע־
גען די מאַרדעז.

איך האָב בלויז געקאָנט אייַנשטימעז מיט נאָנץ פּאַריז, צו
באַטראַכטעז דאָס אלס אומלייזבארע געהיימניס. איך האָב קיין
שום מיטעל ניט געוזעהז, ווי אזוי עס קעז זיין מעגליך צו דער־
געהז א שפּור פּוז דעם מערדער.

— מיר דאַרפּעז ניט אורטיילעז וועגעז די מיטלעז, — האָט
דיופּעז געזאָגט, — וועדליג אָט די ניט־ממשות'דיגע אונטערזוכונג.
די פּאַריזער פּאָליציי, וועלכע איז אזוי גערימט פּאַר איהר שאַרפ־
זיז, איז כיטרע, אבער מעהר ניט. עס איז ניטא קיין מעטאָדע אין

הויז מיט דער געוויסטער אויפמערקזאמקייט, וואס איך האב דערייז ניט געקענט זעהן קיין שום מענליכען צוועק.

נעהענדיג צוריק מיט'ן זעלבען וועג, זיינען מיר צוריקגעקומען צום פראנט פונ'ם הויז, האבען אנגעקלונגען אן באוויזען אונזער ערלויבנישׂ־פאפיר. די אגענטען, וואס האבען געהאט די אויפזיכט, האבען אונז אריינגעלאזען. מיר זיינען אריף אויבען אן אריין אין דעם חדר, וואו דער קערפער פון מאדמואזעל ל' עסטאנאי איז געפונען געווארען, אן וואו ביידע טויטע זיינען נאך געלעגען. די אומארדנונג איז צימער האט מען ווי געווענהנליך נאך געלעגען. איך האב קיין זאך ניט געזעהן, אחוץ דאס וואס איז געווען באשריבען אין דער „גאזעט דע טריבונא". דיוסעען האט אלצדינג אויסגעפארשט, אפילו די קערפערס פון די קרבנות. מיר זיינען דאן אריין אין די אנדערע צימערן אן דער־נאך ארונטער אין הויף. א זשאנדאר האט אונז אומעטום באגלייט. די אונטערזוכונג האט אונז באשעפטיגט ביז עס איז געווארען פינסטער, אן דאן זיינען מיר אוועק. אויפ'ן וועג אהיים האט מיין קאמפאניאן זיך אויף א ווייל אריינגעכאפט אין דער רעדאקציע פון איינער פון די טענליכע צייטונגען.

איך האב געזאגט, אז די קאפריזען פון מיין פריינד זיינען גע־ווען פיעלפאכיג, און אז Je Les menageais ווארים די דאזיגע פראזע האט צו זיך קיין גלייכען ניט אין ענגליש. ער האט איצט אזוי געפיהלט, ניט צו לאזען זיך רעדען וועגען דעם ענין פון דעם מארד ביז אויף מארגען פרום האלבען טאג. דאן האט ער מיר פלוצלונג א פרעג געטאן, אויב איך האב באמערקט עפעס זונדער־בארעם אויפ'ן פלאץ פון דער רציחה.

עס איז עפעס געווען אין דעם אופן, ווי ער האט באטאנט דאס ווארט „זונדערבארעם", וואס האט מיך געמאכט אויפצוי־שוידערן, אלייז ניט וויסענדיג פארוואס.

— נייז, גארנישט זונדערבארעם, — האב איך געזאגט, — וועניגסטענס, ניט מעהר, וויפיעל מיר האבען ביידע געזעהן באשרי־בען אין דער צייטונג.

אין דעם לעצטען פאל, אבער אין דעם ערשטען איז דא מעהר רא־פּיניִרטע פּעהיגקייט צו באגרייפען. דורך צופּיעל גרינדליכקייט פּארפּלאנטערן מיר אוֹן שוואכען אפּ דעם פּארשטאנד; אוֹן עס איז מעגליך צו מאכען, אז אפּילו וועגוס אליין זאל פּארשווינדען פוֹן הימעל דורך א צו אויסגעהאלטענע, צו קאנצענטרירטע אדער צו דירעקטע פּארשונג.

— וואס איז שייך די דאזיגע מארדען, מא לאמיר אליין מא־כען אז אונטערזוכונג פּאר זיך, איידער מיר וועלען פאסען א מיי־נונג וועגען דעם. אז אונטערזוכונג וועט אונז פּארשאפען פּאר־געניגען — (איר האב געטראכט, אז דאס איז א צו מאדנער אויס־דרוק אין דעם פּרט, אבער איך האב נארנישט געוואגט) — אוֹן אחוץ דעם האט לע באז מיר איינמאל געטאן א טובה, פּאר וועלכער איך בין ניט אומדאנקבאר. מיר וועלען אריבערגעהן אוֹן זעהן דעם פּלאץ מיט אונזערע אייגענע אויגען. איך קען זש——, דעם פּאליציי־פּרעפּעקט, אוֹן מיר וועלען סיין שוועריגקייט ניט האבען צו קריגען די נויטיגע ערלויבניש.

די ערלויבניש האבען מיר געקראגען, אוֹן מיר זיינען גלייך אוועק אויף דער מארג־גאס. דאס איז איינע פוֹן די מיזעראבלע גאסען, וואס האקען זיך אריין צווישען דער רישעליע־גאס אוֹן דער גאס סט. ראש. עס איז געווען שפּעט נאכמיטאג, וועז מיר זיינען אהין אנגעקומען, וואהרים דער דאזיגער קווארטאל איז זעהר ווייט פוֹן דעם קווארטאל, וואו מיר וואוינען. דאס הויז האבען מיר לייכט געפוֹנען, וואהרים דארטען זיינען נאר א סך מענשען גע־שטאנען אוֹן האבען פוֹן אנטקעגען גאס ארויפגעקוקט צו די פּאר־מאכטע לאדענס מיט א צוועקלאזער נייגעריגקייט. עס איז געווען א געווהנליך פּאריזער הויז, מיט א טויער, אוֹן אויף איין זייט פוֹן דעם טויער איז געווען א באגלאזטע וואך־בודקע מיט א שיפ־פּאנעל אינ׳ם פענסטער אנצייגענדיג א Loge de coucierge. אייידער מיר זיינען אריין אינווענדיג, זיינען מיר אווען ארויף־גאס, האבען זיך פּארקירעוועט אין א זייטיג געסעל, אוֹן דאז ווידער אמאל פּארקירעוועגדיג זיך, אריין הינטער דער געבוידע — דיוֹפּען האט דערווייל ארומגעקוקט די גאנצע נאכבארשאפט, אוֹן אויך דאס

פּאַרציע פון איהר שיינבאַרער אומלייזבארקייט אין די אויגען פון דער פּאַליציי.

איך האָב אַנגעקוקט דעם רעדנער מיט שטומער פּאַרוואונדערונג.

— איך וואַרט איצט, — האָט ער וויטער געריידט, קוקענדיג צו דער טיר פון אונזער וואוינונג, — איך וואַרט איצט אויף א מענשן, וועלכער האָט אפשר אליין ניט געטאָן די דאָזיגע הרינות, אָבער אין א געוויסער מאָס האָט ער געמוזט זיין פּאַרמישט אין דער רציחה. אין דעם ערגסטען טייל פון די באַגאַנגענע פּאַרברעכענס איז ער וואַהרשיינליך אומשולדיג. איך האָף, אז איך בין געריכט מיט אט דער השערה מיינער, וואַרים אויף איהר האָב איך געבויט מיין ערווארטונג צו לייזען די גאַנצע רעטעניש. איך ערווארט דא דעם מאַן, דא אין צימער, יעדען מאָמענט. עס איז אמת, אז ער קען ניט קומען אויך, אָבער וואַהרשיינליך איז, אז ער וועט יא קומען. וועט ער קומען, וועט מען מוזען איהם פּאַראַלעטען דא. אט זיינען פּיסטאָלעטען, און מיר ביידע וויסען, וויי צו געברויכען זיי אין פּאַל מען וועט דאַרפען.

איך האָב גענומען די פּיסטאָלעטען, קוים וויסענדיג וואָס איך טו, אָדער גלויבענדיג וואָס איך הער, און דיופען האָט זיך פּאַרטנעצט, מאַהר אויסזאַהענדיג, וויי ער וואָלט רעדען צו זיך אליין. איך האָב שוין געריכט וועגען זיין אַבסטראַקטער מאַניערע אין אזעלכע מאָמענטען. רעדען האָט ער טאַקע געריכט צו מיר, אָבער זיין שטימע, כאָטש פּאַר קיין פּאַל ניט הויך, האָט געהאָט די אינטאַנציע, וואָס וועט אַלגעמיין געברויכט, בעת מען רעדט צו איינעם, וואָס געפינט זיך זאַהר וויים. זיינע אויגען, אַהן א שום אויסדרוק, האָבען געקוקט נאָר אויף דער וואַנט.

— אז די שטימען, וועלכע די קאָמפּאַניע אויף די טרעפ האָט געהערט קריגענדיג זיך, — האָט ער געזאָגט, — זיינען ניט געווען די שטימען פון די פּרויען אליין, דאָס איז פולשטענדיג באַווייזען געווארען פון די ערות. דאָס באַפּרייט אונז פון יעדען שום צווייפּעל אין דער פּראַגע, צי די אלטע פּרוי האָט אפּריהער געי־

— די „גאזעט", — האט ער זיך אנגערופען, — האב איך מורא, האט זיך ניט אריינגעטראכט אין דעם אומגעוועהנליכען שוידער פון דער זאך. אבער לאמיר ניט רעדען ווען די פּוסטע מיינונגען פון דער דאזיגער צייטונג. עס שיינט מיר, אז די דאזיגע נעהיימנים ווערט באטראכט אלס אומלייזבאר, צוליעב דער זעלבער אורזאך, ווילכע זאל זי מאכען באטראכט צו ווערען אלס זעהר לייזבאר — איך מיין צוליעב דעם מאנעם כאראקטער איהרען. די פּאליציי איז צעמישט, ווייל עס שיינט דא ניט צו זיין קיין מאטיוו, ניט פּאר'ן מארד גופא, נאר פּאר דער שוידערליכקייט פון דעם מארד. זי איז אויך צעמישט פון דער באשיינפּערליכער אוממענליכקייט צו מאכען עס זאל שטימען דאס וואס מען האט נעהערט קולות קריגענדיג זיך, מיט'ן פּאקט וואס מען האט אויבען קיינעם ניט געפונען אחוץ די דער'הרג'עטע מאדמואזעל ל'עספּאנאי, און אז עס איז אוממענליך געווען ארויסצוגעהן, ניט באמערקט צו ווערען פון דער קאמפּאניע, וואס איז ארויף די טרעפּ. די ווילדע אומארדנונג פון צימער: דער קערפּער, אריינגעשפּארט מיט'ן קאפּ אראפּ, איז קוימען: דאס שרעקליכע צוקאליעטשען פון דער אלטער פרוי'ס קערפּער: די דאזיגע אלע באטראכטונגען, מיט די וואס איך האב ערשט דערמאנט, און די אנדערע, ווילכע איך דארף ניט דערמאנען, זיינען געווען צו פּאראליזירען די קרעפּטען, מאכענדיג פּאלשטענדיג צוזישט די באריהמערישע שארפּזיניגקייט פון די רעגירונגס־אגענטען. זיי זיינען אריינגעפּאלען אין דעם גרויסען אבער אלגעמיינעם טעות פון צוגאמענמישען דאס אומגעוועהנליכע מיט אומפּארשטענדליכען. אבער טאקע דורך די אפּווייכונגען פון דעם גראד פון דעם געוועהנליכען שלאגט דער פּארנופט זיך דורך זיין ווענ, אויב דאס איז בכלל מעגליך, איז זיין זוכען דעם אמת. איז די אונטערזוכונגען, ווילכע מיר מאכען איצט, דארף ניט אזוי פיעל געפּרעגט ווערען „וואס האט פּאסירט?", ווי „וואס האט אזוינס פּאסירט וואס עס האט קיינמאל ביז אהער ניט פּאסירט? איז דער אמת, איז די לייכטקייט, מיט ווילכער איך ווייל דערגרייכען, אדער האב דערגרייכט, די לייזונג פון דער דאזיגער נעהיימנים, איז דער דירעקטער פּרא־

אז דאָס איז די שטימע פון א שפּאַניער, און „ער וואָלט אפשר דערקענט אייניגע ווערטער, ווען ער וואָלט נעמען באַקאַנט מיט שפּאַניש". דער האַלענדער באַהויפטעט, אז עס איז געווען די שטימע פון א פּראַנצויז: „אבער מיר געפינען, ווי עס ווערט דערקלערט, אז „אזוי ווי ער פּאַרשטעהט ניט קיין פּראַנצויזיש, ווערט אט דער עדות אויסגעפּרעגט דורך א דאָלמעטשער." דער ענגלענדער רעבענט, אז עס איז די שטימע פון א דייטש, און „ער פּאַרשטעהט ניט קיין דייטש." דער שפּאַניער איז זיכער, אז דאָס איז געווען די שטימע פון אן ענגלענדער, אבער „ער אורטיילט נאָר דער אינטאָנאַציע" אלייז, „ווייל ער האָט קיין שום ידיעה ניט אין ענגלישן." דער איטאַליענער גלויבט, אז עס איז געווען די שטימע פון א רוס, אבער „ער האָט קיינמאָל ניט נערעדט מיט א געבאָרענעם פון רוסלאַנד." נאכמעהר, א צווייטער פראַנצויז שטימט ניט איין מיט'ן ערשטען, און ער איז זיכער, אז די שטימע איז געווען פון אן איטאַליענער: אבער אזוי ווי ער איז ניט באַקאַנט מיט דער שפּראַך, איז ער ווי דער שפּאַניער „איבערצייגט פון דער אינטאָנאַציע." היינט ווי מאַדנע אומגעווענליך יענע שטימע האָט געמוזט ווירקליך זיין, אז מען האָט וועגען איהר אזוי פיעל באַהויפטונגען געקענט ארויסברענגען! — אז אין איהרע טענער האָבען אפילו די איינוואוינער פון די פינף גרעסטע טיילען פון אייראָפּא ניט געקאָנט דערקענען עפעס באַקאַנטעס! וועסטו דאך זאָגען, אז עס האָט געקענט זיין די שטימע פון אן אזיאָט, פון אן אפריקאַנער: זיינען ניטא קיין סך אזיאָטען אדער אפריקאַנער אין פּאַריז. אבער ניט לייקענענדיג דעם אויספיהר, ווי איר איצט דיר אויפמערקזאם מאכען נאר אויף דהיי פונקטען. איין ערות באַצייכענט די שטימע, אז זי איז „גיכער האַרט, ווי שארף", צווייי אנדערע זאָגען, אז זי איז געווען „שנעל און גיטגליך". קיין שום עדות האָט ניט דערמאָנט, אז ער זאָל

קענט פּטר'ן די טאכטער, און דערנאך באגעהן זעלבסטמארד. איר דער דא וועגען דעם פונקט פון מעטאדע וועגען, ווארים עס וואלט ניט געווען פּאר מאראם ל'עספּאנאי'ס כחות אריינצושפּאראן איהר טאכטער'ס קערפּער ארויפּצוצו איז קוימען, אזוי ווי מען האט עס געפּונען: און דער אופן פון די וואונדען אויף איהר איינגענעם קערפּער שליסט איינגאנצען אויס דעם נעראנק פון זעלבסט־מארד. אלזא, איז דא באגאנגען געווארען א מארד דורך א דריטען צד, און די שטימען פון אט דעם דריטען צד האט מען דאס נעהערט קריגענדיג זיך. לאמיר איצטער ערינערן זיך — ניט דאס גאנצע עדות־זאגען מכח די דאזיגע שטימען — נאר וואס איז געווען זונדערבארער אין אט יענעם עדות־זאגען. האסטו באמערקט עפּעס זונדערבארעס וועגען דעם?

איר האב באמערקט, אז אין דער צייט וואס אלע עדות האבען איינגעשטימט אין דער השערה, אז די גראבע שטימע איז געווען פון א פראנצויז, איז אבער ניט געווען קיין איינשטימיגקייט מכח דער שארפער, שניידענדיגער שטימע, אדער ווי איינעה האט זי באצייכענט אלס הארטע שטימע.

— דאס איז דאך וואס מען האט עדות נעזאגט, — האט דיופען זיך אנגערופען, — אבער ניט די זונדערבארקייט פון דעם עדות־זאגען. דו האסט גארנישט ניט באמערקט כאראקטעריסטישעס. דאך איז דארט עפּעס גענוג וואס צו באמערקען. די עדות, ווי דו זאגסט, האבען איינגעשטימט מכח דעם גראבען קול: דא זיינען זיי געווען איינשטימיג. אבער מכח דעם שניידענדיגען קול, איז דאס זונדערבארע ניט דאס וואס זיי האבען ניט איינגעשטימט, נאר דאס וואס בעת א איטאליענער, אן ענגלענדער, א שפּאניער, א האלענדער און א פראנצויז האבען געזוכט עס צו שילדערן, האט איטליכער גערעדט פון דער שטימע ווי פון דער שטימע פון אן אויסלענדער. איטליכער איז זיכער, אז דאס איז ניט געווען די שטימע פון זיינע אייגענע לאנדס־לייט. איטליכער פארגלייבט עס ניט צו דער שטימע פון א מענשען פון וואסער ניט איז פאלק, מיט וועמעס שפּראך ער איז באקאנט — נאר אומגעקערט. דער פראנצויז שטעלט זיך פאר,

געווארען, אדער לכל־הפחות איז דעם דערבייאיגען ציימער, בעת די קאמפאניע איז ארויף די טרעפ. אויב אזוי, איז נאר אין אט די צוויי חדרים מוזען מיר זוכען דעם ארויסגאנג. די פאליציי האט אויפגעריסען די דילען, די סטעלעיעס אוז די ווענט, אין אלע זייטען. ווען עס וואלט געווען א ג ע ה י י מ ע ר ארויס־גאנג, וואלטען זיי עס באמערקט. אבער ניט טרויענדיג ז י י ־ ע ר ע אויגען, האב איך אונטערזוכט מיט מיינע אויגען. הייסט דאס, אז ק י י ן געהיימער ארויסגאנג איז ניט געווען. ביידע טירען, וואס פיהרען פון די צימערן אין קארידאר אריין, זיינען געווען גוט פארשפארט, מיט די שלעסלען אינווענדיג. לאמיר איצ־טער א קוק טאן די קוימענס. אט דורך די קוימענס, כאטש זיי זיי־נען פון געווענליכער בריט, אז אכט אדער צעהן פוס אויבער'ן פריפעטשאק, ווען דאך ניט קענען דורכגעהן דער קערפער פון א גרויסער קאץ. אזוי ווי עס איז פולשטענדיג אוממעגליך ארויסצוגעהן אויף די אופנים, וואס זיינען ערשט אנגעוויזען גע־ווארען, מוזען מיר זיך ווענדען צו די פענסטער. דורך די פענס־טער פון פארשטעען ציימער וואלט מען בשום אופן ניט געקענט אנטלויפען ניט ווערענדיג באמערקט פון דעם עולם אין גאס. אויב אזוי, האבען די מערדער ג ע מ ו ז ט ארויסגעהן דורך די פענ־סטער פון דער הינטערשטען ציימער. איצט אז מיר זיינען געקומען צו אט דעם שלום אויף אזא אומצוויייפעלהאפטען אופן, איז ניט קיין וועג פאר אונז אלס פארשער צו פארווארפען עס צוליב די שיינבארע אוממעגליכקייטען. עס בלייבט נאר פאר אונז צו בא־ווייזען, אז די דאזיגע שיינבארע "אוממעגליכקייטען" זיינען אין דער אמת'ן נארניט אזוי.

— עס זיינען דא צוויי פענסטער אין דעם ציימער. איינס איז ניט פארשטעלט פון קיין מעבעל אוז מען זעהט עס אינגאנצען. דער אונטערשטער טייל פונ'ם אנדערען פענסטער איז באהאלטען פון אויג דורכ'ן קאפ פון זעהר א שווערען בעט־געשטעל, וואס איז זעהר הארט צוגערוקט צו איהם. דאס ערשטע פענסטער איז גע־פונען נעווארען גוט פארהאקט פון אינווענדיג. עס האט זיך ניט געוואלט אונטערגעבען, ווען מען האט אנגעווענדט די גרעסטע

דערקענען ווערטער, קלאנגען וואס זאלען עהנליך זיין צו ווער־
טער.

—איך וויים ניט, — האט דיופען ווייטער נערעדט, — וואס
פאר אן איינדרוק איך האב ביז אהער געקענט מאכען אויף דיי־
איינגעגעם שכל; אבער איך וועל זיך ניט קווינקלען צו זאגען, אז
ריכטיגע דערוקציעס. אפילו אט פון דעם טייל עדות־זאגען — דער
טייל מכח דער גראבער און דער שניידענדיגער שטימע — זיינען
אין זיך אליין געגוג ארויסצוברענגען א פארדאכט, וואס זאל ווייי־
זען א וועג צו דעם נאנצען ווייטערדיגען פארטשריט אין דער אונ־
טערזוכונג פון דער גהיימניס. איך האב געזאגט „ריכטיגע דע־
דוקציעס", אבער מיין מיין איז ניט אינגאנצען אויסגעדריקט גע־
ווארען. איך האב געמיינט אינדירעקט אנצודייטען, אז די דערוק־
ציעס זיינען די א י י נ צ י ג ע פאסיגע, און אז דער פאר־
דאכט וואקסט פון זיי א ו מ פ א ר מ י י ד ל י ך ארויס אלס
דער איינציגער רעזולטאט. וואס דער פארדאכט איז אבער, וועל
איך נאר איצט ניט זאגען. איך וויל נאר, דו זאלסט האבען אין
זינען, אז פאר מיר אליין איז עס געגוג שטארק געווען צו געבען א
באשטימטע פארמע — א געוויסע טענדענץ — צו מיינע אונטער־
זוכונגען איז דעם צימער.

— לאמיר איצט אין אונזער פאנטאזיע זיך אריבערטראגען
אין דעם דאזיגען צימער. וואס וועלען מיר די ערשטע זאך דא זו־
כען? דעם וועג, ווי אזוי די מערדער זיינען ארויס. עס וועט ניט
זיין איבעריג צו זאגען, אז קיינער פון אונז גלויבט ניט אין אי־
בערנאטירליכע פאסירונגען. מאראם און מאדמואזעל ל'עספאנאי
זיינען ניט פארניכטעט געווארען פון גייסטער. די וואס האבען
עס געטאן, זיינען געווען בשר ודם'ס און זיי זיינען אנטלאפען
אויף א נאטירליכען אופן. היינט ווי אזוי? גליקליכערווייז איז
דא נאר איין אופן, ווי צו חקירה'ן זיך וועגען דעם פונקט, און יע־
נער אופן מוז אונז פיהרען צו א באשטימטען באשלוס. לאמיר
חוקר ודורש זיין, איינס נאכ'ן אנדערן, די מעגליכע וועגען, ווי אזוי
מען האט געקענט ארויס. עס איז קלאר, אז די מערדער זיינען גע־
וועז אין דעם צימער, וואו מאדמואזעל ל'עספאנאי איז געפונען

כונג האט גלייך אויפגערעקט די באהאלטענע ספרונשינע. איך האב עס א קוועטש געטאן, און צופרידען מיט דער אנטדעקונג, האב איך זיך איינגעהאלטען ניט אויפצוהויבען די פענסטער ראם.

— דערנאך האב איך צוריק אריינגעזעצט דעם נאגעל, און באטראכט דאס אויפמערקזאם. אימיצער זאל ארוים דורכ'ן ענסטער, קען עס צוריק פארמאכען, און די ספרונזשינע וואלט פארהאקט, אבער דער נאגעל וואלט ניט געקענט צוריק אריינגעזעצט ווערען. דער שלום איז געווען איינפאך, און ווידער באשרענקט אין פעלד פון מיינע אונטערזוכונגען. די מערדער האבען ג ע מ ו ז ט אנטלויפען דורכ'ן אנדער פענסטער. זיך פארשטעלענדיג אלזא, אז די ספרונזשינעס אין יעטווידער ראם זיינען די זעלבע, ווי עס איז וואהרשיינליך געווען, האט ג ע מ ו ז ט געפונען ווערען אן אונטערשייד צווישען די נאגעל, אדער לכל־הפחות צווישען די אופנים פון זייער איינריכטונג. ארויפקריכענדיג אויפ'ן לייוועגט פונ'ם בעט־גשטעל, האב איך אריינגעקוקט איבער'ן קאפ־ברעט, באטראכטענדיג גוט די ציווילטע פענסטער־ראם. דורכשפארענדיג מיין האנט הינטער'ן ברעט, האב איך באלד אויסגעפונען און א דריק געטאן די ספרונזשינע, וועלכע, ווי איך האב זיך פארגעשטעלט, האט געהאט איין פנים מיט איהר שכנה. איך האב איצט א קוק געטאן אויפ'ן נאגעל. ער איז געווען פונקט אזוי גראב ווי דער אנדערער, און ווי עס שיינט אויך אריינגעפאסט אויפ'ן זעלבען אופן — אריינגעשלאגען כמעט ביז צום קעפל.

— דו ווערסט דאך זאגען, אז איך בין געווען צעטומלט: אבער אויב דו דענקסט אזוי, פארשטעהסטו דאן ניט די טבע פון די אינדוקציעס. איך מוז דיר זאגען, אז איך האב קיין מאל קיין טעות ניט געמאכט. דער שפור איז קיינמאל, אויף קיין רגע ניט, פארלארען געגאנגען. עס איז ניט געווע קיין בראך אין קיין שום רינג פון דער קייט. איך האב נאכגעשפירט דעם סעקרעט ביז צו זיין ענדגילטיגען רעזולטאט, און יענער רעזולטאט איז געווען דער נאגעל. איך האב געהאט, זאג איך, פאר זיך אין יעדער הינזיכט דאס אויסזעהן פון זיין חבר אינ'ם

קרעפּטען צו עפּענען עס. א גרויסע לאָך איז אויסגעגבערט געוואָרן מיט אַן עגבער איז דער ראָם צו־לינקס, און זעהר א גרויסער נאָגעל איז געפּונען געוואָרען דאָרט אריינגעזעצט במעט ביז'ן קעפּעל. ארומקוקענדיג דאָס אַנדער פּענסטער האָט מען געזעהן דאָרט אַן עהנליכען נאָגעל אריינגעשפּאָרט, אין א שמאָרקער פּאָר־זוך אויפּצוהויבען די דאָזיגע פּענסטער־ראָם איז אויך געיוען אומ־זיסט. די פּאָליציי איז שוין איצט געוואָרן פּולשטענדיג זיכער, אז דורך אט די ערטער האָט מען ניט געקענט ארויסגעהן. און דערפּאָר האָט מען געטראַכט, אז עס איז נאָכּאַמאָל איבעריג ארויסצונעהמען די נאָגעל און צו עפּענען די פענסטער.

— מיין איינגענע אונטערזוכונג איז געוועזן עטוואָס מעהר גענוי, און עס איז געוועזן אזוי, צוליעב דער אורזאַך וואָס איך האָב ערשט אַנגענעבען — וויל איך האָב געוואוסט, אט דא איז דאָס, וואו אַלע שיינבארע אוממענליכקייטען מ ו ז ע ן באַווי־זען וואָרען, אז אין דער וועלטליכקייט זיינען זיי נאָרניט אזוי.

— איך האָב אַלזא געמוטעט דענקען — א פּאַסטעריאָרי. די מערדער ז י י נ ע ן אַנטלאָפען דורך איינס פון אט די פענ־סטער. וויבאַלד אז אזוי, האָבען זיי ניט געקענט צוריק פּאָר־האָקען די ראָמען פון אינווענדיג, אזוי ווי מען האָט זיי געפּונען פּאָרהאָקט, — די באַטראַכטונג, וועלכע האָט דורך איהר באַשיינ־פּערליכקייט נעמאכט אן ענדע צו דער פּאָליציי'ס פּאַרשונג אויף אט דעם פּלאַץ. דאָך זיינען די ראָמען ג ע ו ע ן פּאָרהאָקט. האָבען זיי סיידען ג ע מ ו ז ט. האָבען די קראָפּט אַליין צו פּאָר־האָקען זיך. מען האָט ניט געקענט אויסדערהען זיך פון אט דעם שלום. איך בין צוגענאָגנגען צום ניט־פּאַרשטעלטען פענסטער, האָב ארויסגענומען דעם נאָגעל מיט עטוואָס שווערינקייט, און געוואָלט אויפהייבען די ראָם. זי האָט זיך ניט געלאָזען, ווי איך האָב אפּרי־הער זיך פּאַרגעשטעלט. איצט האָב איך געוואוסט, אז דא געפינט זיך א באַהאַלטענע ספּרונזשינע, און אט די באַשטעטיגונג פון מיין געדאַנק האָט מיך איבערצייגט, אז מיין פּרעמיסע וועניגסטענס איז ריכטיג, ווי מיסטעריעז עס זאָלען ניט זיין די אומשטענדען, ווען זיינען פּאַרבונדען מיט די נאָגעל. א זאַרגפעלטיגע אונטערזו־

מיין שפאציערנאנג מיט דיר ארום דער געביידע. ביי א פינף פום אוו
א האלב פונ׳ם פענסטער, וועגען וועלכען מיר רעדען דא, לויפט א
דראט פון א בליץ־אפליימער. פון אט דער דראט וואלט פאר
קיינעם ניט געווען מעגליך צו דערגרייכען דאס פענסטער גופא.
וועגען ארויסנעהן איז אפגערעדט. איך האב אבער באמערקט,
אז די לאדענס פון דעם פערטען שטאק זיינען געווען פון א מאד־
נעם סארט, וואס די פאריזער סטאליארעם רופען פ ע ר א ־
ד ע ס — א סארט לאדען, וואס ווערט זעלטען באנוצט ביי
היינטיגען טאג, אבער מען זעהט זיי אפט אויף די אלטע הויי־
זער אין ליאן אוו בארדא. זיי זעהן אוים אזוי ווי א געווהנליכע
טיר (איין אויסציגע, ניט קיין פליגעל־טיר) א חוץ וואס די אונ־
טערשטע העלפט איז געמאכט אזוי ווי א נעץ אדער אויסגעארבייט
אין אפענע גראטעס. געבענדיג אזוי די געלענהייט אויסגעציי־
כענט אנצוהאלטען זיך מיט די הענט. אין דעם איצטיגען פאל
זיינען די לאדענס געווען פולע דרייו אוו א האלב פום בריים. וועו
מיר האבען זיי געזהן הינטען פון הויז, זיינען זיי ביידע געווען
ביי האלב אפען — דאס מיינט, זיי זיינען אפגעשטאנען אין
גראדע ווינקלען פון דער וואנט. עס איז וואהרשיינליך, אז די
פאליציי, פונקט ווי איר, האט ארומגעקוקט הינטען דאס הויז:
אבער אויב אזוי, קוקענדיג אויף די פעראדעס אין דער ליניע פון
זייער בריים (ווי זי האט עס געמוזט טאן), האט זי ניט באמערקט
די דאזיגע גרויסע בריים גופא, אדער אלענפאלס האט זי פאר־
פעהלט צו נעהמען דאס רעכט אין אנבעטראכט. איז דער אמת,
איינמאל צופרידענשטעלענדיג זיך, אז דורך דאנען ארויסגעהן האט
מען בשום אופן ניט געקענט, האט זי נאטירליך שוין נעמאכט דא
אז אויבערפלעכליכע אונטערזוכונג. פאר מיר איז אבער נעווען
קלאר, אז דער לאדען, וואס געהערט צום פענסטער וואס צו קע־
פען פון בעט, אויב מען וואלט איהם אינגאנצען צוגעמאכט צו
דער וואנט, וואלט ער נעכאפט ביי צוויי פום פון דעם בליץ־
אפליימער. עס איז אויך נעווען קענטיג, אז ביי אן אנשטרענגונג
פון א זהר אומגעווהנליכען גראד קרעפטען אוו קוראוש ,וואלט
מען נעקענט פון דער דראט אריין דורכ׳ן פענסטער. דערגרייי־

אנדער פענסטער. אבער דער דאזיגער פאקט האט לחלוטין ניט געטויגט (ווי אנטשיידענד ער זאל ניט אויסזעהן צו זייו), וועו מען פארגלייכט עס מיט דעם געדאנק, אז אט דא, ביי דעם פונקט, ענדיגט זיך די שפור. „עפעס מ ו ז זייו ניט גלאט", האב איך געזאגט, „מיט דעם נאגעל". איך האב עס אנגעריהרט, אוו דאס קעפעל צוזאמעו מיט א פערטעל אינטש פוו דעם נאגעל נופא איז ארונטערגעפאלעו צוויישעו מיינע פינגער. דאס איבערינג פונ'ם נאגעל איז געבליבעו אין דער אויסגעבויערטער לאד, וואו עס איז געווען איבערגעבראכעו. דער בראד איז געווען אן אלטער (ווארים די ברעגעו זיינעו געווען פארצוינגעו מיט זשאוער), אוו דאס איז ווי עס שיינט, געמאכט געוואדעו מיט'ן זעץ פוו א האמער, וואס האט טיילווייז טיף אריינגעשלאגעו אינ'ם אויבעו פוו דער אונטערשטער דאס דעם אויבערשטעו טייל פונ'ם נאגעל. איצט האב איך פארזיכטיג צוריק אריינגעוועצט דעם אויבערשטעו טייל אויפ'ן זעלבעו פלאץ, פוו וואעו איך האב איהם אראויסגענומעו. אוו די עהנליכקייט צו אן אמת'ן נאגעל איז געווען פאלקאמעו — די לאד איז ניט געווען קענטיג. א דריק טוענדיג די ספרונזשינע, האב איך שטיל אויפגעהויבעו די דאס אויף עטליכע אינטשעס: דער קאפ האט זיך אויפגעהויבעו, פארבלייבענדיג פעסט איז זיין געלעגער. איך האב פארמאכט דאס פענסטער, אוו דער אויסקוק פונ'ם גאנצעו נאגעל איז צוריק געווען פאלקאמעו.

— די רעטענים איז דערווייל געלייזט געוואדעו. דער מערדער איז אנטלאפעו דורכ'ן פענסטער, וואס צוקאפעו פוו בעט. ארונטערפאלענדיג פוו זיך אליין, נאכדעם ווי יענער איז ארוים (אדער אפשר האט ער עס מיט א כיוו צוגעמאכט), איז עס פארהאקט געוואדעו פוו דער ספרונזשינע, אוו דא האט די פאליציי א מעות געהאט, מיינענדיג, אז דער נאגעל האלט עס, ניט די ספרונזשינע, אוו אזוי איז שוין די ווייטערדינע אונטערזוכונג באטראכט געוואדעו פאר ניט נויטיג.

— ווייטער איז די פראגע, ווי אזוי איז ער ארונטער. אויף דעם האב איך געקראגעו א צופריידענשטעלענדע דערקלערונג ביי

פארמירטער באגריף פון דעם וואס דיופען האט געמיינט, דורכ־
געפֿוהרט אין מיין קאפּ. איך האב געשיינט צו זיין אויפ'ן ברעג
פון באנרייפען, ניט האבענדיג אבער די קראפט צו באגרייפען,
פונקט אזוי ווי מענשען געפינען זיך צייטענווייז אין א צושטאנד,
אז אט־אט דערמאנען זיי זיך עפּעס א זאך, און צום סוף קענען
זיי זיך ניט דערמאנען. מיין פריינד איז אנגענאנגען מיט זיין
געשפּרעך.

— דו זעהסט, האט ער געזאגט, — אז איך האב אריבערגע־
טראגען די פּראגע פון דעם אופן ווי מען איז ארויס צו דעם
אופן ווי מען איז אריין. מיין פּלאן איז געווען איבערצוגעבען
דעם נעדאנק, אז אי ארויס אי אריין איז מען אויפ'ן זעלבען אופן,
אויפ'ן זעלבען פונקט. לאמיר זיך איצט אומקערען צו דעם
וואס טוט זיך אין צימער. לאמיר באטראכטען דאס אויסזעהן דא.
די שופלאדען פון קאמאד, זאגט מען, זיינען צעראבירט געווארען,
כאטש פיעלע זאכען זיינען נאך דארט איבערגעבליבען. דער שלום
איז דא א זינלאזער. עס איז ניט מעהר ווי אן השערה — זעהר
א נארישע, און ניט מעהר. ווי אזוי קענען מיר וויסען, אז די
זאכען, וואס זיינען געפונען געווארען אין די שופלאדען, זיינען
אלע, וואס זיינען פריהער געווען אין די שופלאדען? מאדאם ל־
עספּאנאי און איהר טאכטער האבען געלעבט א זעהר צוריקגע־
צויגען לעבען, האבען ניט נעזעהן קיין געזעלשאפט, זיינען זעל־
טען ווען געגאנגען, האבען זיך ניט געקימערט וועגען א סך קלי־
דער צו איבערבייטען אויף זיך. די זאכען, וואס זיינען געפונען
געווארען, זיינען וועניגסטענס געווען פון די בעסטע קוואליטעט,
וואס די דאזיגע פרויען האבען נאר געקענט פארמאגען. אויב
א גנב האט וואס גענומען, פארוואס האט ער ניט גענומען דאס
בעסטע, פארוואס האט ער ניט נענומען אינגאנצען? מיט אין
וואלט, פארוואס האט ער איבערגעלאזען פיער טויזענד פראנק
אין גאלד, אום צו באלעסטיגען זיך מיט א פּעקעל לייוועטס?
דאס גאלד האט מען נ י ט געטשעפּעט. כמעט די גאנצע סומע,
וואס מאסיע מיניא, דער באנקיר, האט דערמאנט, איז געפונען
געווארען אין די זעקלער אויפ'ן רגל, איך ווייל דעריבער, דו זאלסט

בענדיג די דיסטאנץ פון צוויי און א האלב פוס (מיר שטעלט זיך פאר איצט, אז דער לאדעו איז אינגאנצעו אפעו), וואלט א דריי־ בער נעקענט שטארק אנהאלטעו זיך אז די נראטעס. אפלאזענדיג דאו די דראט, אוועקשטעלענדיג די פיס גלייך צו דער וואנט אוו אפשפרינגענדיג מיט מוט, וואלט ער נעקענט א מאל כאו אזוי דעם לאדעו, אז ער זאל זיך פארמאכעו, אוו אויב מיר שטעלעו זיך פאר, אז דאס פענסטער איז בשעת מעשה געווען אפעו, וואלט ער זיך נעקענט אזוי אריינווארפעו אין צימער.

— איך וויל, דו זאלסט האלטעו באזונדערס אין זינעו, אז איך האב געראדט פון זעהר אז אומגעווענליכעו גראד קרעפטעו, אלס דורכאוים נויטיג צו זיין ערפאלגרייך איז אזא ריזיקאליישער אוו שווערער טאט. מיין פלאו איז צו באווייזעו דיר, ערשטענס, אז די זאך האט מעגליך נעקענט דורכגעפיהרט ווערעו: אבער־ צווייטענס אוו א י ב ע ר ה ו י פ ט, וויל איך, דו זאלסט נוט האבעו אין זינעו דעם ה ע כ ס ט־א ו י ס ע ר ג ו ו ע ה נ ־ ל י כ ע ז, דעם במעט איבערנאטירליכעו כאראקטער פון דער פלינקייט, מיט וועלכער מעו האט דאס נעקענט דורכפיהרעו.

— דו וועסט אהו צווייפעל זאגעו, געברויכענדיג די שפראך פון יורישטעו, אז „אום אויסצומאכעו מיין קעיס", האב איך בע־ סער געדארפט אונטערשעצעו, איידער צו באשטעהו אויף דער פולער אפשאצונג פון דער אקטיוויטעט, וואס עס פאדערט זיך איו אט דעם ענין. אזוי פיהרט מעו זיך אפשר אין געזעץ, אבער דער פארנונפט פיהרט זיך אנדערש. מיין ענדגילטיגער צוועק איז נאר דער אמת. מיין באלדיגער צוועק איז צו באווייזעו דיר, די שייכות צווישעו די ז ע ה ר א ו מ ג ע ו ו ע ה נ ל י כ ע קרעפטעו, וואס איך האב דיר ערשט געזאגט, מיט דער ז ע ה ר מ א ד נ ע ר שניידענדיגער (אדער הארטער) אוו נ י ט ־ נ ל י י כ ע ר שטימע, וועלעו וועמעס נאציאנאליטעט עס האו־ בעו קיין צווייי מעושעו זיך ניט געפונעו, וואס זאלעו איינשטי־ מעו, אוו איז וועמעס אויסדריקעו מעו האט ניט געקאנט דערקענעו קיין שום קלאנג פון א זילבע.

ביי די דאזיגע וועלטער איז אן אומבאשטימטער אוו האלב־

מיטלען. וועניגער ווי אלץ איז מעגליך, אז זיי זאלען פטור ווערען פון דעם ערמארדעטען אויף אזא וועג. אין דעם אופן, ווי מען האט אריינגעשפארט דעם קערפער אין קוימען, וועסטו דאך צוגעבען, אז עס איז געווען עפעס א ו י ס ע ר ג ע ו ע ה נ ־ ל י ך מ א ד נ ע — עפעס, וואס שטימט לחלוטין ניט מיט אונזערע אלגעמיינע באגריפען פון מענשליכער טעטיגקייט, אפילו ווען מיר זאלען זיך פארשטעלען די טויער אלס די פארדארבענסטע מענשען. בארעכטן אויך, ווי גרויס עס האט נעמוזט זיין די קראפט, וואס האט געקענט אריינשפארען מיט נוואלד דעם קערפער א ר ו י פ צ ו צ ו איז אזא לאר, אז די פאראייניגטע קרעפטען פון עטליכע מענשען איז קוים גענוג געווען ארויסצושלעפען פ ו ן א ו נ ט ע ן!

— איצט גיב זיך א קער צו די אנדערע סמנים פון העכסט וואונדערליכער קראפט, וואס איז דא געברויכט געווארען. אויפ'ן פריפעטשאק האט מען געפונען דיקע לאקען, זעהר דיקע לאקען, פון גראהע מענשליכע האר. זיי זיינען געווען אויסגעריסען מיט די ווארצלען. דו ווייסט דאך, וואס פאר א גוואלדיגען כח מען דארף האבען, אום ארויסצוריסען אזוי פון קאפ כאטש צוואנציג אדער דרייסיג האר פאר א מאל. דו האסט פונקט ווי איך געזהן די לאקען, וועגען וועלכע עס האנדעלט זיך דא. זייערע ווארצלען (א שוידערליכער בילד!) זיינען געווען אינגעוואקסען אין שטיקער פלייש פון'ם סקאלפ — א סימן מובהק פון דער וואונדער־קראפט, וואס איז אנגעוונדט געווארען אויף אויסצוריסען מיט'ן ווארצל אפשר א האלבען מיליאן האר אויף איין מאל. דער האלז פון דער אלטער פרוי איז ניט געווען בלויז איבערגעשניטען, נאר דער קאפ איז לגמרי געווען אפגעהאקט פון'ם קערפער: דער אינסטרומענט איז געווען ניט מעהר ווי א גאל מעסער. איך וויל, אז דו זאלסט אויך א קוק טאן אויף דער ב ר ו ט א ־ ל ע ר גרויזאמקייט פון די דאזיגע מעשים. וועגען די וואונדען אויפ'ן קערפער פון מאדאם ל'עספאנאי רעד איך דא ניט. מאסיע דיומא און זיין ווירדיגער קאלעגע מאסיע עטיען האבען דערקלערט, אז די וואונדען זיינען געמאכט געווארען מיט א טעמפען אינ־

זיך ארויסשלאגען פון זינען דעם פּעהלערהאפּטען געדאנק וועגען מ א ט י ו ו . וואס איז געבארען געוואָרען איז די מוחות פון דער פּאליציי צוליעב דעם באוויזן וואס עדות האבען דערצעהלט וועגען גלעט, וואס איז צוגעטראגען געוואָרען צו דער טיר פון הויז. צוזאמענטרעפונגען, נאר צעהן מאל מעהר מערקווירדיג ווי אט די (דאס צוטראגען דאס גלעט, אוז דער מארד, וואס איז באנאנגען געוואָרען איז משך פון דריי טעג איבער דער פּערזאן, וואס האט דאס גלעט געקראגען) טרעפען מיט אונז אלעמען איז יעטווידער שטונדע פון אונזער לעבען, ניט צוציהענדיג קיין אויפמערקזאמקייט אפילו אויף א ווינקע. צוזאמענטרעפונגען, בכלל, זיינען גרויסע שטרויבל־שטיינער איז וועג פון יענעם קלאס דענקער, וועלכע זיינען ערצויגען געוואָרען ניט צו וויסען גארנישט פון דער טעאריע פון וואהרשיינליכקייטען — יענע טעאריע, וועלכער די גלאררייכסטע אביעקטען פון מענשליכער פארשונג האבען צו פארדאנקען פאר די גלאררייכסטע באלויכטונגען. אין דעם איצטיגען פאל, וועו דאס גאלד וואלט געפעהלט, וואלט דער פאקט, דאס וואס מען האט געבראכט דאס גאלד מיט דריי טעג פריהער, בא־טראכט געוואָרען אלס עפעס מעהר ווי א צוזאמענטרעפונג. דאס וואלט געווען א באשטעטיגונג פון דער דאזיגער אידעע פון מא־טיוו. אבער אונטער די ווירקליכע אומשטענדען פון דער זאך. אויב מיר זאלען אננעמען גאלד פאר'ן מאטיוו פון דער רציחה, מוזען מיר זיך אויך פארשטעלען דעם רוצח פאר אזא גוואלדינען אידיאט, אז ער זאל האבען אוועקגעוואָרפען זיין גאלד מיט זיין מאטיוו צוזאמען.

— האלטענדיג איצט כסדר אין זינען די פונקטען, אויף וועלכע איך האב געצויגען דיין אויפמערקזאמקייט — דער מארנער קול, די אומגעוועהנליכע פליינקייט אוז די דערשטוינענדע אפּ־וועזנהייט פון מאטיוו אוז א מארד, וואס איז אזוי זונדערבאר־שוידערליך ווי אט דער — לאמיר איצט כאפען א קוק אויף דער הרינה גופא. א פרוי איז דא דערשטיקט געוואָרען אויף טויט מיט דעם כח פון הענט, אוז ארויפגעשפּארט איז קוימען מיט'ן קאפ אראפ. געוועהנליכע מערדער געברויכען ניט אזעלכע מארד־

צו א וואַרט, האָט אימער די פּאַרבינדונג פון זילבען. אויסער־דעם, די האָר פון א משוגענעם זעהט ניט אזוי אויס, ווי די וואָס איד האָלט איצט אין מיין האַנט. איד האָב אַרויסגענומען אט דעם בינטעל האָר פון די שטאַרק פּאַרקוועטשטע פינגער פון מאַדאָם ל'עספּאנאי. זאָג מיר, וואָס קלערסטו וועגען דעם?

— ריוּפען! — האָב איך אויסגערופען אינגאַנצען דענעווירט, — אט די האָר איז העכסט אומגעוועהנליך, עס איז קיין מענש ל'יכע האָר ניט.

— איך האָב ניט באַהויפּטעט, אז דאָס איז, — האָט ער געזאָגט, —אָבער איידער מיר וועלען באַשליסען אט דעם פונקט, וויל איך זאָלסט א קוק טאָן אויף אט דער קליינער צייכענונג, וואָס איר האָב אַראָפּגענומען דא אויפ'ן פּאָפּיר. עס איז א פּאַקסימילע צייכענונג פון דעם וואָס איז אין טייל פונ'ם עדות־זאָגען געשיל־דערט געוואָרען אלם „טונקעלע וואונדען און סימנים פון טיף איינגעשניטענע פינגער־נעגעל" אויפ'ן האַלז פון מאַדמואַזעל ל'עספּאנאי, און איז אן אַנדער טייל (פון די הערען דיומא און עטיען) אלם א רייה ברוין־בלויע פלעקען, קענטיג די סמנים פון פינגער".

— דו וועסט באמערקען, — האָט מיין פרייַנד פּאַרטגענומען, אויסשפּרייטענדיג פאר אונז דאָס פּאָפּיר אויפ'ן טיש, — אז די דאָזיגע צייכענונג גיט דעם באַגריף פון א פעסטער און זיכערער האַנט. עס זעהט זיך ניט קיין שום א פ ו י י כ ו נ ג. יעדער פינגער איז געבליבען שטעקען אין לייב — מעגליך ביז'ן טויט פונ'ם קרבן — מיט'ן שרעקליכען נעם, אזוי ווי עס איז גלייך פון אַנפאַנג אַריינגעלאָזען געוואָרען. פּרואוו איצטער שטעל אוועק דיינע פינגער, אלע פאר איין מאל, איז די באַטרעפענדע אפדרוקען, ווי דו זעהסט זיי.

איד האָב אומזיסט געמאַטערט זיך צו טאָן דאָס.

— מעגליך, מיר גיבען ניט דער זאַך אן אומפּאַרטייאישע פראבע, — האָט ער געזאָגט, — דאָס פּאָפּיר איז אויסגעשפּרייט אויף אן איינפאַכער אויבערפלאַך: אבער דער מענשליכער האַלז איז צילינדריש. אט איז א שייטעל האַלץ, וואָס האָט כמעט

סטרומענט: און אויף אזוי ווייט זיינען די דאזיגע הערדען זעהר נערעכט. עס איז קלאר, אז דער טעמפּער אינסטרומענט איז געווען דער שטייגערנער ברוק איז הויף, אויף וועלכען דער קרבן איז געפאלען פון פענסטער, וואס איז צוקאפען פון בעט. אט די אידעע, ווי אייגפאך זי זאל איצט ניט אויסזעהן, איז ניט איינגע־פאלען דער פאליציי צוליב דער זעלבער אורזאך, וואס זי האט ניט באמערקט די בריוו פון די לאדענס — ווייל, איבער דער נע־שיכטע מיט די נעגעל, איז זייער כח־ההשגה הערמעטיש פארזי־גלט געווארען, ניט צו באגרייפען די מעגליכקייט, אז די פענ־סטער זיינען אינגאנצען געעפענט געווארען.

— נון, אויב צו אט די אלע זאכען, האסטו ריכטיג בא־טראכט די מאדנע אומארדנונג פונ׳ם צימער, זיינען מיר אזוי ווייט אוועק ווי צו קאמבינירען די באגריפען פון א פלינקייט א דער־שטוינענדע, א קראפט אז איבערמענשליכע, א גרויזאמקייט א ברוטאליטעט, א הריגה אהן א מאטיוו, אז אויסטערליש קיי־ט אין שוידערהאפטיגקייט, וואס איז לחלוטין פרעמד פון מענשליכ־קייט, און א שטימע, פרעמד איז טאן פאר די אויערן פון מענשען פון פיעל פעלקער, און עס פעהלט יעדע שום דייטליכע אדער פארשטענדליכע זילבען־בילדונג. אויב אזוי, וואס איז דער פועל־יוצא דערפון? וואס פאר אז איינדרוק האב איך געמאכט אויף דיין פאנטאזיע?

איך האב דערפיהלט, אזוי ווי ווערים וואלטען מיר איבער׳ן לייב געקראכען, בעת דיופען האט מיך געפרענט די פראגע.

— א משוגענער, — האב איך געזאגט, — האט דאס גע־טאן, עפעס א ווילדער מאניאק, וואס איז אנטלאפען פון דער דערבייאינער Maison de Santé

— איז מאנכע הינזיבטען, — האט ער געזאגט, — איז דיין אידעע נאר ניט אויסען וועג. אבער די שטימען פון משוגעים, אפילו איז זייערע ווילדסטע פראקסיזמען, קענען קיינמאל ניט זיין צוגעגליכען צו דער מאדנער שטימע, וואס איז געהערט ג־ווארען אויף די טרעפ. משוגעים קומען ארויס פון וואסער ניט איז פאלק, און זייער לשון, ווי עס זאל זיך ניט קלעפען א וואר־

דערפאר הויפטזעכליך געבויט מיינע האפנונגען צו לייזען אינ־נאנצען די רעטעניש. א פראנצויז האט געוואוסט פון דעם מארד. עס איז מעגליך — ווירקליך, עס איז מעהר ווי וואַרשיינליך — אז ער איז ניט געווען שולדיג אין דער גאנצער בלוטיגער גע־שיכטע, וואס איז פאהרגעקומען. עס קען זיין, דער אראנזשאוטאנג איז פון איהם אנטלאפען. ער האט אפשר איהם נאכגעשפירט ביז'ן צימער, אבער אונטער די אויפרעגענדע אומשטענדען וואס זיינען נאכדעם געשעהן, האט ער איהם בשום אופן ניט געקענט כאפען. ער איז נאר פראנק און פריי. איך וועל זיך ניט האלטען אז די דאזיגע השערות — איך האב קיין רעכט ניט צו רופען זיי אנדערש — ווייל די שאטענס פון די געדאנקען, אויף וועלכע זיי זיינען באזירט, זיינען קוים טיף גענוג צו האבען עפעס א ווער־דע פאר מיין אייגענעם פארשטאנד, און וויבאלד נאר איך קען ניט פרעטענדירען צו מאכען זיי פארשטענדליך פאר אן אנדער'ס שכל. מיר וועלען זיי אלזא רופען השערות און רעדען פון זיי אלס אזעלכע. אויב דער פראנצויז, וועגען וועלכען עס האנדעלט זיך דא, איז ווירקליך, ווי איך שטעל זיך פאר, ניט שולדיג אין דער דאזיגער רציחה, וועט אט די אנאנסע, וואס איך האב נעכ־טען ביינאכט, וועז מיר זיינען אהיימגענאנגען, איבערגעלאזען איז דער רעדאקציע פון „דע מאנד" (א צייטונג, וואס גיט זיך אפ מיט שיף־אינטערעסען און וועלכע ווערט געלייענט פון מאטרא־זען), איהם ברענגען היינט צו אונז אין הויז.

ער האט מיר דערלאנגט א צייטונג, און איך האב דאָרט איבערגעלייענט:

„געכאפט — איז בולאנער וואלד, נאנץ פריה — (דער טאג פונ'ם מארד), א זעהר גרויסען, טונקעל־ברוינעם אראנזשאוטאנג פון דעם בארנזוישען מין. דער איינעניטימער (וועלכער איז באשטימט א מאטראז אויף א מאלטעזישען שיף) קען קריגען די חיה צוריק, אויב ער וועט געבען צופרי־

אזא ע׳ אומקרייז אזוי ווי דער אלט. וויקעל ארום די צייכנונג ארום דעם, אוז פרוביר נאכאמאל דעם עקספּערימענט.

איך האב אזוי נעטאן, אבער די שווערינקייט איז נעווען נאר באשיינפּערליכער ווי פריהער.

— דאס, — האב איך געזאגט, — איז ניט דער צייכען פון א מענשליכער האנט.

— איצטער לייען, — האט דיופּען געזאגט, — אט די שטע־לע פון קיוואויע.

עס איז געווען א געניע אנאטאמישע אוז אלגעמיין שילדערנ־דע באשרייבונג פון דעם גרויסען טונקעל־ברוינעם ארענג־אוטאנג פון די אסט אינדישע אינזלען. דער גיגאנטישער וואוקס, די וואונדער־קראפט אוז אקטיוויטעט, די ווילדע רציחה אוז די אימי־טירטע שלעכטע ניינונגען פון אט די זויג־חיות זיינען פאר אלע־מען נענוג באקאנט. איך האב גלייך באגריפען דעם פולען שוי־דער פון דעם מארד.

— די באשרייבונג פון די פינגער, — האב איך געזאגט נאכ־דעם ווי איך האב געענדיגט לייענען, שטימט פינקטליך מיט דער צייכענונג. איך זעה, אז קיין שום חיה, נאר אז ארענג־אוטאנג, פון דעם מין וואס איז דא דערמאנט, וואלט ניט געקענט אויי־גראבען זיך אזוי מיט די פינגער, אזוי ווי דו האסט עס ארונטער־געמוען. היינט אט דער בינטל טונקעל־ברוינע האר זעהט אויך אזוי אוים ווי די האר פון קיוואויע׳ס חיה. אבער מיר איז ניט מעגליך צו פארשטעהן די פרטים פון אט דער שוידערליכער גע־היימנים. אחוץ דעם, האט מען דאך אין פארבינדונג מיט דעם געהערט צ ו ו י י שטימען, אוז איינע פון די איז אהן שום שאלות געווען די שטימע פון א פראנצויז.

ריכטיג: אוז דו וועסט זיך דערמאנען אז אויסדרוק, וואס די עדות האבען כמעט איינשטימיג צוגעשריבען צו אט דער שטי־מע, דער אויסדרוק "!Mon dieu" אט דאס איז אונטער די אומ־שטענדען ריכטיג כאראקטעריזירט געווארען פון איינעם פון די עדות (מאנטאני, דער צוקערניק), אלס אז אויסדרוק פון פרא־טעסט אדער פארוואורף. אויף אט די צוויי וועלטער האב איך

פאר זיך אליין — פארוואס זשע זאל איך עם פארלירען איבער א פוסטען שרעק פאר נעפאהר? אט איז עס מיט'ן האנט צו דער־לאנגען! מען האט עס געפונען איז דעם בולאנער וואלד — א גרויסער מהלך פון דעם פלאץ פון יענער הריגה. ווי קען מען גאר חושד זיין, אז א חיה־רעה זאל עס האבען אפגעטאן? די פאליציי איז דורכגעפאלען — זיי האבען דעם מינדסטען שפור ניט געקענט געפינען. זאלען זיי אפילו נאכשפירען די חיה, וועט עס זיין אוממעגליך צו באוויזען, אז איך האב נעווואוסט פון דעם מארד, אדער צו פארמישען מיד אין דעם שולד צוליעב דעם וואס איך האב יא נעווואוסט. אויסער אלעמען, ב י ן א י ך ב א־ו ו א ו ס ט. דער אנאנסירער באצייכענט מיד אלס דעם אייגענטימער פון דער חיה. איך בין ניט זיכער, ווי וויים זיין ווי־סען קען גרייכען. זאל איך אויסמיידען ניט צו פאדערן אזא גרוים פארמעגען, וואס מען וויים אז דאס איז מיינס, וועט דאך דענסט־מאל וועניגסטענס נעווארפען ווערען א חשד אויף דער חיה. איך ווייל ניט, אז עס זאל נעצוויגען ווערען אויפמערקואמקייט אויף מיר אדער אויף דער חיה. איך ווזל זיך אפרופען אויף דער אנאנסע, קריגען דעם אראנג־אוטאנג און האלטען איהם באהאלטען ביז די געשיכטע וועט פארגעסען ווערען".

אין דעם אויגענבליק האבען מיר דערהערט א טראט אויף די טרעפ.

— זיי גרייט מיט דיינע פיסטאלעטען, — האט דיופען גע־זאגט, — אבער דו זאלסט זיי ניט געברויכען און אויך ניט וווייזען זיי, ביז דו וועסט פון מיר ניט זהען קיין סיגנאל.

די פאדער־טיר פון הויז איז געבליבען אפען, און דער בא־זוכער איז אריין ניט אנקלינגענדיג, און איז ארויף עטליכע טרעפ. דערנאך אבער האט ער געשיינט צו קווייטלעז זיך. באלד האבען מיר איהם געהערט ארונטערגעהענדיג. דיופען האט זיך שנעל גע־נומען רוקען צו דער טיר. ערשט מיר האבען ווידער דערהערט איהם ארויפגעהענדיג. א צווייטען מאל האט ער זיך שוין מעהר ניט צוריקגעקערט, נאר ער איז ארויפגעגאנגען מיט אנטשלאסען־הייט, און ער האט אנגעקלאפט איז טיר פון אונזער צימער.

דענשטעלענדע סמנים אוו ער וועט באצאהלען, נים קיין סד, וויפיעל עס קומט פאר'ן כאפּען אוו אויס־ האלטען. זיד וועגדען איז נומער —— נאס, —— פארשטאדט סט. זשערמען — Au troisiéme."

— וי איז עס מעגליד נשוועו, — האב איך געפרעגט, — דו זאלסט וויסען, אז דער מאן איז א מאטראז אוו ער געהערט צו א מאלטעזישען שיף?

— איך וויים עס נים, — האט דיופען געענטפערט, — איך בין ניט זיכער איז דעם. עט איז אבער א קליין שטיקעל סטענגע, וואס וועדליג איהר פארמע אוו נאד איהר פארשמאלצענקייט איז קענטיג, אז זי איז געניצט געווארען אויף צו פארפלעכטען די האר אין לאנגע צעפּ, וואס די מאטראזען חן'דלען זיד אזוי מיט דעם. נאכמעהר, עט דער קניפּעל איז אזא, וואס וועניג מענשען אחוץ מאטראזען קענען עס מאכען, אוו איר בערהויפט מאכען דאס די מאלטעזער. איך האב אויפגעהויבען די סטענגע אונטען ביים בליץ־אפּלייטער. דאס האט ניט געקענט געהערען צו וועמען פוו די פארשטארבענע. נוו, אויב נאד אלעמען האב איך א טעות איז דעם שלום, וואס איך דרינג ארויס פוו עט דער סטענגע, אז דער פראנצויז איז געווען א מאטראז פוו א מאלטעזישען שיף, האב איך נאד אלץ ניט קאליע געמאכט מיט דעם וואס איך האב געזאגט איז דער אנאנסע. אויב איך האב א טעות, וועט ער זיד בלויז משער זיין, אז איך בין פארפיהרט געווארען פוו א געוויסען אומשטאנד, וואס ער וועט זיד נאר די מיה ניט נעמען צו אונטערזוכען דאס. אויב אבער איך בין נעהרעכט, האב איך א וויכטיגען פונקט געוואונען. וויסענדיג, כאטש אומשולדיג, פוו דעם מארד, וועט דער פראנצויז, נאטירליך, קווינקלען זיך צו עגטפערן אויף דער אנאנסע, צו פארערן דעם ארגאנג־אוטאנג. ער וועט זיד אזוי טראכטען: „איך בין אומשולדיג: איך בין ארים: מיין ארגאנג־אוטאנג איז א סד וועדט: פאר א מענשען איז מיינע אומשטענדען איז דאס א פארמעגען

גארנישט קריגען, מיין הערר! — האט דער מאן נעזאגט — איך האב עס גארניט נערעכענט. איך בין זעהר נערן צו געבען א באלוי־נונג פאר נעפינען די חיה. איך מיין אזא וואס זאל זיין ביים וועג.

— יא, — האט נעענטפערט מיין פרייגר, — דאס אלץ איז זעהר פיין, זיבער. לאמיר נאר א טראכט נעבען! וואס זאל איך האבען דערפאר? יא! איך וועל אייך זאגען. מיין באלוי־נונג זאל אט וואס זיין. איהר זאלט מיר דערצעהלען אלץ וואס איהר ווייסט וועגען אט די מארדען אויף מארנ־גאס.

דיופען האט ארויסגערעדט די לעצטע ווערטער אין זעהר א נידעריגען טאן, און זעהר רוהיג. פונקט אזוי רוהיג איז ער אויך צוגענאנגען צו דער טיר, צוגעשלאסען, און דעם שליסעל ארייננעלייגט צו זיך אין קעשענע. ער האט דאן ארויסגענומען א פיסטאלעט פון זיין בוזום, און אהן דער מינדסטער אויפרע־גונג דאס אוועקגעלענט אויפ'ן טיש.

דעם מאטראז'ס פנים האט אויפגעלאמט, גלייך ווי עס וואלט איהם עפעס נענומען שטיקען אין האלז. ער האט זיך אויפגע־שטעלט אויף די פים און שטייף אנגענומען זיין דראנג: אבער אין דער אנדער רגע איז ער צוריקגעפאלען אין זיין שטול, שטארק ציטערנדיג און בלאם ווי דער טויט אליין. ער האט קיין ווארט ניט גערעדט. איך האב אויף איהם רחמנות געקראגען פון דער טיפענישׂ פון מיין הארצען.

— מיין פרייגר! — האט דיופען נעזאגט מיט א פרייגר־ליכען טאן, — איהר באאמרוהיגט זיך אומזיסט, ווירקליך אזוי. מיר מיינען ניט צו טאן אייך עפעס שלעכטס. איך גיב אייך דאס עהרענוואָרט פון אן ארעלמאן און א פראנצויז, אז מיר ווילען אייך ניט שעדיגען. איך ווייס גאנץ גוט, אז איהר זייט ניט שולדיג אין די רציחות אויף מארג־גאס. איך וועל אבער ניט לייקענען, אז אין א נעווייסער מאס זייט איהר יא פארמישט אין דעם. פון דעם, וואס איך האב שוין נעזאגט, קענט איהר ווייסען, אז איך האב נעהאט וועגען ווי צו דערגעהן די זאך, אזעלכע וועגען, פון וועלכע איהר וואלט קיינמאל ניט נע'חלומ'ט. איצט האלט די זאך אזוי.

— קומט אריין! — האט דיופען זיך אנגערופען מיט פרעהליכען אוז האַרציגען טאָן.

א מאָן איז אריין. ער איז קענטיג געווען א מאטראָז — א גרויסער, פולער אוז קענטיג קרעפטיגער מאָן, מיט א געוויסען גע־וואָגטען אויסדרוק פון געזיכט, ניט גאָר אנציהענד, זיין פנים, שטאַרק אפגעברענט פון דער זון, איז נעווען מעהר ווי האַלב באַ־האַלטען אין באקענאַרדען אוז וואנצעם. ער האט געהאט מיט זיך א גרויסען דעמבענעם דראנג, אבער ווייטער אזוי איז ער, דאכט זיך, געווען ניט באוואפענט. ער האט זיך אומגעלומפערט פארנייגט אוז געזאגט אונז „גוט נ'אוועגט" מיט א פראנצויזישען אקצענט, וועלכער האט, אמת, נעקלונגען עטוואס נישאטעליש, אבער ער האט גענוג געצייגט אז ער איז פון א פאריזער אפ־שטאמונג.

— זעצט זיך, מיין פרייַנד! — האט דיופען געזאגט, — איך רעכען, איהר זייט געקומען מכח דעם אראנ־אוטאנג. אויף מיין וואָרט, איך בין שיער ניט מקנא אייך, וואס איהר פאר־מאגט איהם. א מערקווירדיגע פיינע אוז אהן צווייפעל א זעהר ניצליכע חיה. ווי אלט, רעכענט איהר, דאַרף ער זיין?

דער מאטראז האט א לאנגען אטעם גענומען, מיט דער מינע פון א מענשען, וואס איז פטור געווארען פון עפעס אז אומער־טרעגליכער לאסט, און דאן האט ער געענטפערט מיט א דרייסטען טאָן:

— איך קען ניט זאגען וויפיעל, אבער ער מוז ניט זיין מעהר ווי פיער אדער פינף יאהר אלט. האט איהר איהם דא ביי זיך?

— א, ניין! מיר האבען דא ניט די באקוועמליכקייט צו האלטען איהם דא. ער איז א פערדען־שטאל אויף דיובורג גאס, דא דערבי. איהר ווּעט איהם קענען קריגען אינדערפריה. פארשטעהט זיך, איהר האט סמנים אנצוגעבען?

— נעווים, מיין הערר!

— עס ווּעט מיר זעהר לייד טאָן צו שיידען זיך מיט איהם, — האט דיופען זיך אננערופען.

— איך מיין ניט, אז איהר זאלט פאר אייער נאנצע טרחת

האט געקראגען. פארשטעכענדיג זיך פון א האלץ אויפ'ן שיף. סוף־כל־סוף האט ער עס געראכענט צו פארקויפען.

צוריקקערענדיג זיך אהיים פון עפעס א מאטראזסקע שמחה'לע איז דער נאכט, אדער בעסער געזאגט איז דעם פריהמארגען פון דעם מארד, האט ער געפונען די חיה פארנעמענדיג זיין אייגען שלאפצימער, וואוהין ער האט זיך אריינגעריסען פון א דערבייאיגען אלמער, וואו, ער האט גערעכענט, ער איז גוט פארפאקט. מיט'ן גאלמעסער איז האנט, און ווי געהעריג אנגעזייפט, איז דאס זיך געזעסען פאר א שפיגעל, פרובירענדיג זיך צו גאלען, אזוי ווי ער האט אהן צווייפעל פריהער געזעהן דורכ'ן שליסעלאך פון אלמער זיין הער טוענדיג דאס. דערשראקען ביז גאר, דערזעהענדיג אזא געפערליכען וואפען אין די הענט פון אזא ווילדע חיה, וועלכע איז נאך גוט אימשטאנד צו געברויכען דאס, איז דער מאן געבליבען שטעהן פאר עטליכע רגע'ס, ניט ווייסענדיג וואס צו טאן. ער איז אבער געווען געוועהנט אויפצושטילען דאס באשעפנים, אפילו אין זיינע ווילדסטע מאמענטען, געברויכענדיג דערצו א בייטש, און דאס האט ער אויך איצט געוואלט טאן. דערזעהענדיג דאס, האט דער אראנג־אוטאנג א שפרייז געטאן גלייך דורכ'ן טיר פון צימער און איז ארונטער די טרעפ, און דאן, דורך א פענסטער, וואס איז צום אומגליק געווען אפען, איז נאס ארויס.

דער פראנצויז האט נאכגעפאלגט אין פארצווייפלונג. די מאלפע, מיט'ן גאלמעסער נאך אין האנט, האט וועז ניט וועז זיך אפגעשטעלט א קוק צו טאן אהינטער אוז צו מאכען מיט די הענט צו איהר נאכיאגער, ביז דער לעצטער האט זי שיער־שיער ניט אנגעיאגט. דאן האט זי זיך ווידער א לאז געטאן לויפען. אויף אזא'נ'אופן האט דאס יאגעניש געדויערט א היבשע צייט. די גאסען זיינען געווען טויט שטיל, ווייל עס איז געווען ארום דריי פארטאג. אריינגעהענדיג אין א געסל הינטער דער מארג־נאס, האט דעם אנטלאפענעמ'ס אויפמערקזאמקייט זיך אפגעשטעלט אויף דאס פייערל, וואס האט געשימערט פונ'ם אפענעם פענסטער פון מאדאם ל'עספאנאי'ס צימער אויפ'ן פערטען שטאק

איהר האט קיין זאך ניט געטאן, וואס איהר וואלט געפענט אויפ־ מיידען — געווים, קיין זאך ניט, וואס זאל אייך מאכען פאר שול־ דיג. איהר זייט אפילו ניט שולדיג אין רויבערייי, כאטש איהר האט געפענט באראיבען אוז בלייבען אומבאשטראפט. איהר האט גארנישט וואס צו באהאלטען. איהר האט קיין שום אורזאך ניט צו כאהאלטען. פוז דער אנדער זייט, זייט איהר פארפליכטעט פוז יערעז עהרען־פרינציפ מודה צו זיין זיך אין אלעם וואס איהר וויסט. אז אומשולדיגער מענש איז איצט ארעסטירט, באשול־ דיגט אין דעם באראבעז, פוז וועלכען איהר קענט אנצייגען דעם טוער.

דער מאטראז איז אין א היבשער מאס צו זיך געקומען, בעת דיופען האט ארויסגערעדט די ווערטער, אבער זיין ערשטע דריים־ טע האלטונג איז אינגאנצען פארשוואונדען.

— זאל מיר גאט אזוי העלפען, — האט ער געזאגט נאד א קורצער פויזע, — איד ו ו ע ל אייך דערצעהלען אלעם וואס איך וויים וועגען דער געשיכטע. אבער איך ערוואַרט ניט, איהר זאלט מיר גלויבען אפילו האלב פוז דעם וואס איך וועל דער־ צעהלען. איך וואלט ווירקליך געווען א נאר, וועז איך זאל עס ער־ וואַרטען. דאד ב י ז איך אומשולדיג, אוז אויב עם וועט אויס־ קומען, וועל איך שטאַרבען מיט א ריינעם געוויסען.

וואס ער האט דערצעהלט, איז אין עצם אזוי געווען: ער האט לעצטענס געמאכט א רייזע צום אינדישען ארכיפעלאג. א קאמפאניע, פוז וועלכער ער איז געווען אייגער, האט געלאנדעט אין בארנעא, אוז איז אוועק וויטער אויף א לוסט־עקסקורסיע. ער אוז א קאמפאניאז האבען געכאפט דעם אראנג־אוטאנג. דער קאמפאניאז איז געשטאַרבען, איז די חיה געבליבען פאר איהם אליין. נאד א סד צרות, וואס ער האט געהאט אויף זיין רייזע אי־ בער די אומצוימבאַרע וויילדקייט פוז זיין געפאנגענעם, איז איהם ענדליך געלונגען צו ברענגען איהם בשלום צו זיך אהיים אין פאריז, וואו אום ניט צוציהען צו זיך די אומאנגענעהמע נייגעריגקייט פוז זיינע שכנים, האט ער איהם זאַרגפעלטיג באהאלטען ביז דער צייט, וועז ער וועט געזונט ווערען פוז א וואונד אין פוס, וועלכע ער

זיצען מיט זייערע רוקענס צום פענסטער, און פון דער צייט וואס איז אווען צווישען דעם אריינגעהן פון דער חיה און די געשרייען, זעהט וואהרשיינליך אוים, אז מען האט עס ניט גלייך באמערקט. דעם קלאפען פונ׳ם לאדען האט מען געקענט נאטירליך צושרייבען צום ווינט.

וועז דער מאטראז האט אריינגעקוקט, האט די ריזיגע חיה אנגעכאפט מאדאם ל׳עספאנאי פאר די האר (וועלכע זיינען געיוען צעלאזען, ווייל זי האט זיי געהאלטען אין קעמען), און געמאכט מיט׳ן גאלמעסער ארום איהר פנים, ווי נאכמאכענדיג די באוועגונגען פון א ראזירער. די טאכטער איז געלעגען אויסגעצויגען און באוועגלאז: זי האט ג׳חלש׳ט. די געשרייען און דאס ראנגלען זיך פון דער אלטער פרוי (וואס פאר דער צייט איז איהרע האר אויסגעריסען געוואָרען פון קאפ) האבען געהאט די ווירקונג אויף אראנג־אוטאנג, אז ער זאל ענדערן זיינע וואהרשיינליך פרידליכע אבזיכטען אויף ווילד־צארניגע. מיט איין אנטשלאפענעם מאך פון זיין מוסקולאטורען ארעם האט ער כמעט ווי אפגעהאקט איהר קאפ פון איהר קערפער. דערזעהן דאס בלוט איז ער אנגעצונדען געוואָרען מיט מעהר רציחה. קריצענדיג מיט די צייהן און ברענענדיג מיט די אויגען, האט ער זיך א וואָרף געטאז אויף דער מיידעל׳ס קערפער און אריינגעלאזען זיינע מורא׳דיגע נעגעל אין איהר האלז, האלטענדיג דאס אזוי לאנג, ביז זי איז אויסגעגאנגען. זיינע בלאנדזשעדיגע און ווילדע בליקען זיינען אין דעם אויגענבליק גענאלען אויפ׳ן קאפען פונ׳ם בעט, איבער וועלכען דער פנים פון זיין האר, פארגליווערט פאר שרעק, האט זיך אקארשט אנגעזוהן. דער ווילדער צארן פון דער בעסטיע, וועלכע האט אהן צווייפעל נאר געהאט אין זינען די מוראַ׳דיגע בייטש, איז אויגענבליקליך אריבער אין שרעק. פיהלענדיג אז זי האט פארדינט א שטראף, האט זי, ווי עס שיינט, געוואלט באהאלטען איהרע בלוטיגע מעשים, און זי איז ארומגעשפרונגען איבער׳ן צימער אין אן אנאניע פון נערוועזער אויפרעגונג, איבערקערענדיג און צעברעכענדיג דאס מעבעל ביים ארומלויפען, און קאט אזוי אויך ארויסגעשלעפט דאס בעט פונ׳ם געשטעל. צום

פון איהר הויז. א לאו־טוענדיג זיך צו דער נעביידע, האט ער באַ־
מערקט דעם בליץ־אפּלייטער, האט ער אַרויפגעקלעטערט אויף דעם
מיט אַן אומבאַגרייפלעכער פלינקייט, אַנגעכאפּט דעם לאדעז, וואס
איז געווען איננאנצען אפּעז, און איז אויף אזא־נ'אופן אַרויפגע־
שפּרונגען גלייך אויפ'ן קאפּען פונ'ם בעט. די גאנצע מעשה האט
קיין מינוט ניט געדויערט. דער לאדען איז צוריק אפּגעפּעלנט
געוואָרען פון דעם אראנג־אוטאנג'ס שטויס, ער איז אין צימער
אַרײַן.

דער מאטראז איז דערווייל געווען אי דערפּרעהט אי צעטו־
מעלט. ער האט געהאט איצט שטאַרקע האפּענונגען צו כאפּען די
בעסטיע, ווייל זי האט קוים געקענט אַנטלויפען פון דער פּאסטקע,
איז וועלכער זי האט זיך אריינגעכאפּט, סיידען דורכ'ן בליץ־
אפּלייטער, וואו מען האט זי געקענט איבערנעמען בייס אַרונ־
טערגעהן. פון דער אַנדער זייט איז געווען א סך וואס צו באַ־
אומרוהיגען זיך, וועגען דעם וואס זי קען דאַרטען אַנטאַן איז הויז.
דער לעצטער געדאנק האט געצוואונגען דעם מאַן נאכצופאלגען
דעם אַנטלאפענעם. אַרויפצוקלעטערן איבער א בליץ־אפּלייטער
איז פון די לייכטע זאכען, איבערהויפט פאר א מאטראז; אבער
וועז ער איז אַרויף אזש ביז צום פענסטער, וואס איז געלעגען ווייט
פון איהם לינקס, איז ער געבליבען שטעהן. דאס העכסטע וואס
ער האט געקענט אויפטאן, איז אויסצוציהען זיך אויף אזוי פיעל,
אז ער זאל קענען כאפּען א קוק וואס עס טוט זיך אינוועניג איז
צימער. אבער ווי נאר ער האט א קוק געטאן, איז ער שיער ניט
אַרונטערגעפאלען פאר גרויס שרעק. דאס איז דעמאלט געווען,
וואס די שוידערלעכע געשרייען האבען דורכגעשניטען די נאכט,
אויפּרייסענדיג פון שלאף די איינוואוינער פון דער מארג־גאס.
מאדאם ל'עספּאנאי און איהר טאכטער, אַנגעטאן איז זייערע
נאכט קלייד, זיינען, ווי עס שיינט, געווען פארנומען מיט אי־
בערלעזען עפעס פאפּירען איז דעם שויז דערמאנטען אייזערנעם
שראנק, וועלכער איז אַרויסגעפיהרט געוואָרען אינמיטען צימער.
עס איז געווען אפּעז, און דאס וואס איז אינוועניג געווען, איז
געלעגען ביי דער זייט אויפ'ן דיל. די קרבנות האבען געמוזט

דעו, וואס איך האב איהם צעקלאפט אין זיין איינענעם שלאס. פונדעסטוועגען, דאס וואס איהם האט זיך ניט איינגענעבען צו לייזען די דאזיגע געהיימנים, איז פאר קיין פאל ניט דערפאר ווייל עס איז א וואונדערליכע זאך, ווי ער איז זיך משער: וואהרים איז דער אמת איז אונזער פרייַנד דער פרעפעקט עטוואס צו כיטרע. אום צו זיין טיפזיניג. אין זיין קלוגשאפט איז ניטא קיין פעסטע גרונדלאגע. עס איז דורכאוים קאפ, אהן א גוף, פונקט ווי די בילדער פון דער נעטין לאווערנא: אדער איז דעם בעסטען פאל דורכאוים קאפ און אקסלען, אזוי ווי א שטאק־פיש. אבער נאך אלעמען איז ער א גוטער נפש. איך אכט איהם איבערהויפט פאר זיין באהערשען די קאנווענציאנעלע פראזעאלאגיע, מיט וואס ער האט ערווארבען זיין רעפוטאציע פון א שארפזיניגען. איך מיין דעם אופן ווי ער האט

"de nier ce qui est; et d'expliquer ce qui n'est pas."
Nouvelle Héloise

סוף האט זי א כאפ געטאן דעם קערפער פון דער טאכטער און עס ארויפגעשטופט אין קוימען, וואו עס איז געפונען געווארען: דאן האט זי א כאפ געטאן דעם קערפער פון דער אלטער פרוי און עס גלייך א שליידער געטאן דורכ'ן פענסטער מיט'ן קאפ אראפ.

וועז די מאלפע איז צוגעקומען צו דער פענסטער־ראם מיט איהר צעקאליעטשעטער משא, האט דער מאטראז אין שרעק זיך צוריקגעצויגען צו דער דראט פון בליץ־אפלייטער, און ניכער ארונ־טערגליטשענדיג זיך איידער ארונטערקריכענדיג, האט ער זיך גע־איילט גלייך אהיים, ציטערנדיג פאר די פאלגען פון דער הריגה, און אין זיין שרעק צופרידען אוועקווארפענדיג יעדע שום זארג וועגען דעם שיקזאל פון דעם ארגאנג־אוטאנג. די ווערטער, וואס די קאמפאניע האט געהערט אויף די טרעפ, זיינען געווען דעם פראנצויז'ס אויסגעשרייען פאר אימה און שרעק, צו־גויפגעמישט מיט די טיוואלנישע פלוידעריען פון דער חיה־רעה.

איך האב כמעט ניט וואס צו צוגעבען. דער אראנג־אוטאנג האט געמוזט אנטלויפען פונ'ם צימער איבער'ן בליץ־אפלייטער, פונקט פאר דעם ווי מען האט אויפגעבראכען די טיר. דורכקריכענדיג, האט ער געמוזט פארמאכען דאס פענסטער. דער סוף איז געווען, אז דער אייגענטימער אליין האט איהם געכאפט און פארקויפט איהם פאר א זעהר גרויסע סומע. אין Jardin des Plantes לע באן איז באפרייט געווארען, גלייך ווי מיר האבען דער־צעהלט די גאנצע געשיכטע (מיט אייניגע קאמענטארען פון דיופענ'ען) איז ביורא פון דעם פאליציי־פרעפעקט. דער דאזי־גער באאמטער, ווי גוט ער איז ניט געווען צו מיין פריינד, האט ער גאר אינגאנצען ניט געקענט פארבארגען זיין פארדרוס, וואס די געשיכטע האט אזא וועגדונג אנגענומען, און ער האט מיט צופרידענהייט געמאכט א פארקאסטישע באמערקונג וועגען דעם וואס ס'איז ניט שעהן פאר א מענשען זיך מישען אין פרעמדע עסקים.

— זאל ער רעדען! — האט געזאגט דיופען, וועלכער האט גארניט געהאלטען פאר נויטיג איהם צו ענטפערען, — זאל ער רע־דען, וועט איהם וועדען לייכטער אויפ'ן הארצען. איך בין צופרי־

ignes fatui פון אבערגלויבען. איד האב געהאלטען פאר ריכטיג צו מאכען אזא לאנגע הקדמה, כדי די אומ־גלויבליכע נעשיכטע, וואס איך וועל דא דערצעהלען, זאל ניט באטראכט ווערען ניכער אלס די פלוידערייען פון אן אומגעלומ־פערטער פאנטאזיע, איידער אלס די פאזיטיווע עהפאהרונג פון א מענשען מיט פארשטאנד, פאר וועמען די טרוימעריין פון פאנ־טאזיע זיינען נעווען א טויטער בוכשטאב און א נול.

נאכדעם ווי איך האב פארבראכט פיעל יאהרען אין ארום־פאהרען איבער פרעמדע לענדער, בין איך אין דעם יאהר ——18 אפגעפאהרען פון דעם פארט פון באטאוויא, וואס אויף דעם ריי־כען און באפעלקערטען אינזעל יאווא, אויף א רייזע צו די־ער־כיפעלאג אינזלען. איד בין אוועק אלס פאסאזשיר, ניט האבענ־דיג קיין אנדער פארלאנג, ווי נאר א מין נערוועזע אומרוהיגקייט, וועלכע האט מיך געיאגט ווי א שטו.

אונזער שיף איז געווען א שהנע שיף פון ארום פיער הונ־דערט טאן, באשלאגען מיט קופער, און נעבויט איז באמבי פון מאלאבארישען טעק־האלץ. זי איז געווען אנגעלאדען מיט רויהען באווען אוז עהל פון די לאקאדיוון אינזלען. מיר האבען אויך געהאט אויפ'ן שיף קאיאר, דזשאגערי, גהי, קאקוס־נים און עטלי־כע קאסטענס אפיום. די אנלאדונג איז געמאכט געווארען אומ־געלומפערט, און די שיף האט זיך דערפאר לייכט געקענט אי־בערקעהרען.

וועז מיר זיינען אפגעפאהרען, האט קוים א ווינטעל געבלא־זען, און א סך טעג זיינען מיר געשטאנען בייס מזרח־ברעג פון יאווא, און עס האט זיך גארנישט געמאכט, עפעס, וואס זאל פאר־טרייבען די מאנאטאניקייט פון אונזער רייזע, א חוץ דאס צו־פעלינג טרעפען זיך מיט אייניגע פון די קלייגע שיפלאך פון דעם ארכיפעלאג, וואוהין מיר זיינען געפאהרען.

איינמאל איז אן אוועגט, אנשפארענדיג זיך איבער'ן דעק־געלענדער, האב איך באמערקט א זעהר מאדנעם אפגעזונדערטען וואלקען צו נארד־וועסט צו. ער איז געווען מערקווירדיג, אי מיט זיין קאליר, אי מיט דעם וואס עס איז געווען דער ערשטער,

א מאנוסקריפט, וואס מען האט געפונען אין א פלעשעל.

Qui n'a plus qu'un moment a viare
n'a plus rien a dissimuler.

ק י נ א ל — א ט י .

וועגען מיין לאנד אוז מיין משפחה האב איך וועניג וואס צו זאגען. שלעכטע געוועהנהייטען אוז א משך פון יאהרען האבען מיך פארטריבען פון דעם ערשטען אוז פארפרעמדט מיך פון דער צווייטער. איך האב גע'ירש'נט א פארמעגען, וואס האט מיר געגעבען די מעגליכקייט צו קריגען ניט קיין געוועהנליכע ערציהונג, אוז מיין פארשענדער גייסט האט מיר געגעבען די מעגליכקייט צו מעטאדיצירען די גייסטיגע אוצרות, וועלכע איך האב אנגעזאמעלט שטודירענדיג מיט התמדה יונגערהייד. א חוץ אלע זאבען, האבען די וועלק פון די דייטשע מאראליסטען פארשאפט מיר גרויס פארנעניגען, ניט פון נארישער התפעלות פאר זייער בארעזאמער משונעת, נאר וויל עס פלעגט מיר לייכט אנקומען, צוליב מיין שארפען קאפ, אויפצודעקען זייערע פאלשקייטען. מען האט מיר אפט אויפגעווארפען, אז איד האב א טרוקענע נשמה: מען האט מיר פארעכענט פאר א פארברעכען דאס וואס עס פעהלט מיר פאנטאזיע, אוז דער פירהאניזם פון מיינע מיינונגען האט אין אלע צייטען מיד באריהמט געמאכט. ווירקליך, א שטארקע נייגונג פאר פיזישע פילאזאפיע, האב איך מורא, האט אנגעשטעקט מיין מארך מיט א זעהר אלגעמיינעם פעהלער פון הייטיגען דור — איך מיין, די מאדע צוצושרייבען פאסירונגען, אפילו אזעלכע, וואס האבען אם וועניגסטען א שייכות דערמיט צו די פרינציפען פון יענער וויסענשאפט. אינגאנצען גענומען, קען קיין שום מענש ניט זיין וועניגער מסוגל ווי איך ארואפנעפיהרט צו ווערען פון די שטרענגע גרעניצען פון אמת דורך די

נאכט בין איך ארויף אויפ'ן דעק. ווי איך האב ארויפגעשטעלט מיין פוס אויפ'ן אויבערשטען טרעפעל פון די טרעפ, בין איך דערשטוינט געוואָרען פון א הויכען הודזשענדען קול, אזוי ווי עס הערט זיך א מאל בעת די ראד פון א מיהל נעמט זיך שנעל דרעהען, אוז איידער איך האב געקענט דערגעהן וואס דאס מיינט, האב איך דערזעהן, אז די שיף טרייסעלט זיך איז מיטעו. באלד נאכדעם האט א נאנצער ים מיט שוים אונז א שליידער געטאן אויף איין זייט, אוז א לאז טועגדיג זיך איבער אונז הין אוז צוריק, האט עס א שווייגק געטאן די נאנצע דעק פון עק ביז עק.

די ווילדע רציחה פון דעם שטורעם האט אין א גרויסע מאס א טובה געטאן דער שיף. כאטש איננאנצען פול מיט וואסער, דאך, ווען איהרע מאסטבוימער זיינען צעשמעטערט געוואָרען, האט זי א מינוט שפעטער זיך שווער אויפגעהויבען פונ'ם ים, אוז וואלענדיג זיך א ווייל אונטער דעם מוראַ'דיגען דרוק פון דעם שטורמווינט, האט זי זיך ענדליך אויסגעגלייכט.

דורך וואס פאר א נס האב איך זיך נעראטעוועט פון טויט, איז אוממעגליך צו זאגען. פאלענדיג ווי א שטיין פון דעם קלאפ פון וואסער, האב איך דערנאך, קומענדיג צו זיך, דערזעהן, אז איך ליג צוניפגעקוועטשט צווישען דעם דעק־סלופ אוז דעם שטייער־רודער. שטעלענדיג זיך מיט גרויס מאטערניש אויף די פיס אוז ארומקוקענדיג זיך ווי א צעמישטער, איז מיר צוערשט איינגעפאלען א נעדאנק, אז מיר זיינען צווישען שטורעמרינג כוואליעס: אזוי מוראַ'דיג, וואס די ווילדסטע פאנטאזיע קען זיך דאס נארניט פארשטעלען, איז נעווען דער ווירבעל־שטראם פון דעם בערניגען אוז שוימענדען אקעאן, איז וועלכען מיר זיינען איינגעשלונגען געוואָרען. א ווייל שפעטער האב איך דערהערט די שטימע פון אן אלטען שווער, וועלכער איז ארוים צוזאמען מיט אונז בעת מיר האבען פארלאזען דעם פארט. איך האב א נעשריי נעטאן צו איהם מיט אלע מיינע כחות, אוז ער איז באלד צוגעקומען ווארפענדיג זיך ווי א שכור אין אלע זייטען. מיר האבען באלד אויסגעפונען, אז מיר זיינען די איינציגע לעבען־איבערגעבליבענע פון דעם אומגליק. אלע אויפ'ן דעק, א חוץ

וואס מיר האבען נעזעהן זינט אונזער אפפאהרען פון באטאוויא. איך האב דאס אויפמערקזאם באאבאכטעט ביז זונען־אונטערגאנג. וועז דאס האט זיך מיט א מאל צעשפרייט צו מזרח־צו אוז צו מערב־צו, ארומנארטלענדיג זיך אין דעם האריזאנט מיט א שמאלען שטרייף פון נעבעל, אוז אויסקוקענדיג ווי א לאנגע ליניע פון א נידערינען ברעג. מיין אויפמערקזאמקייט איז נלייך נאכדעם נעצוינגען נעווארען אויף טונקעל־רויטען אויסזהן פון דער לבנה אוז אויף זונדערבארען כאראקטער פון דעם ים. דאס לעצטע האט זיך שנעל נעענדערט, אוז דאס וואסער האט אויסגעזעהן מעהר ווי נעווענליך דורכזיכטיג. כאטש איך האב דייטליך נעקענט זעהן דעם אפגרונט, האב איך נעפונעז, אז די שיף איז פופצעהן קלאפטער אין וואסער. די לופט איז נעווארען אומערטרענליך היים, אוז עס איז נעווען אנגעלאדען מיט ספירעלע אויסדונסטונגען, עהנליך צו די וואס קומען ארויס פון אנגעברענטע אייזען. וועז די נאכט האט זיך אנגערוקט, איז יעדעס בערגעל ווינט אפּנעשטארבען, אוז א מעהר פאלשטענדינע רוהינקייט איז אוממענליך צו באגרייפען. דער פלאם פון א ליכט האט נעברענט אין הינטער־טייל פון שיף אהן א שום באמערקבארער באוועגונג, אוז א לאנגע האר וואס איך האב נעהאלטען צווישען די פינגער, איז נעהאנגען אהן א שום מעגליכקייט צו נעפינען א וויבראציע. אזוי ווי אבער דער קאפיטאן האט נעזאגט, אז ער קען ניט זעהן קיין שום סימן פון נעפאהר, אוז אזוי ווי עס האט אונז נעטריבען צום ברעג, האט ער נעהייסען אויפציהען די זעגלען אוז אפלאזען דעם אנקער. קיין וואך האט מען ניט אוועקנעשטעלט, אוז די מאנשאפט, באשטענדיג הויפטזעכליך פון מאלאיער האט זיך בריטליך אויסנעצוינגען אויף דעק. איך בין אראפ אונטען, אוז דאס הארץ האט מיר נעזאגט, אז עפעס וועט טרעפען. ווירקליך, יעדע זאך האט אויסנעזעהן צו באשטעטיגען מיין מורא פאר א סאמום. איך האב דערצעהלט דעם קאפיטאן פון מיין שרעק, אבער ער האט ניט נעשענקט קיין אויפמערקזאמקייט צו דעם וואס איך האב נעזאגט, אוז האט מיר אפילו דעם כבוד ניט אנגעטאן צו ענטפערען מיר. מיין אומרוהיגקייט אבער האט מיר ניט נעלאזען שלאפען, אוז ארום האלבע

שרוט באר די ערשטע פיער טעג איז געווען, מיט אומבאדייטענדע ענדערונגען, פון זיד־אסט צו זיד, און מיר האבען געמוזט פאהרען מיט'ן ברעג פון ניי־האלאנד. אויפ'ן פינפטען טאג איז די קעלט נעווארען זעהר שטארק, כאטש דער ווינט האט זיך אויסגערראהט אויף א פונקט מעהר צו צפון צו. די זון איז ארוים מיט א קרענקליד געלעז שייז, און זי האט ארויפגעקלעטערט זעהר וועניג נראדען איבער'ן האריזאנט, ניט ארויסלאזענדיג קיין קלאר ליכט. קיין וואלקענס האבען זיך ניט געזעהן, דאך האט דער ווינט גע־האלטען אין אייז שטארקער ווערען, און ער האט געבלאזען מיט אן אומרעגלמעסיגער און ניט אנטשלאסענער קראפט. ארום האלבען טאג, אויף ווי ווייט מיר האבען זיך געקענט משער זיין, איז אונזער אויפמערקזאמקייט ווידער צוגעצויגען געווארען פון דער ערשיינונג פון דער זון. זי האט ניט ארויסגעגעבען קיין ליכט, ווי מען זאל עס ריכטיג אנרופען, נאר א מאטע און טריבע רויטקייט אהן אן אפגלאנץ, אזוי ווי אלע איהרע שטראלען וואל־טען פארלויזירט געווארען. איידער זי האט זיך ארונטערגעלא־זען אין דעם אויפגעברויזמען ים, זיינען איהרע צענטראלע פייע־רען פלוצלונג אויסגעגאנגען, אזוי ווי זיי וואלטען שנעל אויסגע־לאשען געווארען דורך עפעם אן אונדערקלערבארע קראפט. עס איז נעווען ניט מעהר ווי א טונקעלער, זילבערנער רייף, בעת זי האט זיך ארונטערגעלאזען אין דעם ניט־דערנרונטעווטעז אקעאן.

מיר האבען אומזיסט געווארט אויפ'ן אנקומען פון דעם זעק־סטען טאג: יענער טאג איז פאר מיר נאך ניט אנגעקומען, און פאר דעם שוועד איז ער שוין קיינמאל ניט אנגעקומען. פון דאז אן זיינען מיר אויסגעהילט געווארען אין א געדיכטע פינסטער־ניש, אזוי אז מיר האבען ניט געקענט זעהן קיין שום זאך פאר צוואנציג טריט פון דער שיף. אייביגע נאכט האט אונז אלץ מעהר אויסגעוויקעלט, נאר ניט געלינדערט פון דעם פאסאריישען ים־שיין, צו וועלכען מיר זיינען נעווען צוגעווהנט אין די טראפי־קען. מיר האבען אויך באמערקט, אז כאטש דער שטורעם האט נאך אלץ געבושעווען מיט ניט פארקלענערטער רציחה, איז אבער שוין מעהר ניט געווען צו באמערקען די געווהנליכע ער־

אונז ביידעז, זיינען אריינגעשליידערט געוואָרען אין ים אריין: דער קאַפּיטאַן און זיינע העלפער האָבען געמוזט אומקומען שלאָפענדיגעהייט, ווייל די קאַיוטעס זיינען געווען פול מיט וואַסער. אַהן הילף האָבען מיר וועניג וואָס געקענט טאָן, אום צו ראַטעווען די שיף, און אונזערע אנשטרענגונגען זיינען צוערשט פאַרגעלי־זירט געוואָרען פון די מאַמענטאַנע ערוואַרטונגען, אז אט־אַט גע־הען מיר אונטער. אונזער קאַבל איז, פאַרשטעהט זיך, צעריי־סען געוואָרען אזוי ווי פאַק־פאַדים ביים ערשטען בלאָז פון'ם אוראַגאַן, אַניט וואָלטען מיר אויגענבליקליך דערטרונקען געווא־רען. מיר זיינען געלאָפען איבער'ן ים מיט א מורא'דיגער שנעל־קייט, און דאָס וואַסער האָט איבער אונז געשליידערט די כוואַ־ליעס. די געבויי פון'ם הינטערטייל פון אונזער שיף איז שטאַרק צעקלאַפּט געוואָרען, און כמעט אומעטום זיינען מיר שטאַרק צע־שעדיגט געוואָרען, אָבער צו אונזער גרעסטער פרייד האָבען מיר נעפונען די פאַמפּעס ניט פאַרשטאָפּט, און מיר האָבען אהין אראָפּ־געלאָזען א ביסעל פון אונזער באַלאַסט. די העכסטע רציחה פון דעם שטורעם איז שוין אריבער, און מיר האָבען ערוואַרט וועניג געפאַהר פון דעם וויינט'ס שטורעמען. אָבער מיר האָבען נעקוקט פאַר־אויס מיט פחד אויף דער קומענדער שטילקייט, גלויבענדיג שטאַרק, אז אין אונזער צערודערטען צושטאַנד, וועלען מיר אומפאַרמיידליך אומקומען אין די מורא'דיגע כוואַליעס פון ים, וואָס וועלען קומען נאָכ'ן שטורם. אָבער אָט די ריכטיגע מורא האָט בשום אופן ניט אויסגעזעהן זאָל גיך מקוים ווערען. פינף נאָנצענע טעג און נעכט, אין וועלכע מיר האָבען אויפגעהאַלטען אונזער לעבען, ניט מעהר ווי מיט א קליין ביסעל דזשאָגערי, וואָס מיר האָבען מיט גרויס שווערינקייטען געקראָגען פון'ם פאַדער־שטען טיף פון שיף, איז אונזער צעברָאכענע שיף געפלויגען מיט א שנעלקייט, וואָס מען קען נאָרניט אויסרעכענען, און דאָ האָט אונז אַנטקעגען געבלאָזען א ווינט, וועלכער האָט זיך אמת ניט געקענט פאַרגלייכען מיט דער ערשטער בייזער גבורה פון דעם סא־מום, אָבער ער איז נאָך געווען פיעל שרעקליכער ווי וואָסער ניט איז שטורעם, וועלכען איך האָב וועז באַגענענט. אונזער מאַר־

ארומגטער ערגעץ אין א וואסערדיגען ניהנום, וואו די לופט איז געוואָרען אומבאַוועגלידיק און קיין שום קלאנג האָט ניט נעשטערט דעם שלאָף פון דעם קראקעו.

מיר זיינען געווען אויפ'ן דעק פון איינעם פון די דאָזיגע אפגרונטען, ערשט א שארפער נעשריי פון מיין קאמפאניאן האָט זיך מורא'דיג ארויסגעריסען אין דער נאכט. „זעה! זעה!" האָט ער אויסגערופען, שרייענדיג מיר אין אויער „אלמעכטיגער גאָט! זעה! זעה!" בעת ער האָט געערדט, האָב איך באמערקט א מאטען, טריבען שיין פון א רויטען ליכט, וואס האָט געשטראמט איבער די זייטען פון דעם בריטען אויפגעעפענטען תהום, וואו מיר זיינען געלעגען, און געוואָרפען אן אומרעגעלמעסיגען שיין אויף אונזער דעק. א וואָרף טוענדיג מיינע אויגען ארויפצוצו, האָב איך דערזעהן א בילד, וואס האָט פארפירט דעם שטראָם פון מיין בלוט. אויף א מורא'דיגער הויך גלייך איבער אונז, און אויפ'ן סאמעו ראנד פון דער שארף משופע'דיגער ארמסשטייגונג, האָט געשוועבט א ריזיגע שיף פון אפשר א פיער טויזענד טאָן. כאָטש אויפגעהויבען אויף א שפיץ פון א כוואליע, וואס איז געווען איבער הונדערט מאל אזוי די גרויס ווי זי, האָט איהר באשיינפערליכע מאס נאָך אלץ אריבערגעשטיגט וואסער ניט איז שיף פון דער ליניע אדער אן אסט־אינדישע שיף וואס איז נאָר אויף דער וועלט דא. איהר ריזינער קערפער איז געווען טיף בוידנע שוואַרץ, ניט האבענדיג פאר'ן אויג די געוועהנליכע שניצעריי־ען פון א שיף. איין־אינציגע רייה פון מעשענע קאנאנען האבען ארויסגעשטעקט פון איהרע אפענע לעכער און נעוואָרפען פון זייערע גלאנציגע פנימ'ער די פייערן פון אהן א שיעור קריגס־לאנטערנעס, וועלכע האבען זיך געוויגט היז און צוריק ארומ־איהר שטריק־ווערק. אבער וואס עס האָט אונז איבערהויפט אנגעפילט מיט שרעק און פארוואונדערונג איז געווען דאס וואס זי איז נעגאנגען אונטער'ן דרוק פון די זעגלען, אויסלאבענדיג זיך פון דעם איבערנאטירליכען ים און אומבאהערשבארען אוראגאן. וועו מיר האבען זי צוערשט באמערקט, האָט מען איהר פאדער־טיילן אליין געקענט זעהן, לאנגזאם אויפהויבענדיג זיך פון דעם טונקע־

שיינונגען פון כוואליעם אדער שוים, וואם מיר האבען ביז אהער געזהן. אלעם ארום איז נעווען שרעק און געדיכטע פינסטערניש און א שווארצער שטיקענדער מדבר פון עבען־האלץ. אבער גלויבישער שרעק איז נראדעזווייז געקראבען אין דער נשמה פון דעם אלטען שוועד און מיין אייגענע זעלע איז נעווען איינגעהילט אין שווייגענדער שטוינונג. מיר האבען זיך אינגאנצען פארגעסען אז דער שיף, וועלכע איז נעווען נאך ערגער ווי נוצלאז, און באווארענדיג זיך אויף ווי ווייט מעגליך אויפ'ן שטומפ פון דעם מיזען־מאסטבוים, האבען מיר ביטער ארויסגעקוקט אין דער וועלט פונ'ם אקעאן. מיר האבען ניט געהאט קיין ווענ, ווי אויסצורעכענען די צייט, און מיר האבען אויך ניט געקענט זיך פארשטעלען, וואו מיר נעפינען זיך. מיר האבען אבער גוט געווואוסט, אז מיר זיינען פארגאנגען וויטער ווי וועלכער ניט איז נאוויגאטאר צו דרום צו, און מיר האבען נעפיהלט גרויס איבערראשונג, וואם מיר האבען ניט אנגעטראפען די נעווהנליכע שטערונגען פון אייז. דערווייל האט יעטווידער מאמענט אויסגעזהן צו זיין דער לעצטער פאר אונז, יעטווידע כוואליע איז געלאפען אונז צו פארפלייצען. די אויפגעשוואלענקייט פון ים האט איבערשטייגט אלץ, וואם איך האב זיך געקענט פארשטעלען פאר מעגליך, און עס איז א וואונדער, וואם מיר זיינען ניט דערטרונקען געווארען. מיין קאמפאניאן האט נערעדט פון דער גרינגקייט פון אונזער לאדונג און ער האט מיר דערמאנט וועגען די אויסגעצייכענטע אייגנשאפטען פון אונזער שיף, אבער איך האב אלץ נעפיהלט די אבסאלוטע האפנונגסלאזיגקייט פון דער האפנונג אליין, און איך האב מיך באטריבט צוגעגרייט צו דעם טויט, וועלכער, איך האב נערעכענט, וועט קומען ניט שפעטער ווי אין א שטונדע. וואריף מיט יעטווידען מיין פון דער רייזע וואם די שיף האט נעמאכט, האט די אויפגעשוואלענקייט פון די שווארצע ערשטויניכע כוואליעם אלץ מעהר נעשראקען אונז. צייטענווייז האבען מיר אטעם נעזוכט אין די הויכקייטען, וועלכע דער אלבאטראס אפילו קען ניט דערגרייכען, צייטענווייז האט אונז נעזומען שווינדלען פון דער שנעלקייט, מיט וועלכער מיר זיינען נעפלויגען

האב צוליעב דעם אוועקגענומען א קליינעם טייל פון די ברעטער אזוי, אז איד זאל קענען באקוועם באהאלטען זיך צווישען די ריזיגע קלעצער פון שיף.

איך בין קוים פארטיג געוואָרען מיט מיין ארבייט, ערשט טריט פון פים איז דעם פראכט־פלאץ האבען מיר געצוואונגען צו באנוצען זיך דערמיט. א מענש איז פארבייגענאנגען מיין באהעלטענישפלאץ מיט א שוואכען אוז ניט זיכערען טראט. איך האב זיין פנים ניט געקענט זעהן, אבער איך האב נעהאט א נעלעגענהייט צו באאבאכטען זיין אלנעמיינעם אויסזעהן. עס איז געוועז קענטיג, אז דער מאן איז זעהר אלט אוז שוואך. זיינע קני האבען זיך געבראכען אונטער דער משא פון יאהרען, אוז זיין גאנצע געביי האט זיך געטריסעלט אונטער דער לאסט. ער האט געמורמעלט צו זיך אליין אין א נידעריגען, געבראכענעם טאן עפעם ווערטער פון א שפראך, וועלכע איך האב ניט געקענט פארשטעהן, אוז ער האט געטאפט אין דער פינסטער אין א ווינקעל צווישען א הורבע אנגעלעגטע מאדנע אינסטרומענטען אוז צעפוילטע קאר־טעם פון נאוויגאציע. זיין מאניער איז געווען א וויילדע נעמישעניע פון די קאפריזנעקייט פון צווייטער קינדהייט אוז די פייער־ליכע האלטונג פון א גאט. ער איז ענדליך צוועק אויפ'ן דעק, אוז איך האב איהם שוין מעהר ניט געזעהן. . . . . .

. . . . . .

א געפיהל, פאר וועלכען איך האב קיין נאמען ניט, האט אנ־געכאפט מיין זעלע — א געפיהל, וועלכער לאזט זיך ניט אנאלי־זירען, פאר וועלכען די לערנונגען פון דער פארגאנגענער צייט זיי־נען ניט צוגעפאסט, און פאר וועלכען, איך האב מורא, די צוקונפט אפילו וועט מיר קיין שליסעל ניט געבען. פאר א פארשטאנד אזא ווי מיינער איז די לעצטע באטראכטונג אן אומגליק. איך וועל קיינ־מאל ניט — איך ווייס, אז איך וועל קיינמאל ניט — ניט זיין צופרידען וואס איז שייך צו דעם אופן פון מיינע באגריפען. דאך איז עס ניט וואונדערבאר, וואס די דאזיגע באגריפען זיינען אומ־באשטימט, וויבאלד זיי קומען ארויס פון אזעלכע דורכאוים טשי־

לעז און שוידערליכען תהום הינטער איהר. אויף איין ווילע פון אינטענסיוועז שרעק איז זי שטעהן געבליבען אויפ'ן אומזיכערז שפּיץ, ווי זי וואלט באטראכטעז איהר אייגענע דערהויבענקייט. דאז האט זי א ציטער געטאז, זיך א שאקל געטאז, און איז ארונ־טערגענאנגען.

איך וויים ניט, וואס פאר א פּלעצליכע זעלבסטבאהערשונג עס איז אין דער רגע ארויפגעקומען אויף מיין גייסט. דערשלע־פענדיג זיך ביז צום הינטערטיל פון שיף, אזוי ווייט ווי איך האב געקענט, האב איך אהן מורא געווארט אויפ'ן ביטערען סוף, וואס דארף קומען. אונזער איינענע שיף האט ענדליך אויפגעהערט צו קעמפען און נעגומען זינקען מיט'ן קאפ אין ים אריין. דער שטוים פון דער ארויפשטייגענדער מאסע האט איהר א קלאפ געטאז, נאטירליך, אין יענעם טייל פון איהר געביי, וואס איז כמעט ווי געווען אונטער'ן וואסער, און דער אומפארמיידליכער רעזולטאט איז נעווען א שליידער צו טאז מיד מיט אז אומווי־דערשטעהליכער קראפט אויפ'ן שטריק־ווערק פון דער פרעמדער שיף.

בעת איך בין ארונטערגעפאלען, איז די שיף געבליבען שטעהן, און דאז צוריקגענאנגען, און צוליב דער צעטומלעניש, רעכען איך, האט די מאנשאפט מיד ניט באמערקט. מיט וועניג שווערינקייט האב איך אומבאמערקט זיך דערשלאגען ביז צו דער הויפט־לוק, וועלכע איז טיילווייז נעווען אפען, און איך האב באלד געפונען א געלענהייט צו באהאלטען זיך דארט, וואו מען האלט די פראכט. פארוואס האב איך אזוי געטאז, קען איך אליין ניט זאג־גען. אז אומבאשטימטער נעפיהל פון אימה, וואס האט מיך אנ־געכאפט ביים ערשטען קוק אויף די נאווינאטארען פון דער שיף, איז אפשר געווען דער הויפט גרונד פון מיין באהאלטען זיך. עס האט זיך מיר ניט געוואלט פארטרויען זיך אויף אזעלכע מענשען, וועלכע האבען, וועדליג מיין אויבערפלעכליכען בליק, ארויסגערו־פען איז אזוי פיעל הינזיכטען אומקלארע טשיקאווקייט, צווייפעל און מורא. איך האב דערפאר געטראכט, אז עס וועט זיין בעסער, וועז איך באהאלט זיך דארט וואו מען האלט די פראכט. איך

איך האב ניט לאנג נעמאכט מיינע באאבאכטונגען פון דער סטרוקטור פון דער שיף. כאטש ניט באוואפענט, דאך דענק איך ניט, אז זי איז א קריג־שיף. איהר שטריק־ווערק, געבוי און די אלגעמיינע אויסשטאטונג באוויזען, אז זי איז דאס ניט. וואס זי איז, קען איך לייכט באגרייפען: וואס זי איז א, האב איך מורא, איז אוממעגליך צו זאגען. איך וויים ניט ווי דאס איז, אבער אויספארשענדיג איהר זונדערבארען מאדעל און מאדעם כאראקטער פון די קלעצער, וואס שפארען אונטער די זעגלען, איהר ריזינע נרוים און די ריזינע זעגלען, איהר שטרענג איינפאכען פאדער־טייל און פארעלטערטען הינטער־טייל טוט פון צייט צו צייט אויפבליצען אין מיין נעדאנק א נעפיהל פון באקאנטע זאכען, און עס מישט זיך אימער צוזאמען מיט אזעל־כע ניט קלארע שאטענס פון עראינערונגען פון לאנג פארגעסענע צייטען פון אלטע פרעמדע כראניקעס און לאנג לאנג פארגאנגענע דורות...

איך פלעג קוקען אויפ'ן הילצערנעם טייל פון דער שיף. זי איז נעווען נעבויט פון א מאטעריאל, וואס איז פאר מיר פרעמד נעווען. עס איז דא עפעס אייגענטימליכעס אין דעם האלץ, וואס קוקענדיג אויף דעם, פאלט מיר איין צו זאגען, אז עס טויג ניט פאר דעם צוועק, פאר וועלכען מען האט עס באנוצט. איך מיין דאס וואס עס איז דורכאוים פול מיט קליינע לעכעלאך, וועלכע נעמען זיך ניט דוקא פון דעם וואס וועדים האבען עס אויסגענע־סען, א צושטאנד וואס קומט פון דעם ארומפאהרען איבער אזעל־כע ים'ן, און אויך א חוץ דער צעפוילטקייט, וועלכע קומט פון יאהרען. דאס וועט פיליכט אויסווייזען ווי אן עטוואס צו קוריא־זע באאבאכטונג, אבער דאס וואלט נעהאט אלע כאראקטערים־טישע סמנים פון שפאנישען דעמב, אויב שפאניש־שער דעמב וואלט נעקענט אויפגעשוואלען וועדען דורך וועלכע ניט איז אומנאטיר־ליכע מיטלען.

איבערלייענדיג דעם אויבערשטען זאץ, קומט ארויף ווי לעבעדיג אויף מיין זינען א קוריאזעם גלייכווארט פון אן אלטען דורכגעטריבענעם האלענדישען נאוויגאטאר. „עס איז אזוי ריכ־

קאווע קוועלען. א נייער נעפיהל, א ניי וועזען איז צוגעקומען אין מיין זעלע.

. . . . . .

עס איז שוין לאנג ווי איך האב צוערשט מיין פוס נעשטעלט אויפ'ן דעק פון דער דאזיגער שרעקליכער שיף, און די שטראלען פון מיין שיקזאל, דענק איך, קלייבען זיך דערווייל אין איין פאקוס. אומפארשטענדליכע מענשען! פארטיפט אין רעזונות איבער זאכען, וועלכע איך קען ניט טרעפען, געהען זיי פארביי מיר אומבאמערקט. עס איז אן אמת'ע נארישקייט פון מיין זייט צו באהאלטען זיך, וואהרים די מענשען ווילען נישט זעהן. אט ערשט בין איך פארבייגענאנגען אקוראט פאר די אויגען פון דעם שטייערמאן, און ערשט דא גאר ניט לאנג צוריק האב איך געוואגט ארויסצוגעהן אין דעם קאפיטאן'ס אייגענע קאיוטע און האב פון דארטען גענומען די מאטעריאלען, מיט וועלכע איך שרייב, און איך האב געשריבען. איך וועל פון צייט צו צייט פארטוענדען דעם דאזיגען זשורנאל. עס איז וואהר, אז איך קען אפשר ניט געפינען א געלעגענהייט איבערצוגעבען דאס צו דער וועלט, איך וועל זעהן צו געפינען אזא געלעגענהייט. אין דעם לעצטען מאמענט וועל איך אריינלעגען דעם מאנוסקריפט אין א פלעשעל און דאס אריינוואַרפען אין ים.

. . . . . .

אן אינצידענט האט געטראפען, וואס האט מיר געגעבען א נייעם באדען פאר נאכדענקען. זיינען אזעלכע זאכען די ארבייט פון אן אומבאהערשטען צופאל? איך האב זיך דערוועגט ארויסצוגעהן אויפ'ן דעק און האב זיך ארונטערגעוואַרפען, ניט צייהענדיג קיינעמ'ס אויפמערקזאמקייט, צווישען א הורבע פון שטריק און אלטע זעגלען אויפ'ן דעק פון דער שיף. טראכטענדיג וועגען דער זונדערבארקייט פון מיין שיקזאל, האב איך ניט וויסענדיג פארשמירט מיט א פענזעל פון סמאלץ די ברעגען פון א נעט צונויפגעלעגטען קלייגעם קוואדראטנעם זעגעל, וואס איז געלעגען לעבען מיר אויף א פאס. דער זעגעל איז איצט אנגעצויגען אויף דער שיף, און די אומבארעכענטע שטריכען פונ'ם פענזעל זיינען צוזאמענגעגאסען אין דעם וואַרט א נ ט ד ע ק ו נ נ .

געשלונגען גלייך אוו אויף אימער. מיר זיינען זיכער פאר'משפט צו שוועבען בסדר איבער'ן ראנד פון אייביגקייט, ניט מאכענדיג דעם לעצטען שפרונג אין אפגרונט אריין. פון אינדען, א טויזענט מאל מעהר ערשטוינלידיג ווי וועלכע ניט איז וואס איך האב וועז געוואהר, גליטשען מיר זיך אויסע מיט דער לייכטקייט פון דער מעווע, וואס פליהט, ווי א פייל פון א בויגען. אוו די קאלאסאלע וואסערן שטעלען אויף זייערע קעפ איבער אונז אזוי ווי טויוואלים פון גיהנום, אבער אזוי ווי טייוואלים זיינען זיי פארזאנט געווארען נאר צו סטראשען, אבער ניט צו פארניכטען. איך בין נענויגט צוצושרייבען די דאזיגע אפטע רעטונגען צו דער איינציגער נאטירליכער אורזאך, וועלכע קען דערקלערען אזא מין ווירקונג. איך בין זיך משער, אז די שיף איז געווען אונטער'ן אייגפלום פון עפעס א שטארקען שטראם אדער א האסטיגער שטרעמונג אויפ'ן באדען פון ים, וואס באווענט זיך אין דער גענעזעצליכער ריכטונג פון דער שטרעמונג, וואס שטראמט פון אויבען...

איך האב געזעהן דעם קאפיטאן פנים אל פנים, אוו טאקע אין זיין אייגענער קאיוטע, אבער, ווי איך האב ערווארט, האט ער מיר ניט געשענקט קיין אויפמערקזאמקייט. כאטש אין זיין אויסזעהן איז פאר א צופעליגען באאבכטער נארנישט ניטא, וואס זאל איהם קאנען באצייכענען מעהר אדער וועניגער ווי מענשליך, דאד, וועז איך קוק אויף איהם, נעמט מיך אן א גע־פיהל פון אומאונטערדריקבארער אכטונג אוו עהרפוכט געמישט מיט א געפיהל פון פארוואונדערונג. אין וואוקם איז ער כמעט מיט מיר איין הויך, דאס הייסט, ארום פינף פום אכט אינטשעס. די געביי פון זיין קערפער איז גוט צוזאמענגעשטעלט אוו קאס־פאקט, ניט מגושם'דיג אוו אויך ניט מערקווירדיג אויף אן אנ־דער אופן. אבער עס איז די זונדערבארקייט פון דעם אויסדרוק וואס עס באהערשט דאס געזיכט, עס איז דער שטארקער, דער וואונדערבארער, דער דורכנעמענדער זיגעל פון טיפען שלטער, אזוי פולשטענדיג, אזוי אומגעוועהנליך, וואס עס רענט אויף אין מיין נייסט א געפיהל, א סענטימענט, וואס קען מיט וועדטער ניט אויסגעדריקט וועדען. זיין שטערען, כאטש א ביסעל צע־

טיג", פּלענט ער זאגען, וועז מען פּלענט צוויייפּלען אין זייז וואר־
הייטליכקייט, „אזוי ריכטיג, ווי עס איז דא א ים, וואו די שיף
אליין קען ווערען ווי דער לעבעדיגער קערפּער פון דעם מאטראז."...

אז ערד מיט א שטונדע צוריק האב איך זיך דערוועגט אריינ־
צושפּאַרען זיך צווישען א גרופּע פון דער מאנשאפט. זיי האבען
מיר קיין שום אויפמערקזאמקייט ניט געשענקט, אוז כאטש איך
בין געשטאנען אין סאמען מיטען צווישען זיי, האט אויסגעזעהן,
אז זיי פיהלען לחלוטין ניט מיין אנוועזענהייט. ווי יענער, וועל־
כען איך האב צום ערשטען געזעהן אין דעם פּלאץ וואו מען האלט
די פּראכט, אזוי האבען זיי אלע נעטראגען אין זיך די סמנים פון
גרייז אלטע יאהרען. זייערע קני האבען געציטערט פון שוואכ־
קייט; זייערע אקסלען זיינען שטארק געבויגען געווען פון אפּגע־
לעבטקייט; זייער איינגעשרומפּענע הויט האט געציטערט אופ'ן
ווינט; זייערע שטימען זיינען געווען נידעריג, צימערדיג אוז
געבראכען; זייערע אויגען האבען געשימערט, טרערענדיג פון
אלטקייט, אוז זייערע נראהע האר האבען שרעקליך געפּלאטערט
אין דעם שטורעם. ארום זיי, אויף יעטווידען טיל פון דעם דעק,
זיינען גלעזענע צעווארפּען מאטעמאטישע אינסטרומענטען פון
דער אלט־פּרענקישסטער אוז פּאַרעלטערסטער קאנסטרוקציע...

איך האב מיט א קורצע צייט צוריק דערמאנט, אז מען האט
אויסגעשפּרייט א קלייענעם קוואדראטנעם זענעל. פון יענער צייט
אן האט די שיף פאהרענדיג פּריי מיט די זענעלשטאנגען אפּגע־
לאזען, פּאַרטגעזעצט איהר שרעקליכען מארשרוט צו דרום־צו מיט
יעטווידען ברעקעל לייוועט אויפּנעצויגען אויף איהר, פון דעם
שפּיץ פון איהר מאסט ביז צו איהרע נידעריגע זענעל־שטאנגען,
טרייבענדיג יעטווידען מאמענט איהרע העכסטע זענעל־שטאנגען
אין דעם אימה'דיגען וואסער־גיהנום, וואס א מענש קען זיך נאר
אין די נעדאנקען פּארשטעלען. איך האב אקארשט פּאַרלאזען דעם
דעק, וואו איך האב בשום אופן זיך ניט געקענט איינהאלטען אויף
די פּיס, כאטש די מאנשאפט האט, ווי עס שיינט, וועניג וואס
אומבאקוועמליכקייט געפּיהלט. עס זעהט מיר אוים ווי א וואונ־
דער שב'יואונדער, וואס אונזער ריזיגע מאכינע ווערט ניט איינ־

וואס נאהענט ארום דער שיף איז די שווארצקייט פון אייביגער נאכט און א כאאס פון שוימלאזען וואסער. אבער ביי א ים־מייל פון ביידע זייטען שיף קען מען זעהן, ניט־קלאר און אין אינטערוואלען, ערשטוינליכע בערג פון אייז, הויבענדיג זיך ווי א טורעם אין דעם טריבען הימעל אריין, און אויסקוקענדיג יוי די וועגט פון דעם אוניוועזום...

ווי איך האב זיך פארגעשטעלט, איז די שיף טאקע אין א שטראם, אויב דאס קען אזוי ריכטיג אנגערופען ווערען א וואסער־פלום, וואס וואיעגדיג און שרייענדיג דורכ'ן וויסען אייז, דורכערט ער וויטער צו דרום־צו מיט דער שנעלקייט פון א ראשי־גען הויכען וואסערפאל...

צו באגריפען דעם שרעק, וואס איך פיהל דורך, רעכען איך, איז לחלוטין אוממעגליך. דאך א נייגעריקייט דורכצודרינגען די סודות פון די דאזיגע אימה'דינע רעניאנען איז שטארקער אפילו פון מיין פארצווייפלונג, און עס ווערט מיר צונויפברענגען מיט'ן שוידערליכסטען אנבליק פון טויט. עס איז קענטיג, אז מיר איי־לען זיך פארווערטס צו עפעס אן אויפרעגענדער ערקענטניש, צו עפעס א קיינמאל־ניט־אנטפלעקטען סוד, וואס זיין דערגריי־כונג איז פארניכטונג. אפשר פיהרט אונז דער דאזיגער שטראם צום זיד־פאל גופא. איך מוז זיך מודה זיין, אז אזא וויילד־אוים־זעהענדע השערה האט יעמוויד וואהרשיינליכקייט אויף איהר זייט...

די מאנשאפט שפרייזט אום אויפ'ן דעק מיט אומרוהיגע אוז ציטערדיגע טריט, אבער אויף זייערע פנימ'ער איז ניכער צו זעהן אן אוסדרוק פון באגעהר נאך האפנונג, איידער פון דער אפאטיע פון פארצווייפלונג.

דערווייל איז דער ווינט נאך אונז פון הינטען, און אזוי ווי מיר האבען אויפגעצויגען א מאסע זעגלען, ווערט די שיף צייי־טענווייז אויפגעהויבען אינגאנצען פון ים ארויס. א, שרעק אי־בער שרעק! דאס אייז עפענט זיך פלוצלונג רעכטס און לינקס, און מיר דרעהען זיך שווינדעלדיג אין אוממעגליכע קאנצענטרישע קרייזען, ארום און ארום די ברענען פון א ריזיגען אמפיטעאטער,

קנייטשט, שיינט צו טראָגען אויף זיך דעם שטעמפּעל פון א מי־
ריאַ מיט יאָהרען. זיינע גרויע האָר זיינען בראָניקעם פון דער
פּאַרנאָנגעהייט, און זיינע נאָך גרויערע אויגען זיינען פּאַראָוס־
זאָגער פון דער צוקונפט. דער דיל פון דער קאָוטע איז געווען
געריכט פּאַרלענט מיט מאָדנע, אייזען געקלאָמערטע בלעטער, און
אין שטיקלעך צעברָאָכענע אינסטרומענטען פון וויסענשאפט, און
פּאַרלעטערטע, לאַנג־פּאַרגעסענע קאָרטעס. זיין קאָפּ איז געווען
אָנגעבוינען איבער זיינע העכט, און ער האָט אַריינגעקוקט מיט א
פייערדינ, אומרוהיג אויג אין א פּאָפּיר, וואָס איז ביי מיר אויסגע־
קומען, אז דאָס איז א מין פּולמאכט, און וואָס האָט יעדענפאלס
געטראָגען די חתימה פון א מאָנאַרך. ער האָט געריבט עפּעס צו
זיך, אַזוי ווי דער ערשטער מאָטראָז, וועלכען איך האָב נעזעהן
דאָרט וואו מען האָלט די פּראָכט, עפּעס נידעריגע, משוגענע זיל־
בען פון א פּרעמדער שפּראַך, און כאָטש ער איז געיוון האָרט ביי
מיין עלענבויגען, האָט זיך מיר אויסגעדוכט, אז זיין שטימע קומט
פון ערגעץ א מיל ווייט...

די שיף און אַלעס וואָס אין איהר איז אָנגעזאָפּט מיט'ן
גייסט פון אַלטקייט. די מאַנשאָפט באַוועגט זיך הין און צוריק
אַזוי ווי גייסטער פון באַגראָבענע יאָהרהונדערטער: זייערע אוי־
גען האָבען א זשעדנעם און אומרוהיגען קוק, און ווען זייערע פי־
נורען פאַלען מיר אין ווענ, אין דעם ווילדען שיין פון די קרינם־
לאָנטערנעס, פיהל איך ווי איך האָב קיינמאל אין מיין לעבען ניט
געפיהלט, כאָטש איך בין געווען מיין גאַנצען לעבען א העלפער
מיט אָנטיק־זאָכען און האָב איינגעווינגען אין זיך די שאָטענס
פון די איינגעפאַלענע קאַלאָנעס פון באַאַל־בעק און טאַדמאָר און
פערסעפּאָלים ביז מיין סאָמע הארץ איז געוואָרען א חורבה...

וועו איך קוק זיך אָרום, שעם איך זיך פאָר מיין פריהערדינער
מורא. אויב איך האָב נעציטערט אין דעם שטורעם־ווינט, וועל־
בער האָט ביז אהער אונז באַגלייט, זאָל איך ניט שטעהן א דער־
שראָקענער אין דעם קאָמף צווישען ווינט און אָקעאַן, וואָס איבער־
צוגעבען פון דעם א וועלכען עס איז באַגריף, זיינען די וועריטער
מאַרנאַדא און סאָמום אומבאַרייטענד און ניט שטאַרק? אַלעס

ליבעיא

„און דער ווילען ליגט אין דעם, וואס שטאַרבט ניט אָפּ. וועט קען וויסען די סודות פון דעם ווילען, מיט זיין קראַפט? וואָרים נאָר איז נאָר א גרויסער ווילען, וואס דרינגט דורך אַלע זאַכען מיט זיין השגחה. א מענש פאַלט ניט פאַר מלאכים, אויך ניט אינגאַנצען פאַר'ן טויט, סיידען נאָר דורך דער שוואַכקייט פון זיין צעקראַבענעם ווילען".

רושאַזעף גלעזוויל.

איך קען זיך באמת איצט ניט דערמאַנען, ווי אזוי, ווען, אַדער אפילו וואו, איך בין צוערשט באקאַנט געוואָרען מיט דער ליידי ליבעיא. א סך יאָהרען איז פון דעמאָלט אָן אַוועק, און מיין זכרון איז שוואַך פון פיעל לייַדען. אַדער, אפשר, קען איך א י צ ט דאָס ניט אַרויפּברענגען אויף מיין זכרון, ווייל אין דער אמת האָט דער כאַראַקטער פון מיין ליבסטער, איהר זעלטענע געלערנטקייט, איהר זונדערבאַרער, דאָך מילדער, סאַרט שהנקייט און די דורכדרינגענדע און באַצויבערנדע עלאַקוועניץ פון איהר שטילער מוזיקאַלישער שפּראַך וואס אמאל מעהר אריינגעדרונגען אין מיין האַרצען מיט אזעלכע גלייכמעסיגע און גענג'עטע טריט, אז זיי זיינען געבליבען אומבאמערקט און אומבאַוואוסט. דאָך גלויב איך, אז איך האָב זי צוערשט און אם אפּטסטען געטראַפען אין עפּעם א גרויסער, אלטער אפּשטאַרבענער שטאָט ביים רהיין. וועגען איהר משפּחה האָב איך זי זיכער נעהערט רעדענדיג. אז עס איז פון ווייט אלטע צייטען, קען דערין

וואס דער שפּיץ פון זיינע וועגט וועלט פּארלאַרעז אין דער פּינ־
סטערניש אוז וויטקייט. אבער עס וועט וועניג צייט מיר איבער־
בלייבען צו טראַכטען איבער מיין שיקזאל! די קרייזען וועלען
שנעל קלענער, מיר וועלען משוגע געשטירצט, געכאפּט פון דעם
ווירבעל־שטראָם, אוז צווישען א ברומען אוז א ברויזען אוז א דו־
נערן פון אקאַז אין שטורעם טרייסעלט זיך די שיף — א, נאָט!
— אוז נעהט אונטער!

ב א מ ע ר ק ו נ ג. — דער „מאַנוסקריפּט, וואס מען האָט גע־
פונען אין א פלעשעל" איז צוערשט געוועזן פּאַרעפענטליכט אין 1831,
אוז ערשט א סך יאָהרען נאָכדעם כּין איך באַקאַנט געוואָרען מיט די
מאַפּעס פון מערקאַטאָר, אין וועלכע דער אקאַז וועלט פּארגעשטעלט
ווי ער פליסט אַריין דורך פיער מויליער אין דעם (צפון'דיגען) פאַל־
דען גאַלף, אום איינגעשלונגען צו ווערען אין דעם בויך פון דער ערד.
דער פאַל אליין וועלט פאַרגעשטעלט דורך א שוואַדצען פעלז, חויבענדיג
זיך ווי א טורעם צו אן אומגעהויערער חויכקייט.

הערעז, ווי זי פלעגט שריין אין מיין פארמאכטען ארבייטס־צימער, וואו איך פלעג ניט דערהערען די ליבע מוזיק פון איהר נידערי־נער זיסער שטימע, צוועקלעגנדיג איהר מירמעל־האנד אויף מיין אקסעל. אין שעהנקייט פון געזיכט איז קיין מיידעל צו איהר נקייך ניט נעווען. עס איז נעווען דער אפגלאנץ פון אַ אפיום־טרוים — אַ לופטינע גייסט־אויפהויבענדע וויזיאָן, מעהר ווילד־נעטליך, ווי די פאנטאזיעס, וועלכע האבען געשוועבט ארום די דרעמלענדע זעלעז פון די טעכטער פון דעלאס. דאך זיינען איהרע שטריכען ניט נעווען פון יענעם נעווהנליכען פורעם, וועל־כען מען האט אונז פאלש נעלערנט צו פארגעטערען אין די קלא־סישע ווערק פון דעם נעצענדינער. „עס איז ניטא קיין אויס־נעצייכענטע שעהנקייט", זאנט בייקאָ, לאדד ווערלאס, רעדענדיג ריכטיג פון אלערלי פארמען אוו מינים שעהנקייט, „ווא עס זאל ניט זיין עפעס ז ו נ ד ע ר ב א ר ע ס אין דער פראפארציע". דאך, כאטש איך האב נעזעהן, אז די שטריכען פון ליגעיא זיינען ניט נעווען פון קלאסישער רעגעלמעסיגקייט; כאטש איך האב באגריפען, אז איהר ליבליכקייט איז ווירקליך נעווען „אויסנעצייי־כענט", אוו נעפיהלט, אז עס איז דא פילעס פון דער „זונדער־באַרקייט", ווא־ם דרינגט עס דורך. דאך האב איך אומזיסט נע־מאטערט זיך אויפצודעקען די אומרעגעלמעסיגקייט אוו אויסצו־זוכען מיין אייגענע השגה פון „דעם זונדערבארען". איך האב נוט באטראכט די קאנטור פונ׳ם הויכען אוו בלאסען שטערן — קיין שום מום — ווי קאלט איז ווירקליך אזא אויסדרוק, רעדענדיג וועגען אזא נעטליכער מאיעסטעט! די הויט האט קאנקורירט מיט׳ן רייגסטען עלפענביין, היינט די באפעהלענדע גרוים אוו רוהיגקייט, אוו די צארטע בולט׳קייט פון די פלעצער איבער די שלייפען! אוו דאז די דאב־שוואַרצע, גלאנציגע, גרויסע אוו נאטור־נעקרייזעלטע לאקען, וואס האבען ארויסנעבראכט אין פולער קראפט דעם האמרישען עפיטעט „היאצינטיש"! איך האב נעקוקט אויף די דעליקאטע שטריכען פון דער נאז, אוו עהנעז ניט, סיידען אין די גראציעזע מעדאליאנען פון די אידען, האב איך באמערקט אז עהנליכע פאלקאמענהייט. עס איז נעווען די זעלבע רייכע

קיין שום ספק ניט זײַן. לינעיא! לינעיא! פּאַרנאַכט אין׳ם שטודיום פון אזעלכע זאכען, וועלכע זײַנען מעהר ווי אלע אַנ־דערע מסוגל אַפּצוטוטען די אײַנדרוקען פון דער דרוי־סענדינער וועלט, איז נאָר מיט דעם דאָזיגען זיסען אײַנצינען זוּאַרט — לינעיא — קען איך אויפּברענגען פּאַר מײַנע אויגען אין דער פאַנטאַזיע די געשטאַלט פון יענער, וועלכע איז שוין מעהר ניטאָ. און איצט, שרייבענדיג, דערמאָן איז זיך פלוצלונג, אז איך האָב קיינמאָל ניט געוואוסט דעם פאַמיליען־נאָמען פון יענער, וועלכע איז געווען מײַן פריינד און מײַן פּאַר־לאָבטע, און וועלכע איז נעווארען דער קאַמפּאַניאָן אין מײַן שטודיום, און ענדליך די ווייב פון מײַן שוּיס. איז עס געווען א שפּיצל פון לינעיא׳ס זייט? אדער איז עס געווען אויסצו־פּרובען די שטאַרקייט פון מײַן ליבע, אז איך זאָל ניט מאכען קיין חקירה ודרישה וועגען אזא זאך? אבער איז עס געווען מיינער אן אײַגענער קאַפּריז — א ווילדער ראָמאַנטישער פּייער־אַפּפּער אויפ׳ן מזבח פון דער לײַדענשאַפּטליכסטער ליבשאַפט? איך דערמאָן זיך בלויז ניט קלאָר דעם פּאקט אליין — וואָס איז דער וואונדער, אז איך האָב לנמרי פּארגעסען די אומשטענדען, וועלכע האָבען דאָס ארויסגעבראכט אדער באגלייט? און וויךקליך, אויב יענער נייסט, וועלכער רופט זיך ר א מ א נ ס, אויב יענע, די טונקעלע, מיט די נעבעל־פלינגלען, א ש ט א פ ע ט פון דעם נעצענדינערישען מצרים האָט וועג געפּראַווען, ווי זיי דערצעהלען, די בייז־באַשערטע חתונות, דאָן האָט זי זיכער מיין חתונה געפּראַווען.

עס איז אבער דא איין ליבער פונקט, וועגען וועלכען מיין זכרון פּאַרמאָג מיר ניט. דאָס איז ווי לינעיא האָט א ו י ס ג ע־ז ע ה ן. איז וואוקס איז זי געווען הויך, עטוואָס שלאַנק, און אין איהרע שפּעטערהינג טעג זאָגאָר אפּגעצעהרט. איך וואָלט אומזיסט נעמאָטערט זיך צו שילדערן איהר מאיעסטעט, די נעלא־סענע רוהיגע האַלטונג איהרע, אדער די אומבאַגרייפּליכע לייכט־קייט און עלאַסטישקייט פון איהרע טריט. זי פלעגט קומען און אוועקגעהן אזוי ווי א שאטען. איך פלעג קיינמאָל ניט

וואס איז דא, און ווייט איבער זיי זיינען געהאנגען פעד־שוואהצע ווייהעם פון א היבשער לענג. די ברעמען, עטוואס אונרעגעל־מעסיג אין קאנטור, האבען געהאט דעם זעלבען קאליר. די „זונ־דערבארקייט" אבער, וואס איך האב געפונען אין די אויגען, איז געווען פון א גאנץ אנדער נאטור, ניט אין דער פארמירונג, אדער קאליר, אדער אין דעם גלאנץ פון די שטריכען, נאר איך האב געמוזט, נאר אלעמען, זיך ווענדען צום א ו י ס ד ר ו ק. אה, א וואוארט, וואס מיינט גארנישט! א וואוארט, וואס הינטער זיין מוראַ'דיגער ברייטקייט פון בלויזען קלאנג, באהאלטען מיר אונ־זער אומווייסענהייט פון אזוי פיעל פון דאס גייסטיגע. דער אויסדרוק פון ליגעיא'ס אויגען! אה, ווי איך האב שטונדען־לאנג געטראכט איבער דעם! אה, ווי איך האב איינמאל א גאנצע מיטען־זומער נאכט געמאטערט זיך דאס צו דערגרונטעווען! וואס איז דאס געווען, אט דאס עפעס טיפער ווי דער קוואל פון דע־מאקריטוס, וואס איז געלעגען הינטער די שוואַרצאפלען פון מיין ליבסטער? וואס איז דאס ג ע ו ו ע ן? א ליידענשאפט האט מיך אנגענומען צו אנטדעקען דאס. יענע אויגען, יענע גרויסע, יענע שיינענדע, יענע געטליכע ארביטען — זיי זיינען געווארען פאר מיר דער צווילינג־שטערען פון לעדא, און איך פאר זיי — דער איבערגעבענסטער אסטראלאג.

צווישען די פיעלע אומבאגרייפליכע אנאמאליעס פון דער ווי־סענשאפט פון זכרון איז ניטא קיין מעהר שארף אויפרעגענדער פונקט, ווי דער פאקט — קיינמאל, גלויב איך, ניט באמערקט אין די שולען — וואס מאטערענדיג זיך אמאל צו דערמאנען זיך עפעס לאנג פארגעסענעס, דוכט זיך אויס, אז א ט־א ט ד ע ר־מ א נ ע ן מ י ר ז י ך, און צום סוף קענען מיר זיך נ י ט דערמאנען. און אט אזוי, אין מיין שטארקער פארשונג פון ליגעיא'ס אויגען, ווי אפט האב איך געפיהלט, אז אט באלד וועל איך אינגאנצען דערגרוהן זייער אויסדרוק — געפיהלט, אז אט־אט וועט עס געשעהן — און דאך דאס ניט געקענט, און אט אזוי איז עס ענדליך אינגאנצען פארשוואונדען. און (זונדערבאר, אה, זונדערבארסטע געהיימנים!) איך האב געפונען אין די אייג־

גלאטקייט פון הויט. די זעלבע קוים באמערקבארע טענדענץ צו אדלערישעם, די זעלבע הארמאניש אויסגעבויגענע נאזלעכער, אין ווועלכע דער פרייער גייסט האט גערעדט. איך האב באטראכט דאס זיסע מויל. דא איז ווירקליך געווען דער טריאומף פון אלצדינג וואס איז הימליש: דער פרעכטיגער שניט פון דער קורצער אויבערשטער ליפּ, דער וויבער, לויטענשאפטליכער שלומער פון דער אונטערשטער, די גריבעלעך וואס האבען זיך גענחנ'דעלט און די פארב וואס האט גערעדט, די ציינער, וואס האבען אפגעשפיגעלט מיט א שיער דערשטוינענדען גלאנץ יערען שטראל פונ'ם הייליגען ליכט, וואס איז געפאלען אויף זיי אין איהר רוהיגען, מילדען, דאך פריידיגסט־שטראלענדען פון אלע שמייכלען. איך האב גוט באטראכט די פארמירונג פון דעם קין, און אויך דא האב איך געפונען די צארטע ברייטקייט, די וויכקייט און די גרויסקייט, די פולקייט און די גייסטיגקייט פון דאס גריבישע, די קאנטור וועלכע אפאלא האט נאר אין טרוים אנטפלעקט צו קלעאמענעס, דעם זוהן פון דעם אטענער. און דאן האב איך ארייגעגעקוקט אין די גרויסע אויגען פון ליגעיא.

פאר אויגען האבען מיר ניט קיין מאדעלען אין דעם וויטען אלטערטום. עס קען אויך זיין, אז אט אין די אויגען פון מיין ליבסטער ליגט דער סוד, אויף וועלכען לארד ווערולאם איז מרמז. זיי זיינען געווען, מוז איך גלויבען, פיעל גרעסער, ווי די נעוועהנליכע אויגען פון אונזער אייגענער ראסע. זיי זיינען זאנאר געווען פולער ווי די פולסטע פון די מאזעלעוואויגען פון דעם שבט פונ'ם טאל פון נורזשאהאד. דאך איז עס געווען נאר אין אוויישען צייטען — אין מאמענטען פון העכסטער אויפרעגונג — וואס די דאזיגע אייגענטומליכקייט פלעגט ווערען מעהר ווי עטווואס באמערקבאר ביי ליגעיא'ן. און אין אזעלכע מאמענטען איז געווען איהר שעהנקייט — אין מיין צעהיצטער פאנטאזיע איז דאס אפשר אזוי אויסגעקומען — די שעהנקייט פון וועזענס, וואס זיינען, אדער איבער אדער וויט פון דער ערד — די שעהנקייט פון דער פאבעלהאפטער הורי, פון די טערקען. דער קאליר פון די אויגען־קוילען איז געווען דער גלענצענדסטער שוואַרצער קאליר

וויטע שייכות צווישען דער דאזיגער ציטאטע פון דעם ענגלישען מאראליסט און א טיפל פון ליגעיא'ס באראקטער. אן א י נ ־ ט ע נ ס י ו ו י ט ע ט אין דענקען, האנדלען אדער רעדען איז מענליך נעווען אין איהר א רעזולטאט, אדער וועניגסטענס אן אנצייגער, פון יענער ריזיגער ווילענס־קראפט, וועלכער האט אין משך פון אונזער לאנגען פארקעהר ניט ארויסגעווייזען קיין אנדערע און מעהר דירעקטע סימנים פון איהר עקזיסטענץ. פון די אלע פרויען, וועלכע איך האב וועז־עס־איז געקענט, איז זי, די אויסערליך רוהיגע, אלעמאל מילדע ליגעיא, אם שטארקסטען געווען א רויב צו די צערייצטע רויב־פויגעל פון בייזער ליידענשאפט. און איך קען מיר אנדערש ניט דערקלערען אזא ליידענשאפט, סיידען מיט דער כמעט צוויבערליכער מעלאדיע, מאדולאציע, קלארקייט און זאנפטקייט פון איהר זעהר נידעריגער שטימע, און מיט דער גוואלדיגער ענערגיע (נאר אמאל אזוי פיעל ווירקזאם געמאכט דורכ'ן קאנטראסט מיט איהר מאניער פון אויסשפראך) פון די ווילדע ווערטער, וועלכע זי פלענט געווהנליך ארויסרעדען.

איך האב נערעדט פון ליגעיא'ס געלערנטקייט: עס איז געווען גוואלדיג, וואס איך האב אזוינס נאך אין א פרוי ניט געזעהן. אין די קלאסישע שפראכען האט זי געהאט א טיפע בקיאות, און אויף ווי ווייט עס גרייכט מיין אייגענע באקאנטשאפט, וואס איך האב אין די מאדערנע איראפעאישע שפראכען, האב איך זי קיינמאל ביי קיין גרייז ניט געכאפט. ווירקליך, אין וואסער ניט איז ענין פון דער באוואונדערטסטער, ווייל ס'איז איינפאך די אומפארשטענדליכסטע, פון דער באריהמערישער ערודיציע פון דער אקאדעמיע — האב איך ו ו ע ן געפונען ליגעיא זאל זיין הינטערשטעליג? ווי מאדנע, ווי דיהרענד, וואס ערשט איצט אזוי שפעט, האב איך געמוזט שענקען אויפמערקזאמקייט אט דער איינגענשאפט פון מיין ווייב'ס נאטור! איך האב געזאגט, אז איהר קענטעניש איז נעווען אזא, וואס איך האב אין א פרוי ניט געטראפען — אבער וואו לעבט דער מאן, וואס איז דורכגענגען, און ערפאלגרייך, אל'די ברייטע פעלדער פון מאראלער, פיזישער און מאטעמאטישער וויסענשאפט? איך האר

פּאכסטע געגענשטאנדען פון דעם אוניווערזום א גרופּע אנאלאגיעס פּאר יענעם אויסדרוק. איך ווייל זאגען, אז נאכדעם, נאר דער צייט, וועט לינגוויא׳ס שהנקייט איז אריבער אין מיין נייסט, לינגענדיג דארטען, ווי אין אן ארון־קודש, האב איך פון פּיעלעם וואס עקזיסטירט אין דער מאטעריעלער וועלט, זיך אויסגעבילדעט א געפּיהל, אזא, ווי איך האב אימער געפּיהלט ארום מיר, אין מיר דורך איהרע גרויסע אוג לימטיגע אויגען. דאך קען איך אלץ ניט דעפּינירען יענעם געפּיהל, אדער אנאלויזירען עס, אדער אפילו כסדר עס באאבאכטעז. לאמיר דאס נאר אמאל זאגען — איך האב עס אפטמאל דערקענט, באטראכטענדיג א שנעל־וואקסענדען וויינשטאק, באאבאכטענדיג א מאט, א שמעטערלינג, אן אינזעקטען־פופּע, א שטראם פון לויפענדען וואסער. איך האב דאס געפּיהלט אין דעם אקעאן, אין דעם פאלען פון א מעטעאר. איך האב דאס געפּיהלט אין די בליקען פון אומגעוועהנליך אלטע לייט, און עס איז דא איינער אדער צוויי שטערען אין הימעל (איינער איבערהויפּט, א שטערען פון דער זעקסטער גרויס, מאפּעלט און פּארענדערליך, וואס מען קען איהם געפּינען לעבען דעם גרויסען שטערען אין לירא), וואס קוקענדיג אויף זיי דורך א טעלעסקאפּ. בין איך דורכגעדרונגען געווארען מיט׳ן געפּיהל. איך בין דערמיט אננעפּילט געווארען דורך געוויסע קלאנגען, ארויסגעבראכט דורך אינסטרומענטען מיט סטרונעס, און זעהר זעלטען דורך ציטאטען פון ביכער. צוויישען אנדערע ביישפּילען אהן א צאהל נעדענק איך גוט עפּעס אין א באנד פון דזשאזעף גלענוויל, וואס (אפּשר מיט זיין אלטפרענקישקייט — וועט קען זאגען?) פּלעגט מיר אימער אנפּילען מיט אט דעם געפּיהל: „און דער ווילען ליגט אין דעם, וואס שטארבט ניט אפּ. וועט קען ווייסען די סודות פון דעם ווילען פון זיין קראפט? וואהרים גאט איז נאר א גרויסער ווילען, וואס דרינגט דורך אלע זאכען מיט זיין השגחה. א מענש פאלט ניט פאר מלאכים, אויך ניט אינגאנצען פאר׳ן טויט, סיידען נאר דורך דער שוואכקייט פון זיין צעקראכענעם ווילען".

א משך פון יאהרען און נאכפאלגענדע נאכדענקונג האבען מיר נענעבען די מעגליכקייט ווירקליך אויסצושפּירען עפּעס א

סטער עמאציע. איך האב געזעהן, אז זי מוז שטארבען, און איך האב פארצווייפעלט געקעמפט אין גייסט מיט'ן בייזען אזאעל. און דער קאמף פון דער ליידנשאפטליכער ווייב איז צו מיין דער־שטוינונג נעווען נאך ענערגישער, ווי מיין אייגענער. עס איז געווען פיעלעם אין איהר שטרענגער נאטור, וואס זאל אין מיר איינפלאנצען דעם גלויבען, אז צו איהר וועט דער טויט קומען אזהן זיינע שרעקען. אבער עס איז ניט געווען אזוי. ווער־טער זיינען ניט אימשטאנד איבערצוגעבען א וועלכען־עס־איז ריכ־טיגען באגריף פון דעם ווילדען ווידערשטאנד, מיט וועלכען זי האט זיך גאראנגעלט מיט'ן טויט. איך האב געקרעכצט אין אנגסט, ניט קענענדיג צוזעהן דעם צער. איך וואלט זי ג־טרייסט, איך וואלט גערעדט צו איהר; אבער אין דער אינ־טענסיוויטעט פון איהר ווילדען חשק צו לעבען, צו לעבען, נאר צו לעבען, וואלטען טרייסט און רייד געווען די גרעסטע נארישי־קייט. דאך ניט ביז צו דער לעצטער רגע, אינ'ם העכסט קאנ־וואלסיוועז דרעהען זיך פון איהר ווילדען גייסט, איז געבראכען געווארען די אויסערליכע רוהיגקייט פון איהר כאראקטער. איהר שטימע איז געווארען צארטער, געווארען נאך נידעריגער, דאך וואלט איך ניט וועלען זיך אפשטעלען אויף דער ווילדער בא־דייטונג פון די שטיל ארויסגערעדטע ווערטער. מיין מח האט זיך אין מיר געקהרט, הארכענדיג, אין עקסטאז, צו א מעלאדיע, מעהר ווי שרעקליך — צו איינבילדונגען און שטרעבונגען, פון וועלכע די שטערבליכקייט האט קיינמאל פריהער ניט געוואוסט.

אז זי האט מיך געליבט, אין דעם האב איך ניט געקענט צווייפלען, און איך וואלט לייכט געקענט זעהן, אז אין אזא הארץ, ווי איהרס, קען די ליבע באזיצען ניט קיין געווהנליכע לייד־ענ־שאפט. אבער נאר אין טויט האב איך דערפיהלט די גאנצע קראפט פון איהר ליבע. שטונדען־לאנג, האלטענדיג מיין האנט, האט זי פאר מיר אויסגעגאסען דעם איבערפלוס פון א הארץ, וועמעס מעהר ווי ליידנשאפטליכע איבערגעבענהייט האט דערגרייכט ביז צו געצענדיגענערי. ווי אזוי איך האב דאס פארדיענט אזוי געבענשט צו זיין מיט אזא וידוי? ווי אזוי איך האב דאס

דענסטמאל ניט נעזעהן דאס, וואס איך זעה איצטער קלאר, אז לינגויא'ס עהוואַרבענע ידיעות זיינען נעווען ריזיג, זיינען נעווען דערשטוינענד. דאך האב איך נענוג נעווואוסט פון איהר אומ־ענדליכער אויבערמאכט איבער מיר, איך זאל, מיט א קינדער־שען צוטרוי לאזען זיך פיהרען פון איהר דורך דער כאַטישער וועלט פון מעטאפיזישער חקירה, מיט וועלכער איך בין נעווען ישטאַרק באשעפטיגט פאר דער צייט פון די ערשטע יאהרען פון אונזער הייראט. מיט וואס פאר א גוואלדיגען נצחון, מיט וואס פאר א שטארקער חדוה, מיט וואס פאר א הימלישקייט אין דער האפענונג — האב איך ג ע פ י ה ל ט, בעת זי פלעגט זיך אנבויגען איבער מיר ביים לערנען, דאס וועניג געוכטע, דאס וועניג באקאנטע, יענע מחיה'דיגע אלעע, לאנגזאם, גראדענווייז, אויסציהענדיג זיך פאר מיר, אז געהענדיג איבער איהר לאנגען, פרעכטיגען און גארניט באטראטענעם שטעג, וואלט איך ענדליך געקענט צוקומען צום ציל פון חכמה, וואס איז צו געטליך טייער, אום ניט פארבאטען צו זיין!

היינט ווי שארף האט געמוזט זיין מיין שמערץ, מיט וועלכען איך האב אין עטליכע יאהר ארום געזעהן, מיינע גוט באגרינדעטע ערוואַרטונגען קריגען פליגלעז און פליהען אוועק! אהן ליגעיא'ן בין איך נאר נעווען ווי א קינד וואס טאפט אין דער פינסטער. איהר אנווועזנהייט, איהר איין לייענען האט שטארק ליבטיג געמאכט די פיעלע סודות פון דעם טראנסצענדענטאליזם, אין וועלכען מיר האבען זיך ארונטערגעלאזען. ניט האבענדיג דעם שיינענדען גלאנץ פון איהרע אויגען, זיינען די בוכשטאבען, שי־מערנד און גאלדיג, געווארען טונקעלער ווי סאטורנישער בליי. און דאן האבען יענע אויגען געשיינט אלץ זעלטענער און זעל־טענער איבער די בלעטער, אין וועלכע איך האב זיך פארטיפט. ליגעיא איז קראנק געווארען, די ווילדע אויגען האבען אויפגע־פלאמט מיט א צו — יא, א צו הערליכען גלאנץ. די בלאסע פינגער האבען געקראגען דעם דורכזיכטיגען וואקסענעם קאליר פון קבר און די בלויע אדערען אויפ'ן הויכען שטערען זיינען אויפגעשוואל־לען געווארען און ראשיג אפגעפאלען מיט'ן שטראם פון דער צארט־

און מורמלענדיג וואס אין דער שטיל,
פאיאצען פיעל אין גאט׳ס געשטאלט,
הער־הין זיך דרעהען אין דעם שפיעל.
א מחנה שאטענס זיי באפאלט
און פיהרט זיי, דרעהט די ביהנע אום
ביי יעדען ווינקעל, ברעט און שפאלט,
פון זיי׳רע פלינלעז פייערליך־שטום
אומזיכבאר אומגליק פאלט.

משונה׳דיג די דראמא! קענסט
פארגעסען זי? — א, קיינמאל ניט!
מען יאגט נאך אייביג א געשפענסט,
מען כאפט איהם קיינמאל ניט.
און אין א רינג געשווינד, געשווינד,
אלץ פליהט ער אום און פליהט.
פיעל וואהנזין דא, און נאך מעהר זינד,
און שרעק אויף יעדען טריט.

א קריגיג, רויט באשעפעניש
קומט, דרעהענדיג זיך פויל,
א ווארים קומט פון פינסטערניש
אינמיטען דעם פאיאצען־קנויל.
ער דרעהט זיך, גראבט איין דורשטיג־ווילד
אין זיי זיין העסליך מויל,
די שרפים ווינען ביי דעם בילד
און שוידערען פאר גרויל.

פּאַרדיענט אזוי פּאַרשאַלטען צו זיין, אז מיין ליבסטע זאַל פּון מיר אוועקגענומען ווערען אין דער שטונדע, וואַס זי האָט זיך דאָס אזוי מתודה געווען? אבער איך קען ווענען דעם ענין קיין סך ניט רעדען. איך וועל נאָר זאָגען, אז אין ליגעיא׳ס איבער־נעבען זיך, נאָר מעהר וויפיעל א פּרוי קען, צו א ליבע, ליידער נאָרניט אָפּגעשאַצט, נאָר אומפּאַרדיענט געשענקט, האָב איך ענר־ליך דערקענט דאָס פּרינציפּ פּון איהר בענקען מיט אזא ווילד־שטאַרקען באַגעהר נאָכ׳ן לעבען, וואַס פּליהט פּון איהר איצט אזוי נעשווינד אוועק. דאָס איז אָט די ווילדע בענקשאַפט, דאָס איז אָט דער זעהר העפּטיגער באַגעהר צום לעבען — נ א ר צום לעבען — וואַס איך האָב קיין קראַפּט ניט צו שילדערן — קיין ווערטער זיינען ניט אימשטאַנד אויסצודריקען.

אין רעכטען מיטען נאַכט, אין דער נאַכט אין וועלכער זי איז נעשטאַרבען, א ווינק טוענדיג צו מיר מיט א פּעסטער אנט־שלאָסענהייט, איך זאָל צוגעהן צו איהר, האָט זי מיר נעהיימען איבערזאָגען פּאר איהר גענוסע פערזון, וואַס זי אליין האָט פּאַרפּאַסט מיט ניט קיין סך טעג צוריק. איך האָב איהר געפּאַלגט. אָט דאָס זיינען זיי געווען:

א גרויסער פעסט נעגעבען ווערט 1)
אין איינזאַמקייט פון צייט.
פּאַרדעקט, פּאַרטוויערט און פּאַרטערערט,
מלאכים זיצען גרייט.
פון האָפנונג און פון שרעק א שפּיעל
געהט אן פּאר זייער בליק,
אוון דער אַרקעסטער אטעמט שטיל
פון ספערען די מוזיק.

---

1) דאָס ליעד, און דאָס צווייטע ליעד אין „אונטערגאַנג פון חויז שער" זיינען איבערזעצט פון י. קיסין.

דעם איינזאמען פּלאץ, וואו איך האָב געוואוינט אין דער פּינס־
טערער טויטער שטאָדט ביים רהיין. דאָס, וואָס די וועלט רופט
עשירות, האָט מיר ניט געפעהלט. ליגעיג האָט מיר אַריינ־
געבראכט פּיעל מעהר, ווי עס פּאַלט געוועהנליך אוים אויפֿן
חלק פון א בשר־ודם. איך האָב דערפּאר נאָך עטליכע מאָנאָטען
פון אויסגעמאָטערטען און צילאָזען וואַנדערן אָפּגעקוימט, און
געלאָזט עטוואָס רעמאָנטירען, א מאָנאָסטיר (וועלכען איך
וועל ניט אַנרופען מיט'ן נאָמען) אין איינער פון די ווילדסטע
און אָם וועניגסטען באַוווכטע געגענדען פון דער שהינער ענג־
לאַנד. די טונקעלע און מרה־שחורה'דיגע פֿרעכטיגקייט פון דעם
בנין, דאָס כמעט ווילדע אויסזעהן פון פּלאַץ ארום, די פּיעלע
מעלאַנכאָלישע און פון דורות פאַרהערליכטע ערינערונגען, וואָס
זיינען פאַרבונדען אי מיט'ן קלויסטער אי מיט'ן פּלאַץ ארום, —
דאָס אַלעס האָט פּיעל געשטימט מיט די געפּיהלען פון דער
פּולשטענדיגער דערשלאָגענקייט, וועלכע האָט מיך פאַרטריבען
אין יענע וויייטע און פאַרוואַרפענע געגענד פון לאַנד. דאָר, כאָטש
אויסערליך איז דער מאָנאָסטיר מיט דעם שימעל, וואָס האָט איהם
באַדעקט, וועניג איבערגעאַנדערשט געוואָרען, האָב איך אבער מיט
א קינדערשער פערווערזיטעט, און אפשר מיט א שוואכער האָפּע־
נונג צו לינדערן מיינע ליידען, זיך ערלויבט נאָך מעהר ווי קענינ־
ליכען גלאַנץ און פראַכט אינווענינ. צו אַזעלכע נאַרישקייטען
האָב איך געהאָט א שטאַרקע נייגונג אין מיין קינדהייט זאָגאָר,
און איצט זיינען זיי צו מיר צוריק געקומען, אַזוי ווי מיינע יסורים
וואַלטען מיר צוריקגעקעהרט מיין קינדערשען שכל. אָר, איך
פיהל, וויפּיעל כאָטש פון אַן אַנפאַנג־משוגעת וואָלט מען געקענט
אויסגעפּינען אין די פּרעכטיגע און פאַנטאַסטישע דראַפירונגען,
אין די איינדרוקספּולע שניצונגען פון עניפּטען, אין די ווילדע
קאַרניזען און מעבעל, אין די משונע'נע צייכענונגען פון די טעפּי־
כער פון געבינטעלטען גאָלד! איך בין געווארען א געבונדענער
שקלאַף אין די נעצען פון אפיום, און מיין ארבייט און מיינע
באַשטעלונגען האָבען אָפּגעשפּינעלט מיינע טרוימען. אבער איך
וועל זיך ניט אָפּשטעלען צו באַשרייבען מיט אַלע איינצעלהייטען

און באלד דער שיין פּארלאשען ווערט,
אויף יעדער אנגסטליכער געשטאלט
א טויט־קלייד פּלאטערט, צו דער ערד
מיט א גערויש דער פּארהאנג פּאלט.
די שרפים אין דער לופּטיגער שטיל
ערקלערען, בלייכע, פּאר דער וועלט,
אז „לעבען" הייסט דער טרויער־שפּיעל,
דער וואירם איז דער העלד.

„א גאט!" — האט ליגעיא האלב אויסגעשריען, אויפשפּרינגענדיג פון בעט און אויסשפּרייטענדיג אין דער הויך איהרע ארימס מיט א ספּאזמאטישער באוועגונג, וועז איך האב געענדיגט די דאזיגע שורות. — „א, גאט! א, געטליכער פּאטער! וועלען אט די זאכען אזוי כסדר זיין? וועט אט־א־דער באזיגער גאר קיינמאל ניט באזיגט ווערען? זיינען מיר דען ניט א טיל פון דיר? וואר, וואר קען וויסען די סודות פון דעם ווילען, מיט זיין קראפט? א מענש פּאלט ניט פּאר מלאכים, אויך ניט איננאנצען פּאר'ן טויט, סיידען נאר דורך דער שוואכקייט פון זיין צעקראכענעם ווילען".

און איצט, ווי זי וואלט אויסגעמאטערט געוואָרען פון עמאציע, האט זי ארונטערגעלאזען איהרע וויסע ארימס, און פייערליך זיך צוריקגעקעהרט צו איהר טויטען־בעט. און וועז זי האט אויסגעמט איהרע לעצטע זיפצען, און צוזאמען מיט זיי ארום א שטיללער מורמל פון איהרע ליפּען. איך האב אנגעבויגען מיין אויער, און איך האב ווידער דערקענט די לעצטע ווערטער פון דער צימאטע פון גלענווי: — „א מענש פּאלט ניט פּאר מלאכים, אויך ניט איננאנצען פּאר'ן טויט, סיידען נאר דורך דער שוואכקייט פון זיין צעקראכענעם ווילען".

זי איז געשטאַרבען, און איך, דערשלאָגען מיט טרויער ביז צום סאמען שטויב, האב שוין מעהר ניט געקענט אריבערטראגען

לאנגע רינגען, א גרויסער פייערפאן, אויך פון גאלד, סאראצענישע אין מוסטער, און מיט א סך דורכלעבערונגען, אזוי קונציג געמאכט, אז עס האבען זיך אריינגעדרעהט און ארויסגעדרעהט דורך זיי, אזוי ווי באשאנקען מיט דער לעבעדיגקייט פון א שלאנג, פייערען פון אלערליי קאלירען, כסדר איינע נאך די אנדערע.

אייניגע אטאמאנקעס און גאלדענע קאנדעליאברעס פון אריענטאלישען אויסזעהן זיינען געווען צעשטעלט ארום אין פאר־שיידענע פלעצער. און עס איז געווען אויך א געלעגער — דאס חתן־כלה בעט — פון אן אינדישען מאדעל, א נידעריגס און אויסגעשניצט פון מאסיוועם עבען־האלץ, מיט א חופה פון אויבען, וואס האט אויסגעקוקט ווי דאס שוואַרצע טור, מיט וועלבען מען דעקט איבער א מטה. אין יעדען ווינקעל פונ׳ם צימער איז געווען אויפגעשטעלט א ריזיגער סארקאפאג פון שוואַרצען גראניט, פון די קברים פון די מלכים אנטקעגען לוקסאר, מיט זייערע אלטע דעקלאד פול מיט גאר פארצייטיגע שניצערייען. אבער — אך! — אין דער דראפירונג פונ׳ם צימער איז געלעגען די הויפט־פאנטאזיע פון אלצדינג. די הויכע וועגט, ריזיג הויך — זאגאר ניט פראפארציאנעל — זיינען באהאנגען געווען פון אויבען ביז ארונטער, אין בריטע פאלבען, מיט שווערע און מאסיוו־אויסזעהענדע טעפיד־טאפעטען, געמאכט פון א שטאף, וואס האט אויסגעקוקט נלייך, ווי א טעפיד אויפ׳ן דיל, ווי אן איבערדעק פאר די אטאמאנקעס און פאר׳ן עבעט־בעט, ווי א באלדאכין פאר׳ן בעט, און ווי די פרעכטיגע וואלויטען פון די פארהאנגען, וואס האבען טייל־ווייז פארדעקט דאס פענסטער. דער שטאף איז געווען דער רייכסטער נעוואַנט פון גאלד. עס איז געווען געפלעקט דורכאוים אין אומרעגלמעסיגע אינטערוואלען מיט אראבעסקע פיגורען, ביי א פוס אין דיאמעטער, און אויסגעארבייט אויפ׳ן געוואַנט איז צייכענונגען פון דעם פערד־שוואַרצסטען קאליר. אבער די דאזיגע פיגורען האבען אויסגעקוקט אמת אראבעסק נאר דאס, וועו מען האט זיי באטראכט פון אן איינצעלנעם געזיכטס־פונקט. דורך אן איינפאל, וואס איז איצט גאנץ איינפאך, און וואס שטאמט ווירקליך פון זעהר ווייטע אלטע צייטען, האבען די פיגורען גע־

די ראַזיגע אונזיניקייטען. איך וועל נאָר רעדען פון יענעם איין צימער, דעם אימער פּאַרשאַלטענעם, וואוהין איך האָב אין א מאָמענט פון משוגעת אַריינגעפּיהרט פון אַלטאַר אַלס מיין ווייב — אַלס די נאַכפּאַלגערין פון דער אומפּאַרגעסלעכער ליגעיא — די העל־האַריגע און בלוי־אויגיגע לידי ראַוענא טרעוואַניאַן פון טרעמען.

עס איז ניטאָ קיין ברעקעל פון דער ארכיטעקטור און דעקאָראַציע פון יענעם חתן־כלה צימער, וואָס איך זאָל ניט זעהן איצט פּאַר מיינע אויגען. וואו זיינען געווען די נשמות פון דער שטאָלצער משפּחה פון דער כלה, וועו דורך דאַרשט נאָר נאַלה, האָבען זיי געלאָזט א מיידעל און א טאַכטער אזא באַליבטע, אַריבער־טרעטען די שוועל פון אזא באַפוצטען חדר? איך האָב געזאָגט, אז איך געדענק נענוי די איינצעלהייטען פונ׳ם צימער — דאָך, צום באַדויערן פּאַרגעס איך אַן פונקטען פון טיפע מאָמענטען. און דאָ איז ניט געווען קיין שום סיסטעם, קיין שום האַרמאָניע אין דער פאַנטאַסטישער אויסשטעלונג, וואָס זאָל זיך קענען אייניקאַלטען אין מיין זכרון. דאָס צימער איז געלענגען אין א הויבען טורעם פון דעם באַפעסטיגטען מאַנאַסטיר, איז געווען פיער־עקיג און זעהר גראָס. איין־אייניג פענסטער האָט פּארנומען דעם גאַנצען זידליכען פראָנט פון דעם פענטאַגאָן — א גרויסער גאַנצער בויגען וועגעציאַניש גלאָז, איין־אייניגע שויב, און געפּארבט מיט א מאַטען קאַליר, אזוי, אז די שטראַלען סאי פון דער זון סאי פון דער לבנה, דורכגעהענדיג, פלעגען פאַלען מיט אן אימה־דיגען שיין אויף די נעגענשטאַנדען אינוועניג. איבער׳ן אויבערשטען טייל פון אט דעם גרויסען פענסטער האָבען זיך געצויגען ווי א נעץ אלטע פּלאַנצען, וועלכע האָבען געקלעטערט ארויף די מאַסיווע וועגט פונ׳ם טורעם. דער סופיט, פון טונקעלען דעמב, איז געווען זעהר הויך, געוועלבט, און קונסטפול באַצירט מיט די ווילדסטע און משונה׳דיגסטע צייכענונגען פון א האַלב־גאָטישען, האַלב־דרואידישען סטיל. פון א פּארטיפונג איז סאָמען צענטער פון דעם דאָזיגען מעלאַנכאָליישען געוועלב, איז ארונטערגעהאַנגען אויף איין־אייניגער קייט פון גאָלד מיט

דער פּאַרצעהרענדער היץ פון מיין בענקשאפט נאָך דער פּאַר־
שטאַרבענער וואָלט איך געקענט זי צוריקברענגען צום לעבען אויף
דער ערד, וואָס זי האָט פּאַרלאָזען — אַך, קען עס דען געמאַלט
זיין, אז אויף אייביג?

אַרום דעם אָנפּאַנג פון דעם צווייטען מאַנאַט פון אונזער
היראַט איז די ליידי ראַוענא פּלוצלונג קראַנק געוואָרען, און
זי איז לאַנגזאַם געזונט געוואָרען. די היץ, וועלכע האָט זי אוים־
נעגעסען, האָט איהר געבראַכט אומרוהיגע נעכט, און אין איהר
צעמישטען צושטאַנד פון האַלב־דרעמעל האָט זי גערעדט פון
קלאַנגען און פון באַווענגען אין און אַרום דעם צימער פון׳ם
טורעם, וועלכע, איך האָב באַשלאָסען, שטאַמען נאָר פון איהר
צערודערטער פאַנטאַזיע, אָדער אפשר פון די פאַנטאַסמאַגאָריישע
ווירקונגען פון׳ם צימער גופא. זי איז דערנאָך צו זיך געקומען,
און ענדליך געזונט געוואָרען. דאָך, איז נאָך ניט אַוועק א קורצע
צייט, ערשט א צווייטע, נאָך א שטאַרקערע אטאקע, האָט זי
אַוועקגעלאָזט צום בעט פון יסורים, און אָט פון דער אטאקע
איז איהר אַרגאַניזם, אימער א שוואַכער, שוין מעהר ניט געקומען
פולשטענדיג צו זיך. איהר חולאת, דאָס מאָל באַאומרוהיגענדיג
אי מיט איהר כאַראַקטער און נאָך מעהר מיט דער ווידערהאַלונג,
האָט זיך אויסגעלאָכט פון דער קענטניש און פון די גרויסע אָנ־
שטרענגונגען פון די דאָקטוירים. מיט דער פאַרגרעסערונג פון
דער כראַנישער קראַנקהייט, וועלכע האָט אַזוי, באַשיינפּערליך,
מיט צופּיעל זיכערקייט זיך אָנגעזעצט אויף מיין ווייב׳ם אַרגא־
ניזם, אז עס איז ניט געווען פאַר מענשליכע כחות דאָס אוים־
צואוואַרצלען, — האָב איך ניט געקענט ניט באמערקען אז עהנ־
ליכע פאַרנרעסערונג פון דער נערוועזער גערייצטקייט פון איהר
טעמפּעראַמענט און פון איהר אויפרעגען זיך פון דער קלענסטער
אורזאַך פאַר שרעק. זי האָט ווידער גערעדט, און איצט נאָך
אפטער און איינגעשפּאַרטער, פון די קלאַנגען — פון די מינדסטע
קלאַנגען — און פון די אומגעוועהנליכע באַווענגונגען צוויישען די
טעפּיך־טאַפּעטען, וועגען וועלכע זי האָט פריהער אָנגעדייטעט.

איינמאָל ביי דער נאַכט, אַרום סוף סעפּטעמבער, האָט זי

האלטען אין איין ענדערען זייער אויסזעהן ווי איינפאכע פאר־
זעהנישען, אבער געהענדיג ווייטער, פלעגט אט דאס אויסזעהן
ביסלעכווייז פארשווינדען, און שריט ביי שריט, רוקענדיג זיך
ווייטער אין צימער אריין, פלעגט דער באזוכער זעהן זיך ארום־
נערינגעלט פון אן ענדלאזער רייה פון שוידערליכע געשטאלטען,
וועלכע דער נארמאנער פלעגט אין זיין אבערגלויבען זעהן, אדער
דער מאנאך אין זיין שולדיגען דרעמעל. דער פאנטאסמאגאריי־
שער עפעקט פלעגט נאך מעהר פארשטארקט ווערען דורך דעם
קינסטליכען אריינקומען פון א שטארקען אומאויפהערליכען
שטראם פון ווינט הינטער די דראפירונגען, וואס פלעגט אריינבלא־
זען א שוידערליכען און אומהיימליכען רוח־חיים אין אלעם.

אין אט אזעלכע זאלען, אין אט אזא חתן־כלה צימער האב
איך פארבראכט מיט דער לייטי פון טרעמען די זינדיגע שטונדען
פון דעם ערשטען מאנאט פון אונזער הייראט — פארבראכט מיט
נאר אביסעל אומרוהיגקייט. אז מיין ווייב האט געציטערט פאר
מיין ווילדען נעמיטס־צושטאנד, אז זי האט פון מיר געווייכט און
מיר וועניג ליב געהאט — דאס האב איך ניט ווילענדיג גמוזט
באמערקען, אבער דאס האט מיר ניכער פארשאפט פארגעניגען,
ווי עפעס אנדערש. איך האב זי געהאסט מעהר מיט'ן האס פון
א טייוועל, ווי פון א מענשען. מיין ערינערונג איז צוריקגעפלוי־
גען (א, מיט וואס פאר א שטארקען באדויערען!) צו ליגעיא'ן,
די באליבטע, די הערליכע, די שעהנע, די באערדיגטע. איך האב
זיך נעקוויקט מיט די ערינערונגען וועגען איהר ריינקייט, וועגען
איהר קלוגקייט, וועגען איהר ערהאבענער, איהר הימלישער נאטור,
וועגען איהר לויטענשאפטליכער, איהר געצענדיענערישער ליבע.
און מיין גייסט האט דאן פול און פריי געבראכט מיט נאך מעהר
ווי אלע פייערען פון איהר גייסט. אין דער אויפרעגונג פון מיינע
אפיום־טרוימען (וואהרים איך בין שטארק אייניגעשמידט געווארען
אין די קייטען פון אט דעם סם־המות) פלעג איך הויך אויסרופען
איהר נאמען אין דער שטילקייט פון דער נאכט, אדער בייטאג
אין די פארבארגענע ערטער צווישען די טאלען, אזוי ווי דורך
דעם ווילדען חשק, דורך דער פייערליכער לויטענשאפט, דורך

אויסזעהן, אזא, ווי מען וואלט זיך קענען פארשטעלען ווי דער שאטען פון א גייסט. אבער איך בין געווען ווילד פאר אויפבעגונג פון אן איבערמאסיגער דאזע אפיום, און האב וועניג אויפמערקזאמקייט געשענקט די זאכען, אויך ניט דערצעהלט ראווען וועלען זיי. געפינענדיג דעם ווייז, בין איך אריבער צוריק דאס צימער, און האב אנגעגאסען א פולען בעכער, צוטראנענדיג דאס צו די ליפען פון דער שמאכטענדער פרוי. זי איז איצט טיילווייז דאד צו זיך געקומען, און האט אליין געטומען די כלי אין האנט, און איך האב זיך אראפגעלאזען אויף אן אטאמאנקע, לעבען איהר, מיט מיינע אויגען אנגעשטעלט אויף איהר. ערשט דאן האב איך קלאר דערהערט א צארטען טראט איבער'ן טעפיד, און לעבען דעם געלעגער: איז א סעקונדע נאכדעם, וועו ראווענא האט געוואלט צוטראגען דעם ווייז צו איהרע ליפען, האב איך נעזעהן, אדער אפשר האט זיך מיר נע'חלום'ט, אז איך זעה, ווי עס פאלען אריין אין בעכער, ווי פון עפעם אן אומזיכטבארען קוואל אין דער לופט פונ'ם צימער, דרייי אדער פיער גרויסע טראפענס פון א גלענצענדער און רובין-קאלירטער פליסיגקייט. אויב איך האב דאס יא געזעהן, האט דאס אבער ראווענא ניט געזעהן. זי האט ניט קווייקלענדיג זיך אראפגעשלונגען דעם ווייז, און איך האב זיך אפגעהאלטען פון צו רעדען צו איהר פון א זאד, וועלכע, ווי איך האב באטראכט, איז נאר אלעמען געווען נאר די באאיינפלוסונג פון א לעבעדיגער פאנטאזיע, וואס איז נעווארען קראנקהאפט טעטיג דורך דעם שרעק פון דער פרוי, דורך דעם אפיום און דורך דער שטונדע פון דער נאכט.

דאד קען איך דאס ניט באהאלטען פון זיך אליין, אז גלייך נאכ'ן פאלען פון די רובין-טראפענס האט זיך שנעל געטומען ענדערן צום ערגערן מיין ווייב'ס קראנקהייט, אזוי, אז אויף דער דריטער נאכט נאכדעם, האבען די הענט פון איהרע דיענער זי פארטיג געמאכט צו דער קבורה, און אויף דער פערטער נאכט בין איך געזעסען אליין, מיט איהר אין תכריכים אנגעטאנענעם קערפער אין יענעם פאנטאסטישען צימער, וואס האט זי אויפגעטומען אלס מיין ווייב. ווילדע זעהונגען, פון אפיום געבארען,

שטאַרקער ווי אימער געצווינגען מיין אויפמערקזאמקייט מיט איהרע רייד וועגען דעם דאזיגען טרויעריגען ענין. זי האָט זיך נאָר וואָס אויפגעכאפט פון אַן אומרוהיגען שלאָף, און איך האָב באַאבאכטעט מיט געפיהלען פון האַלב אַנגסט, האַלב אומבאשטימטער שרעק, די אויסדרוקען פון איהר אויסגעצעהרטען געזיכט. איך האָב זיך געזעצט ביי דער זייט פון איהר עבען־בעט, אויף איינער פון די אינדישע אָטאָמאַנקעס. זי האָט זיך טיילווייז אויפגעהויבען און האָט גערעדט איז אַן ערנסטען נידעריגען פליסטער פון קלאַנגען, וועלכע זי האָט ד ע מ א ל ט געהערט, אָבער וועלכע איך האָב ניט געקענט הערען; פון באַווּנדערונג, וועלכע זי האָט ד ע מ א ל ט געזעהן, אָבער וועלכע איך האָב ניט געקענט באַמערקען. דער ווינט האָט שנעל געבלאָזען הינטער די טעפיך־טאַפעטען, און איך האָב גענוֹאָלט איהר באַווייזען (וואָס, לאָמיך זיך מודה זיין, איך קען ג א ר נ י ט גלויבען), אַז יענע כמעט ניט־דייטליך אַרויסגעבראכטע אָטמוֹנגען און יענע זעהר צארטע וואַריאַציעס פון די פינגורען אויף דער וואָנט, זיינען גענוֹען ניט מעהר, ווי די נאַטירליכע ווירקונגען פון יענעם געוועהנליכען בלאָזען פונ׳ם ווינט. אָבער א טויטליכע בלאַסקייט, פארשפּרייטענדיג זיך איבער איהר פנים, האָט מיר באַווּיזען, אַז מיינע אָנשטרענגונגען צו פארזיכערן זי וועלען זיין אומזיסט. זי האָט אויסגעזעהן, ווי זי חלש׳ט, און וועמען א רוף טאַן צו הילף איז ניט געווען. איך האָב זיך דערמאָנט, וואָס ס׳איז אויפגעשטעלט געווארען א פלעשעל לייכטער וויין, וואָס די דאקטוירים האבען איהר געהייסען געבען, און איך בין אריבער דעם צימער צו קריגען דאָס. אָבער ווי נאָר איך האָב א טראַט געגעבען הינטער׳ן לייכט פונ׳ם פייערפאַן, האבען צוויי דערשטוינענדע זאבען צוגעצויגען מיין אויפמערקזאמקייט. איך האָב דערפיהלט, אַז עפּעס א זאַך וואָס מען קען אָנטאַפּען, כאטש מען קען עס ניט זעהן, איז לייכט פארבייגעגאַנגען פארבי מיר. אין איך האָב געזעהן, אַז עס איז געלעגען א שאטען אויפ׳ן גאַלדענעם טעפיך, אין דעם סאמען מיטען פונ׳ם רייכען שיין, וואָס איז געפאַלען פונ׳ם פייערפאַן — א בלאַסער, אומבאשטימטער שאטען פון מלאכ׳שען

מיט איינגעשפארטקייט געהאלטען מיין אויפמערקזאמקייט צונג־
נאנגלט צום קערפער. א סך מינוטען זיינען פאריבער ביז וואנען
עפעס אן אומשטאנד זאל זיך מאכען, וואס זאל זיין מסוגל צו
וואקרפען ליכט אויף דאס געהיימנים. ענדליך האט מען
באשיינפערליך געקאנט זעהן, אז א לייכטער, זעהר א שוואכער
און קוים באמערקבארער סימן פון א פארב האט אויפגעפלאמט
אין איהרע באקען און איבער די איינגעפאלענע קלייניע אדערלאך
פון די אויגען־דעקלער. עס האט מיך אנגענומען א מין אומאוים־
דריקבארער שרעק און אימה, פאר וועלכע די שפראך פון א בשר
ודם האט ניט קיין נענוג שטארקען אויסדרוק, אז איך האב
דערפיהלט, מיין הארץ הערט אויף צו קלאפען, מיינע גלידער
ווערען שטייף דאדורט וואו איך בין געזעסען. דאך, א געפיהל פון
פליכט האט ענדליך געגנומען ארבייטען צוריקצוקעהרען מיין
זעלבסטבאהערשונג. איך האב שוין לענגער ניט געקענט צוויי־
פלען, אז מיר זיינען גענוגען צו גאיילט אין אונזערע פארבערוי־
טונגען — אז ראוואנא האט נאך גלעבט. עס איז נויטיג געווען,
אז עפעס א שנעלע אנשטרענגונג זאל געמאכט ווערען. אבער
דער טורעם איז געווען איננאנצען אפגענדערט פון דעם טיילל
מאנאסטיר, וואו די־ דיענער האבען געוואוינט, מען האט זיי
ניט געקענט א רוף טאן, איך האב קיין שום ווענ ניט געהאט נוי
א רוף צו טאן זיי צו הילף, ניט איבערלאזענדיג דאס צימער אויף
א סך מינוטען, און דאס האב איך זיך ניט דערוועגט צו טאן. איך
האב דערפאר אליין געקעמפט אין מיינע באמיהונגען צוריקצו־
רופען די נשמה, וועלכע האט נאך ארומגעשוועבט. איז א קורצע
צייט איז אבער געווען זיכער, אז דער פריהערדיגער צושטאנד
האט זיך צוריקגעקעהרט: דער קאליר איז פארשוואונדען געוואי־
רען אי פון די אויגען־דעקלער, אי פון די באקען, איבערלאזענדיג
א בלאסקייט, וואס איז נאך פיעל בלאסער ווי מירמעלשטיין
געווען: די ליפען זיינען געווארען אינצווייען אויסגעשרומפעט
און איינגעצויגען מיט דעם שוידערליכען אויסדרוק פון טויט:
אן אפשטויסענדע פייכטקייט און קעלט האט שנעל פארשפרייט
זיך איבער'ן גאנצען קערפער, און באלד איז נאך צוגעקומען

זיינען ווי א שאטען נעפלויגען פארביי מיר. איך האב געקוקט מיט אן אומרוהיג אויג אויף די סארקאפאגען וואס אין רי ווינקלען פון׳ם צימער, אויף די וואריאירענדינע פיגורען פון דער דראפירונג און אויפ׳ן דרעהען זיך פון די בונטע פייערען אין דעם פייערפאז איבער׳ן קאפ. איך האב ארויסגערופען אין זכרון די אומשטענדען פון א פריהערדיגער נאכט, און דאן זיינען מיינע אויגען נעפאלען אויפ׳ן פלאץ אונטער׳ן שיין פון׳ם פייערפאז, וואו איך האב געהאט געזעהן די בלאסע שפורען פון דעם שאטען. עס איז אבער שוין מעהר דארטען ניט געווען; און אפאטעמענדיג פרייער, האב איך א קעהר געטאן מיינע בליקען צו דער בלאסער און שטרענגער פיגור אויפ׳ן בעט. דאן האבן זיך אויף מיר א לאז געטאן א טויזענט ערינערונגען פון לינגאיא׳ן, און דאן איז צו מיין הארץ צוריקגעקומען מיט א רוישענדער קראפט פון א מבול דאס נאנצע פון יענעם אומאויסדריקבארען וועה, מיט וועלכען איך האב זי׳ אזוי באטראכטט איינגעוויקעלט אין תכריכים. די נאכט איז געקומען צו איהר ענדע, און מיט א הארץ, פול נאך מיט ביטערע געדאנקען וועגען דער איינער נאר און אלערהעכסטער געליבטער, בין איך נעבליבען זיצען קוקענדיג אויפ׳ן קערפער פון ראוונא.

עס האט געמוזט זיין האלבע נאכט, אדער אפשר פריהער, אדער שפעטער (וואהרים איך האב ניט געקוקט אויף דער צייט), וען א קרעכץ, א שטילער, א צארטער, אבער זעהר א דייטליכער, האט מיך אויפגעריסען פון מיין חלום אויפ׳ן וואר. איך האב ג ע פ י ה ל ט, אז עס איז געקומען פון׳ם בעט פון עבען־האלץ — דעם בעט פון טויט. איך האב זיך צוגעהערט אין אן אגאניע פון אבערגלויבישען שרעק, אבער דער קלאנג האט זיך ניט ווידערהאלט. איך האב אנגעשטרענגט מיין ראיה צו אנטדעקען כאטש אבי ווען כאווענונג אין דעם מויטען קערפער — אבער עס איז ניט געווען דאס מינדסטע צו באמערקען. עס האט דאך אבער ניט געקענט זיין, אז איך האב זיך אפגענארט. איך ה א ב געהערט דעם קלאנג, ווי שווער ער איז ניט געווען, און מיין זעלע האט אין מיר ערוואכט. איך האב מיט אנטשלאסענהייט און

עקעלהאפטע איינעגעשאפטען פון דעם, וואס איז פאר פיעלע טעג
געווען א שוכן־עפר.

און ווידער בין איך פארזונקען געווארען אין וויזיאנען פון
ליגעיא'ן, און ווידער (וואס פאר א וואונדער, וואס איך שוידער
שרייבענדיג?), ו ו י ד ע ר האט דערגרייכט מיין אויער א שטי־
לער קרעכץ פון דעם ארט, וואו דאס עבען־בעט איז געשטאנען.
אבער צו וואס זאל איך איבערגעבען מיט אלע איינצעלהייטען
די אומבאשרייבליכע שרעקען פון יענער נאכט? וואס זאל איך
זיך אפשטעלען צו דערצעהלען, ווי אזוי, צייט נאך צייט, בין
דער טאג האט געגומען גראהען, האט זיך די דאזיגע שוידערליכע
דראמע פון ווידער־אפלעבונג ווידערהאלט? ווי יעדער שרעק־
ליכער צוריקקער איז נאר געווען א צוריקקער צו א
שטרענגערען און באשיינפערליך מעהר אומאויסלייזבארען טויט?
ווי יעדע אנאניע האט געטראגען דאס אויסזעהן פון א קאמף מיט
עפעס אן אומזיכטבארען שונא? און ווי נאך יעדען קאמף איז
געקומען איך וויים ניט וואס פאר א ווילדע ענדערונג אין דעם
קערפערליכען אויסזעהן פון דעם בר־מינן? לאמיר אויף זיך
ענדיגען.

דער גרעסטער טייל פון דער מוראדיגער נאכט איז שוין
אוועק, און זי, וועלכע איז טויט געווען, האט זיך ווידער אמאל
א ריהר געטאן — און איצט שוין שטארקער ווי געווען, כאטש
אויפכאפענדיג זיך פון אן אויפלעזונג, וואס איז דאס מאל געווען
שוידערליכער אין איהר פולשטענדיגער האפנונגסלאזיגקייט. איך
האב שוין לאנג אויפגעהערט צו קעמפען מיט זיך, אדער צו בא־
וועגען זיך, און איך בין פארנליוועדט געבליבען זיצען אויף דער
אטאמאנקע, א האפנונגסלאזער רויב צו א ווירבעל־ווינט פון העפ־
טיגע עמאציעס, פון וועלכע די העכסטע אימה איז נארניט אזוי
שרעקליך געווען, נארניט אזוי פארצעהרענד. דער בר־מינן, זאג
איך נאך א מאל, האט זיך א ריהר געטאן, און איצט שוין שטאר־
קער ווי פריהער. די פארבען פון לעבען האבען אויפגעפלאמט
אין געזיכט מיט אן אומגעווענליכער ענערגיע, די גלידער הא־
בען אפגעלאזען, און וועז ניט די אויגען־דעקלעך, וואס זיינען נאך

די נאנצע נעוועהנליכע שטאַרקע שטייפקייט. איך בין צוריק־
געפאַלען מיט א שוידער אויפ'ן נעלענער, פון וועלכען איך האָב
זיך אויפגעכאַפּט מיט גרויס שרעק, אוּן זיך ווידער אַפּגענעבען
צו לייַדענשאַפּטליכע לעבעדיגע וויזיאָנען פון לינגיא'ן.

א שטונדע איז אזוי אַוועק, ערשט (קען עס מענליך זיין?)
איך האָב א צווייטען מאל דערפיהלט עפעס אן אומבאשטימטען
קלאַנג, ארויסקומענדיג פון דעם אָרט, וואו דאָס בעט שטעהט.
איך האָב זיך צוגעהערט אין גרויס שרעק. דער קלאַנג איז ווידער
נעקומען — עס איז נעווען א זיפץ. צולויפענדיג צום קערפער,
האָב איך דערזעהן — דייטליך געזעהן — א ציטער אויף די
ליפען. אין א מינוט שפעטער זיינען זיי לויז נעוואָרען, אויפדע־
קענדיג א ליכטיגע צייל פון די פערלדיגע צייהנ. אין מיין האַר־
צען האָט איצט נעקעמפט איבערראַשונג מיט דער טיפער מורא,
וועלכע האָט בין איצט אליין דאָרט נעהערשט. איך האָב נע־
פיהלט, עס ווערט מיר מונקעל אין די אויגען, אז מיין פאר־
שטאַנד נעמט בלאַנדזשען, אוּן נאָר דורך א שטאַרקע אנשטרענ־
גונג האָט זיך מיר ענדליך איינגענעבען צו שטאַרקען זיך פאר
דער אויפגאבע, וועלכע די פליכט האָט אזוי נאָר אמאל מיר אַנ־
נעצייגט. עס איז איצט נעווען א טיילווייזע רויטקייט אויפ'ן
שטערן אוּן אויף די באקען אוּן אויפ'ן האלז; א פיהלבארע
וואַרעמקייט האָט דורכגענומען דעם נאנצען קערפער; עס איז
אפילו נעווען א לייכט קלאפען אין האַרצען. די פרוי ה א ט
ג ע ל ע ב ט, אוּן מיט צווייפאכער היץ האָב איך זיך נענומען
פאר דער ארבייט צוריקצובערענגען זי. איך האָב נעריבען אוּן נע־
וואשען די שלייפען אוּן די הענט, אוּן באנוצט יעדעס מיטעל,
וואס ערפאהרונג אוּן ניט וועניג מעדיצינישע אנגעלעוענקייט
האָבען נעקענט ברענגען אויפ'ן זינען. אבער אומזיסט. פלוצ־
לונג איז דער קאליר פארשוואונדען, דאָס קלאפען האָט אויפ־
נעהערט, די ליפען האָבען צוריקגעקראַנען דעם אויסדרוק פון
טויט, אוּן אין א ווייל שפעטער האָט דער נאנצער קערפער אויף
זיך אנגענעמען די אייזיגע קאלטקייט, דעם ברוין־בלאָהען קאליר,
די שטאַרקע שטייפקייט, די איינגעפאַלענע קאנטור אוּן אל'די

אנגעכאפט מיט דעם דאזיגען נעדאנק? איין שפרונג, און איר ביז שוין ביי איהרע פיס געווען! אויפשוידערענדיג פון מיין ריהר, האט זי ארונטערגעוואַרפען פון איהר קאפּ, לויז געמאכט די טויטען־קלוידער, וועלכע האבען דאס באהאלטען, און עס האבען נעגומען שטראמען ארויף, אין דער רוישענדער אטמאס־פערע פונ'ם צימער, גרויסע שטיקער לאנגע און צעשוויבערטע האר, שוואַרצער ווי דער האבען־פליגלען פון מיטען נאכט! און דאן האבען זיך לאנגזאם געעפענט די אויגען פון דער געשטאלט, וואס איז פאר מיר געשטאנען. „אט, איצטער, וועניגסטענס", האב איך הויך אויסגעשריען, „קען איך שוין מעהר ניט, קען איך שוין מעהר ניט, קיין טעות ניט האבען — דאס זיינען די פולע, די שוואַרצע און די ווילדע אויגען — פון מיין פאַרלאַרענער ליבע — פון דער לויידי — פון דער לוידי ליבעיא!"

געווען שטייף צונויפגעפרעסט, און די באנדאושען און דראפּי־רונגען פון קבר, וואס האבען נאך צוגענעבען זייער טויטען־שטי־בעל כאראקטער צו דער פיגור, וואלט זיך מיר געקענט אוים־דוכטעו, אז ראוועגא האט ווירקליך אפּגעטרייסעלט פון זיך לגמרי די קייטען פון טויט. אבער אויב דער דאזיגער געדאנק איז אפילו דאן נאריש אנגענומען געוואָרעו, האב איך לכל הפחות בעת איך האב זיך אויפגעהויבעו פון בעט, וואקלענדיג מיט שוואַ־כע טריט, מיט פארמאכטע אויגען און האלטענדיג זיך אזוי ווי איינער וואס איז צעמישט אין א חלום, שוין מעהר ניט געקענט צוווייפלען, אז די זאך וואס איז געווען איינגעהילט אין ווייסען האט מוטיג און באשיינפערליך געשפּרייזט אינמיטען צימער אריין.

איך האב זיך א טרייסעל ניט געטאָן, איך האב זיך א ריהר ניט געטאָן, וואָרים א מחנה פאנטאסטישע בילדער, פארבונדען מיט דער מינע, וואוקס און האלטונג פון דער פיגור, דורכלויפענ־דיג האסטיג דורך מיין מארך, האבען פאראליזירט, האבען מיך פארשטיינערט. איך האב זיך א ריהר ניט געטאָן — נאר איך האב מיט דערשטוינונג געקוקט אויפ'ן געשפּענסט. עס איז ג ע־ווען א ווילדע צערודערונג אין מיינע געדאנקען, א טומעל ניט אייגצושטילען. קען עס ווירקליך זיין די ל ע ב ע ד י ג ע ר א־וואנא, וועלכע האט זיך געשטעלט אנטקעגען מיר? קען עס ווירק־ליך זיין ראוועגא א י נ ג א נ צ ע ן — די העל־האריגע, די בלוי־אויגיגע לייבי ראוועגא טרעוואניאָ, פון טרעמען? פארוואס, פ א ר ו א ס זאל איך צווייפלען אין דעם? דער באנדאזש איז שטייף געלעגען ארום מויל, אבער דאן קען עס דען ניט זיין דאס מויל פון דער אטעמענדער לייבי פון טרעמען? און די באַ־קען — עס זיינען אויף זיי געווען די רויזען ווי אין דער בליהונג פון איהר לעבען — יא, דאס האבען דאך ווירקליך געקענט זיין די שהנע באקען פון דער לעבעדיגער לייבי פון טרעמען. און דאס קין, מיט די חן־גריבעלעך, ווי בעת זי איז געזונט געווען, איז דאס ניט איהרעם? נ א ר א י ז ז י א ו י ס ג ע ו א ק־ס ע ן, ה ע כ ע ר נ ע ו א ר ע ן, ז י נ ט ז י א י ז ק ר א נ ק? וואס פאר אן אומאויסדריקליכע משוגעת האט מיך

קראפט פון דער פאנטאזיע וואלט דאס ניט געקאנט טאן. וואס איז דאס געווען, האב איך געמוסען טראכטען, וואס איז דאס אזוינס געווען, וואס עס האט מיר אזוי די נערוועז צעשרויבט אין די געדאנקען איבער דעם ה ו י ז פ ו ן א ש ע ר ? עס איז געווען א געהיימניס, וואס קען גארניט געלייזט ווערען: איך האב אויך ניט געקענט בייקומען די טונקעלע פאנטאזיעס, וואס זיינען מחנות־ווייז געקראכען צו מיר, בעת איך האב געהאלטען אין טראכטען. איך בין געווען נעצווואונגען צוריקצוקומען צום ניט צופריעדנשטעלענדען באשלום, אז כאטש עס זיינען אהן ספק פאראן קאמבינאציעס פון זעהר אינפאכע נאטירליכע אביעקטען, וועלכע האבען די קראפט אונז אזוי צו ריהרען, דאך, דער אנאליז פון דער דאזיגער קראפט ליענט צווישען די באטראכטונגען, וואס זיינען מחוץ לגבול פון אונזער השגה. עס איז מענליך געווען, האב איך געטראכט, אז וועז מען זאל נאר אנדערש צעשטעלען די אינצעלהייטען פון דער פצענע, די פרטים פון בילד, וועט דאס שוין זיין געניג צו מאדיפיצירען, אדער אפשר צו פארניכטען די פעהיגקייט דערפון צו מאכען א שמערצליכען אינ־דרוק. און אפשטעלענדיג זיך אויף דעם דאזיגען געדאנק, האב איך צוגעבונדען מיין פערד צום שטארק־משופע'דיגען ראנד פון א שווארצער און שמוציגער סאזשעלקע, וואס איז געלעגען אין שטילען גלאנץ ביים הויז, און האב ארונטערגעקוקט, אבער מיט א נאר מעהר דורכנעהמענדען שוידער, ווי פריהער, אויף די אי־בערגעמאכטע און איבערגעשטעלטע בילדער פון די גרויע זומפ־גראזען און אויף די מורא'דיגע שטאמען פון די בוימער און די פוסטע פענסטער, וואס האבען ווי אויגען געקוקט.

פונדעסטוועגען האב איך גערעכענט צו פארבערגען עטליכע וואכען אין אט דעם הויז פון חושך און טרויער. דער באלעבאס זיינער, ראדעריק אשער, איז געווען אינער פון מיינע לוסטיגע קאמפאניאנען אין די אינגעלשע יאהרען, אבער עס איז אווען א סך יאהרען, זינט מיר האבען זיך געזעהן צום לעצטען מאל. א בריף אבער האט צו מיר לעצטענס געגרייכט איז א ווייטען טייל פון לאנד, א בריף פון איהם, אויף וועלכען, וועדליג זיין ווילד־

דער אונטערנאנג פון הויז אשער.

Son coeur est un luth suspendu,
Litot qu' on le touche il resonne.

ב ע ר א נ ז ש ע .

דעם נאנצענעם טאג, א שווערע, פינסטערע אוז טויט־שטילען הערבסט־טאג, וועז די וואלקענם זייגען שטיקעגדיג נידעריג געהאנגען אין די הימלען, בין איד אליין זיד געפאהרען, רייטענדיג אויף א פערד, דורד א מאדנעב וויסטעז שליאד פון לאנד, אוז ענדליד, וועז די שאטענם פון׳ם אוועגט האבעז זיד ארונטערגע־לאזעז, האב איד דערזעהן פאר זיד דאם מעלאנכאליש ה ו י ז פ ו ן א ש ע ר . איד ווייס ניט, ווי דאם איז געווען, אבער מיט׳ן ערשטעז בליק אויף הער געביידע האט א געפיהל פון אומערטרעגלי־כעז אומעט דורכגעדרונגעז מיין נשמה. איד זאג: אומערטרעגליכער, ווארים דאם נעפיהל איז ניט פארלייכטערט געווארעז דורד עטוואס פון יענער האלב־אנגענעמער, ווייל פאעטישער, עמפפינדליכקייט, מיט וועלכער הער געדאנק נעמט געווהנליד אויף אפילו די ערנסטע נאטירליכע בילדער פון אומגליק אדער שרעק. איד האב געקוקט אויף הער סצענע וואס פאר מיר — אויף דאם הויז אליין אוז אויף די איינפאכע לאנדשאפט־שטריכעז פון דעם פלאץ ארום, אויף די אומעטיגע וועגט, אויף די פוסטע פענסטער, וואס האבעז ווי אויגעז אויסגעזעהן, אויף דאם ביסעל גרויס דיקע גראזעז אוז אויף די עטליכע וויסע שטאמעז פון פארפוילטע בוימער — געקוקט מיט דעם העבסטעז יאוש אין הער נשמה, צו וועלכעז איד קעז ניט געפינעז צווישעז אלע ערדישע געפיהלעז קיין פאסיגערעז פארגלייד, ווי הער נאד־טרויס פון אז אפיום־שכור, הער ביטערער צוריקקעהר צום אלטעגליכעז לעבעז, דאם שרעקליכע ארונטערפא־לעז פון דעם שלייער. עם האט געגומעז פריהרעז, איינפאלעז, וועה־טאז דאם הארץ: א האפנונגסלאזער עלענד האט געגומעז מאטערעז דעם גראנק, אזוי מאטערעז, אז קיין שום טרייב־

נאמען. עס איז געווען אט־א־דער פעהלער, האב איך געטראכט, איבערלויפענדיג אין געראנק די פאלקאמענע הארמאניע אין דעם כאראקטער פונ׳ם פלאץ מיט דעם אנערקענטען כאראקטער פון די מענשען, און ספעקולירענדיג איבער דעם מעגליכען איינפלוס, וואס איינס, איז דעם לאנגען משך פון יאהרהונדערטער, האט נעקענט האבען איבער׳ן צווייטען, — עס איז געווען אט־א־דער פעהלער אפשר, וואס רער דור האט זיך ניט פארצווייגט און דאס כסדר׳דיגע ניט־אפווייכענדיגע איבערגעהן בירושה, פון פאטער צו זוהן, רער מאינטעק צוזאמען מיט׳ן נאמען, וואס האט ענדליך אזוי אידענטיפיצירט די ביידע, אז רער אריגינעלער נאמען פון רער נחלה איז איינגעשלונגען געווארען אין דעם אויסטער־לישען און צווייריי־טיגען נאמען „דאס הויז פון אשער", א נאמען, וואס האט אין די מחות פון די פויערים, וועלכע האבען דאס אזוי גערופען, נעשיינט איינצושלישען אי די פאמיליע אליין אי דאס הויז.

איך האב שוין געזאגט, אז רער איינציגער עפעקט פון מיין עטוואס קינדישען עקספערימענט, ארונטערצוקוקען אין סאזשעלקע אריין, איז געווען, צו פארטיפען רעם ערשטען מארגעם איינדרוק. עס קען קיין שום צווייפעל ניט זיין, אז דאס באוואוסטזיין פון רעם שנעלען וואוקס פון מיין אבערגלויבען (וואס פארוואס זאל איך דאס ניט אזוי רופען?) האט הויפטזעכליך געפיהרט צו רער פארשנעלערונג פון רעם וואוקס גופא. דאס האב איך שוין לאנג געוואוסט, איז דאס פארארבסאלע געזעץ פון אלע געפיהלען, וועלכע באזירען אויף שרעק. און עס קען זיין, אז דאס איז געווען נאר די אורזאך, וואס, וועז איך האב צוריק אויפגעהויבען מיינע אויגען צום הויז אליין, איז אויסגעוואקסען אין מיין געראנק א מארנע פאנטאזיע, אזא לעבערליכע פאנטאזיע, ווירקליך, אז איך דערמאן דאס נאר, צו וויזען די לעבהאפטע קראפט פון די פיהלונגען, וואס האבען מיך געדריקט. איך האב אזוי געארבייט איבער מיין אייגבילדונג, ווי עס וואלט ווירקליך געווען צו גלויבען, אז איבער׳ן נאנצען הויז און פלאץ הענגט אן אטמאספערע, וואס איז אייגענטימליך נאר פאר זיי אליין און זייער נאהענטער סביבה,

צודרינגליכען כאראקטער, האט מען נעמוזט נעבען ניט קיין אנ־דערען, ווי נאר א פערזענליכען ענטפער. דער מאנוסקריפט האט נעווייזען סימנים פון נערוועזער אויפרעגונג. דער שרייבער האט נערעדט וועגען א שארפער קערפערליכער קראנקהייט, וועגען א גייסטיגער צערודערונג וואס איז איהם באפאלען, און וועגען אן ערנסטען וואונש צו זעהן מיר, אלס זיין בעסטען און ווירקליך זיין איינציגען פערזענליכען פריינד, מיט דער אבזיכט צו פרובירען דורך דער לוסטיגקייט פון מיין נעזעלשאפט עטוואס צו פארלייכ־טערן זיין חולאת. עס איז נעווען דער אופן, ווי דאס אלעס, און פיעל מעהר, איז אוסנעדריקט נעווארען: עס איז נעווען די באשיינפארליכע האריגקייט, וואס איז צוואמען מיט דער בקשה נעקומען, — דאס איז נעווען, וואס האט ניט נעלאזט מיר קווייגקלען זיך, און איך האב דערפאר גלייך נעפאלגט דאס, וואס איך האב נאר אלץ באטראכט פאר א זעהר זונדערבארען רוף.

כאטש איננעלווייז זיינען מיר נעווען זאנאר זעהר נאהענטע חברים, דאך האב איך ווירקליך וועניג נעווואוסט פון מיין פריינד. זיין איינגעהאלטענקייט איז תמיד נעווען איבער דער מאס און באשטענדיג. איך האב אבער נעווואוסט, אז זיין זעהר אלטע משפחה האט פון לאנג־אן נע'שמ'ט מיט איהר מאדנער עמפפינד־ליכקייט פון טעמפעראמענט, ארויסווייזענדיג זיך דורך לאנגע דורות אין פיעלע ווערק פון הויכער קונסט, און די לעצטע צייט ארויסווייזענדיג זיך אין צדקה־טאן כסדר מיט א ברייטער האנט, דאך אויף א באשיידענעם אופן, אויך איבערגעבענדיג זיך ליידענ־שאפטליך צו די שווערינקייטען פון מוזיקאלישער וויסענשאפט, אפשר נאך מעהר אפילו ווי צו די פעסטגעשטעלטע און לייכט אנער־קענבארע שהנקייטען. איך האב זיך אויך דערוואוסט דעם זעהר מערקווירדיגען פאקט, אז דער שטאם פון דער אשער־פאמיליע, ווי בכבוד'יג פון דורות־לאנג זי איז ניט נעווען, האט אין קיין שום צייט ניט ארויסנעבראכט קיין צווייג, וואס זאל מאריך ימים זיין: מיט אנדערע ווערטער, אז די נאנצע פאמיליע נעהט אין דער דירעקטער ליניע פון אפשטאמונג, און איז תמיד אזוי נעווען, מיט זעהר אומבאדייטענדע און זעהר צייטווייליגע אויס־

טריט, האט מיך פון דארטען שטיל געפיהרט דורך פיעלע פינסטערע און געדרעהטע ווענען צום צימער פון זיין האר. פיעלעם וואס, איך האב אנגעטראפען אויפ'ן וועג האט, איך וויים ניט ווי אזוי, צוגענעבען צו דער פארשטארקערונג פון די אומקלארע געפיהלען, פון וועלכע איך האב שוין נערעדט. אין דער צייט וואס די נענענשטאנדען ארום מיר, די שני־צונגען אויף די סופיטען, די טונקעלע מעפיד־טאפעטען אויף די וועגט, די גלאטע שווארצקייט פון די דיליען און די פאנטאסמאגאריש וואפען־טראפייען, וועלכע האבען נעבריאזנעט בעת איך נעטראטען, זיינען נעווען ניט מעהר ווי זאכען, צו וועלכע, אדער צו אזעלכע ווי זיי, איך בין צוגעווענהנט נעווען פון מיין קינדהייט אן: אין דער צייט וואס איך האב זיך נעקווייקעלט ניט מודה צו זיין זיך, ווי באקאנט דאס אלץ איז נעווען, — בין איך נאר אלץ נייגעריג נעווען אויסצונעפינען, ווי אומבאקאנט זיי־נען נעווען די פארשטעלונגען, וואס נעווענהנליכע בילדער רופען ארויס. אויף איינער פון די טרעפ האב איך באגענעט דעם דאק־טאר פון הויז. זיין פנים, האב איך נעטראכט, האט נעטראנען א נעמישטען אויסדרוק פון נעמיינער כיטרעקייט און פארלענג־הייט. ער האט מיך באגריסט מיט ציטער און איז אוועקנענאנ־נען. דער דיענער האט דערנאך בריים נעעפענט א טיר און מיך אריינגעפיהרט צו זיין האר אין צימער.

דאס צימער, ווי איך האב זיך נעפונען, איז נעווען זעהר נרויס און הויך. די פענסטער זיינען נעווען לאנג, שמאלע און שפיצינע, און אזוי הויך פון דעם שווארצען דעמבענעם דיל, אז פון אינווענינ האט מען אינגאנצען ניט נעקענט דערלאנגען זיי. שוואכע שטראלען פון בלוט־רויטען ליכט האבען זיך דורבנעשלא־נען דורך נעץ־ארטינע שויבען, און האבען באצווענט צו מאכען נענוג דייטליך די מעהר וויכטינע זאכען וואס ארום. דאס אוינ אבער האט אומזיסט זיך נעמאטערט צו דערנרייכען די וווייטערע ווינקלען פון דעם חדר, אדער די פארטיפונגען פון דעם נעווענלב־טען און באציכנטען סופיט. שווארצע דראפירונגען זיינען נעהאנ־נען אויפ'ן וואנט. די אלנעמיינע כלי־בית איז נעווען איבער־

אן אטמאספערע, וואס האט ניט קיין שייכות מיט דער לופט פון הימעל, נאר וועלכע האט אויסגעדונסטעט פון די צעפוילטע בוי־מער און די סארע וועגט און דעם שטילען זומפּ א פּעסטהאפּטע אוו מיסטישע דונסט, א שווערע, א פויליע, א שוואכליך באמערק־בארע אוו פון א בלייערנעם קאליר.

אפּטרייסלענדיג פון מיין גייסט דאס, וואס האט ג ע ־ מ ו ז ט זיין א חלום, האב איך גרינדליך באטראכט דעם ריכ־טיגען אויסזעהן פון דעם בנין. זיין הויפּט־שטריך, שיינט, איז נעווען דאס צופיעל פארלטערטקייט. די דיסקאלירונג פון דורות איז נעווען גרויס. פיצינקע שוועמלעך האבען באדעקט דאס גאנצע דרויסען פונ׳ם בנין, אראפּהענגענדיג אין א דין געפּלאנטערט גע־וועב פון די דאך־ברעטער. דאך האט דאס אלעס ניט געהאט צו טאן מיט עפּעס אויסערגעווענליכער צעשטערונג. קיין טייל פון דעם מויער־ווערק איז ניט געווען ארונטערגעפאלען, און עס האט נעשיינט צו זיין א ווילדער אומצוזאמענהאנג צווישען זיינע נאר גאנץ גוטע טיילען און די איינצעלנע שטיינער, וואס האבען זיך געהאלטען אין ברעקלען. אין דעם איז געווען פיעלעם, וואס האט מיר דערמאנט אן די אנזיכטיגע גאנצקייט פון אלטען האלצ־ווערק, וואס האט יאהרענלאנג געפוילט אין עפּעס א פארנאכלע־סיגטען קעלער, וואו עס איז ניט געשטערט געוואָרען פון דעם אטעם פון דער דרויסענדיגער לופט. אחוץ, אבער, די דאזיגע אנדייטונג פון שטארקער צעפוילטקייט, האט די געבוידע וועניג אנגעציינט אויף ניט־פּעסטקייט. אפּשר דאס אויג פון א גרינדלי־כען באאבאכטער וואלט נעקענט אויסנעפינען א קוים באמערק־בארען שפּאלט, וועלכער, ציהענדיג זיך פון פארענט פון דעם דאך פון דער געבוידע, האט זיך דורכגעבראכען א וועג ארונטער׳ן וואנט אין א זיגזאג ריכטונג, ביז ער איז פארלארען געגאנגען אין די כמורנע וואסערען פון סאזשעלקע.

באמערקענדיג די דאזיגע זאכען, בין איך צוגעפאהרען צום הויז איבער א קורצען וועג. א דיענער, וואס האט שוין געוואָרט אויף מיר, האט צוגענומען מיין פערד, און איך בין אריין אין דעם גאטישען ארק־דורכגאנג פונ׳ם קארידאר. א דיענער, מיט שטילע

וואו די שלייפען נעהען, האבען ארויסגעבראכט א בילד, וואס מען האט ניט לייכט געקענט פארגעסען. היינט נאך אין דער הויפט־ער איבערטרייבונג פון דעם הערשענדען כאראקטער פון די דאזיגע שטריכען און פון דעם אויסדרוק, וואס זיי פלעגען ארויס־געבען, איז גפלעגען אזוי פיעל ענדערונג, אז איך האב אליין ניט גע־וואוסט צו וועמען איך רעד דאס. און די שרעק־ליכע בלאסקייט פון דער הויט און דער וואונדערליכער גלאנץ פון די אויגען האבען מיד מאכר פון אלע זאכען ערשטוינט און זאגאר ,געשראקען. היינט די זיידענע האר האט מען נעלאזען וואקסען אהן שום אויפמערקזאמקייט, און אזוי ווי אין זייער ווילדען, לייכט־דינעם געוועב האבען זיי גיכער געפלאטערט ווי ארונטערגעפאלען איבער'ן פנים, האב איך דארום, אפילו מיט מאטערנישׂ, ניט געקענט פארבינדען זייער אראבעסקען אויסדרוק מיט וואסער ניט איז באגריף פון איינפאכער מענשליכקייט.

אין דער אויפפיהרונג פון מיין פרויינד האב איך גלייך בער־זעהן א צוזאמענהאנג, אז אומבאשטענדיגקייט, און איך האב באלד אויסגעפונעז, אז דאס קומט פון א סדרה שוואבע און אומזיסטע מאטערנישען בייצוקומען אז איינגעוועהנטע שרעקעדיגקייט, אז איבערמאסיגע נערוועזע אויפרעגונג. אז עטוואס אזוינס זאל מיט איהם זיין, צו דעם בין איך געווען צוגעגרייט, ניט אזוי פון זיין בריף, ווי פון די ערינערונגען אז געוויסע אינגעלשע שטיק, און פון שלוסען, ארויסגערונגען פון זיין זונדערבארען קערפער־ליכען געבוי און טעמפּעראמענט. זיין האנדלונג איז געווען אמאל לעבעדיג און אמאל אומעטיג. זיין שטימע האט זיך געביטען שנעל פון א ציטערדיגער אומאנטשלאסענהייט (וועז די לעבעדיג־קייט פלעגט, דאכט זיך, פון איהם אינגאנצען ארונטער) צו יענעם סארט ענערגישע קורץ־געפאסטקייט, צו יענע אפגעהאקטע, וואזשנע, ניט־גאאיילטע און טעמפּ־קלינגענדע דיבורים, צו יענער שווערער, זעלבסט־באלאנסירטער און ביז גאר מאדולירטער האלז־אויסשפּרעכונג, וואס מען קען באמערקען ביים פארפאלענעם שכור, אדער ביים אומפארבעסערליכען אפיום־עסער, אין די ציי־טען פון זיין העכסט־אינטענסיווער אויפרעגונג.

געגנט, ניט־באפרידיגענד, פארצייטיג אוו אפגעריסען. א סך ביכער אוו מוזיקאלישע אינסטרומענטען זיינען געלעגען צעווארפען ארום, אבער זיי האבען ניט צוגעגעבען קיין שום לעבעדיגקייט צום בילד. איך האב געפיהלט, אז איך האב אריינגעאטעמט אין זיך אז אטמאספערע פון צער. א לופט פון בייזען, טיפען אוו אייביגען חושך איז געהאנגען איבער אלעם אוו אלעס דורכגענומען.

בעת איך בין אריין, האט אשער זיך אויפגעהייבען פון א סאפע, אויף וועלכער ער איז געלעגען אינגאנצען אויסגעצויגען, אוו האט מיך געגריסט מיט א לעבעדיגער וואריימקייט, וועלכע, ווי איך האב צוערשט געטראכט, האט געהאט אין זיך פיעל גע־מאכטע הארציגקייט, אנגעשטרענגטע באמיהונג פון א מענשען, וועמען די וועלט האט שוין דערעסען, איך האב אבער א קוק געטאן אויף זיין פנים, אוו איך האב געזעהן, אז ער איז אויפריכ־טיג בין נאר. מיר האבען זיך אנידערגעזעצט, אוו פאר עטליכע רגע'ס, וואס ער האט ניט גערעדט, האב איך געקוקט אויף איהם מיט א געפיהל פון האלב רחמנות, האלב שרעק. זיכער, א מענש האט זיך נאך קיינמאל אזוי שרעקליך ניט געענדערט אין אזא קורצער צייט, ווי ראדעריק אשער האט זיך געענדערט! עס איז מיר שווער אנגעקומען צו רעכט מאכען ביי זיך, אז אט דער טויט־בלאסער מענש, וואס איז איצט פאר מיר, איז דער זעלביגער, וואס איז געווען מיין חבר אין מיינע פריהסטע אינגעלשע יאה־רען. דאך, דער כאראקטער פון זיין געזיכט איז אין אלע צייטען מערקווירדיג געווען. א פנים פון א בר־מינן: אויגען גרויסע, פייכטע פון טרערען אוו גלאנציגע, אז קיין פארגלייך איז נאר ניטא: ליפען עטוואס דינע אוו זעהר בלאסע, אבער אהן א שיעור שוין אויסגעבויגען: א נאז פון א דעליקאטען אידישען מאדעל, אבער מיט אזעלכע אומגעוועהנליך ברייטע נאזלעכער, וואס מען זעהט נארניט אין אזעלכע נעזער: א פיין געשניצט קין, דער־צעהלענדיג איז זיין מאנגעל פון בולט'קייט, אויך פון א מאנ־געל אין גייסטיגער ענערגיע: האר, וואס זיינען געווען ווייכער אוו דינער, ווי וואסער ניט איז געווען, — די דאזיגע אלע שטריכען צוזאמען מיט אז אויסברייטונג פון אהן א מאס איבער די פלעצער

וועט פריהער אדער שפעטער אנקומען, וועז איך וועל מוזען פאר־לאזען לעבען אוז פארשטאנד צוזאמען, איז א געוויסען קאמף מיט דער שרעקליכער האלוצינאציע, מ ו ר א".

נאכמעהר, בינתים, אוז דורך האלבע אוז צווייריטיגע רמזים, האב איך זיך דערוואוסט פוז אז אנדער זונדערבארען שטריך פוז דעמדאזיגען גייסטיגען צושטאנד. ער איז דורך געוויסע אבער־גלויבישע איינדריקען געווארן ווי אין קייטען געשמידט בנוגע דער וואוינונג וואס ער האט באוואוינט, אוז פוז וואנען ער האט יאה־רען־לאנג קיינמאל די נאז ניט ארויסגעשטעקט: בנוגע אן אייג־פלום, וועמעס איינגערעדטע קראפט איז איבערגעגעבען געווארען אין צו טונקעלע טערמינען, אום צו קענען דאס דא איבערדערצעה־לען — אז אייגפלום, וואס אייניגע אייגענטימליכקייטען אין דער הויליער פארמע אוז סובסטאנז פוז זיין פאמיליען־וואוינונג הא־בען, זאגט ער, דורך דער קראפט פוז לאנגע ליידען געקראגען אי־בער זיין גייסט; א רושם, וואס דער פיזישער נעבוי פוז די סארע וועגט אוז טורעמס, אוז פוז דער טונקעלער סאזשעלקע, אין וועל־כער זיי האבען אלע ארונטערגעקוקט, האט געמאכט אויפ'ן גייסט פוז זיין וועזען.

ער האט אבער צוגענעבען, כאטש קוויינקלענדיג זיך, אז פיע־לעם פוז דעם מארנעם אומעט, וואס האט איהם אזוי געפלאגט קען קומען פוז א מעהר נאטירליכען אוז וויט מעהר ממשות'דיגען מקור: פוז דער שטארקער אוז לאנג־אנהאלטענדער קראנקהייט, פאקטיש ביז צו אויגענשיינליך אנקומענדער אויפלעזונג, פוז א צארט געליבטער שוועסטער, זיין אייגציגען קאמפאניאן פוז יאה־רען־לאנג, זיין לעצטען אוז אייגציגען קרוב אויף דער ערד. „וועז זי זאל שטארבען", האט ער געזאגט מיט א ביטערקייט, וואס איך וועל קיינמאל ניט פארגעסען, „וועט ער בלייבען (ער דער האפענונגסלאזער אוז שוואכער) דער לעצטער פוז דעם פאר־צייטיגען שטאם פוז די אשערס". בעת ער האט דאס נערעדט, איז די ליידי מאדליין (אזוי האט מען זי נערופען) דורכגענאנ־גען דורך א וויטען טייל פונ'ם צימער, אוז ניט באמערקענדיג

אט אויף אזא אופן האט ער נערעדט וועגן דעם צוועק פון מיין קומען, וועגען זיין ערנסטען וואונש צו זעהן מיך און וועגען די טרייסט, וואס ער ערוואַרט פון מיר, איך זאל איהם געבען. ער האט ביז א געוויסען גראד זיך צערעדט וועגען דעם, וואס ער האט געהאלטען פאר זיין קראנקהייט. דאס איז, האט ער געזאגט, אן ארגאנישער און פאמיליען־פעהלער, און אזא, צו וועלכען עס איז ניט געווען קיין רפואה. עס איז ניט מעהר, ווי א נערוועזער מיחוש, האט ער באלד צוגעלעגט, וואס וועט אהן צווייפעל ניך איבערנעהן. דאס האט זיך ארויסגעוויזען אין א מאסע אומנאטירליכע געפיהלען. אייניגע פון אט־א־די, ווי ער האט זיי מיר אויספיהרליך ערקלערט, האבען מיר פאראינטערעסירט און צעטומעלט, כאטש עס קען זיין אפשר, די טערמינען און דער אלגעמיינער אופן, ווי ער האט דאס דערצעהלט, האבען געהאט זייער ווירקונג. ער האט א סך געלימטען פון א קראנקהאפטער פארשארפונג פון די חושים. נאר די געשמאקלאזסטע מאכלים האט ער נעקענט פארטראגען; ער האט נעקענט טראגען נאר קליידער פון געוויסע געוועבטע שטאפען; די ריחות פון אלע בלומען האבען איהם געשטיקט; זיינע אויגען פלעגען ניט קענען פארטראגען אפילו דאס שוואכסטע ליכט, און נאר זונדערבארען קלאנגען, איז דאס פון די אינסטרומענטען אויף סטרונעס, האבען איהם ניט אננעפילט מיט שרעק.

איך האב איהם געפונען א געבונדענעם שקלאף צו זן אנאמאלען סארט שרעק. „איך וועל אומקומען", האט ער געזאגט, „איך מ ו ז אומקומען אין אט דער קלאגעדיגער נארישקייט. אט אזוי, אט אזוי, און ניט אנדערש וועל איך ניט ווערען. איך ציטער פאר די פאסירונגען פון דער צוקונפט. ניט פאר זיי אליין, נאר פאר זייערע רעזולטאטען. איך שוידער ביים נעדאנק וועגען וואסער ניט איז, אפילו דעם טריוויאלסטען אינצידענט, וואס קען ווירקען אויף אט דער אומערטרעגליכער אויפרעגונג פון דער זעלע. מיר קימערט ווירקליך ניט קיין געפאהר, אויסער איז איהר אבסאלוטער ווירקונג, איז שרעק. איז אט דעם אפגעשוואכטען, איז אט דעם צרה'דיגען צושטאנד פיהל איך, אז די צייט

ענט אינאיינעם, אדער איך האב זיך צוגעהערט ווי אין א חלום צו די ווילדע אימפראוויזאציעס, וואס ער האט אויסגעשפילט אויף זיין גיטארע. און אויף אזא אופן, וועו אלץ א נעהנטערע און נעהנטערע אינטימליכקייט האט מיך אלץ אומבאשרענקטער צוגעלאזען צו די טיפענישען פון זיין נשמה, אלץ ביטערער האב איך באגריפען די אומזיסטקייט פון יעטווידען פארזוך אויפצומונטערען א גייסט, פון וועלכען פינסטערקייט, ווי דאס וואלט געווען אן איינגעבארענע פאזיטיווע אייגנשאפט, האט ארויסגעשטראמט איבער אלע נעגענשטאנדען פון דער גייסטיגער און פיזישער וועלט אין אייז ניט־אויפהערענדען שטראם פון אומעט.

איך וועל מיט זיך שטענדיג טראגען די ערינערונג פון די פיעלע אייגדרוקספולע שטונדען, וואס איך האב אויף אזא אופן פארבראכט אליין מיט'ן האר פון ד ע ם ה ו י ז א ש ע ר. דאך וועט זיך מיר ניט איינגעבען צו פרובירען געבען א באגריף פון דעם געניוען כאראקטער פון די שטודיען אדער פון די באשעפטיגונגען, אין וועלכע ער האט מיך ארייגגעשלעפט, אדער דעם וועג מיר געווייזען. אן אויפגערעגטער און העכסט צערודערטער נייסט האט געווארפען א העל־גלאנץ איבער אלעם. זיינע לאנגע אימפראוויזירטע טרויער־לידער וועלען מיר אייביג קלינגען אין די אויערען. צווישען אנדערע זאכען האלט איך שטארק אין זכרון א געוויסע מאדנע פארדרעהונג און אויסבריטונג פון דעם ווילדען ניגון פון דעם לעצטען וואלץ פון פאן־וועבער. פון די בילדער, איבער וועלכע זיין פלייסיגע פאנטאזיע האט געארבייט און וועלכע זיינען שטריך בייי שטריך אויסגעוואקסען אין אן אומקלארקייט, אזוי, אז א שוידער האט מיך נאך מעהר דורכגענומען, ווייל איך האב געשוידערט ניט ווייסענדיג פארוואס, — כון די דאזיגע בילדער (לעבעדיג, ווי זיי שטעהען מיר איצטער פאר די אויגען) וועל איך זיך אומזיסט מאטערן ארויסצוברענגען מעהר ווי א קליינע טייל וואס קען לינגען אין דעם קרייז פון הויל געשריבענע ווערטער. מיט דער פולשטענדיגער אויפאכטייט, מיט דער נאקעטקייט פון זיינע אנגעווארפענע פלענער האט ער די אויפמערקזאמקייט צוגעצויגען און א מורא אנגעווארפען. אויב

מיין אנוועזנהייט, איז זי פּארשוואונדען געוואָרען. איך האָב זי באטראכט מיט אַן אויסערסטער דערשטוינונג, נעמישט כמעט ווי מיט שרעק, אזן דאָך האָב איך געפונען פּאר אוממענליך צו דערקלערען זיך אזא מין פיהלען. ווי באטויבט האָב איך זיך געפיהלט, בעת מיינע אויגען האָבען נאכגעפאלגט איהרע אפּ־ געהענדע טריט. וועז א טיר האָט ענדליך זיך צוגעמאכט נאָך איהר, האָט מיין בליק אינסטינקטיוו אזן גערינ געוזוכט דאָס גע־ זיכט פון דעם ברודער: אבער ער האָט איינגענראבען זיין פּנים אין זיינע הענט, אזן איך האָב נאר געקענט באמערקען, ווי א פיעל מעהר פון א געוועהנליכער בלאסקייט האָט באדעקט די אויסנע־ צעהרטע פינגער, דורך וועלכע א סך הייסע טרערען האָבען נע־ רונען.

די קראנקהייט פון דער ליידי מאדעליין האָט לאנג צונישט נעמאכט די חכמה פון איהרע דאקטוירים. א געשטעלטע אפּא־ טיע, א גראדענווייזע פּארשווינדונג פון דעם מענשען, אזן אפּטע כאטש באלד איבערגעהענדע אנפאלען פון א טיילווייז קאטאלעפּ־ טישען כאראקטער — דאָס איז געווען די אומגעווענליכע דיאג־ נאָזע. ביז אהער האָט זי כסדר אויסגעהאלטען דעם דרוק פון איהר קראנקהייט אזן האָט זיך ענדליך ניט געלעגט צום בעט, נאר ביים ענדע אוועגט פון מיין אנקומען אין הויז האָט זי זיך אונ־ טערגענעבען (ווי איהר ברודער האָט מיר ביינאכט דערצעהלט מיט אז אונבאשרייבליכער אויפרעגונג) צו דער פאראַרבענדער מאכט פון דעם משחית: אזן איך האָב דערגאנגען, אז דער בליק, וועלכען איך האָב פון איהר נעכאפּט וועט אויף אזא אופן וואהר־ שיינליך זיין דער לעצטער, וואס איך וועל קענען קריגען — אז די פרוי, וועניגסטענס וויי? זי לעבט, וועל איך שוין מעהר ניט קע־ נען זעהן.

עטליכע טעג נאָך דעם איז איהר נאמען ניט דערמאנט גע־ וואָרען, ניט פון אשער'ן, ניט פון מיר, אזן פאר דער צייט האָב איך זיך ערנסט אפּגענעבען מאטערנדיג זיך צו פאַרלייכטערן די מרה־שחורה פון מיין פרייגד. מיר האָבען געמאלען אזן געליי־

בענער, ווי אויך אין די ווערטער פון זיינע ווילדע פאנטאזיעס (ווארים ניט נאר זעלטען פלעגט ער זיך אקאמפאנירען מיט גראמטע ווערטערליכע אימפראוויזאציעס), דער רעזולטאט פון יענער אינטענסיווער מוט־געפאסטקייט און קאנצענטרירונג, אויף וועלכע איך האב פריהער אנגעדייט, איז מען קען דאס באמערקען נאר אין באזונדערע מאמענטען פון דער העכסטער קינסטליכער אויפרעגונג. די ווערטער פון איינער פון די דאזיגע ראפסאדיעס האב איך זיך לייכט אריינגענומען אין זכרון. אפשר דערפאר האט דאס איבערגעוואלד געלאזען א רושם אויף מיר בעת ער האט דאס אימפראוויזירט, ווייל אין דער אונטערשטער אדער מיסטישער־ שטרעמונג פון איהר באדייטונג האב איך זיך פארגעשטעלט, אז איך האב באגריפען, און צום ערשטען מאל, אשער'ס פולען באוואוסטזיין, אז זיין הויכער פארשטאנד שאקעלט זיך אויף זיין טראהן. דאס געדיכט, וואס האט זיך נערופען מיט'ן נאמען „דער פון רוחות פארפאלגטער פאלאץ", האט זיך אומגעפעהר, אויב ניט פונקט, גלייענט אזוי:

אינמיטען פון א טאל א גרינעם,
פון שרפים ליכטיגע באוואוינט,
א פאלאץ הויכען, שטאלצען, שעהנעם
האט וועז א שטראלען־שיין נעקרוינט.
און ס'איז נעווען אין רייך פון שטראלען
דער האר — נעדאנק.
נאר איז קיין שרף־בליק נעפאלען
אויף אזא פאלאץ שעהן אוז שלאנק.

א בשר־ודם האָט וועז געמאַלעז א אידעע, איז דאָס ראַדעריק אַשער יענער בשר־ודם געווען. פּאַר מיר וועניגסטענס, איז די אומשטענ־דעז וואָס האָבעז מיר דענסטמאָל אַרומגערינגעלט, איז אַרויסגע־וואקסעז פּוז די ריינע אַבסטראַקציעס, וועלכע דער הימאַנדרי־קער האָט געזוכט אַנצואווארפעז אויף זיין לייוועגט, אַז אינטענ־סיוויטעט פּוז אומערטרענגליכער מורא, וואָס קיין שאָטעז פּוז איהר האָב איד ניט געפיהלט אפילו ביים באַאַבאַכטעז די זיכער היצינע דאַך צו־ממשות'דיגע, פּאַנטאַזיעס פּוז פיוזעלי.

איינע פּוז די פּאַנטאַסמאַגאַרישע אידעעז פּוז מיין פּרײַנד, וואָס האָבעז ניט אַנגענומעז אַזא שטרענגעז גייסט פּוז אַבסטראַק־ציע, קעז יאָ געשיילדערט ווערעז איז ווערטער, באָטש שוואכליך. א קליין בילד האָט פּאַרגעשטעלט דאָס אינוועניגסטע פּוז אַז אומ־געהייער לאַנגעז אוז רעקטאַנגולאַרעז קעלער אַדער טונעל, מיט ני־דעריגע ווענט, גלאַטע, ווייסע, אוז אַהז שום אונטערבראָכונג אַדער איינפאַל. געווייסע זייטיגע שטריכעז פּוז דער צייכענונג זיינעז צו־ניץ געקומעז, צו געבעז דעם באַגריף, אַז די דאָזיגע אויסגראַבונג ליגט זעהר טיף אונטער דער ערד. קיין שום אַרכיטעקטאָנישע ניט געווען צו באַמערקעז אין קיין שום טייל פּוז איהר גרויסעז שטח, אוז קיין שום פּאַטעל אַדער אַז אַנדער קינסטליכעז קוואַל פּוז ליכט איז ניט געווען צו זעהז: דאָך האָט א מבול פּוז שטאַרקע שטראַ־לעז זיך דורכגעריסעז אוז געבאַדעז דאָס גאַנצע אין א שרעקליכעז אוז א ניט געהעריגעז גלאַנץ.

איך האָב נאָר וואָס געדרעט פּוז יענעם קראַנקהאַפטעז צו־שטאַנד פּוז דעם געהער־נערוו, וואָס האָט געמאַכט מוזיק אומער־טרעגליך פּאַר'ז לייידענדעז, א חוץ געווייסע ווירקונגעז פּוז אינסטרו־מענטעז מיט סטרונעס. אפשר זיינעז דאָס געווען די שמאַלע גרענע־צעז, איז וועלכע ער האָט זיך אזוי איינגעשלאָסעז מיט זיין גי־טאַרע, וואָס האָט אַרויסגעבראַכט אין א גרויסער מאָס דעם פּאַ־טאַסטישעז כאַראַקטער פּוז זיין שפּילעז. אָבער די ברענעדיגע לייבטקייט פּוז זיינע עקספּראַמפּטעז קעז ניט אויף דעם אופּז דער־קלערט ווערעז. זיי האָבעז געמוזט זיין אוז זיינעז געווען אין די

דאך נייסטער פיעל פון בייז און זארגען
באפאלען זיינען יענעם טאל.
(א וועה! א וועה! עס וועט דער מארגען
ניט אויפנעהן אויף דעם לאנד קיינמאל!)
דער שלאם, וואס איז א טרויס נעוועזען
פון הערליכקייט,
איז איצט א זאנע האלב פארגעסען
פון אן אומדענקליד אלטער צייט.

איצט, דורך די רויט־באשיינטע פענסטער
דארט שוועבען פאר דעם וואנדערער'ס בליק,
א רייה פאנטאסטישע געשפענסטער
צום מאקט פון גרילצענדער מוזיק.
און ס'געהען פון דעם טויער בלייכען
מיט לייכטע טריט
נעשטאלטען פינסטערע און לאכען —
זיי שמייכלען קיינמאל ניט.

איך געדענק גוט, ווי די סוגעסטיאנען, וואס זיינען ארויס־
געוואקסען פון דער דאזיגער באלאדע, האבען אונז אריינגעפיהרט
אין א וועלט פון געדאנקען, וואו ס'איז קלאר באוויזען געווארען
אשער'ס א מיינונג, וועלכע איך דערמאן דא ניט אזוי צוליב איהר
נייקייט (וואריס אנדערע לייט*) האבען אזוי געדענקט), ווי צו־
ליב דער איינגעשפארטקייט, מיט וועלכער ער האט זיך פאר דעם
איינגעשטעלט. די דאזיגע מיינונג אין איהר אלגעמיינער פארמע

*) וואטאסאן, דר. פערסיוואל, ספאלאנצאני און באזונדערס דער בי־
שאף פון לאנדאף.

און ס׳זיינען אויף זיין דאך געהאנגע
און האבען אין דער לופט נעוועהט
פאהנען פון גאלד אויף גאלע שטאנגען
(פארגעסען לאנג אין יענע צייט!)
האט א זעפיר אהין פארטראנען
אין בלויער לופט,
פון שלאם האט ער אוועקגעטראנען
א צארטען, צויבערליכען דופט.

און דורך די לויכטענדינע פענסטער
פארנומען האט א וואנדערער׳ס בליק,
ווי ס׳האבען זיך באוועגט געשפענסטער
צום שטרענגען ריטם פון מוזיק.
ארום א טראן די גייסטער שוועבען.
אין פורפער קרוין,
אין גלאנץ און רוהם דארט זיצט דערהויבען
דער האר פון קעניגרייך אליין.

רובין און פערל שיין באגאסען
האט דארט דעם הערליכען פארטאל.
און פריה און שפעט איז אלץ געפלאסען
א מחנה עבאם פון דעם זאל.
און הערליך האט אין רוים געקלונגען
דער שטילער באר.
ווי האבען פריה און שפעט באזונגען
די ווייזהייט פון דעם קענינ נאר.

מאקיאוועלי, דער הימעל און גהינום" פון סוועדענבארג, האל־
בערג'ס „אונטערערדישע רייזע פון ניקאלאס קלים", די „בי־
ראמאנטיע" פון ראבערט פלאד, פון זשאן ד'ענדאזשינע און פון
דע לא שאמבר, די „רייזע אין די בלויע וויטקייט" פון טיעק,
און די „שטאט פון דער זון" פון קאמפאנעלא. איין באליבט
בוך איז געווען א קליינע אויסגאבע אין אקטאווא־פארמאט פון
„דירעקטאריום אינקוויזיטאריום" פון דעם דאמיניקאנער עי־
מעריק דע זשיראו, און עס זיינען געווען שטעלען און אין פאמ־
פאניום מעלא" וועגען די אלטע אפריקאנישע סאטירען און
עניפאנען, איבער וועלכע אשער פלענט זיצען שטונדען־לאנג טרוי־
מענדיג. זיין גרעסטען פארגעניגען האט ער אבער געפונען אין
לייענען א נאר זעלטענעם און קוריאזען ספר אין גאטישען קוואר־
טא־פארמאט, דאס געבעט־בוך פון א פארגעסענער קירכע, —
Vigiliae Mortuorum Secundum Chorum Ecclesiae Maguntinae.

איך האב ניט ווילענדיג געמוזט א טראכט טאן וועגען דעם
ווילדען ריטואל פון דעם דאזיגען וועלק און וועגען זיין וואהר־
שיינליכען איינפלוס אויף דעם היפאכאנדריקער, וועז איין אווענט,
גורץ לאזענדיג מיר וויסען, אז די ליידי מאדעליין איז שוין מעהר
ניטא, האט ער דערקלערט, אז ער האט בדעה צו באהאלטען איהר
טויטען קערפער אויף צוויי וואכען צייט (ביז מען וועט זי ענר־
ליך ברענגען צו קבורה) אין איינעם פון די פיעלע קעלערז, וואס
צווישען די הויפט־וועגט פון דער געבירגע. דער גשמיות'דיגער
טעם, וואס ער האט אנגענעבען פאר זיין מאדנע עובדא, איז נראד
געווען אזא, וואס איך פיהל זיך ניט פריי צו דיסקוטירען.
דער ברודער איז געקומען צו אט־דעם באשלום (אזוי האט ער מיר
דערצעהלט) צוליב דעם אומגעווענליכען כאראקטער פון דער
פארשטארבענער'ס קראנקהייט, צוליב געוויסע צודרינגליכע און
טשיקאווע חקירות ודרישות פון די דאקטוירים וואס האבען זי בא־
האנדעלט, און צוליב דעם וואס דער באערדיגונגס־פלאץ פון דער
פאמיליע איז צו וויים און איז אפענעם פלאץ. איך וועל ניט ליי־
קענען, אז וועז איך האב זיך דערמאנט אז דעם ניט גוטען אויסזעהן

איז וועגען דער באוואוסטזיניגקייט פון די צמחים. אבער אין זייז צערודערטער פאנטאזיע האט די אידעע אננענומען א מעהר גע־וואגטען כאראקטער אוו איז אריבערגעגאנגען, אונטער נעוויסע בא־דינגונגען, אויף דעם קענינרייך פון דאס אומגרענישע. מיר פעהלען וועדטער אויסצודריקען די פולע גרויס, אדער דעם ערנ־סטען ענטוזיאזם פון זייז איבערצייגונג. דער גלויבען אבער איז נעווען פארבונדען (ווי איך האב שוין פריהער אנגעדייט) מיט די גרויע שטיינער פון דער היים פון זייער אבות. די באדינונ־גען פון דער באוואוסטזיניגקייט, האט ער זיך פארגעשטעלט, זיי־נען דא מקום נעווארען איז דער מעטאדע פון דער צוזאמענשטע־לונג פון די שטיינער, — איז דעם סדר, ווי זיי זיינען אויסגעלענט, ווי אויך איז דעם אופן פון די פולע שוועמלעד וואס האבען זיי באדעקט, אוו פון די צעפוילטע בוימער, וואס זיינען ארום געשטא־נען: מעהר פון אלצדינג, איז דעם לאנגען אומגעשטערטען קיום פון דעם דאזיגען סדר אוו איז דער אפשפינלונג איז די שטילע וואסערן פון דער סאושעלקע. זיין באווייז, דעם באווייז פונ׳ם באוואוסטזיין, האט מען געקענט זעהן, האט ער געזאגט (אוו דא האב איך אויפגעשפרונגען, בעת ער האט נערעדט), איז דער שטו־פענווייזער דאך זיכערער צוזאמענפרעסונג פון אן אייגענטימליכער אטמאספערע ארום די וואסערז אוו די וועגט. דעם רעזולטאט האט מען געקענט אויסגעפינען, האט ער מוסיף נעווען, איז יענעם שטי־לען דאך באלעסטיגענדען אוו שרעקליכען אייגפלום, וואס האט הונדערטער יאהרען אויסגעפורעמט די שיקזאלען פון זייז פאמיליע, אוו וואס האט פון איהם געמאכט דאס וואס איד האב איצט גע־זעהן. אזעלכע מיינונגען דארפען קיין פירושים ניט האבען, אוו איד וועל טאקע ניט מאכען.

אונזערע ביכער — די ביכער, וועלכע האבען יאהרען־לאנג גע־בילדעט ניט קיין קלייגעם טייל פון דער גייסטיגער עקזיסטענץ פון דעם אינוואליד — זיינען נעווען, ווי מען האט זיך געקענט פארשטעלען, אין שטרענגער הארמאניע מיט׳ן כאראקטער פון דער אילוזיע. מיר האבען אויסגעפונדען נעגראבען זיך אין אזעלכע וועג־ווי „וועדווער אוו שארפע־עז" פון גרעסע, „בעלפענאר" פי־

וועלטער, פון וועלכע איד האב דערגאנגען, אז די נעשטאַרבענע
אוז ער זיינען געווען א צווילינג, אוז אז סימפאטיען פון א קוים
פארשטענדליכען כאראקטער האבען אימער עקזיסטירט צווישען
זיי. אונזערע בליקען האבען אבער לאנג ניט געוויהט אויף דער
טויטער, וואַרים מיר האבען ניט געקענט קוקען אויף איהר אהן
אימה. די קרענק, וועלכע האט אריינגעטריבען די פרוי אין קבר
איז איהר רעכטער יוגענד, האט איבערגעלאזען, ווי געווען ליד
איז אלע קראנקהייטען פון א שארף קאטאלעפטישען כאראקטער,
כלומר'שט א שוואכע רויטקייט אויפ'ן בוזים אוז נעזיכט, אוז
יענעם פארדעכטליד זיך קוויינקלענדען שמייכעל אויף די ליפען,
וואס איז אזוי מורא'דיג איז טויט. מיר האבען צוריק ארויפגע-
לענט אוז צוגעשרויפט דאס דעקעל, אוז צוקומענדיג צו דער אוי-
זערנער טיר, האבען מיר מיט מאטערניש זיך דורכגעשלאגען אוג-
זער וועג צו די קוים וועניגער חושכ'דינע צימערען פון דעם אוי-
בערשטען טייל פון הויז.

אוז דערנאד, אז עס זיינען אריבער אייניגע טעג פון ביטערען
שמערץ, איז א באמערקבארע ענדערונג געקומען איז דעם כאראק-
טער פון דער נייסטיגער צערודערונג פון מיין פרוינד. זיין נע-
וועהנליכע האלטונג איז פארשוואנדען. זיינע געוועהנליכע בא-
שעפטיגונגען זיינען פארנאכלעסיגט אדער פארגעסען געווארען.
ער איז ארומגענאנגען פון צימער צו צימער מיט שנעלע, ניט-
נליבע אוז צוועקלאזע טריט. די בלאסקייט פון געזיכט האט,
אויב מעגליד, נעקראנגען א מעהר טויטליכען אויסזעהן, אבער דער
נלאנץ פון זיינע אויגען איז אינגאנצען אויסגעלאשען געווארען. די
א מאל צופעליגע היזערינקייט פון זיין טאן האט זיך שוין מעהר
ניט געהערט, אוז א ציטערנדע טרעל, ווי פאר גרויס שרעק, האט
געוועהנליך כאראקטעריזירט זיין אויסשפראד. עס זיינען ווירק-
ליך געווען צייטען, וועז איד האב געמיינט, אז זיין אומאויפהערליך
אויפגערעגטער מוח ארבייט עפעס איבער א דריקענדען סוד, מא-
טערנדיג זיך צו קריגען דעם נויטיגען קוראזש, אום אויסצוזאגען
איהם. אז אנדערש מאל ווידער בין איד געווען נעצווואונגען צו
באשליסען, אז אלצדינג איז ניט מעהר ווי אומבאגרייפליכע קאפ-

פון דעם פארשוין, וואס איך האב אננעטראפען אויף די מרעפ
אין דעם טאג פון מיין אנקומען אין הויז, האב איך שוין ניט נע־
וואלט זיך שטעלען אנטקענען אזא באוואהנעניש, וואס איך האב
אין בעסטען פאל געהאלטען פאר אומשעדליך אוו פאר קיין פאל
ניט פאר אומנאטירליך.

אויף אשער'ס פארלאנג האב איך איהם פערזענליך געהאלפען
אין די פארבאריטונגען צו דער ציטוויליזירער קבורה. אריינלע־
נענדיג דעם קערפער אין דער טרונע, האבען מיר דאס ביידע אומק־
נעטראגען אין זיין רוה אריין. דער קעלער, וואו מיר האבען דאס
אריינגעלעגט (אוו וועלכער איז אזוי לאנג ניט נעעפענט געווא־
רען, אז אונזערע פאקעלען, האלב לעשענדיג זיך אין זיין שטיקע־
דער אטמאספערע, האבען אונז וועניג נעלעגנהייט געגעבען ארום־
צוקוקען דעם פלאץ), איז געווען קליין, פייכט אוו דורכאוים אהו
שום מעגליכקייט פאר דער ליכטינער שיין אריינצוקומען, אוו ער
איז געלעגען זעהר טיף, גלייד אונטער יענעם טייל פון דער געביי־
דע, וואו מיין אייגען שלאף־צימער איז געווען. עס איז וואהר־
שיינליך באנוצט נעווארען אין אלטע פעאדאלע צייטען פאר די
ערנסטע צוועקען פון א געפענגעניש־פלאץ, אוו אין שפעטערדיגע
טעג פאר א פלאץ צו האלטען פולווער, אדער אנדערע שטאפען,
וואס קענען זיך זעהר לייכט אנצינדען, וואהרים א טייל פון דעם דיל
אוו דאס גאנצע אינווענטאר פון א לאנגען ארק־דורכגאנג, דורך
וועלכען מיר זיינען דורכגענאנגען, זיינען געווען גוט באשלאגען
מיט קופער. די טיר, פון מאסיווען אייזען, איז אויך געווען אן
ערך אזוי באוואהרענט. איבער דער מוראי'דיגער וואג האט די טיר
שטארק געסקריפען, דראהענדיג זיך אויף די זאוויעסען.

אנידערלעגענדיג אונזער טרויעריגע משא אופ'ן געשטעל אין
דעם דאזיגען גבול פון שרעק, האבען מיר עטוואס אפגעקערט אן
א זייט דאס נאך ניט צוגעשרויפטע דעקעל פון דער טרונע אוו
האבען א קוק געטאן דער טויטער אין פנים. א מערקווירדיגע
עהנליכקייט צווישען דעם ברודער אוו דער שוועסטער האט דאן
צוערשט צוגעצויגען מיין אויפמערקזאמקייט, אוו אשער, טרעפענ־
דיג אפשר מיינע געדאנקען, האט ארויסגעמורמלט עפעס ענליכע

אז אינטענסיוועז שרעקענס־געפיהל, אז אומעראלערבארעז דאך ניט דויערהאפטען, האב איד שנעל ארויפגעווארפען אויף זיך מיינע זאכען (ווארים איד האב געפיהלט, אז מעהר ווע איד שוין ניט שלאפען די נאכט), אוז האב געזוכט דורך שפאנען שנעל הין אנן צוריק איבער'ן צימער צו באפרייען זיך פון דעם יאמערליכען צוסטאנד, אין וועלכען איד בין אריינגעפאלען.

איד בין אזוי עטליכע מאל ארומגענאנגען, ערשט לייכטע טריט פון א דערבייאיגער טרעפ האבען צוגעצויגען מיין אויפמערקזאמקייט. איד האב גלייד דערקענט, אז דאס איז אשערס טריט. אין א רגע ארום האט ער מיט א צארטען ריהר אנגעקלאפט אין טיר, אוז איז אריינגעקומען טראגענדיג מיט זיך א לאמפ. זיין פנים איז געווען ווי שטענדיג טויט־בלאס, אבער א חוץ דעם איז געווען עפעס א מין משוגענע לוסטיגקייט אין זיינע אויגען, א קענטיג איינגעהאלטענע היסטעריע איז זיין גאנצער האלטונג. זיין אויסזעהן האט מיד דערשטוינט, אבער עס איז אלץ געווען בעסער ווי די אויפזאמקייט, וועלכע איד האב אזוי לאנג געליטען, אוז איד האב זאגאר באגריסט זיין אנווועזענהייט ווי א דערלייכטערונג.

„אוז דו האסט דאס ניט געזעהן?" האט ער שארף א זאג געטאן, נאכדעם ווי ער האט זיך ארומגעקוקט אין דער שטיל פאר עטליכע סעקונדעס, — האסט דאס אלזא ניט געזעהן!" — אזוי דערענדיג אוז פארזיכטיג פארשטעלענדיג זיין לאמפ, איז ער שנעל צוגעגאנגען צו איין פענסטער אוז דאס פריי אויפגעעפענט איז דעכטען שטורעם.

די האסטיגע רציחה, מיט וועלכער דער ווינט האט זיך אריינגעריסען איז הויז, האט אונז שיער פון די פים ניט אומגעווארפען. עס איז ווירקליך געווען א שטורמדיגע, דאך א בייזע שעהנע נאכט, א נאכט, ווען איז מאדנע ווילד געווען איז איהר שרעק אוז איהר שעהנקייט. א ווירבעל־ווינט האט מסתמא געזאמעלט זייער קרעפטען ארום אונזער הויז, ווארים עס זייענן געווען אפטע אוז העפטיגע ענדערונגען אין דער ריכטונג פון דעם ווינט, אוז די אויסערגעווענליכע געדיכטקייט פון די וואלקענס (וועלכע זיינען

ריזען פון משוגעת, וואָרים איך האָב באַמערקט איהם קוקענדיג שטונדען־לאַנג אין דער פּוסטקייט אַריין, אין א פּאָזע פון טיפּ־סטער אויפמערקזאַמקייט, ווי ער וואָלט זיך צוהערען צו עפּעס אַז איינגעבילדעטען קלאַנג. עס איז קיין חידוש ניט געווען, אַז זיין צושטאַנד האָט נעשראָקען, אַז עס האָט מיד אַנגעשטעקט. איך האָב געפּיהלט קריכענדיג איבער מיר, מיט לאַנגזאַמע אַבער זיכע־רע שטופּען, די ווילדע איינפלוסען פון זיינע איינענע פאַנטאַסטי־שע, דאָך איינדרוקספולע אַבערגלויבענס.

איבערהויפּט האָב איך דערפיהלט די פולע מאַכט פון אָזעלכע פיהלונגען, בעת איך בין געגאַנגען שלאָפען שפּעט ביי נאַכט אויפ'ן זיבעטען אָדער אַכטען טאָג נאָך אונזער באַהאַלטען די לייִדי מאַדעלייִן אין קעלער. עס איז אַוועק א שטונדע נאָך א שטונדע, אָן קיין שלאָף האָט מיד ניט נעמומען. איך האָב זיך געמאַטערט צו פאַרטרייבען די נערוועזיטעט, וועלכע האָט מיך בא־הערשט. איך האָב זיך געמאַטערט צו גלויבען, אַז פיעל פון דעם, אויב ניט אַלעס, וואָס איך האָב געפּיהלט, קומט פון דעם משוגע־מאַכענדען איינפלום פון די חושב'דינע כלי־בית פון צי־מער, פון די טונקעלע אָן אָפּנערישענע דראָפּירונגען, וועלכע, נע־טריבען פונ'ס בלאָזען פון אַן אָנקומענדען שטורעם, האָבען קאָפּ־ריזנע זיך געשאָקעלט הין אָן צוריק איבער די וועגט, אָן אום־רוהיג נערוישט אַרום די באָפוצונגען פון בעט. אָבער מיינע באַמי־הונגען זיינען געווען אומזיסט. אַן אומאונטערדריקבאַרער ציטער האָט ביסלעכווייז דורכגענומען מיין קערפּער, אָן ענדליך האָט זיך אויף מיין הארץ אַרויפגעלעגט א שווערע משא פון א פולשטענ־דיג גרונדלאָזען שרעק. אראָפּוואַרפענדיג דאָס פון זיך מיט א שווערען אַטעם אָן מאַטערניש, האָב איך זיך אויפגעהויבען אויף די קישענס, אָן אַריינדרינגענדיג שארף מיט די אויגען אין די געדיכטע פינסטערניש פונ'ם חדר, האָב איך זיך צוגעהאַרכט (איך ווייס ניט פאַרוואָס, סיידען אָן אינסטינקטיוואַר נייסט האָט מיך נעטריבען) צו געוויסע נידעריגע אָן אומבאַשטימטע קלאַנגען, וועלכע זיינען געקומען דורך די פּויזען פון דעם שטורעם, אין לאַנ־גע אינטערוואַלען, איך ווייס ניט פון וואַנען. איבערוועלטיגט פון

איצט אנגעכאפט דעם היפאכאנדריקער, קען געפינען א דערלייכטערונג (וואהרים די געשיכטע פון גייסטיגער צערודערונג איז פולמיט עהנליכע אנאמאליעס) אפילו אין דער אויסערגעוועהנליכער שטות'ערי, וואס איך וועל לייענען. וואלט איך ווירקליך געקענט אורטיילען נאר דער ווילדער צו־אנגעשטרענגטער לעבהאפטער מינע, מיט וועלכער ער האט זיך צוגעהערט, אדער כלומר'שט צוגעהערט, צו די ווערטער פון דער מעשה, וואלט איך געקענט זיך נראטולירען מיט'ן ערפאלג פון מיין פלאן.

איך בין צוגעקומען צו יענעם גוט־באקאנטען טייל פון דער געשיכטע, וואו עטעלרעד, דער העלד פון ט ר י ס ט , נאכדעם ווי ער האט אומזיסט געזוכט מיט גוטען אריינצוקומען אין דעם פרוש'ס וואוינונג, האט זיך מיט גוואלד אריינגעריסען אהין. וועז מען זאל זיך דערמאנען, לייענט זיך די נעשיכטע אזוי:

„און עטעלרעד, וועלכער איז בטבע גערוען א מוטיגער מאן, און איז איצט דערצו נאך קרעפטיג אויך געווען צוליב די סך וויין וואס ער האט אין זיך אריינגענאסען, האט שוין מעהר ניט געוואלט טענה'ן מיט'ן פרוש, וועלכער איז אין דער אמת געווען אן איינגעשפארטער און בייזער מענש: נאר פיהלענדיג דעם רעגען אויף זיינע אקסלען און מורא האבענדיג פאר'ן אנקומענדען שטורעם, האט ער גלייך אויפגעהויבען זיין דובינע און מיט איין קלאפ נאכ'ן צווייטען האט ער אויף גיך דורכגעבראכען די בריטער פון טיר, אזוי אז זיין האנט מיט דער אייזערנער הענטשקע זאל קענען דורכגעהן. דאן האט ער מיט כח א ציה געטאן די טיר, און אזוי שטארק געבראכען און גריסען, אז דער קלאנג פון די טרוקענע און פוסט־קלינגענדע האלץ האט זיך צעטראגען און אפגעקלונגען איבער'ן גאנצען וואלד".

ענדיגענדיג דעם זאץ בין איך אויפגעשפרונגען, און אויף א ווייל זיך אפגעשטעלט: וואהרים עס האט זיך מיר אפגערוכט (כאטש איך האב גלייך באשלאסען, אז דאס האט מיין אויפגעריצטע פאנטאזיע מיד אפגענארט), עס האט זיך מיר אפגערוכט, אז פון ערגעץ זהר א ווייטען טייל פון הויז האט ניט קלאר דערנרייכט צו מיינע אויערן, וואס עס האט זיך געקענט

געהאנגען אזוי נידעריג, אז זיי האבען נעדריקט די טורעמס פונ׳ם הויז) האט ניט געשטערט אונז צו זעהן די לעבעדיגע שנעלקייט, מיט וועלכער זיי זיינען אין גאלאפּ נעפּלויגען פון אלע זייטען אין־נע אנטקעגען די אנדערע, ניט פּארשווינדענדיג אין דער ווייטקייט אריין. איך זאג, אז אפילו זייער אויסערגעווענליכע געדיכטקייט האט ניט געשטערט אונז צו זעהן דאס: דאך האבען מיר קיין סימן ניט געזעהן פון דער לבנה אדער די שטערן: עס האט אפילו ניט געבליצט. אבער די מורא׳דיגע שטיקער באוועגליכע פּארע, אוז אויך די אלע ערדישע געגענשטאנדען וואס ארום אונז האבען נעגליהט אינ׳ם אומנאטירליכען ליכט פון א שוואך שיינענדיגער אוז קלאר זיבטבאראר נאז־ארטיגער אויסדונסטונג, וואס איז נע־האנגען ארום אוז איינגעהילט דאס הויז.

„דו טארסט ניט, דו דארפסט דאס ניט זעהן!" האב איך שוידערנדיג זיך אנגערופען צו אשער׳ן, אוז האב איהם איידעל שטארק אנגעמענדיג אפּגעפּיהרט פון פענסטער צו אז ארט אוועק־צוזעצען זיך. „די דאזיגע ערשיינונגען, וועלכע מאכען דיך צע־מישט, זיינען ניט מעהר ווי עלעקטרישע ערשיינונגען, וואס זיינען ניט אומגעווענליך. אדער עס קען זיין, אז זייער שרעקליכקייט נעמט זיך פון דער עקעלהאפטער מיאזמע פון דעם זומפּ. לאמיר פארמאכען דאס פענסטער. די לופט איז קאלט אוז נעפּעהרליך פאר דיין ארגאניזם. אט איז איינע פון דיינע באליבטע געשיכ־טעס. איך וועל לייענען, אוז דו וועסט הערען, אוז אזוי וועלען מיר אריבערקומען די דאזיגע שרעקליכע נאכט צוזאמען".

דאס אלטע בוך וואס איך האב נענומען אויף צו לייענען איז געווען דער „משוגענער טריסט" פון סער לאנסעלאט קאנינג, נאר איך האב דאס אנגערופען אשער׳ס ליבלינג מעהר אין טרויעריגען שפּאס ווי אין ערנסט, ווארים אין דער אמת איז אין דער אומנע־לומפּערטער אוז בילדער־ארימער צעצוינענקייט פונ׳ם בוך נעווען וועניג וואס זאל קענען אינטערעסירען דעם דערהויבענעם אוז רייי־כען גייסט פון מיין פרוינד. עס איז אבער געווען דאס אויסציגע בוך, וואס איז גלייך ביי דער האנט געווען, אוז די אויפרעגונג, וועלכע האט האפענונג איז מיר אריין אין זינען, אז די אויפרעגונג, וועלכע האט

ווייטען, אבער שארפען, אויסגעצוינגענעם און העכסט אומגעוועהנ־
ליכען געשריי, אדער קריצענדיגען קלאנג, פונקט א קאפיע פון
דעם, וואס מיין פאנטאזיע האט שוין ארויסגערופען פאר דעם
דראקאנ'ס אומנאטירליכען געשריי, ווי באשריבען פון דעם מחבר
פון דער בבא־מעשה.

איצט וועז עס האט פאסירט צום צווייטען מאל אזא העכסט
אויסערארדענטליכע צוואמענטרעפונג, איז ווי נעדריקט איך בין,
פארשטעהט זיך, געווען פון טויזענדער ווידערשפרעכענדע נעפיה־
לען, איז וועלכע פארוואונדערונג און אויסערגעוועהנליכער שרעק
האבען פרעאמינירט, האב איך אלץ נאך איינגעהאלטען איז זיך
געגוג פארשטאנד, ניט צו דערלאזען דורך א ליאדע באמערקונג
אויפצורייצען די סענסיטיווע נערוועזיטעט פון מיין קאמפאניאן.
איך בין בשום אופן ניט געווען זיכער, צי ער האט באמערקט די
קלאנגען, וועגען וועלכע דא רעדט זיך, כאטש געווים איז א זונדער־
בארע ענדערונג, פאר די לעצטע עטליכע מינוטען, פארגעקומען איז
זיין האלטונג. זיצענדיג די נאנצע צייט אנטקעגען מיר, האט ער
דערנאך ביסלאכווייז אומגעדרעהט זיין שטול, אזוי, אז ער איז
שוין אויסגעקומען מיט'ן פנים צו דער טיר פון'ם צימער, און אויף
אזא אופן האב איך נאר טיילווייז געקענט באמערקען זיינע שטרי־
כען, כאטש איך האב געזעהן זיינע ליפען האבען געציטערט, אזוי
ווי זיי וואלטען מורמלען אזוינס, וואס מען קען ניט הערען. זיין
קאפ איז ארונטערגעפאלען אויף זיין ברוסט, דאך האב איך נע־
וואוסט, אז ער שלאפט ניט, וויל איך האב נעכאפט א קוק פון
זיין פראפיל אויף זיין אויג, וואס איז געווען בריים און שטרענג
אפען. אויך די באווענונג פון זיין קערפער האט ניט געווייזען,
אז ער שלאפט, וואהרים ער האט שטיל, אבער כסדר און אויף איין
אופן, געווינט זיך פון איין זייט צו דער צווייטער. שנעל כאפענ־
דיג דאס אלעס, האב איך זיך ווידער נענומען צו דער מעשה פון
סער לאנסלאט, וועלכע האט זיך ווייטער אזוי געלייענט:

„דערנאך, אז דער העלד איז ניצול געווארען פון דעם שרעק־
ליכען צארן פונ'ם דראקאן און ער האט זיך דערמאנט אז דעם
מעשענעם שילד און וועגען דעם וואס דער כישוף איז פון דעם

אויסדובטעז, וועדליג זיין פינקטליכע עהנליכקייט אין כאראקטער, דער אפּקלאנג (אבער א פארשטיקטער אוז א טעמפער, פאר־ שטעהט זיך) פוז דעם קנאקעז אוז רייסעז, וואס סער לאנסעלאט האט אזוי גענוי באשריבעז. עס איז אהז צוזייפעל געווען די צוזאמענטרעפונג אליין, וואס עס האט צוגעצוינגעז מיין אויפמערק־ זאמקייט, וואהרים צווישעז דעם קלאפעז פוז די ראמעז פוז די פענ־ סטער אוז די געווועהנליכע צוזאמענגעמישטע קולות פוז דעם אלץ גרעסער־וועראנדעז שטורעם, האט דער קלאנג אין זיך אליין, זי־ כער, גארנישט ניט געהאט אזוינס, וואס זאל מיר אינטערעסירעז אדער שטערעז. איך האב ווייטער געלייענט די מעשה:

„אבער דער גוטער העלד עטעלרער, ארריינקוקענדיג איצט אינ־ וועניג, איז געווען שטארק אויפגעבראכט אוז איבערראשט, וועז ער האט קיין שום צייכעז ניט געזעהז פוז דעם בייזעז פרוש, נאר אנשטאט איהם — א דראקאז פוז א שופיגעז אוז שרעקליכעז אויסזעהז אוז מיט א פייערדיגער צונג, וועלכער איז געזעסעז אויף דער וואר פאר א פאלאץ פוז גאלד מיט א דיל פוז זילבער, אוז אויפ'ז וואנט איז געהאנגעז א שילד פוז גלאנציגעז מעש אוז אויף איהם איז געווען אויפגעשריבעז:

„ווער ארייגעהז וועט, דער וועט זיגעז",

„ווער דעם דראקאז טויטעז קעז, דעם שילד וועט קריגעז".

„אוז עטעלרער האט אויפגעהויבעז זיין דובינע אוז א קלאפ געטאז איבער'ז קאפ דעם דראקאז, וועלכער איז געפאלעז פאר איהם אוז האט ארויסגעלאזעז זיין גיפטיגעז אטעם מיט אזא מיז שרעק־ ליכעז אוז שארפעז אוז דערצו נאר אזא שנייידענדיגעז געשרייז, אז עטעלרער האט געמוזט פארמאכעז די אויערעז מיט זיינע הענט, כדי ניט צו הערעז דעם מוראי'דיגעז קול, וואס נאר אזא קול איז נאר קיינמאל פריהער ניט געהערט געווארעז".

דא האב איך זיך ווידער מיט אמאל אפּגעשטעלט, אוז דערצו נאר מיט א געפיהל פוז ווילדער איבערראשונג: וואהרים עס האט קיין שום ספק ניט געקענט זיין, אז אין דעם איצטיגעז פאל האב איך ווירקליך געהערט (כאטש איך האב בשום אופז ניט געקענט זאגעז, פוז וואנעז דאס איז געקומעז) א נידעריגעז אוז דאכט זיך

שטע שוואבע באוועגונגען איז דער פוסטער טרונע. איך האב זיי נעהערט מיט פיעל, פיעל טעג צוריק, איך האב אבער ניט נע־ווארט, איך האב ניט געווארט צו רעדען! און איצט — היינט ביינאכט — עטעלרער — כא! כא! דאס אויפברעכען פון דעם פרוש'ס טיר און דער טויט־נעשרייי פון דעם דראקאן און דער מע־טאלישער קלונג פון דעם שילד, — 'זאג בעסער, דאס אויפרייסען פון איהר טרונע און דאס סקריפען פון די אייזערנע זאוויעסעם פון איהר תפיסה און איהר ראנגלען זיך דורך דעם מיט קופער בא־שלאגענעם ארק־דורכנאגג פון דעם קעלער! א, וואוהין זאל איך פליהען? וועט זי דא באלד ניט זיין? אייליט זי זיך דען ניט צו קומען פירהאלטען מיך פאר מיין אייגעניש? האב איך ניט געהערט איהרע טריט אויף די טרעפ? דערקענען איך דען ניט יענעם שווערען און שוידערליכען קלאפען פון איהר הארץ? משוגע־נער!" — דא איז ער ווילד אויפגעשפרונגען פון זיין פלאץ און אויסגעשריען זיינע ווערטער, ווי ער וואלט זיך מאטערן זיין נשמה ארויסצולאזען — „משוגענער! איד זאג דיר, אז זי שטעהט איצטער אויף יענער זייט טיר".

גלייך ווי עס וואלט זיך געפונען די קראפט פון א כישוף אין דער איבערמענשליכער ענערגיע פון זיין רעדען, אזוי האבען די מוראדיגע אלטמאדישע פאנעלען, אויף וועלכע דער רעדנער האט אנגעוויזען, לאנגזאם פאנאנדערגעשפענט אויף דעם אוינענבליק זיי־ערע שוואכע עבען־קינבאקען. דאס איז נעווען די ארבייט פון דעם רוישענדיגען ווינט, אבער הינטער דער טיר איז טאקע נע־שטאנען די הויכע און ווייסען אייגנעדעקטע פיגור פון דער לידי מאדעלירין און אשער. עס איז נע־ווען בלוט אויף איהרע ווייסע קלייד־ער און די סימנים פון א בי־טערען קאמף אויף יעטווידען טייל פון איהר אויסגעדארטען קער־פער. אויף איין ווייל האט זי נענומען ציטערען און ווארפען זיך הין און צוריק אויפ'ן שוועל; דאן מיט א נידעריגען קרעכ־צענדען געשריי איז זי מיט א שווערקייט ארייגנגעפאלען אינווענ־ג, גלייך אויפ'ן קערפער פון איהר ברודער, איז איהר העפטיגער און

ארונטערגעפאלען, האט ער אוועקגענומען דעם פנר פון וועג און האט בראוו נענומען נעהן איבער'ן זילבערנעם דיל פון דעם שלאם אהין, וואו דער שילד איז געהאנגען אויפ'ן וואנט. אבער דער שילד האט איז דער אמת ניט נעווארט ביז ער וועט אינגאנצען צוקומען, אוז ער איז ארונטערגעפאלען ביי זיינע פים אויפ'ן זילבערנעם דיל מיט א גרויסען שטארקען אוז שרעקליכען קלאנג".

עם זיינען נאר וואס ארונטער פון מיינע ליפען די דאזיגע וועדטער, ערשט אזוי ווי א מעשענער שילד איז ווידקליך אין דעם אויגענבליק ארונטערגעפאלען מיט א שטארקייט אויף א זילבערנעם דיל, און איך האב דערהערט א דייטליכען, פוסטען, מעטאלישען און הילכיגען כאטש, דאכט זיך, א פארשטיקטער אפקלאנג. וועדענדיג אינגאנצען צעשרייפט, בין איך אויפגעשפרונגען פון מיין פלאץ: אבער אשער האט אומגעשטערט זיך אלץ נעלאסען נעווויגט. איך בין צוגעלאפען צום שטול, אויף וועלכען ער איז נעזעסען. זיינע אויגען האבען נעקוקט גלייך פאר זיך, און איבער זיין נאנצען נעזיכט האט נערוהט א שטייגערנע פארגליווערטקייט. וועו איך האב אבער אוועקגעלעגט מיין האנט אויף זיין אקסל, איז אריבער א שטארקער שוידער איבער זיין נאנצען קערפער, א קרענקליכער שמייבל האט א ציטער נעטאן ארום זיין ליפען, און איך האב נעזעהן, אז ער האט נערעדט מיט א נידעריגען, שנעלען אוז אומפארשטענדליכען מורמל, ווי ער וואלט ניט ווייסען, אז איך בין דא דערביי. אריבערבויגענדיג זיך נאהענט איבער איהם, האב איך ענדליך נעכאפט דעם שוידערליכען זין פון זיינע וועדטער:

„ניט הערען דאס? — יא, איך הער דאס, אוז האב דאס געהערט. לאנג — לאנג — לאנג, פיעלע מינוטען, פיעלע שטונדען, פיעלע טעג האב איך דאס נעהערט, דאך האב איך ניט נעוואגט — א, האב רחמנות אויף מיר, אויף מיר, די צרה'דינע חורבה! — איך האב ניט נעוואגט, איך האב ניט נעוואגט צו רעדען! מיר האבען זי א לעבעדיגע אין קבר אריינגעלעגט! האב איך דען ניט נעזאגט, אז מיינע חושים זיינען שארף? איך דערצעהל דיר אי צ ט ע ר, אז איך האב נעהערט איהרע ער-

באַטערקונגען:

וויליאַם ווילסאַן

peine forte et dure (פראַנצויזיש) — די ערגסטע און שטאַרקסטע שטראָף.

Oh, le bon temps, que ce siécle de fer! (פר.) — אָ ס'אַרא גוטע צייט אין דעם דאָזיגען דור פון אייזען!

די מאַרדען אויף דער מאַ־ג־נאַם?

et id genus omne (לאַטיניש) — און זיין גאַנצער טערמין.

Perdidit antiquum litera prima sonum (לאַט.) — ער האָט פאַרלאָרען אַלע ערשטע קלינגעגנדע בוכשטאָבען.

Sacré (פר.) — חייליגער.

Diable (פר.) — טיוועל.

Robe-de-chambre (פר.) — שלאָפראָק.

pour mieux entendre la musique (פר.) — אום בעסער צו פאַרשטעהן די מוזיק. — דער זין דערפון איז וואָס זיי מאַכען פאַראַדעס, כּיט נוימיגע צערעמאָניעס.

Loge de concierge (פר.) — דער פלאַץ פון דעם אויפזאַסער פון הויז.

Je les ménageais (פר.) — דער זין דערפון איז: איך האָב זיי געדולדעט באַהאַנדעלט מיט זויידענע העגטשקעס, פרייונדליך אויפגענומען.

דאן לעצטער טויט־אנאניע האט זי איזוס א ווארף נעטאז אויפ'ן דיל א טויטעז, אוז א קרבן צו די שרעקעז, וועלכע ער האט פאר־אויסגעזוכט.

דערשראקען אויף טויט, בין איך אנטלאפען צוז יענעם צימער אוז פוז יענעם הויז. דער שטורעם האט נאך נעבושעוועט מיט זייז גאנצען צארן בעת איך האב נענומען אריבערגעהן דעם אלטען וועג. פלוצלונג האט איבער'ז וועג א שאם נעטאז א ווילדע ליכטיגקייט, אוז איך האב זיך אפגעקערט א קוק צו טאז פוז וואנען דאם האט זיך נעקענט נעמען אזא אומנעווענליכער בליאסק, וואס־רים הינטער מיר איז נאר נעווען דאם גרויסע הויז מיט זיינע שאטנס. דער אפגלאנץ איז דאם נעווען פוז דער פולער אויפגענדער אוז בלוט־רויטער לבנה, וועלכע האט איצט לעבעדיג דורכגעשיינט דורך דעם אמאל קוים מערקבארען שפאלט, פוז וועלכען איך האב פריהער דערצעהלט, אז ער ציהט זיך פוז דאר פוז נעביידע, איז א זינזאנעדינער ריכטונג, צום פונדאמענט. איז דער צייט וואס איך האב נעקוקט, איז דער שפאלט שנעל בריימער נעוואדען, דער ווירבעל־ווינט האט מוראדיג א בלאז נעטאז, דער גאנצער דיסק פוז דער לבנה האט זיך מיר פלוצלונג באוויזען, דער מארד האט זיך מיר איבערגעקערט, זעהענדיג די מעכטיגע וועגט פאנאנדערפאלען, עס האט זיך דערהערט א לאנגער טומעלדינער נעדויש ווי דער נעדויש פוז א טויזענט וואסערן, אוז די טיפע אוז קאלטע סאזשעלקע ביי מיינע פים האט במורנע אוז שטיל צונעדעקט די פאנאנדערגעפאלענע שטיקער פוז דעם „הויז פוז צעצער".

אינהאלט:

זייט

,י מאסקע פון דעם רויטען טויט — — — — — — — — 7

דער שוואַרצער קאַטער — — — — — — — — — — — 17

א האַרץ א מסור — — — — — — — — — — — — — — 32

וויליאם ווילסאָן — — — — — — — — — — — — — 41

דער אוואלער פּאַרטרעט — — — — — — — — — — 73

די מאַרדען אויף דער מאַרג־גאַס — — — — — — — — 78

א מאַנוסקריפּט, וואָס מען האָט געפונען אין א פּלעשעל — — 132

לינעא — — — — — — — — — — — — — — — — — 149

דער אונטערגאַנג פון הויז אשער — — — — — — — — 173

באַמערקונגען.

au troisiéme (פר.) — אויפ'ן דריטען שטאַק.
de nier ce qui est, et d'expliquer ce qui n'est pas.
(פר.) — איגנאַרירט דאַס וואָס איז פאַראַן און דערקלערט דאַס וואָס
ס־איז נישטאָ: איגנאַרירט די פאַקטען און אין דערקלערט די
השערה.

א מאַנוסקריפט וואס מען האט נעפונען אין א פרעשעל

Ignes latui (לאַט.) — בלאַנזשענדע פייערען — א מין פאַסטאַרשיין
וואָס זעחטה זיך אין דער לופט איבער זומפען.

#7573

Albert J. Latner
Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.
A fine of 5 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

בעל

פא, ע.ע.

פא

שרירפטן

7573

#7573